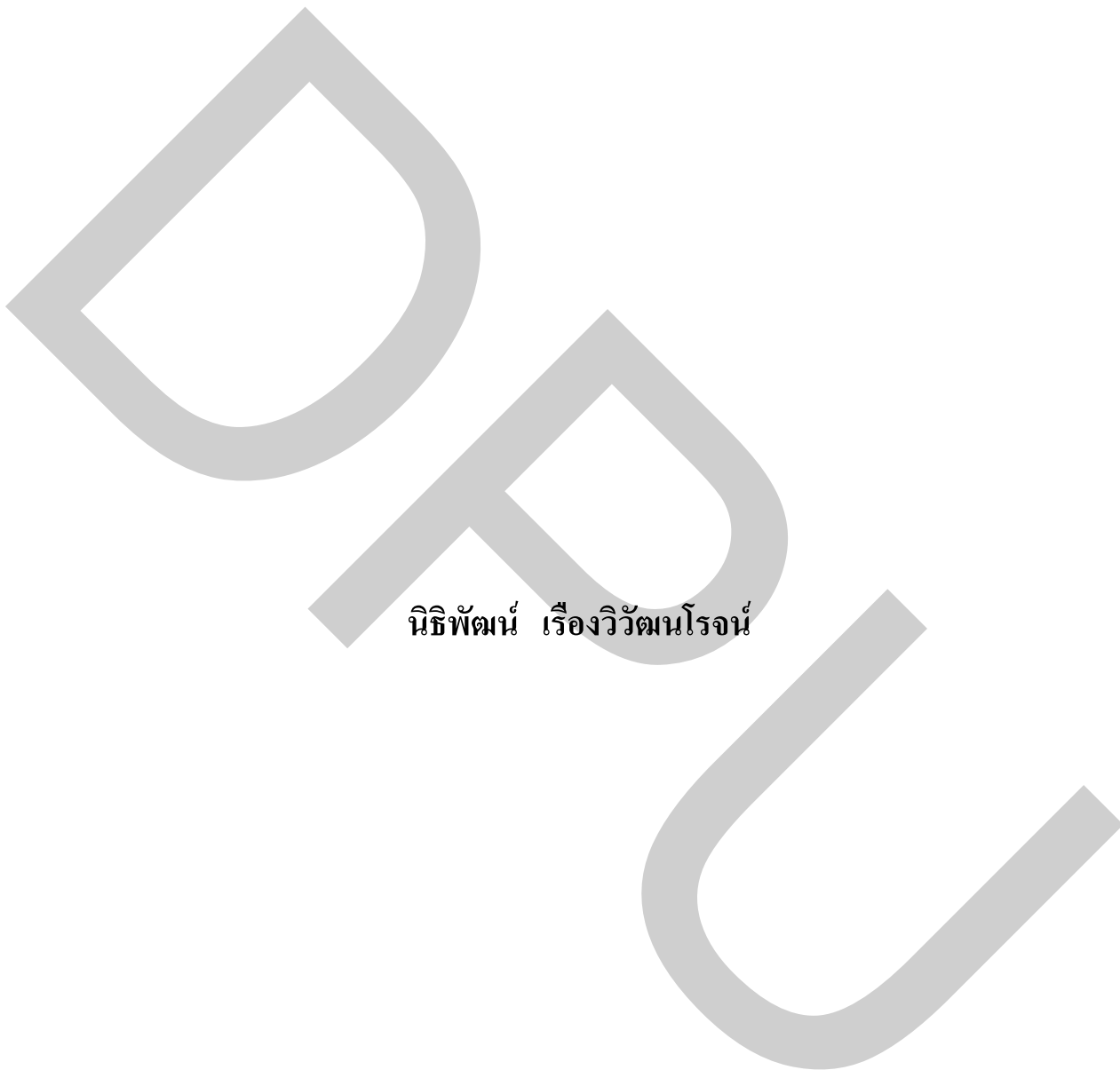

การยื่นคำร้องขอบังคับคดีใช้ค่าสินไหมทดแทน
ในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา

นิธิพัฒน์ เรื่องวิวัฒนาการ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต
สาขานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

พ.ศ. 2552

**Submission of petition regulations for indemnity of compensation
fines related to criminal cases**

NITIPHAT RUANGWIWATTANAROT

**A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Laws**

Department of Law

Graduate School, Dhurakij Pundit University

2009

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้เป็นอย่างดี ด้วยพระคุณและความเมตตาของท่าน รองศาสตราจารย์ ดร.สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล ซึ่งได้สละเวลาอันมีค่าให้ความกรุณาเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาและกรรมการวิทยานิพนธ์ ซึ่งท่านเป็นผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชาปัญหาค้นสูงในกฎหมายอาญา และวางรากฐานเค้าโครงวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้ตั้งแต่นั้นในชั้นวิชาบัณฑิตศึกษาในกฎหมายอาญา ได้กรุณาให้คำปรึกษาแนะนำในเนื้อหาให้มีความสมบูรณ์ ให้ความเป็นอิสระในแนวคิดทางกฎหมาย สอนให้ศึกษาค้นคว้าเจตนารมณ์ของรายงานการประชุมคณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ตรวจสอบไวยากรณ์ การใช้ภาษาที่ถูกต้อง จนเสร็จสมบูรณ์เป็นรูปเล่มวิทยานิพนธ์ ศิษย์ขอน้อมรำลึกถึงพระคุณท่านอาจารย์เป็นอย่างสูงที่ได้สั่งสอนวิชาความรู้ คุณธรรมของนักกฎหมายในการเรียนการสอนให้ศิษย์ และท่านเป็นครูผู้อุทิศตนเพื่อสังคมผู้อยู่ในใจศิษย์ตลอดไป

ขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงต่อท่านศาสตราจารย์ ดร.คณิต ณ นคร ผู้อุทิศตนซึ่งศาสตร์แห่งกฎหมายเพื่อสังคม ได้กรุณาเมตตาสละเวลาอันมีค่าเป็นประธานกรรมการในการสอบวิทยานิพนธ์ โดยได้ชี้แนะและตั้งข้อสังเกตเพื่อปรับปรุงแก้ไขในความไม่สมบูรณ์ของเนื้อหาของวิทยานิพนธ์ให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้นแก่ศิษย์ และขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงต่อท่านรองศาสตราจารย์ ดร.อุดม รัฐอมฤต และท่านอาจารย์ ดร.อุทัย อาทิเวช ด้วยความเมตตาของอาจารย์ทั้งสองท่านได้สละเวลาอันมีค่าเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ให้แก่ศิษย์ ได้แนะนำตำราและบทความทางกฎหมาย ซึ่งความบกพร่องของวิทยานิพนธ์ในประเด็นที่สำคัญอันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

ผู้เขียนขอน้อมรำลึกถึงพระคุณอันประเสริฐบริสุทธิ์ของคุณพ่อสุรชัย เรื่องวิวัฒน์โรจน์ และ คุณแม่ระวีวรรณ เรื่องวิวัฒน์โรจน์ ผู้อุปการะคำจุนบุตรจนเติบโตใหญ่ มีโอกาสได้รับราชการเป็นการรับใช้ประเทศชาติและสำเร็จการศึกษาเป็นนิติศาสตรมหาบัณฑิต ตลอดจน คุณมนสิชา เรื่องวิวัฒน์โรจน์ ภริยา และ ค.ญ. จิรชยา เรื่องวิวัฒน์โรจน์ บุตรซึ่งเป็นแรงบันดาลใจอันสำคัญในการเขียนวิทยานิพนธ์นี้ให้สำเร็จลงได้ และสุดท้ายนี้ขอขอบคุณพี่น้องผองเพื่อนทุกคนที่ให้การกำลังใจตลอดมา

ด้วยคุณค่าและประโยชน์ของวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ผู้เขียนขอขอบพระคุณแด่ผู้บุพการี ครูอาจารย์ และผู้มีพระคุณทุกท่าน ส่วนข้อบกพร่องใดๆ ผู้เขียนขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียว

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	๗
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	๘
กิตติกรรมประกาศ.....	๗
บทที่	
1. บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	4
1.3 สมมติฐานของการศึกษา.....	4
1.4 ขอบเขตของการศึกษา.....	5
1.5 วิธีดำเนินการศึกษา.....	5
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	5
2. แนวคิดเรื่องคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา.....	7
2.1 หลักการดำเนินคดี.....	7
2.1.1 หลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ.....	7
2.1.1.1 การดำเนินคดีอาญาโดยรัฐในระบบไต่สวน.....	10
2.1.1.2 การดำเนินคดีอาญาโดยรัฐในระบบกล่าวหา.....	10
2.1.2 หลักการดำเนินคดีแพ่ง.....	11
2.1.3 เปรียบเทียบหลักการดำเนินคดีอาญา โดยรัฐและหลักการดำเนินคดีแพ่ง.....	16
2.1.4 หลักการและวัตถุประสงค์ของการดำเนินคดีแพ่ง เกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา.....	16
2.1.5 หลักการและวัตถุประสงค์ของการนำมาตรการยื่นคำร้องขอ ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนมาใช้บังคับ ตามมาตรา 44/1.....	17
2.1.5.1 ปฏิญญาว่าด้วยหลักการพื้นฐานเกี่ยวกับ การอำนวยความสะดวกแก่ผู้ได้รับความเสียหายจาก อาชญากรรม และการใช้อำนาจโดยไม่ถูกต้องค.ศ. 1985.....	17

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
2.1.5.2 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 245.....	21
2.2 ระบบการดำเนินคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาของไทย.....	24
2.2.1 การดำเนินคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา ก่อนแก้ไขเพิ่มเติม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 24) พ.ศ. 2548.....	24
2.2.1.1 ผู้มีอำนาจฟ้องคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา.....	25
2.2.1.2 ศาลที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษา.....	25
2.2.1.3 ขอบเขตการฟ้องคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา.....	25
2.2.1.4 การพิจารณาพิพากษาคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา.....	26
2.2.1.5 อายุความคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา.....	27
2.2.2 การดำเนินคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา ตาม พ.ร.บ. แก้ไขเพิ่มเติม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 24) พ.ศ. 2548.....	28
2.2.2.1 หลักการและเหตุผล.....	29
2.2.2.2 หลักเกณฑ์สาระสำคัญแห่งการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหาย.....	29
2.2.2.3 กระบวนการพิจารณาและพิพากษาของศาล.....	32
2.3 แนวคิดเรื่องบทบาทของศาลยุติธรรมและ พนักงานอัยการในการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหาย.....	33
2.3.1 หลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐกับบทบาทของศาลยุติธรรม.....	34
2.3.2 หลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐกับบทบาทของพนักงานอัยการ.....	38
3. มาตรการเยียวยาความเสียหายแก่ผู้เสียหายในคดีอาญาของต่างประเทศ.....	43
3.1 วิธีพิจารณาว่าด้วยการชดใช้ค่าเสียหายให้แก่ผู้เสียหายไปพร้อมกับ การพิจารณาในการพิสูจน์ความผิดของผู้กระทำความผิด (Civil Law).....	45
3.1.1 ประเทศเยอรมนี	45
3.1.2 ประเทศฝรั่งเศส.....	49
3.2 วิธีพิจารณาว่าด้วยการชดใช้ค่าเสียหายให้แก่ผู้เสียหาย ที่แยกออกจากการพิจารณาในการพิสูจน์ความผิดของ ผู้กระทำความผิด (CommonLaw)	53

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
3.2.1 ประเทศสหรัฐอเมริกา.....	54
3.2.2 ประเทศออสเตรเลีย.....	58
3.2.3 ประเทศแคนาดา.....	66
4. วิเคราะห์เปรียบเทียบบทบาทของกระบวนการยุติธรรม	
ต่อมาตรการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหาย ตาม ป.วิ.อาญา มาตรา 44/1.....	70
4.1 วิเคราะห์เปรียบเทียบบทบาทของศาลยุติธรรม	
ในการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหาย ตามมาตรา 44/1.....	71
4.1.1 ปฏิญญาสากลว่าด้วยหลักการพื้นฐานเกี่ยวกับการอำนวย	
ความยุติธรรมแก่ผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมและการ	
ใช้อำนาจโดยมิชอบ ค.ศ. 1985 มาตรา 5.....	71
4.1.1.1 ระบบการดำเนินคดีที่เป็นทางการ	
ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา.....	73
4.1.1.2 ระบบการดำเนินคดีที่ไม่เป็นทางการ	
ในกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์.....	75
4.1.1.3 มาตรการส่งเสริมให้ผู้เสียหายได้รับการ	
เยียวยาผ่านกลไกของกระบวนการยุติธรรม.....	77
4.1.2 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 40 (5).....	78
4.1.3 วิเคราะห์แนวทางการเหมาะสมในบทบาทของศาลยุติธรรม.....	81
4.1.3.1 บทบาทในการกำหนดทิศทางของการพิจารณาคดี.....	81
4.1.3.2 บทบาทในการค้นหาความจริงแห่งคดี.....	85
4.1.3.3 บทบาทในการเยียวยาความเสียหาย.....	87
4.2 วิเคราะห์เปรียบเทียบบทบาทของพนักงานอัยการ	
ในการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหาย ตามมาตรา 44/1.....	90
4.2.1 แนวทางของสหประชาชาติว่าด้วยบทบาทของอัยการ ค.ศ. 1990.....	90
4.2.2 พ.ร.บ.พนักงานอัยการ พ.ศ. 2498 กับประมวลกฎหมาย	
วิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 43 และมาตรา 44/1.....	94

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
4.2.3 วิเคราะห์แนวทางความเหมาะสมในบทบาทของพนักงานอัยการ.....	97
4.2.3.1 บทบาทในการกลั่นกรองคดีในชั้นต้นของผู้เสียหาย.....	97
4.2.3.2 บทบาทในการดำเนินคดีแทนผู้เสียหาย.....	99
4.3 วิเคราะห์เปรียบเทียบมาตรการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหาย	
ในคดีอาญา ตามมาตรา 44/1.....	102
4.3.1 วิเคราะห์ผู้มีสิทธิได้รับความคุ้มครอง ตามมาตรา 44/1.....	102
4.3.1.1 วิเคราะห์ความหมายของผู้เสียหาย	
ในคดีอาญา ตามมาตรา 44/1.....	102
4.3.1.2 หลักเกณฑ์การตีความผู้เสียหาย ตามมาตรา 2 (4).....	104
4.3.1.3 วิเคราะห์ความเหมาะสมทางนิติวิธีกับการนำหลัก	
ผู้เสียหายโดยนิตินัยมาใช้ตีความ.....	106
4.3.2 วิเคราะห์มาตรการคุ้มครองสิทธิ ตามมาตรา 44/1.....	111
4.3.2.1 ประโยชน์ของการนำมาตรการชดใช้	
ค่าสินไหมทดแทนโดยผู้กระทำความผิดมาใช้บังคับ.....	111
4.3.2.2 ข้อจำกัดของการนำมาตรการชดใช้ค่าสินไหมทดแทน	
โดยผู้กระทำความผิดมาใช้บังคับ.....	114
5. บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	117
5.1 บทสรุป.....	117
5.2 ข้อเสนอแนะ.....	121
บรรณานุกรม.....	125
ภาคผนวก.....	132
ประวัติผู้เขียน.....	259

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การยื่นคำร้องขอบังคับชดใช้ค่าสินไหมทดแทนในคดีแพ่ง เกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา
ชื่อผู้เขียน	นิธิพัฒน์ เรื่องวิวัฒน์โรจน์
อาจารย์ที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ ดร.สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล
สาขาวิชา	นิติศาสตร์
ปีการศึกษา	2552

บทคัดย่อ

การกระทำความผิดอาญาในกรณีทั่วไป ทำให้เกิดความเสียหายต่อความสงบเรียบร้อยของสังคมโดยรวม ทั้งยังก่อความเสียหายแก่บุคคลผู้ได้รับผลร้ายจากการกระทำนั้นโดยตรง ซึ่งก่อให้เกิดข้อเรียกร้องในการลงโทษผู้กระทำผิดโดยรัฐ ควบคู่ไปกับสิทธิเรียกร้องในการเยียวยาความเสียหายของผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญานั้น ซึ่งเรียกว่า “คดีแพ่งที่เกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา” การที่ประเทศไทยยึดถือ หลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐเป็นหลัก ซึ่งมีแนวความคิดเกี่ยวกับภาระหน้าที่ในการควบคุมดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชนให้เกิดความสงบสุขแก่สังคม หากมีการกระทำความผิดอาญาต่อบุคคลซึ่งเป็นสมาชิกของรัฐ ย่อมแสดงว่า รัฐนั้นบกพร่องต่อหน้าที่ในการคุ้มครองปกป้องประชาชนของตนเองให้ปลอดภัยจากอาชญากรรม ดังนั้น รัฐจึงมีภาระหน้าที่ซึ่งต้องกระทำในนามของสังคมในการนำตัวผู้กระทำความผิดมาพิจารณา ลงโทษตามกฎหมาย และยังมีภาระหน้าที่ในการช่วยเหลือเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ผู้เสียหาย อันเป็นการบรรเทาผลร้ายที่เกิดขึ้นในลักษณะควบคู่กันไป

วิทยานิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิจัยถึงปัญหาและข้อจำกัดในบทบาทขององค์กรในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาต่อการนำมาตราการเยียวยาความเสียหายแก่ผู้เสียหาย ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 มาใช้บังคับ จากการศึกษาพบว่า มาตราการให้สิทธิผู้เสียหายยื่นคำร้องขอให้บังคับจำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนในคดีอาญาของพนักงานอัยการ โจทก์ในความผิดอาญาทุกประเภท เป็นระบบการดำเนินคดีเพื่อเรียกค่าสินไหมทดแทนที่ย่นย่อและอิงกับการพิจารณาคดีอาญา ทั้งนี้ได้รับยกเว้นค่าธรรมเนียมศาล สำหรับการดำเนินคดีอาญาตาม มาตรา 44/1 เมื่อเปรียบเทียบกับ ตาม มาตรา 43 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา นี้ เป็นการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ เช่นเดียวกัน ด้วยเหตุผลสำคัญดังกล่าว องค์กรในกระบวนการยุติธรรมของรัฐ อันได้แก่ ศาลยุติธรรม ควรมีเป้าหมายของการบริหารจัดการคดีแบบเชิงรุกที่ชัดเจน เช่น การกำหนดทิศทางแห่งคดีอย่างมีประสิทธิภาพ การกำหนดค่าสินไหมทดแทนให้อย่างเป็นธรรมและเหมาะสมแก่ทุกฝ่าย การปรับเปลี่ยนบทบาทของศาลยุติธรรมให้มีความกระตือรือร้นใน

การตรวจสอบค้นหาความจริงแห่งคดีเพื่อเยียวยาความเสียหายให้แก่ผู้เสียหาย เป็นต้นในส่วน
ขององค์กรอัยการ และองค์กรของรัฐที่เกี่ยวข้องพบว่ามิได้เข้ามามีบทบาทในการให้ความช่วยเหลือ
ด้านการกลั่นกรองความเสียหายให้ผู้เสียหายในขั้นต้นก่อน หรือดำเนินคดีส่วนแบ่งอันมีผล
สืบเนื่องมาจากมูลความทางอาญาให้แก่ผู้เสียหาย ซึ่งจะก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการคุ้มครอง
สิทธิผู้เสียหายได้มากกว่าการกำหนดให้เป็นภาระหน้าที่ของผู้เสียหายให้ต้องรับผิดชอบในด้าน
ดำเนินคดีส่วนแบ่งโดยแท้ เพราะมีกลไกสำคัญที่จะขับเคลื่อนกระบวนการยุติธรรมให้แก่ผู้เสียหาย
คือ รัฐ นอกจากนี้ปัญหาสำคัญในการตีความเพื่อคุ้มครองรักษาสิทธิผู้เสียหาย ตามประมวล
กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 นี้ ให้ความชัดเจนในทางหลักวิชาการและถูกต้อง
ตามหลักนิติวิธี ควรตีความมีหลักเกณฑ์อย่างไร และปัญหาที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ
อาญาของไทยยังขาดมาตรการทางกฎหมายรองรับในการบังคับคดีแก่ผู้กระทำความผิดเป็นอย่างอื่น
นอกจากวิธีการยึดทรัพย์มาชำระหนี้เท่านั้น ตลอดจนไม่มีกองทุนชดเชยค่าสินไหมทดแทนโดยรัฐ
อันเป็นหลักประกันว่าผู้เสียหายจะได้รับค่าสินไหมทดแทนตามคำพิพากษาของศาล ส่งผลให้
มาตรการดังกล่าวไม่อาจเยียวยาความเสียหายได้อย่างมีประสิทธิภาพอย่างแท้จริง ดังนั้น ปัญหาและ
ข้อจำกัดดังกล่าวจึงควรศึกษาหาแนวทางแก้ไขที่เหมาะสม เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิและประโยชน์
ของผู้เสียหายให้ได้รับการเยียวยาความเสียหายจากการกระทำผิดทางอาญาได้อย่างเป็นธรรม
กว้างขวาง รวดเร็ว ประหยัด และทั่วถึง

Thesis Title	Submission of petition regulations for indemnity of compensation fines related to criminal cases
Author	Nitiphat Ruangwiwattanarot
Thesis Advisor	Associate Professor Dr. Surasak Likasitwatanakul
Department	Law
Academic Year	2009

ABSTRACT

Criminal acts in general are detrimental towards the overall peace and order of a society and is also damaging to the person who is adversely affected by that deed. There have, therefore, been demands that the punishment by the state take place in conjunction with the right to demand retribution for the damages by the party suffering from the damage as a result of the said crime known as “A Civil Case in Relation to a Criminal Case.” The fact that Thailand adheres mainly to the principles of handling criminal cases by the state which involves the concept of the task of controlling and maintaining the peace and order of the people in order to bring about peace and happiness in society means that if a crime is committed towards a person who is considered as a member of the state is an illustration that the state is remiss in its duty to protect its people and prevent them from incidence of crime. The state, therefore, has the responsibility, on behalf of society, to ensure that the perpetrator of the crime be punished in accordance with the law while at the same time it must also shoulder the task of alleviating the damage caused to the damaged party from the negative effects of that experience.

The objective of this thesis is to study the problems and limitations in the roles played by organizations in the criminal legal process on the measures employed to alleviate the damages on the damaged parties levied by imposing article 44/1 of the Civil Law code. The study found that the measures enabling the damaged party to petition that the defendant be forced to pay damages in the criminal cases of the plaintiff’s attorney for all types of criminal cases is a system of demanding damages that is brief and conforms to the considerations of the criminal cases, albeit with the exemption of court fees and the processing of criminal cases according to article 44/1 in comparison with that of article 43 of the Criminal Procedure Code also falls under the execution of the state. For the aforementioned reasons, institutions within the state judiciary

system i.e. the court of justice should have a clear approach strategy in its objectives for the management of cases for example the efficient determination of case directions, the determination of fines appropriate and just to all parties concerned, the adjustments in the role of the court so as to be more vigorous in its process of pursuing the truth of the case so as to offer alleviation for the damage given to the damaged party etc. In terms of institutions related to the attorney and other related state institutions it was found that they do not play a role in assisting in screening of the damage for the damaged party at the initial stage and proceed with the commercial aspect of the case that results from the criminal elements of the case due to the fact that the state exists as a vital mechanism in demanding justice for the damaged person. Moreover, the main problem in the interpretation for the protection of the rights of the damaged person according to article 44/1 of the Criminal Justice Law Code is that it must be academically sound and conform to the legalities on the criteria for the interpretations. The problem with Thailand's Criminal Law Code is that it still lacks legal measures to support the enforcement on the perpetrator in any way other than confiscation of assets for debt repayment. There also lacks a fund to take care of the payment of fines by the state that serves as a guarantee that the damaged person will be compensated according to the sentence rendered in court meaning that the said measures have not been effective in truly alleviating the damages. Such problems and limitations should be studied so that adequate solutions can be found and so as to protect the rights and benefits of the damaged person and ensure that alleviation from the damages resulting from a criminal offense in a just, swift, economical manner with far reaching effects.

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การกระทำความผิดอาญาในกรณีทั่วไป ก่อให้เกิดความเสียหายต่อความสงบเรียบร้อยของสังคมโดยรวม และยังก่อความเสียหายแก่บุคคลผู้ได้รับผลร้ายจากการกระทำนั้น โดยตรง ซึ่งอาจเป็นความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย จิตใจ หรือทรัพย์สินของบุคคลนั้น การจำแนกความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการกระทำความผิดอาญาตามแนวคิดเช่นนี้ ทำให้เกิดสิทธิในการฟ้องคดีเพื่อเยียวยาความเสียหายที่ต่างกัน เป็นสองประเภท คือการฟ้องคดีอาญา (L'ACTION PUBLIQUE) การฟ้องคดีประเภทแรกเป็นการร้องขอต่อศาลซึ่งกระทำในนามของสังคม เพื่อให้มีการพิจารณาการกระทำความผิด ตัวผู้กระทำความผิด และกำหนดบทลงโทษแก่ผู้กระทำความผิดตามที่กฎหมายบัญญัติ และการฟ้องคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา (L'ACTION CIVILE) การฟ้องคดีประเภทที่สองเป็นการร้องขอต่อศาลเพื่อให้มีการชดเชยค่าเสียหาย ซึ่งโดยปกติอำนาจฟ้องย่อมตกเป็นของผู้ได้รับความเสียหายนั่นเอง เพราะเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรง เนื่องจากการกระทำทางอาญาบางความผิดอาจก่อให้เกิดสิทธิเรียกร้องในทางแพ่งแก่ผู้เสียหายในคดีอาญาคด้วย

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทย บัญญัติให้สิทธิผู้เสียหายฟ้องคดีอาญาได้¹ กฎหมายจึงเปิดโอกาสให้ผู้เสียหายที่ฟ้องคดีอาญานั้นมีสิทธิฟ้องคดีแพ่งบังคับจำเลยนั้น ตามสิทธิเรียกร้องในทางแพ่งที่เกี่ยวข้องเนื่องมาจากการกระทำผิดอาญานั้นในคราวเดียวกันต่อศาลเดียวกัน แม้ถึงว่าศาลที่พิจารณาคดีอาญานั้นจะมีไต่สวนคดีที่มีอำนาจชำระคดีแพ่งก็ตาม² และในคดีอาญาที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ แม้การเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหายถูกจำกัดให้ทำได้เฉพาะในคดีที่เป็นความผิดเกี่ยวกับทรัพย์เพียง 9 ฐานความผิดโดยพนักงานอัยการเป็นผู้ขอในส่วนแพ่งให้คืน หรือใช้ราคาทรัพย์ที่ถูกประทุษร้ายแทนผู้เสียหาย ตามมาตรา 43 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แต่พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 24) พ.ศ. 2548 ได้บัญญัติเพิ่มหลักการใหม่โดยกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมให้ผู้เสียหายมีสิทธิยื่นคำร้องเพื่อเรียกค่าสินไหมทดแทนความเสียหายอย่างอื่นนอกเหนือจากที่

¹ อุดม รัฐอมฤต. (2535, มิถุนายน). “การฟ้องคดีอาญา.” วารสารนิติศาสตร์, 22, 2. หน้า 240.

² ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 28 (2).

³ คณิศ ฅ นคร ก (2549). กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. หน้า 568.

พนักงานอัยการเรียกให้ ตามมาตรา 43 เข้าไปในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ได้โดยวิธีพิจารณาที่ไม่ยุ่งยาก ไม่ต้องเสียค่าฤชาธรรมเนียม และไม่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินคดีอาญา เพื่อให้ผู้เสียหายที่เป็นเหยื่ออาชญากรรมได้รับการเยียวยาความเสียหายได้โดยสะดวก และรวดเร็วกว่าเดิม ทั้งยังส่งผลให้คดีต่างๆ ที่เกิดจากมูลกรณีเดียวกันได้รับการวินิจฉัยชี้ขาดๆ ไปในคราวเดียวกัน โดยไม่ต้องไปฟ้องร้องกันใหม่ อันเป็นการลดภาระของกลุ่มความ และประโยชน์ต่อการบริหารงานคดีของศาลยุติธรรม รวมทั้งช่วยเสริมสร้างประสิทธิภาพให้แก่ระบบการอำนวยความยุติธรรมทางอาญาได้ดียิ่งขึ้น

เมื่อพิจารณาถึงเจตนารมณ์ของการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติในเรื่อง การนำมาตรการให้ผู้เสียหายมีสิทธิยื่นคำร้องขอบังคับให้จำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนในส่วนแบ่งเข้าไปในคดีอาญาของพนักงานอัยการโจทก์ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 และ 44/2 ก็เพื่อต้องการคุ้มครองผู้เสียหายในคดีอาญาให้ได้รับการเยียวยาความเสียหายได้อย่างกว้างขวาง โดยรวดเร็ว เป็นธรรม ประหยัด และเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้ง่าย อันเป็นการสอดคล้องกับ “ปฏิญญาสากลว่าด้วยหลักการพื้นฐานเกี่ยวกับการอำนวยความยุติธรรมแก่ผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรม และการใช้อำนาจโดยมิชอบ ค.ศ. 1985” (Declaration of Basic Principle of Justice for Victims of Crime and Abuse of Power 1985.)⁴ และให้เป็นไปตามหลักการในการคุ้มครองผู้เสียหายในคดีอาญา ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 245 วรรคหนึ่ง ซึ่งบัญญัติให้บุคคลซึ่งเป็นผู้เสียหายในคดีอาญามีสิทธิได้รับความคุ้มครอง การปฏิบัติที่เหมาะสม และค่าตอบแทนที่จำเป็นและเหมาะสมจากรัฐ ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ⁵ อันเป็นที่มาประการหนึ่งของบทบัญญัติ ตาม มาตรา 44/1 ประกอบกับที่ประเทศไทยมีหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐเป็นหลัก ซึ่งรัฐมีหน้าที่ในการรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชนในสังคม เมื่อมีการกระทำความผิดต่อกฎหมายอาญาแก่ผู้เสียหาย ย่อมแสดงว่ารัฐนั้นบกพร่องต่อหน้าที่ในการคุ้มครองดูแลประชาชนในสังคม รัฐจึงมีภาระหน้าที่ต้องช่วยเหลือเยียวยาความเสียหายแก่ผู้เสียหาย ด้วยเหตุผลดังกล่าว องค์การในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาหลักของไทย อันได้แก่ ศาลยุติธรรม และพนักงานอัยการ ในฐานะองค์กรของรัฐจึงควรมีบทบาทคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายในคดีอาญา ตาม ป.วิ อาญา มาตรา 44/1 นี้ในลักษณะของการร่วมมือกันตรวจสอบเยียวยาความเสียหายอย่างเป็นรูปธรรมอันจะเป็นการคุ้มครองสิทธิและประโยชน์ของผู้เสียหายได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็น

⁴ ปฏิญญาสากลว่าด้วยหลักการพื้นฐานเกี่ยวกับการอำนวยความยุติธรรมแก่ผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมและการใช้อำนาจโดยมิชอบ มาตรา 5.

⁵ ปัจจุบันรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540. ได้ถูกยกเลิกแล้ว แต่สิทธิในการได้รับการเยียวยาของผู้เสียหายก็ยังคงได้รับการรับรองตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550. มาตรา 40 (5).

การตอบสนองให้ผู้เสียหายได้รับการเยียวยาความเสียหายโดยรวดเร็ว เป็นธรรม ประหยัด และเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้ง่าย ทั้งนี้โดยมีองค์กรศาลยุติธรรม และพนักงานอัยการ ตรวจสอบกำกับดูแลคุ้มครองผลประโยชน์ให้ผู้เขียนจึงเห็นควรศึกษาวิจัยในเรื่องนี้ ถึงมาตรการบังคับให้จำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนของไทยเชิงเปรียบเทียบ และแนวทางความเหมาะสมในบทบาทขององค์กรในกระบวนการยุติธรรมต่อมาตรการดังกล่าว ได้แก่ ศาลยุติธรรม พนักงานอัยการและองค์กรอื่นที่เกี่ยวข้อง ในการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายในคดีอาญา ตาม มาตรา 44/1 เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนากระบวนการยุติธรรมทางอาญาต่อไป

ปัญหาสำคัญที่น่าพิจารณาประการหนึ่ง คือ ผู้เสียหายที่มีสิทธิได้รับความคุ้มครองตาม มาตรา 44/1 นี้ ยังเป็นปัญหาทางกฎหมายในการตีความอยู่ ว่าหมายถึงบุคคลใดและควรตีความบังคับใช้ โดยมีหลักเกณฑ์อย่างไร จึงจะเป็นการถูกต้องเหมาะสมตามหลักวิชาการและหลักนิติวิธี ซึ่งผู้เขียนเห็นว่า กฎหมายดังกล่าวมีการแก้ไขเพิ่มเติมใหม่ จึงยังไม่ได้ข้อยุติทางวิชาการและมีความเห็นของนักนิติศาสตร์แตกต่างกันไป ในปัญหาการตีความ “ผู้เสียหายในคดีอาญา” ตาม มาตรา 44/1 ควรนิยามเช่นเดียวกับ “ผู้เสียหายโดยนิตินัย” ตาม มาตรา 2 (4) ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาหรือไม่ ด้วยเหตุผลที่ว่า “หลักผู้เสียหายโดยนิตินัย” เป็นกรณีที่มุ่งพิจารณาที่ตัวบุคคลผู้เสียหายเป็นสำคัญว่า จะต้องไม่ใช่ผู้ยินยอมให้กระทำผิดต่อตน หรือตนมีส่วนร่วมหรือก่อให้เกิดความผิดทางอาญานั้น โดยที่มิได้พิจารณาและบ่งชี้ถึง “ความเสียหายที่แท้จริง” ว่ามีมากน้อยเพียงใดในความเสียหายที่เกิดขึ้น ประกอบกับผู้มีส่วนยื่นคำร้องขอให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตาม มาตรา 44/1 นี้ กฎหมายบัญญัติ ให้ผู้เสียหายถือว่ามีฐานะประหนึ่งตั้งเป็นโจทก์ในคดีส่วนแพ่ง และ “หลักการดำเนินคดีแพ่ง” (หลักความตกลง) และ “หลักการดำเนินคดีอาญา” (หลักตรวจสอบ) มีข้อแตกต่างกันในสาระสำคัญอย่างเห็นได้ชัด ตั้งแต่ หลักการดำเนินคดี การกิจของกฎหมายวิธีพิจารณาความ วัตถุประสงค์ในการฟ้องคดี การกระการพิสูจน์ การวินิจฉัยพยานหลักฐาน เมื่อคดีดังกล่าวเป็นคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา มีระบบการดำเนินคดีส่วนแพ่งเพื่อเรียกค่าสินไหมทดแทนโดยวิธีที่ผ่อนปรนและอิงกับการพิจารณาคดีอาญาของพนักงานอัยการ โจทก์ วัตถุประสงค์หลักของ มาตรา 44/1 จึงเป็นเรื่องของมาตรการเยียวยาความเสียหายอันเกิดจากการกระทำความผิดอาญาให้แก่ผู้เสียหาย ดังนั้น เพื่อให้ได้ข้อสรุปในทางกฎหมายว่าควรมีหลักเกณฑ์ในการตีความอย่างไร จึงเป็นการเหมาะสมและถูกต้องตามหลักวิชาการและหลักนิติวิธี ตลอดจนสามารถคุ้มครองเยียวยาความเสียหายแก่ผู้เสียหายได้อย่างเป็นธรรมและทั่วถึง จึงควรศึกษาค้นคว้าถึงเจตนารมณ์ของกฎหมายดังกล่าว

นอกจากนี้ผู้เขียนเห็นว่า การนำมาตรการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนโดยผู้กระทำความผิด มาตรา 44/1 มาใช้บังคับ ยังมีปัญหาข้อจำกัดบางประการ ซึ่งควรจะนำมาศึกษาวิเคราะห์

เพื่อเสนอแนะมาตรการรองรับและสนับสนุนที่เหมาะสมให้สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ในการ
 เยียวยาความเสียหายแก่ผู้เสียหายได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1.2.1 เพื่อศึกษาแนวความคิดที่มาและเหตุผลของการนำมาตรการให้ผู้เสียหายมีสิทธิยื่นคำ
 ร้องขอชดเชยค่าสินไหมทดแทนมาใช้ในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาของไทย

1.2.2 เพื่อศึกษาวิเคราะห์เจตนารมณ์ของบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาอาญา
 มาตรา 44 /1 ว่า “ผู้เสียหายที่มีสิทธิยื่นคำร้องขอชดเชยค่าสินไหมทดแทน” เมื่อพิจารณาความถูกต้อง
 ตามหลักวิชาการและความเหมาะสมทางนิติวิธีของไทย ควรมีความหมายถึงบุคคลผู้ใด และมี
 หลักเกณฑ์ในการตีความอย่างไร

1.2.3 เพื่อศึกษาแนวทางความเหมาะสมในบทบาทขององค์กรในกระบวนการยุติธรรมทาง
 อาญา ได้แก่ ศาลยุติธรรม พนักงานอัยการ และองค์กรอื่นที่เกี่ยวข้องในการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหาย
 ในคดีอาญา ตามมาตรา 44/1 เพื่อการพัฒนาระบบการยุติธรรมทางอาญาให้สามารถคุ้มครอง
 ผู้เสียหายในคดีอาญาได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นไปตามเจตนารมณ์ด้วยหลักการและเหตุผล

1.2.4 เพื่อศึกษาประโยชน์และปัญหาข้อจำกัดในการนำมาตรการชดเชยค่าสินไหมทดแทนโดย
 ผู้กระทำความผิด ตามมาตรา 44/1 มาใช้บังคับ

1.3 สมมติฐานของการศึกษา

เมื่อพิจารณาถึงเจตนารมณ์ของ “ปฏิญญาสากลว่าด้วยหลักการพื้นฐานเกี่ยวกับการ
 อำนาจความยุติธรรมแก่ผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมและการใช้อำนาจโดยมิชอบ ค.ศ. 1985 ” ที่
 รัฐจะต้องหามาตรการที่เอื้อต่อการอำนวยความสะดวกให้ผู้เสียหายจากเหยื่ออาชญากรรมให้ได้รับ
 การเยียวยาความเสียหายที่รวดเร็วและเป็นธรรม ประหยัด และเข้าถึงได้ง่าย” และการที่ประเทศ
 ไทยมีหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐเป็นหลัก ซึ่งรัฐมีหน้าที่ในการรักษาความสงบเรียบร้อยของ
 ประชาชนในสังคม เมื่อมีการกระทำความผิดต่อกฎหมายอาญาแก่บุคคลในสังคม ย่อมแสดงว่ารัฐ
 นั้นบกพร่องต่อหน้าที่ในการคุ้มครองปกป้องสมาชิกในสังคม ดังนั้น รัฐจึงมีภาระหน้าที่ในการ
 ช่วยเหลือเยียวยาความเสียหายแก่ผู้ได้รับผลร้ายจากการกระทำความผิดอาญา ด้วยเหตุผลดังกล่าว
 องค์กรในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทย ในฐานะองค์กรแห่งรัฐจึงควรมีบทบาทในการ
 คุ้มครองสิทธิผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญา ตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาอาญา มาตรา44/1
 ในลักษณะของการร่วมกันบริหารจัดการคดีแบบเชิงรุก โดยองค์กรแห่งรัฐควรร่วมมือกันตรวจสอบ
 ความจริงเพื่อเยียวยาความเสียหายอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งหากรัฐละเลยให้การดำเนินคดีส่วนแบ่งซึ่ง
 มีมูลฐานความรับผิดชอบมาจากคดีอาญา ซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวพันต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชนโดย

ส่วนรวม เป็นภาระหน้าที่ของผู้เสียหายจากอาชญากรรมต้องรับผิดชอบเพื่อเยียวยาความเสียหายด้วยตนเองโดยแท้ อาจส่งผลเสียต่อความเชื่อมั่นในระบบแห่งกระบวนการยุติธรรมของไทย ดังนั้น เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิและประโยชน์ของผู้เสียหายให้ได้รับการเยียวยาความเสียหายอย่างเป็นธรรม รวดเร็ว ประหยัด และทั่วถึง ตลอดจนมาตรการให้สิทธิผู้เสียหายยื่นคำร้องขอบังคับชดใช้ค่าสินไหมทดแทนในคดีอาญาของรัฐ ยังมีปัญหาและข้อจำกัดในด้านขาดมาตรการรองรับและสนับสนุนให้ระบบเกิดศักยภาพอย่างสูงสุด จึงควรต้องมีการศึกษาวิเคราะห์ เพื่อแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย และปรับเปลี่ยนบทบาทขององค์กรในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาให้มีความเหมาะสมอันเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษาวิจัย เรื่อง การยื่นคำร้องขอบังคับชดใช้ค่าสินไหมทดแทนในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา เป็นการศึกษาด้วยวิธีวิจัยเอกสาร (Documents Research) โดยจะใช้วิธีการศึกษาค้นคว้าและอ้างอิงจากหนังสือ บทความ วารสาร รายงานการประชุมในการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และเอกสารอื่นๆ ทั้งภาษาไทยและต่างประเทศ ตลอดจนอ้างอิงหลักและแนวคิด ความเห็นของนักนิติศาสตร์

1.5 วิธีดำเนินการศึกษา

การศึกษาวิจัยฉบับนี้ จะศึกษาถึงที่มาของแนวคิดและเหตุผลในการนำมาตราการยื่นคำร้องขอบังคับให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนมาใช้บังคับในคดีอาญาของพนักงานอัยการ โจทก์ โดยมุ่งศึกษาถึงปัญหาในบทบาทขององค์กรในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาต่อการคุ้มครองเยียวยาความเสียหายแก่ผู้เสียหายโดยผู้กระทำความผิดให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และวิเคราะห์ถึงแนวทางความเหมาะสมในการแก้ไขปัญหามาตรการของข้อจำกัดอันเป็นอุปสรรคต่อการนำมาตราการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนโดยผู้กระทำความผิดมาบังคับใช้

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.6.1 ทำให้ทราบถึงเหตุผลที่มาของการนำมาตราการให้ผู้เสียหายยื่นคำร้องขอให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนมาใช้บังคับในคดีอาญาของพนักงานอัยการ โจทก์เพื่อเยียวยาความเสียหายให้แก่ผู้เสียหาย

1.6.2 ทำให้ทราบถึงมาตรการเยียวยาความเสียหายแก่ผู้เสียหายในคดีอาญาของต่างประเทศเปรียบเทียบกับประเทศไทย

1.6.3 ทำให้ทราบถึงนิยามของ “ผู้เสียหาย” ผู้มีสิทธิยื่นคำร้องขอบังคับให้จำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาอาญา มาตรา 44/1 ควรมีหลักเกณฑ์ในการตีความทางกฎหมายอย่างไร จึงเป็นการถูกต้องตามหลักวิชาการและหลักนิติวิธี

1.6.4 ทำให้ทราบถึงแนวทางความเหมาะสมในบทบาทขององค์กรในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ได้แก่ ศาลยุติธรรม พนักงานอัยการ และองค์กรอื่นที่เกี่ยวข้อง ในการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายในคดีอาญา ตาม มาตรา 44/1 เพื่อให้สามารถคุ้มครองเยียวยาความเสียหายแก่ผู้เสียหายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.6.5 ทำให้ทราบประโยชน์และปัญหาข้อจำกัดของการนำมาตรการชดใช้ค่าสินไหมทดแทน โดยผู้กระทำความผิดตามมาตรา 44/1 มาใช้บังคับ เพื่อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนามาตรการดังกล่าวให้มีระบบรองรับและสนับสนุนที่เหมาะสมต่อไป

บทที่ 2

แนวคิดเรื่องคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา

หลักการดำเนินคดีอาญาและหลักการดำเนินคดีแพ่ง มีข้อที่แตกต่างในสาระสำคัญในเรื่องของการดำเนินคดีอย่างชัดเจนหลายประการ เริ่มตั้งแต่หลักการ ภารกิจของการดำเนินคดี สิทธิของบุคคลที่จะฟ้องร้อง ขอบเขตความรับผิดชอบ หลักเกณฑ์การรับฟังพยานหลักฐาน จึงส่งผลให้หลักการดำเนินคดีอาญาและคดีแพ่งมีข้อแตกต่างกันอย่างมากระหว่างสาระสำคัญของความแตกต่างนี้ จึงทำให้มีการแยกศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีอาญาและคดีแพ่งออกจากกัน อย่างไรก็ตามแม้จะมีข้อแตกต่างกันในหลายประการ แต่การกระทำความผิดในทางอาญาบางฐานความผิด อาจก่อให้เกิดสิทธิเรียกร้องในทางแพ่งแก่ผู้เสียหายในคดีอาญาได้ ซึ่งเรียกกันว่า “คดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญา”

แม้ว่าการดำเนินคดีอาญาในประเทศไทย มีทั้งรูปแบบการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ และการดำเนินคดีอาญาโดยเอกชนก็ตาม แต่การดำเนินคดีอาญาของไทยอาจกล่าวได้ว่ายึดถือการดำเนินการโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นหลัก ส่วนการดำเนินคดีโดยเอกชนนั้นเป็นแต่เพียงข้อยกเว้นในบางกรณีเท่านั้น

ดังนั้น เพื่อความเข้าใจในบทนี้ จึงขออธิบายให้เห็นถึงหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ และหลักการดำเนินคดีแพ่งว่ามีวัตถุประสงค์ประสงค์ในการดำเนินคดีแตกต่างกันอย่างไร แนวคิดและระบบการดำเนินคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญา มาตรการยื่นคำร้องขอให้ชดเชยค่าสินไหมทดแทนของไทย ตลอดจนบทบาทของศาลยุติธรรมและพนักงานอัยการในฐานะองค์กรที่มีหน้าที่หลักในการอำนวยความยุติธรรมให้กับผู้เสียหายในคดีอาญา รวมถึงการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญาให้ได้รับการเยียวยาความเสียหายส่วนแพ่งตามหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ

2.1 หลักการดำเนินคดี

2.1.1 หลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ (Offizialklage หรือ Public Prosecution)

“หลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ” ถือว่ารัฐเป็นผู้เสียหายและเจ้าพนักงานของรัฐผู้มีอำนาจหน้าที่ดำเนินคดีอาญา คือ “พนักงานอัยการ” อย่างไรก็ตาม รัฐไม่ได้ผูกขาดการดำเนินคดีอาญาไว้แต่ผู้เดียวโดยเด็ดขาด แม้ว่าประเทศที่ถือหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐอย่างเคร่งครัด

ก็ผ่อนคลายให้เอกชนฟ้องคดีได้บ้างเช่นกัน แต่จะจำกัดประเภทและฐานความผิดไว้¹ ได้แก่ ประเทศเยอรมัน ประเทศฝรั่งเศส เป็นต้น

หลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ สืบเนื่องมาจากแนวความคิดของพวกอรรถประโยชน์ โดยมุ่งเน้นถึงการควบคุมสังคม คือ มีจุดมุ่งหมายในการแก้ไขผู้กระทำความผิดให้สามารถกลับเข้าสู่สังคมได้อย่างเป็นปกติสุข จำกัดความสามารถหรือจำกัดโอกาสกระทำความผิดของผู้ที่กระทำความผิดชนิดนี้ และป้องกันหรือปราบปรามผู้กระทำความผิด² ซึ่งจากแนวคิดนี้มีผลให้รัฐเริ่มเข้ามามีบทบาทในเรื่องของการดำเนินคดีอาญาและมีหน้าที่ควบคุมอาชญากรรม โดยถือว่าความผิดอาญาที่เกิดขึ้นเป็นความผิดต่อสังคมหรือต่อรัฐ ดังนั้น รัฐหรือสังคมเท่านั้นที่ เป็นผู้เสียหาย ตลอดจนเป็นผู้รับผิดชอบในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว นอกจากนี้แนวคิดต่างๆ ที่เกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญาได้พัฒนาเปลี่ยนแปลงไป เช่น เรื่องวัตถุประสงค์ของการลงโทษผู้กระทำความผิด กล่าวคือ เมื่อครั้งที่ผู้เสียหายเป็นผู้มีอำนาจฟ้องและดำเนินคดีอาญาด้วยตนเองนั้น มักจะมีความมุ่งหมายที่ต้องการแก้แค้นทดแทน เพื่อให้ตนเองได้รับประโยชน์เท่านั้น โดยไม่คำนึงถึงว่าสังคมจะได้อะไรจากการฟ้องคดีนั้นหรือไม่ แต่ในปัจจุบันนักกฎหมายส่วนใหญ่ต่างมีความเห็นว่า การลงโทษนั้นไม่ควรจะมีวัตถุประสงค์เพื่อแก้แค้นทดแทนอีกต่อไป เพราะไม่เกิดประโยชน์อะไรอันใดต่อสังคมได้เลย โดยเห็นว่า การลงโทษนั้นควรจะมีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ไขปรับปรุงผู้กระทำความผิดมากกว่า เนื่องจากจะได้รับประโยชน์กับสังคมและผู้กระทำความผิดก็อาจจะมีโอกาสกลับคืนเข้าสู่สังคมได้อีก และการที่รัฐเข้ามามีบทบาทในการฟ้องคดี ก็จะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าวได้ดีกว่า เนื่องจากพนักงานอัยการซึ่งถือเป็นตัวแทนของรัฐนั้น ไม่ได้มีความโกรธแค้นกับจำเลยเป็นส่วนตัวเหมือนกับผู้เสียหาย จึงมีความเป็นกลางมากกว่าในการที่จะอำนวยความสะดวกให้กับทุกฝ่ายไม่ว่าจะเป็นผู้เสียหายหรือจำเลย³ ดังนั้นหลายประเทศที่ใช้หลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐนี้ จึงมีกฎหมายบัญญัติไว้โดยชัดแจ้งว่า ให้อำนาจหน้าที่ในการฟ้องคดีอาญาเป็นของรัฐเท่านั้น เอกชนไม่สามารถมีอำนาจดังกล่าวได้ แต่อย่างไรก็ตามบางประเทศซึ่งถึงแม้ว่าจะใช้หลักการดำเนินคดีตามระบบนี้ ก็อนุญาตให้เอกชนมีอำนาจฟ้องคดีได้บ้างเช่นกัน แต่เป็นการฟ้องในขอบเขตที่จำกัด โดยจะใช้อำนาจฟ้องได้ในความผิดบางลักษณะเท่าที่กฎหมายได้กำหนดไว้เท่านั้น

¹ คณิต ฌ นคร ก เล่มเดิม. หน้า 59-61.

² ธิตินันท์ วงศ์พิทักษ์โรจน์. (2547). การรับฟังข้อเท็จจริงคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา. หน้า 13-14.

³ อารยา เกษมพันธ์. (2537). การฟ้องคดีอาญาของผู้เสียหาย : ศึกษาเฉพาะกรณีพนักงานอัยการมีคำสั่งไม่ฟ้อง. หน้า 15.

หลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐนี้ ปัจจุบันอาจถือได้ว่าเป็นหลักสากล เนื่องจากหลายประเทศส่วนใหญ่ ได้นำแนวความคิดตามหลักนี้ไปใช้กับการดำเนินคดีอาญาในประเทศของตน เห็นด้วยกับแนวความคิดตามหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ ได้แก่ ในการประชุมระหว่างประเทศเกี่ยวกับกฎหมายอาญาครั้งที่ 9 ที่กรุงเฮก ประเทศเนเธอร์แลนด์ ในหัวข้อเรื่อง “บทบาทของอัยการในการดำเนินคดีอาญา” ที่ประชุมได้มีข้อสรุปประการหนึ่งว่า “ในปัจจุบันนี้ไม่ควรยอมให้เอกชนเป็นผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญา เนื่องจากการฟ้องคดีของเอกชนนั้น มักจะนิ่งถึงแต่ประโยชน์ของตนเพียงฝ่ายเดียวเท่านั้น แต่ไม่ได้คำนึงถึงประโยชน์ของสังคมตลอดจนการแก้ไขปรับปรุงผู้กระทำผิดด้วยเลย”⁴ จากข้อสรุปในการประชุมดังกล่าว จะเห็นว่า ประเทศส่วนใหญ่มีความเห็นกันว่า การดำเนินคดีและการฟ้องคดีอาญาควรเป็นหน้าที่ของรัฐเท่านั้น

การเริ่มต้นดำเนินคดีอาญาของไทยมีการเริ่มต้นคดีด้วยการกล่าวหาว่ามีบุคคลกระทำความผิดอาญา อาจจะโดยวิธีการร้องทุกข์หรือกล่าวโทษต่อเจ้าพนักงานเพื่อให้เจ้าพนักงานเริ่มดำเนินคดี ซึ่งเป็นวิธีการเบื้องต้นของประชาชนในการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมด้วยการขอให้เริ่มต้นดำเนินคดีอาญาและการดำเนินคดีอาญาจะดำเนินการจนกระทั่งพนักงานอัยการได้มีการฟ้องต่อศาลหรือยุติคดีโดยคำสั่งไม่ฟ้อง หรือผู้เสียหายอาจใช้วิธีการกล่าวหาต่อศาลโดยผู้เสียหายเป็นโจทก์ยื่นฟ้องคดีอาญาต่อศาลด้วยตนเองอันเป็นช่องทางดำเนินคดีอาญาที่กฎหมายอนุญาตให้ทำได้ อีกทางหนึ่ง⁵ การดำเนินคดีอาญาในประเทศไทยจึงมีทั้งรูปแบบการดำเนินคดีโดยเอกชน (Private prosecution) และการดำเนินคดีโดยรัฐ (Public prosecution) รวมอยู่ด้วยกัน

แม้ว่าการดำเนินคดีอาญาในประเทศไทย มีทั้งรูปแบบการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ และการดำเนินคดีอาญาโดยเอกชนก็ตาม แต่การดำเนินคดีอาญาของไทยอาจกล่าวได้ว่ายึดถือการดำเนินการ โดยเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นหลัก ส่วนการดำเนินคดีโดยเอกชนนั้นเป็นแต่เพียงข้อยกเว้นในบางกรณีเท่านั้น โดยพิจารณาได้จากกฎหมายเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทในการดำเนินคดีได้แต่เป็นเพียงส่วนน้อย คือผู้เสียหายอาจดำเนินคดีอาญาได้แต่เพียง การร้องทุกข์กล่าวโทษ และฟ้องคดีต่อศาล อีกทั้งยังมีการจำกัดตัวบุคคลผู้ที่จะเข้ามาในกระบวนการยุติธรรมไว้คือเฉพาะผู้เสียหายเท่านั้นที่จะเป็นผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญาได้ ต่างจากการดำเนินคดีโดยเจ้าพนักงานของรัฐที่กฎหมายได้กำหนดให้มีบทบาทและมีอำนาจในการดำเนินคดีมากกว่าผู้เสียหาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้อำนาจพนักงานอัยการ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา

⁴ อุททิศ แสนโกสติก. (2530, สิงหาคม). “บทบาทของอัยการในการดำเนินคดีอาญา.” วารสารอัยการ, 10, 116. หน้า 26.

⁵ โกวิทช์ มีพรบุชา. (2550). การตรวจสอบการฟ้องคดีอาญาแผ่นดินของผู้เสียหายโดยพนักงานอัยการ. หน้า 21.

ความอาญา มาตรา 32 การดำเนินคดีอาญาของไทยจึงสามารถกล่าวได้ว่ายึดถือการดำเนินคดีอาญา โดยรัฐเป็นหลัก⁶

หลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ มีวิวัฒนาการทางประวัติศาสตร์พัฒนามาตามลำดับ โดยแบ่งแยกได้ 2 ระบบ ได้แก่

2.1.1.1 การดำเนินคดีอาญาโดยรัฐในระบบไต่สวน เกิดขึ้นครั้งแรกในประเทศภาคพื้นยุโรป การดำเนินคดีอาญาโดยรัฐในสมัยโบราณได้รับอิทธิพลมาจากการชำระความของอาณาจักรโรมันและศาลทางศาสนาโรมันคาทอลิก โดยในศตวรรษที่ 12-13 ศาลศาสนาได้นำเอาระบบไต่สวน (Inquisitorial System) มาใช้ในการดำเนินคดีอาญาของประเทศต่างๆ ในแถบยุโรป กล่าวคือเป็นการดำเนินคดีอาญาที่ไม่แยกหน้าที่การสอบสวนฟ้องร้อง และหน้าที่ในการพิจารณาพิพากษาคดีออกจากกัน การดำเนินคดีอาญาในระบบไต่สวนมีเพียง “ผู้ไต่สวน” กับ “ผู้ถูกไต่สวน” เท่านั้น ผู้ไต่สวนซึ่งก็คือ ผู้พิพากษาหรือศาลเป็นผู้ดำเนินการตั้งแต่เริ่มคดีจนกระทั่งตัดสินคดีโดยเป็นผู้รับผิดชอบในการตรวจสอบความจริงเพียงองค์กรเดียว ซึ่งการดำเนินคดีอาญาในระบบการไต่สวนนั้น มีข้อเสียอยู่ที่การให้อำนาจในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาอยู่ในดุลพินิจของผู้ไต่สวน แต่เพียงผู้เดียว โดยไม่มีการตรวจสอบหรือคานอำนาจ จึงอาจเกิดความอคติต่อผู้ถูกไต่สวนได้ง่าย อีกทั้งการดำเนินคดีอาญาในระบบไต่สวนนี้ ผู้ถูกไต่สวนหรือผู้ถูกกล่าวหาจะมีวัตถุประสงค์แห่งการชกฟอกหรือเป็นกรรมแห่งคดี (Object of Right) ไม่มีโอกาสแก้ข้อกล่าวหาหรือต่อสู้คดี ซึ่งไม่เป็นธรรมแก่ผู้ถูกกล่าวหาอย่างมาก การดำเนินคดีอาญาโดยรัฐตามระบบไต่สวนเป็นการดำเนินคดีอาญาที่ใช้ “หลักการตรวจสอบ” แต่การตรวจสอบความจริงในเนื้อหาแห่งคดีในระบบไต่สวนเป็นการตรวจสอบความจริงที่ละเลยต่อสิทธิมนุษยชนโดยสิ้นเชิง

2.1.1.2 การดำเนินคดีอาญาโดยรัฐในระบบกล่าวหา เป็นหลักการที่เกิดขึ้นใหม่ในประเทศฝรั่งเศสภายหลังการปฏิวัติ เพื่อให้การดำเนินคดีอาญาโดยรัฐในระบบไต่สวนไม่ขัดต่อหลักสิทธิมนุษยชน จึงได้มีการปรับปรุงหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐใหม่ เพื่อให้สามารถอำนวยความยุติธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีแนวความคิดว่า “ผู้ที่กระทำความผิดกฎหมายอาญาเป็นผู้กระทำความผิดต่อรัฐด้วย รัฐจึงมีหน้าที่รับผิดชอบในการดำเนินคดีอาญาเอากับผู้กระทำความผิด พร้อมทั้งจัดหาพยานหลักฐานและลงโทษเองด้วย⁷ แนวความคิดดังกล่าวมีผลต่อการดำเนินคดีอาญาที่องค์กรของรัฐต้องกระตือรือร้นร่วมมือกันในการค้นหาความจริงโดยไม่จำกัดรูปแบบ (Active Role) การค้นหาความจริงในคดีอาญาจึงสามารถทำได้อย่างกว้างขวาง โดยมีข้อกำหนดที่ต้องให้ความสำคัญคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาในการต่อสู้คดีอย่างเต็มที่ วิธีการปรับปรุง

⁶ ณรงค์ ใจหาญ. (2547). หลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1. หน้า 30-31.

⁷ หลวงอรรถไกรวัลที และ พลโทสุข เปรมวัน. (2510). ระบบอัยการและศาลทหาร. หน้า 34.

ก็คือ มีการแยกภารกิจในการตรวจสอบความจริงออกเป็นสองชั้นตอน โดยให้มีการตรวจสอบความจริงโดยเจ้าพนักงานชั้นหนึ่งก่อน โดยตรวจสอบความจริงในชั้นเจ้าพนักงานอยู่ในความรับผิดชอบของ “องค์กรอัยการ” และเมื่อมีการตรวจสอบความจริงโดยเจ้าพนักงานแล้ว หากปรากฏว่าผู้ถูกกล่าวหาได้กระทำความผิดจริงพนักงานอัยการก็จะยื่นฟ้อง เพื่อให้ศาลตรวจสอบความจริงต่อไปอีกชั้นหนึ่ง⁸ ซึ่งทั้งสององค์ดังกล่าวต่างมีอิสระจากกัน ผู้ถูกกล่าวหาไม่มีสิทธิในการแก้ไขข้อกล่าวหาและต่อสู้คดีซึ่งจะทำให้ผู้ถูกกล่าวหาพ้นจากฐานะการเป็นกรรมในคดี (Object Of Right) และมีฐานะเป็นประธานในคดี (Subject Of Right) ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า องค์กรอัยการเป็นองค์กรที่เกิดขึ้นสืบเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงการดำเนินคดีอาญาในระบบไต่สวนมาใช้ในระบบกล่าวหา โดยมีหน้าที่ดำเนินคดีอาญาแทนรัฐ

ในการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐในระบบกล่าวหา การตรวจสอบความจริงทั้งในชั้นเจ้าพนักงานและในชั้นศาลคงเป็นไปตาม “หลักการตรวจสอบ” เช่นเดียวกับการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐในระบบไต่สวนนั่นเอง การตรวจสอบความจริงทั้งสองชั้นในระบบกล่าวหานี้ จะต้องกระทำอย่างมีภาวะวิสัย ทั้งนี้เพื่อประกันสิทธิและเสรีภาพของบุคคล การดำเนินคดีอาญาโดยรัฐตามระบบใหม่นี้จึงเป็นเรื่องของการอำนวยความสะดวกโดยรัฐอย่างแท้จริง และเป็นการดำเนินคดีอาญาที่ตั้งอยู่บนหลักการแห่งสิทธิมนุษยชนโดยแท้จริงด้วย

ดังนั้น ตามหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ จึงเป็นเรื่องที่องค์กรในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ล้วนมีภาระหน้าที่ต้องร่วมมือกันค้นหาให้ได้ความจริงในคดี เพราะแต่ละองค์กรไม่ใช่คู่ต่อสู้ของกันและกัน และโดยเนื้อหาแล้วหาใช่คู่ต่อสู้ของจำเลยไม่ หากแต่มีหน้าที่ที่จะต้องอำนวยความสะดวกแก่ทุกฝ่ายไม่ว่าจะเป็นผู้เสียหายหรือจำเลย ดังนั้น การค้นหาความจริงตามแนวคิดของการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐจึงมีลักษณะเป็นการร่วมมือกัน (Co-operation Doctrine) เพื่อค้นหาความจริงในเนื้อหาของคดี โดยองค์กรต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นองค์กรที่ตกอยู่ภายใต้การดำเนินของรัฐหรือองค์กรที่เป็นอิสระ เช่น ทนายความ ต่างก็มีพันธะในการร่วมมือกันเพื่อพิสูจน์ความผิดและความบริสุทธิ์ของจำเลยด้วยกันทั้งสิ้น⁹

2.1.2 หลักการดำเนินคดีแพ่ง (หลักความตกลง Negotiation Principle)

เป็นเรื่องสิทธิของเอกชน ซึ่งมีต่อกันตามกฎหมายเอกชน โดยให้บุคคลที่ต้องเสียหายบังคับสิทธิตนเองแก่ผู้ก่อความเสียหายหรือผู้ที่ต้องรับผิดชอบ โดยเป็นการบังคับให้คืนสู่สภาพก่อนที่จะ

⁸ คณิต ณ นคร ข (2529, มิถุนายน). “ฐานะของผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญา.” *บทบัญญัติ*, 42, 2. หน้า 10-14.

⁹ คณิต ณ นคร ค (2525, พฤศจิกายน). “ฐานะหน้าที่ของทนายความในคดีอาญา.” *วารสารอัยการ*, 4, 47. หน้า 55.

เกิดความเสียหายเท่าที่จะเป็นไปได้¹⁰ โดยในทางแฝงผลแห่งความรับผิดชอบ คือ การใช้ค่าสินไหมทดแทนความเสียหาย เป็นเรื่องเกี่ยวกับกองทรัพย์สินของผู้กระทำผิดมากกว่าตัวผู้กระทำเอง

หลักในการดำเนินคดีแพ่ง ตั้งอยู่บนพื้นฐานแนวคิดเรื่องทฤษฎีการต่อรองหรือสัญญาที่เรียกว่า “หลักความตกลง” (Negotiation Principle) นอกจากนั้นปรัชญาของกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งก็เน้นไปที่การประนีประนอม คู่ความในคดีแพ่งสามารถทำความตกลงให้เรื่องต่างๆ ได้เสมอไม่ว่าจะเป็นการไกล่เกลี่ยเจรจาต่อรองหรือประนีประนอมยอมความกัน หากความตกลงนั้นไม่ขัดต่อกฎหมายหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน คู่ความตกลงกันอย่างไรศาลก็ต้องปฏิบัติตามนั้น หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่ามันมีน้ำหนักมากพอที่จะฟังเป็นข้อยุติที่เป็นธรรม

“หลักความตกลง” เป็นหลักที่ตรงข้ามกับ “หลักการตรวจสอบ” กล่าวคือตาม “หลักความตกลง” คู่ความเท่านั้นที่มีหน้าที่ต้องรับผิดชอบในเรื่องข้อเท็จจริงทั้งปวง และเป็นความรับผิดชอบของคู่ความโดยลำพังตนเอง และในการดำเนินคดีตามหลักนี้ ศาลมีอำนาจชี้ขาดตัดสินคดีเฉพาะในสิ่งที่คู่ความนำเสนอเข้ามาในคดีเท่านั้น ศาลไม่มีอำนาจแสวงหาข้อเท็จจริงใดๆ เพิ่มเติมโดยลำพังด้วยตนเอง

ตามกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งของไทย คู่ความต้องรับผิดชอบในความสมบูรณ์ของเรื่องหรือของข้อเท็จจริง และข้อเท็จจริงใดในฟ้องที่จำเลยไม่ปฏิเสธ กฎหมายถือว่าจำเลยยอมรับตามนั้น และข้อเท็จจริงใดที่คู่ความรับกันแล้ว ก็ไม่ต้องพิสูจน์ด้วยพยานหลักฐานกันอีกต่อไป

ในกรณีที่จำเลยไม่ปฏิเสธหรือคู่ความรับกันแล้วนั้น กฎหมายถือว่า ความจริงเป็นไปตามที่ไม่ได้แย้งหรือตามที่ยอมรับกันนั้น ด้วยเหตุนี้ศาลจึงมีหน้าที่เพียงต้องตรวจสอบความจริงของข้อเท็จจริงภายในกรอบที่คู่ความจะได้กำหนดเท่านั้น ซึ่งก็คือกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งของไทยเราถือ “หลักความตกลง” เป็นเกณฑ์สำคัญ

แม้กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งของไทยเราในพื้นฐานยึด “หลักความตกลง” เป็นเกณฑ์สำคัญ แต่ก็ใช่ว่ากฎหมายจะละเลย “หลักการตรวจสอบ” ไปเสียทีเดียวก็หาไม่ เช่นในคดีล้มละลาย ศาลจะพิพากษาให้บุคคลใดเป็นบุคคลล้มละลายไม่ได้ เว้นแต่จะฟังได้ว่าบุคคลนั้นมีหนี้สินล้นพ้นตัวอย่างแท้จริง¹¹ ซึ่งแสดงว่าคดีล้มละลายเป็นไปตาม “หลักการตรวจสอบ”

ทั้งนี้ ตามมาตรา 198 ทวิ วรรคหนึ่ง และวรรคสอง บัญญัติว่า

“ศาลจะมีคำพิพากษาหรือคำสั่งชี้ขาดให้โจทก์เป็นฝ่ายชนะคดีโดยจำเลยขาดนัดยื่นคำให้การมิได้ เว้นแต่ศาลเห็นว่าคำฟ้องของโจทก์มีมูลและไม่ขัดต่อกฎหมาย ในการนี้ ศาลจะ

¹⁰ จิต เศรษฐบุตร. (2518). หลักกฎหมายแพ่งลักษณะละเมิด. หน้า 4.

¹¹ พระราชบัญญัติล้มละลาย พุทธศักราช 2483, มาตรา 14.

ยกขึ้นอ้างโดยลำพังซึ่งข้อกฎหมายอันเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชนก็ได้ เพื่อประโยชน์ในการพิพากษาหรือมีคำสั่งชี้ขาดคดีตามวรรคหนึ่ง ศาลอาจสืบพยานเกี่ยวกับข้ออ้างของโจทก์หรือพยานหลักฐานอื่นไปฝ่ายเดียวตามที่เห็นว่าจำเป็นก็ได้ แต่ในคดีเกี่ยวกับสิทธิแห่งสภาพบุคคล สิทธิในครอบครัว หรือคดีพิพาทเกี่ยวกับกรรมสิทธิ์ในอสังหาริมทรัพย์ ให้ศาลสืบพยานหลักฐานโจทก์ไปฝ่ายเดียว และศาลอาจเรียกพยานหลักฐานอื่นมาสืบได้เองตามที่เห็นว่าจำเป็นเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ”¹²

ทั้งนี้ ในกรณีจำเลยขาดคดียื่นคำให้การเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม แม้ว่าจะเป็นคดีแพ่ง ศาลยังคงมีหน้าที่ตามนัย “หลักการตรวจสอบ” อยู่ ซึ่งก็คือการผสมผสาน “หลักการตรวจสอบ” เข้ากับ “หลักความตกลง” ดังกล่าวมาแล้วข้างต้นนั่นเอง เพราะกฎหมายเห็นว่า สิทธิแห่งสภาพบุคคลก็ดี สิทธิในครอบครัวก็ดี หรือกรรมสิทธิ์ในอสังหาริมทรัพย์ก็ดี เป็นเรื่องสำคัญที่ไม่พึงปล่อยให้เป็นเรื่องของจำเลยที่จะรักษาผลประโยชน์ของตนเท่านั้น

การที่กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งของไทยเรา วางพื้นฐานอยู่บน “หลักความตกลง” นี้ก่อให้เกิดผลที่สำคัญสองประการ คือ

ประการแรก ศาลต้องวินิจฉัยชี้ขาดตามข้อเท็จจริงที่คู่ความนำเสนอเท่านั้น กล่าวคือศาลไม่มีหน้าที่ที่จะต้องตรวจสอบข้อเท็จจริงด้วยตนเอง

ประการที่สอง ข้อเท็จจริงที่คู่ความได้นำเข้ามาเท่านั้นที่ศาลจะทำการสืบพยาน และข้อเท็จจริงที่ต้องนำสืบด้วยพยานหลักฐาน คือข้อเท็จจริงที่จำเลยโต้แย้งเท่านั้น ข้อเท็จจริงใดที่ไม่มีการโต้แย้งหรือที่ยอมรับแล้วก็ไม่ต้องมีกรสืบพยานกันอีก ศาลจะถือว่าความจริงเป็นไปตามนั้น ดังนั้น ศาลจึงมีหน้าที่ต้องตรวจสอบความจริง เพียงเท่าที่อยู่ในกรอบที่คู่ความกำหนดไว้เท่านั้น¹³

การที่กฎหมายกำหนดให้คู่ความมีหน้าที่รับผิดชอบในความสมบูรณ์ของข้อเท็จจริงนี้ส่งผลในทางปฏิบัติดังต่อไปนี้ คือ

1) ศาลมีหน้าที่ต้องตรวจสอบความสมบูรณ์ของคำฟ้องของโจทก์ กล่าวคือ ศาลต้องตรวจสอบว่า คำฟ้องของโจทก์ตามที่ได้บรรยายมานั้น เป็นคำฟ้องที่ถูกต้องชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ และเป็นฟ้องที่มีมูลหรือไม่ การตรวจสอบ “ความสมบูรณ์และมูลคดีของคำฟ้อง” (Schlussigkeit der Klage) เป็นหน้าที่ของศาลที่ต้องกระทำ ถ้าศาลเห็นว่าฟ้องของโจทก์ไม่มีมูลศาลสามารถที่จะสั่งไม่ประทับรับฟ้อง หรือสั่งจำหน่ายคดีนั้น หรือพิพากษายกฟ้องคดีนั้นได้ทันทีดังในตัวอย่างเช่น

¹² ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง, มาตรา 198 ทวิ.

¹³ คณิต ฌ นคร ง (2548). กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาคการดำเนินคดี. หน้า 172.

นายหนึ่งฟ้องนายสองให้ส่งมอบทรัพย์สินตามสัญญาซื้อขาย แต่จากการบรรยายฟ้องปรากฏว่านายสองได้บอกล้างสัญญานั้นแล้ว ดังนั้น ถ้าวินิจฉัยว่าฟ้องไม่สมบูรณ์ แม้นายสองจะได้ต่อสู้เกี่ยวกับการทำสัญญา กรณีก็ต้องคดีสับสน และพิพากษายกฟ้องได้เลยเกี่ยวกับเรื่องการตรวจสอบมูลคดีตามฟ้องนี้ มาตรา 206 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า

“คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะร้องต่อศาลให้วินิจฉัยชี้ขาดคดีให้ตนเป็นฝ่ายชนะโดยอาศัยเหตุแต่เพียงว่าคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งขาดนัดพิจารณานั้นหาได้ไม่ ให้ศาลวินิจฉัยชี้ขาดคดีให้คู่ความที่มาศาลเป็นฝ่ายชนะต่อเมื่อศาลเห็นว่าข้ออ้างของคู่ความเช่นนั้นมิมีมูลและไม่ขัดต่อกฎหมายในการนี้ ศาลจะยกขึ้นอ้างโดยลำพังซึ่งข้อกฎหมายอันเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชนก็ได้”

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า ในกรณีของ “การพิจารณาคดีโดยขาดนัด” กฎหมายบัญญัติไว้ชัดว่า ศาลมีหน้าที่ต้องวินิจฉัยมูลคดี จากคำฟ้องและอาจสืบพยานได้ตามความจำเป็น เพื่อวินิจฉัยเกี่ยวกับมูลคดี แต่ในกรณีอื่นกฎหมายไม่ได้บัญญัติไว้ชัดเช่นนั้น อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนเห็นว่า ในเรื่องมูลคดีนี้เป็นหน้าที่ของศาลต้องวินิจฉัยเสมอ เพราะกรณีเป็นปัญหาความยุติธรรมอันเป็นหัวใจของการบังคับใช้กฎหมาย

2) ถ้าศาลเห็นว่าฟ้องสมบูรณ์ครบถ้วนและมีมูล ศาลก็มีหน้าที่ต้องตรวจสอบต่อไปว่าข้อต่อสู้ของจำเลยมีน้ำหนักหรือไม่ หรือเป็นข้อต่อสู้ที่ฟังขึ้นหรือไม่ โดยข้อต่อสู้ของจำเลยย่อมมีน้ำหนักและฟังขึ้น ถ้าปรากฏว่าหากกรณีเป็นจริงตามคำให้การของจำเลยแล้ว คำฟ้องนั้นต้องเป็นคำฟ้องที่ศาลต้องไม่รับไว้พิจารณาพิพากษา และหากศาลเห็นว่าข้อต่อสู้ของจำเลยไม่มีประโยชน์ที่จะต้องฟังพยานหลักฐานอีกต่อไป ศาลย่อมพิพากษาคดีนั้นได้เลยทีเดียว

ดังในตัวอย่าง เช่น

โจทก์ฟ้องขอให้ศาลพิพากษาให้จำเลยชำระหนี้เงินกู้ทั้งเงินต้นและดอกเบี้ยรวม 937,500 บาท พร้อมดอกเบี้ยร้อยละ 15 ต่อปี ในเงินต้น 500,000 บาท นับถัดจากวันฟ้องไปจนกว่าจะชำระเสร็จ จำเลยให้การว่าได้กู้เงินจริง แต่โจทก์คิดดอกเบี้ยร้อยละ 2 ต่อเดือนต้องห้ามตามกฎหมายจึงตกเป็นโมฆะ โจทก์ไม่มีสิทธิเรียกดอกเบี้ยอัตราร้อยละ 15 ต่อปี เพราะมิได้กำหนดไว้ในสัญญา ขอให้ยกฟ้อง ศาลชั้นต้นตั้งคดีสืบพยานและตัดสินให้จำเลยชำระเงินกู้และดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 7 ครั้งต่อปีได้เลย โดยไม่ต้องชี้สองสถานหรือสืบพยาน

3) ในคดีแพ่งความสมบูรณ์ครบถ้วนและมูลฟ้อง และน้ำหนักและการฟังขึ้นของข้อต่อสู้บ่งชี้ชัดที่ถูกละเลยจากศาล กรณีจึงทำให้มีการสืบพยานจนเกินพุ่มเพี้ยนเกินความจำเป็น ทำให้คู่ความต้องเสียค่าใช้จ่ายเกินสมควร และทำให้คำพิพากษาต้องล่าช้าออกไป เหล่านี้ย่อมนำมาความเสียหายมาสู่คู่ความ

การทำลายต่อสู้อันเนื่องมาจากฟ้อง ซึ่งเป็น “เงื่อนไขให้อำนาจดำเนินคดี” อันเป็นเงื่อนไขที่ต้องพิจารณาก่อน (pre-requisite) ซึ่งศาลต้องชี้ขาดก่อนตามมาตรา 55 แต่บ่อยครั้งที่ศาลไม่ชี้ขาดในเรื่องนี้

4) ความจำเป็นที่คำฟ้องต้องมีความสมบูรณ์ครบถ้วนและมีมูล และความจำเป็นที่ข้อต่อสู้ต้องมีน้ำหนักและฟังขึ้น ย่อมแสดงให้เห็นว่า คำพิพากษาจริงที่ได้จากการสืบพยานไม่ได้เป็นประโยชน์อะไรแก่คู่ความ แต่คู่ความเป็นผู้รับความเสี่ยงไปเต็มๆ ทั้งที่ความเสี่ยงนั้นในทางปฏิบัติมีความสำคัญต่อคู่ความน้อยมาก¹⁴

การที่กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งของประเทศใดยึดหลักหนึ่งหลักใดเพียงหลักเดียวแล้ว กรณีที่ย่อมจะเป็นนโยบายการบัญญัติกฎหมายที่สุดโต่งเพราะหากยึด “หลักการตรวจสอบ” เพียงหลักเดียว ภาระหน้าที่ของรัฐก็จะมีความหนักหนาที่คดีแพ่งเป็นเรื่องของเอกชน แต่หากยึด “หลักความตกลง” เพียงเดียวก็น่าจะเป็นการละเลย “ประโยชน์สาธารณะ” หรือ “ประโยชน์แห่งความยุติธรรม” ได้ ดังนั้นกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งของประเทศต่างๆ จึงมักจะผสมผสานหลักทั้งสองเข้าด้วยกัน แต่การที่จะเน้นที่หลักดำเนินคดีหลักใดมากน้อยกว่ากัน ก็เป็นเรื่องในทางนโยบายในการบัญญัติกฎหมายอีกเช่นเดียวกัน¹⁵

แต่อย่างไรก็ตามปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินคดีแพ่งของไทยยังคงมีอยู่ หากยังถือว่า การดำเนินคดีแพ่งเป็นเรื่องสิทธิของเอกชนอันพึงมีต่อกันตามกฎหมาย และรัฐละเลยต่อประโยชน์สาธารณะในการเข้ามาควบคุมกระบวนการพิจารณาในการค้นหาความจริง โดยการปล่อยให้เป็นที่หน้าของคู่ความในการค้นหาความจริงเอง ดังนั้นการที่รัฐทำให้สมาชิกในสังคมที่มีข้อพิพาททางแพ่งสามารถนำข้อพิพาทเข้าสู่กระบวนการได้เองโดยง่ายและไม่ยุ่งยาก โดยให้ศาลเป็นผู้ควบคุมดูแลให้เอง หน่วยงานของรัฐเป็นผู้ให้ความสะดวกให้กับสมาชิกในสังคมของรัฐที่มีกรณีพิพาทกัน ศาลจะเป็นผู้ค้นหาความจริงด้วยตนเอง น่าจะเป็นวิธีการที่ชอบธรรมและเหมาะสมที่สุด

การที่รัฐผลักดันให้สมาชิกของสังคมที่มีความแตกต่างกันในทางต้นทุนทางเศรษฐกิจไปเสี่ยงกันเองกับปัจจัยที่ควบคุมได้ยาก และอยู่ในเงื่อนไขที่ไม่เอื้อต่อการให้ความเป็นธรรม และไม่ว่าผลของคดีจะออกมาในรูปใด วิธีการดังกล่าวเป็นการสร้างความทุกข์ทรมานทางจิตใจให้กับสมาชิกในสังคม รัฐจึงควรที่จะต้องเข้ามาดูแลและจัดการให้สมาชิกในสังคมที่มีข้อพิพาททางแพ่งซึ่งกันและกันได้รับความสบายใจและคำตอบอย่างพึงพอใจ¹⁶

¹⁴ แหล่งเดิม. หน้า 173-174.

¹⁵ แหล่งเดิม. หน้า 170.

¹⁶ คงศิริ สันทนะประภา. (2548, 11 เมษายน). “ศาลแพ่งในจินตนาการ.” มติชนรายวัน. หน้า 5.

2.1.3 เปรียบเทียบหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐและหลักการดำเนินคดีแพ่ง

ตามที่หลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐและหลักการดำเนินคดีแพ่งมีข้อแตกต่างในสาระสำคัญหลายประการ เริ่มตั้งแต่หลักการ ภารกิจของการดำเนินคดี สิทธิของบุคคลที่จะฟ้องร้อง ขอบเขตความรับผิดชอบ หลักเกณฑ์การรับฟังพยานหลักฐาน จึงส่งผลให้หลักการดำเนินคดีแพ่งและคดีอาญามีข้อแตกต่างกันอย่างมากรวมทั้งมีการแบ่งแยกศาลที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีออกจากกัน โดยปกติการแบ่งแยกว่าคดีใดเป็นคดีแพ่ง หรือเป็นคดีอาญานั้น เป็นเรื่องไม่มีปัญหาใดๆ เพราะตามรูปเรื่องแล้วคดีแพ่งกับคดีอาญามีความแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด

คดีอาญา เป็นเรื่องของ “สิทธินำคดีอาญามาฟ้อง” หรือ “สิทธิดำเนินคดีอาญาของรัฐ” (Strafanspruch) ซึ่งเป็นข้อเรียกร้องในการลงโทษของรัฐ และแม้ในกรณีที่เหตุการณ์ทั้งสองเป็นอย่างเดียวกัน เช่น กรณีเป็นเรื่องการทำร้ายร่างกายผู้อื่นเป็นเหตุให้ได้รับอันตรายแก่กาย แม้กระนั้นก็ตาม สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนของผู้เสียหายที่มีต่อผู้ทำร้ายตนก็เป็นเรื่องของกฎหมายแพ่งคดีแพ่งเป็นเรื่องระหว่างเอกชนกับเอกชนที่มีความเท่าเทียมกัน แต่คดีอาญาเป็นเรื่องที่กระทบต่อส่วนรวม¹⁷

แต่การกระทำความผิดอาญาบางฐานความผิด อาจก่อให้เกิดสิทธิเรียกร้องในทางแพ่งแก่ผู้เสียหายในคดีอาญา หากให้รัฐดำเนินคดีอาญาแทนผู้เสียหายตามหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ และผู้เสียหายดำเนินคดีแพ่งตามหลักการดำเนินคดีแพ่งแบ่งแยกออกจากกันโดยเด็ดขาด ทั้งที่คดีดังกล่าวเป็น “คดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา” อาจส่งผลเสียต่อการพิจารณาพิพากษาคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาได้ เนื่องจากในทางปฏิบัติศาลในคดีส่วนแพ่งจะหยุดรอโดยมีคำสั่งให้จำหน่ายคดีชั่วคราวเพื่อรอฟังผลในคดีส่วนอาญา ทำให้มีผลกระทบต่อผู้เสียหายโดยตรงในการดำเนินคดีส่วนแพ่ง และการพิพากษาคดีดังกล่าว ศาลอาจพิพากษาแตกต่างกันอันส่งผลเสียต่อกระบวนการยุติธรรมได้¹⁸

2.1.4 หลักการและวัตถุประสงค์ของการดำเนินคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา (Civil cases in connection with an offence principle)

เนื่องจากการกิจของหลักการดำเนินคดีแพ่งและคดีอาญามีความแตกต่างกันอย่างชัดเจนแต่อย่างไรก็ตาม เมื่อการกระทำความผิดอาญาในกรณีทั่วไปก่อให้เกิดสิทธิเรียกร้องใน 2 ลักษณะควบคู่กันไป กล่าวคือ เป็นการก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ได้รับความเสียหายนั้นโดยตรง ซึ่งอาจจะเป็นความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย เสรีภาพ ชื่อเสียง หรือทรัพย์สิน ของผู้ได้รับความเสียหายนั้น ซึ่งในขณะเดียวกันการกระทำผิดนั้นยังเป็นการก่อความเสียหายต่อสังคมอีกด้วย ทั้งนี้

¹⁷ คณิต ฌ นครง เล่มเดิม. หน้า 46-47.

¹⁸ รัตพันธ์ วงศ์พิทักษ์โรจน์. เล่มเดิม. หน้า 18.

เนื่องจากการกระทำที่เป็นการทำลายความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคมและความสงบสุขของสังคม จึงเห็นได้ว่าการกระทำความผิดทางอาญานั้นได้ก่อให้เกิดสิทธิที่จะเรียกค่าเสียหายหรือค่าสินไหมทดแทนในทางแพ่งที่ผู้เสียหายนั้นควรจะได้รับจากผู้กระทำความผิดด้วย ซึ่งเรียกว่า “คดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา”¹⁹ ซึ่งกฎหมายมีวัตถุประสงค์ให้มีให้รัฐต่างดำเนินคดีอาญาแทนผู้เสียหายตามหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ และผู้เสียหายต่างดำเนินคดีแพ่งตามหลักการดำเนินคดีแพ่งแบ่งแยกออกจากกันโดยเด็ดขาด ทั้งที่คดีดังกล่าวเป็นคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาอาจส่งผลเสียต่อการรับฟังพยานหลักฐาน ตลอดจนการพิจารณาพิพากษาคดีที่มีผลแตกต่างกัน และเพื่อขยายเขตอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีอาญาออกไป โดยให้มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีแพ่งเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาได้ด้วย เพื่อความสะดวกรวดเร็วในการพิจารณาพิพากษาคดีในอันที่จะไม่ต้องพิจารณาคดีถึงสองครั้ง คือในศาลที่ชำระคดีอาญาครั้งหนึ่ง และในศาลคดีที่ชำระคดีแพ่งอีกครั้งหนึ่ง ทั้งนี้ให้เสียเวลาแก่คู่ความที่จะต้องไปแยกฟ้องเป็นคดีแพ่งต่างหาก เพื่อให้ศาลที่พิจารณาคดีอาญาใช้ดุลพินิจกำหนดค่าสินไหมทดแทนให้เหมาะสมแก่ความหนักเบาตามหลักฐานที่โจทก์และจำเลยนำเสนอแสดงต่อศาล²⁰

2.1.5 หลักการและเหตุผลของการนำมาตรการยื่นคำร้องขอชดใช้ค่าสินไหมทดแทนมาใช้บังคับ ตาม มาตรา 44/1

2.1.5.1 ปฏิญญาว่าด้วยหลักการพื้นฐานเกี่ยวกับการอำนวยความสะดวกแก่ผู้ได้รับความเสียหายจากอาชญากรรมและการใช้อำนาจโดยไม่ถูกต้อง ค.ศ.1985 (Declaration of Basic Principle of Justice for Victims of Crime and Abuse of Power 1985)

วัตถุประสงค์ของการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญาก็คือ “ความยุติธรรม” ที่รัฐจะต้องมีมาตรการให้ความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับทุกขั้นตอนของระบบความยุติธรรมทางอาญา มิใช่เพราะเหตุผลทางมนุษยธรรมเพียงอย่างเดียว แต่ที่สำคัญยังเป็นการสร้างหลักประกันให้กับประชาชนว่า รัฐซึ่งเป็นผู้อำนวยความสะดวกต้องทำหน้าที่ด้วยความเป็นธรรม²¹

ทั้งนี้ หลักการให้ความช่วยเหลือและคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายโดยรัฐของไทยได้ยึดถือตาม “ปฏิญญาว่าด้วยหลักการพื้นฐานเกี่ยวกับการอำนวยความสะดวกแก่ผู้ได้รับความ

¹⁹ อุเทน หัตตะโสภณ. (2547). ปัญหาผู้เสียหายโดยนิตินัย. หน้า 9.

²⁰ ธิตพันธ์ วงศ์พิทักษ์โรจน์. เล่มเดิม. หน้า 29.

²¹ กิตติพงษ์ กิตยารักษ์. (2543). กระบวนการยุติธรรมบนเส้นทางของการเปลี่ยนแปลง. หน้า 11.

เสียหายจากอาชญากรรมและการใช้อำนาจโดยไม่ถูกต้อง” (Declaration of Basic Principles of Justices for Victims of Crime and Abuse of Power 1985)²² ได้วางหลักการสำคัญในการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายจากอาชญากรรมไว้ 4 ประการ คือ

1) การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม และได้รับการปฏิบัติที่เป็นธรรม (Access to justice and fair treatment) กล่าวคือ

(1) ผู้เสียหายควรได้รับการปฏิบัติด้วยความรู้สึกเมตตา (Compassion) และเคารพถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (Dignity) มีสิทธิในการเข้าถึงกลไกของกระบวนการยุติธรรมและได้รับเยียวยาความเสียหาย (Harm) ที่ได้รับ โดยบทบัญญัติแห่งกฎหมาย²³

(2) ต้องมีกลไกตุลาการและกลไกบริหารในการส่งเสริมและสนับสนุนเพื่อให้เหยื่อสามารถได้รับการเยียวยา (Redress) ผ่านการดำเนินการที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการด้วยความรวดเร็ว เป็นธรรม ไม่เสียค่าใช้จ่ายมากและสามารถเข้าถึงได้ง่าย (Accessible) อีกทั้งเหยื่อควรได้รับการแจ้งให้ทราบถึงสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาผ่านกลไกเหล่านั้น²⁴

(3) กระบวนการยุติธรรมทางอาญาต้องตอบสนองต่อความต้องการของผู้เสียหายและควรอำนวยความสะดวกแก่ผู้เสียหายโดย

ก. แจ้งให้ผู้เสียหายทราบถึงบทบาทและสิทธิของตน กำหนดเวลาและความคืบหน้าของการดำเนินการพิจารณาและการพิพากษาคดีโดยเฉพาะอย่างยิ่งคดีร้ายแรง

ข. ในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีต้องยอมรับฟังและพิจารณาเกี่ยวกับทัศนคติและความกังวลใจของผู้เสียหาย โดยเฉพาะกรณีที่กระทบต่อผลประโยชน์ส่วนบุคคล (Personal interest) ของผู้เสียหาย โดยปราศจากอคติต่อสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยโดยสอดคล้องกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่มีอยู่

ค. จัดให้มีการช่วยเหลือเหยื่อ (Assistance) ที่เหมาะสมตั้งแต่ต้นจนจบกระบวนการทางกฎหมาย

²² อนันต์ เสนกุ่ม,ชาญณรงค์ ปรานีจิตต์, กมล คำเพ็ญ และคณะ. (2548). **ข้อพิจารณาประกอบพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 24)**. “การดำเนินคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาและการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหาย.” หน้า 1.

²³ ปริญญาสากล่าวด้วยหลักการพื้นฐานเกี่ยวกับการอำนวยความสะดวกแก่ผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรม และการใช้อำนาจโดยมิชอบ, มาตรา 4.

²⁴ ปริญญาสากล่าวด้วยหลักการพื้นฐานเกี่ยวกับการอำนวยความสะดวกแก่ผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรม และการใช้อำนาจโดยมิชอบ, มาตรา 5.

ง. กำหนดมาตรการที่จำเป็นเพื่อลดความไม่สะดวกแก่เหยื่อ เพื่อปกป้องสิทธิส่วนบุคคล (Privacy) และให้หลักประกันในความปลอดภัยจากการข่มขู่และการล่วงเกินแก่ผู้เสียหายในคดีอาญา ครอบครัวของเหยื่อและพยานที่เกี่ยวข้อง

จ. หลีกเลี่ยงความล่าช้าโดยไม่จำเป็นในการพิจารณาคดีและบังคับตามคำสั่งและคำพิพากษาของศาลในการจ่ายค่าตอบแทนแก่ผู้เสียหาย²⁵

(4) ควรมีกฎไกในการระงับข้อพิพาทอย่างไม่เป็นทางการ รวมถึงการไกล่เกลี่ย (Mediation) อนุญาโตตุลาการ (Arbitration) และความยุติธรรมตามจารีตประเพณีท้องถิ่น ควรใช้ให้เป็นประโยชน์อย่างเหมาะสม เพื่อสนับสนุนการอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์และเยียวยาแก่ผู้เสียหายในคดีอาญา²⁶

จากมาตรฐานการปฏิบัติดังกล่าวตามปฏิญญาฯ รัฐต่างๆ จึงได้กำหนดมาตรการหรือวิธีการในการดำเนินการเพื่อให้สอดคล้องกับมาตรฐานการปฏิบัติตามปฏิญญาฯ ในการคุ้มครองให้ผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมสามารถเข้ามีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรม ตลอดจนทราบถึงขั้นตอนต่างๆ ได้ละเอียดและชัดเจน ตลอดจนได้รับความสะดวกในการเข้าถึงความยุติธรรม และได้รับการเอาใจใส่จากบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา²⁷ การดำเนินการจัดให้มีมาตรการหรือเครื่องมือต่างๆ ในการอำนวยความสะดวกในการดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรมนั้น เป็นหน้าที่ของรัฐที่จะจัดให้มีขึ้นไม่ว่ารูปแบบใดเพื่อให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพสังคม

2) สิทธิในการได้รับการชดเชยค่าเสียหายโดยผู้กระทำผิด (Restitution) การชดเชยค่าเสียหายให้แก่ผู้เสียหายในคดีอาญาโดยผู้กระทำผิด เป็นหนทางที่ผู้เสียหายจะได้รับการเยียวยาความเสียหายที่เกิดจากการกระทำผิด และเป็นหนทางที่สร้างสรรค์ในการควบคุมผู้กระทำผิดให้ต้องรับผิดชอบต่อการกระทำของตน ในขณะเดียวกันก็เป็นการเปิดโอกาสที่ผู้กระทำผิดและผู้เสียหายจะได้รับการฟื้นฟู ซึ่งปฏิญญาฯ ด้วยสิทธิขั้นพื้นฐานสำหรับผู้เสียหายในคดีอาญา

²⁵ ปฏิญญาสากลว่าด้วยหลักการพื้นฐานเกี่ยวกับการอำนวยความสะดวกแก่ผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรม และการใช้อำนาจโดยมิชอบ, มาตรา 6.

²⁶ ปฏิญญาสากลว่าด้วยหลักการพื้นฐานเกี่ยวกับการอำนวยความสะดวกแก่ผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรม และการใช้อำนาจโดยมิชอบ, มาตรา 7.

²⁷ ประเทศเยอรมัน ออสเตรเลีย ฝรั่งเศส อิตาลี ได้มีการกำหนดสิทธิ หน้าที่ และการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมไว้อย่างชัดเจน ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ส่วนประเทศสหรัฐอเมริกา และมลรัฐทางตอนใต้ในออสเตรเลีย ได้มีการตราพระราชบัญญัติว่าด้วยสิทธิของเหยื่อไว้อย่างชัดเจน เป็นต้น.

และการใช้อำนาจโดยมิชอบต่อผู้เสียหายในคดีอาญาได้กำหนดมาตรการในการชดเชยให้กับผู้เสียหายไว้ดังนี้

(1) ผู้กระทำความผิดหรือบุคคลที่สามซึ่งต้องรับผิดชอบต่อการกระทำของเขาคควรดำเนินการเพื่อเยียวยาความเสียหาย ครอบคลุม ทายาทของผู้เสียหายอย่างเป็นทางการ และเหมาะสม การชดเชยเยียวยาดังกล่าว รวมถึงการจัดคืนทรัพย์สินหรือใช้ราคาสำหรับการสูญหายหรือเสียหายของทรัพย์สินนั้น ตลอดจนการชดเชยคืนให้แก่ผู้เสียหายสำหรับค่าใช้จ่ายที่ผู้เสียหายได้ทรงแจ้งไปก่อนจากกรณีนั้น รวมทั้งค่าใช้จ่ายอื่นและการชดเชยสิทธิของผู้เสียหายที่ต้องเสียไปนั้น²⁸

(2) รัฐต้องทบทวนการดำเนินการบังคับใช้กฎหมาย กฎ หรือระเบียบต่างๆ โดยให้การชดเชยความเสียหายมีความเป็นไปได้ในการตัดสินคดีอาญา เพื่อเป็นมาตรการในการลงโทษทางอาญาประการอื่น²⁹

(3) ในคดีที่เป็นการกระทำความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อม การชดเชยความเสียหายยังรวมถึง การทำให้สภาวะแวดล้อมกลับคืนสู่สภาพเดิม การสร้างสิ่งที่เป็น โครงสร้างขั้นพื้นฐานขึ้นมาใหม่เพื่อทดแทนความสะดวกที่ชุมชนจะต้องเสียไป และค่าใช้จ่ายในการหาที่อยู่ใหม่ ให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ หากความเสียหายนั้นเป็นผลให้ชุมชนต้องเคลื่อนย้ายออกจากที่อยู่เดิม³⁰

(4) ถ้าหากการปฏิบัติหน้าที่ขององค์กรและเจ้าพนักงานของรัฐตามกฎหมายนั้น ได้ฝ่าฝืนกฎหมายอาญา และได้สร้างความเสียหายให้เกิดขึ้นแก่บุคคล ผู้เสียหายในกรณีนี้ต้องได้รับการชดเชยจากรัฐ³¹

3) สิทธิในการได้รับค่าทดแทนความเสียหายจากรัฐ (Compensation) ในคดีอาญาโดยทั่วไปแล้วการได้รับการชดเชยความเสียหายเป็นตัวเงิน เป็นมาตรการที่มีความสำคัญเป็นอันดับต้น ๆ ของความช่วยเหลือภายหลังจากที่ตกเป็นผู้เสียหายในคดีอาญา ข้อแตกต่างประการสำคัญระหว่าง การชดเชยและการชดเชยความเสียหายไม่จำเป็นว่าจะต้องมีการจับกุมตัวผู้กระทำผิด

²⁸ ปริญญาสากล่าวด้วยหลักการพื้นฐานเกี่ยวกับการอำนวยความสะดวกแก่ผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรม และการใช้อำนาจโดยมิชอบ , มาตรา 8.

²⁹ ปริญญาสากล่าวด้วยหลักการพื้นฐานเกี่ยวกับการอำนวยความสะดวกแก่ผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรม และการใช้อำนาจโดยมิชอบ, มาตรา 9.

³⁰ ปริญญาสากล่าวด้วยหลักการพื้นฐานเกี่ยวกับการอำนวยความสะดวกแก่ผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรม และการใช้อำนาจโดยมิชอบ, มาตรา 10.

³¹ ปริญญาสากล่าวด้วยหลักการพื้นฐานเกี่ยวกับการอำนวยความสะดวกแก่ผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรม และการใช้อำนาจโดยมิชอบ, มาตรา 11.

ได้ หรือต้องมีการลงโทษผู้กระทำผิดให้ชดใช้ความเสียหายแก่ผู้เสียหายในคดีอาญาแต่อย่างใด ในส่วนนี้หลักเกณฑ์มาตรฐานที่องค์การสหประชาชาติกำหนดไว้ คือ หากผู้เสียหายไม่สามารถได้รับค่าชดเชยจากผู้กระทำผิดหรือโดยวิธีทางอื่นเต็มจำนวน รัฐต้องพยายามจัดให้มีการจ่ายค่าชดเชยแก่ผู้เสียหายในกรณีที่ปรากฏว่า

(1) เป็นผู้เสียหายที่ได้รับอันตรายแก่กายหรือได้รับความเสียหายแก่ร่างกายหรือจิตใจ อันเป็นผลมาจากการกระทำผิดอาญาร้ายแรง

(2) ครอบครัวของผู้เสียหายโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่จะต้องพึ่งพาผู้เสียหายที่ได้เสียชีวิตหรือต้องตกเป็นผู้ไร้ความสามารถอันเนื่องมาจากการตกเป็นผู้เสียหายในคดีอาญา และเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์หลักในการให้การชดเชยแก่ผู้เสียหายดังที่กล่าวมานั้น รัฐต้องสนับสนุนส่งเสริมให้มีกองทุนสำหรับการชดเชยความเสียหายแก่ผู้เสียหายในคดีอาญาระดับชาติ

4) สิทธิในการได้รับความช่วยเหลือในด้านอื่นๆ (Assistance) การให้ความช่วยเหลือผู้เสียหายที่สำคัญ คือ ความช่วยเหลือทางด้านจิตใจ อารมณ์ ความรู้สึกของผู้เสียหาย การให้ผู้เสียหายมีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา การได้รับการชดเชยความเสียหาย และการช่วยเหลือปัญหาอื่นที่เกี่ยวข้องเนื่องจากการตกเป็นผู้เสียหายในคดีอาญา มาตรฐานในการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เสียหายในคดีอาญา กล่าวคือ ผู้เสียหายในคดีอาญาต้องได้รับการช่วยเหลือด้านรักษาพยาบาล การช่วยเหลือทางด้านสุขภาพจิต หรือสิ่งของจำเป็นประการอื่นจากรัฐ ท้องถิ่น หรือชุมชน และที่สำคัญที่สุด คือ ผู้เสียหายต้องรับรู้ว่าคุณเองมีสิทธิได้รับการช่วยเหลือต่างๆ ดังที่กล่าวมานั้น นอกจากนี้ตำรวจและเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรม หน่วยงานบริการด้านสังคมหรือสุขภาพ และเจ้าหน้าที่อื่นๆ ที่เกี่ยวข้องพึงได้รับการฝึกอบรมให้เกิดความตระหนักถึงความต้องการของผู้เสียหาย และเพื่อให้ได้รับทราบแนวทางของการจัดให้ความช่วยเหลือที่พร้อมและเหมาะสมแก่ผู้เสียหาย³²

2.1.5.2 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 245

ปัจจุบันได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมหลักเกณฑ์ในเรื่องการดำเนินคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 และมาตรา 44/2 โดยกฎหมายได้ให้สิทธิแก่ผู้เสียหายสามารถยื่นคำร้องเรียกค่าสินไหมทดแทนเข้ามาในคดีอาญาที่อัยการเป็นโจทก์ได้ ทั้งนี้เพื่อให้เป็นไปตามหลักการในการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญาโดยรัฐ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 245 วรรคหนึ่ง ที่บัญญัติให้ “บุคคล

³² สุทธิมา พิพัฒน์พิบูลย์. (2549). การคุ้มครองผู้เสียหายในคดีอาญา: ศึกษากระบวนการคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 245. หน้า 19-21.

ซึ่งเป็นผู้เสียหายในคดีอาญามีสิทธิได้รับความคุ้มครอง การปฏิบัติที่เหมาะสม และค่าตอบแทนที่จำเป็นและเหมาะสมจากรัฐ ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ” แม้ในปัจจุบันรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 จะได้ถูกยกเลิกไป แต่สิทธิในการได้รับการเยียวยาของผู้เสียหายในคดีอาญาก็ยังคงได้รับการรับรองไว้โดยรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ในส่วนที่ 4 ว่าด้วยสิทธิในกระบวนการยุติธรรม มาตรา 40 (5) กล่าวคือ “ผู้เสียหายในคดีอาญามีสิทธิได้รับความคุ้มครองและความช่วยเหลือที่จำเป็นและเหมาะสมจากรัฐ ส่วนค่าตอบแทน ค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายที่จำเป็น ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ”

สำหรับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ได้มีบทบัญญัติว่าด้วยการฟ้องคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา เพื่อให้ผู้เสียหายในคดีอาญาได้รับการชดเชยค่าสินไหมทดแทนไปพร้อมกับการดำเนินคดีอาญา ทั้งในคดีอาญาที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์และคดีอาญาที่ผู้เสียหายเป็นโจทก์ฟ้องเอง แต่ในคดีอาญาที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ การเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหายถูกจำกัดให้ทำได้เฉพาะในคดีที่เป็นความผิดเกี่ยวกับทรัพย์เพียง 9 ฐานความผิดคือ ความผิดฐานลักทรัพย์ ชิงทรัพย์ ฆังทรัพย์ ปล้นทรัพย์ โจรสลัด กรรโชกทรัพย์ ล้อโกง ยักยอก และรับของโจร และค่าสินไหมทดแทนที่เรียกได้ก็มีเพียงการขอให้คืนหรือใช้ราคาทรัพย์ที่ถูกประทุษร้ายเท่านั้น ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 43 หากเป็นการกระทำความผิดฐานอื่น เช่น ความผิดฐานฆ่า ข่มขืนกระทำชำเรา หรือทำร้ายร่างกายหรือแม้จะเป็นความผิดใน 9 ฐานความผิด ดังกล่าวแต่ถ้าผู้เสียหายได้รับความเสียหายอย่างอื่นด้วย เช่น ได้รับอันตรายแก่กายหรือจิตใจ กรณีเหล่านี้ก็ไม่อาจเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนในคดีอาญาที่รัฐเป็นโจทก์ได้ ผู้เสียหายจะต้องไปฟ้องเรียกค่าสินไหมทดแทนด้วยตนเองโดยเสียค่าธรรมเนียมและค่าใช้จ่ายต่างๆ เหมือนคดีแพ่งทั่วไป ซึ่งก่อให้เกิดภาระและความยุ่งยากแก่ผู้เสียหาย

ดังนั้น เพื่อให้เป็นไปตามหลักการคุ้มครองผู้เสียหายในคดีอาญาโดยรัฐ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 245 วรรคหนึ่ง รัฐจึงได้ดำเนินการแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 44/1 และมาตรา 44/2 ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เพื่อให้ผู้เสียหายได้มีทางเลือกในการได้รับค่าสินไหมทดแทน³³ โดยเจตนารมณ์ของการเพิ่มเติมบทบัญญัติดังกล่าวก็เพื่อที่จะให้ผู้เสียหายในคดีอาญาที่อัยการเป็นโจทก์ได้รับการชดเชยค่าสินไหมทดแทนได้อย่างครบถ้วน ไม่จำกัดเฉพาะแต่การได้รับทรัพย์ที่ถูกประทุษร้ายคืนหรือใช้ราคาเท่านั้น กฎหมายจึงได้กำหนดให้ผู้เสียหายมีสิทธิที่จะยื่นคำร้องเพื่อเรียกค่าสินไหมทดแทนความเสียหายทั้งปวง

³³ รายงานการประชุมคณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ครั้งที่ 1294-1/2546 ถึง 1304-11/2546 สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา.

นอกเหนือจากที่อัยการเรียกให้ตามมาตรา 43 เข้ามาในคดีที่รัฐหรืออัยการเป็น โจทก์ได้โดยใช้วิธีพิจารณาที่ไม่ยุ่งยากไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียมและไม่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินคดีอาญา ทำให้การเยียวยาผู้เสียหายทางแพ่งเป็นไปได้โดยสะดวก และรวดเร็วกว่าเดิม นอกจากนี้บทบัญญัติที่แก้ไขเพิ่มเติมดังกล่าวข้างต้น ยังให้สิทธิผู้เสียหายที่จะเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนเพราะเหตุได้รับอันตรายแก่ชีวิต ร่างกาย จิตใจ หรือได้รับความเสื่อมเสียต่อเสรีภาพในร่างกาย ชื่อเสียง หรือได้รับความเสียหายในทางทรัพย์สินอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดของจำเลยได้อีกด้วย³⁴

พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 24) พ.ศ. 2548 จึงได้เพิ่มหลักการใหม่ โดยกำหนดให้ผู้เสียหายมีสิทธิยื่นคำร้องเพื่อเรียกค่าสินไหมทดแทนความเสียหายทั้งปวง นอกเหนือจากที่พนักงานอัยการเรียกให้ตามมาตรา 43 เข้าไปในคดีที่รัฐหรือพนักงานอัยการเป็น โจทก์ได้โดยใช้วิธีพิจารณาที่ไม่ยุ่งยาก ไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียมและไม่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินคดีอาญา เพื่อให้ผู้เสียหายที่เป็นเหยื่ออาชญากรรมได้รับการเยียวยาความเสียหายโดยสะดวกและรวดเร็วกว่าเดิม ทั้งยังส่งผลให้คดีต่างๆ ที่เกิดจากมูลกรณีเดียวกันได้รับการวินิจฉัยชี้ขาดไปในคราวเดียว โดยไม่ต้องไปฟ้องร้องกันใหม่ อันเป็นการลดภาระของกลุ่มความและเป็นประโยชน์ต่อการบริหารงานคดีของศาล รวมทั้งช่วยเสริมสร้างประสิทธิภาพให้แก่ระบบการอำนวยความยุติธรรมทางอาญาได้ดียิ่งขึ้น³⁵

³⁴ ศิวาพร ศักดาศิริโรจน์. (2551). การนำคดีขึ้นสู่ศาลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/ 1. หน้า 3.

³⁵ แก้ไขเพิ่มเติม โดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 24) พ.ศ. 2548 มาตรา 3 มีข้อนำพิจารณาว่า แม้เป็นการปรับปรุงกฎหมายในทางที่คุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายมากขึ้น ซึ่งเป็นการริเริ่มที่ดี แต่ก็อาจยังเป็นปัญหาในทางปฏิบัติตามสภาพความเป็นจริง เพราะผู้เสียหายโดยทั่วไปในสังคมไทย ซึ่งมีฐานะยากจน นอกจากจะไม่ทราบว่ามีสิทธิเช่นนี้แล้ว ก็ยังค่อนข้างลำบากที่จะทำคำร้องได้เอง อีกทั้งในคดีประเภทที่จำเลยรับสารภาพ และศาลพิพากษาลงโทษได้เลยนั้น ผู้เสียหายโดยทั่วไปก็อาจไม่ทันได้ใช้สิทธินี้ ซึ่งอาจทำให้มีผู้เสียหายเฉพาะบางกลุ่มที่มีศักยภาพเท่านั้นที่ใช้สิทธิและได้รับประโยชน์ แนวทางที่อาจจะพัฒนากฎหมายเรื่องนี้ต่อไปในอนาคต ควรมีการกำหนดว่า ให้พนักงานอัยการ โจทก์ซึ่งยื่นฟ้องคดีอาญานั้นอยู่แล้ว สามารถยื่นคำร้องขอให้ศาลสั่งให้จำเลยชดเชยค่าเสียหายแก่ผู้เสียหายได้ ทำนองเดียวกับในกฎหมายพิเศษบางฉบับดังกล่าวข้างต้นเพียงแต่อาจกำหนดให้ถือเป็นค่าเสียหายเบื้องต้น โดยไม่ตัดสิทธิของผู้เสียหายที่จะเรียกค่าเสียหายตามความเป็นจริงที่มากกว่าค่าเสียหายเบื้องต้นนั้น ทำนองเดียวกับหลักเกณฑ์ในกฎหมายต่างประเทศ.

2.2 ระบบการดำเนินคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาของไทย

2.2.1 การดำเนินคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา ก่อนแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 24) พ.ศ.2548

กฎหมายของประเทศไทย แต่เดิมยังไม่มี การแบ่งแยกความรับผิดชอบทางแพ่งออกจากความรับผิดชอบอาญา และไม่มี การบัญญัติเรื่องคดีแพ่งที่เกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาไว้ โดยจะเห็นได้ตั้งแต่พระราชบัญญัติลักษณะพยาน ร.ศ. 113 จนกระทั่งถึงพระราชบัญญัติเพิ่มเติมวิธีพิจารณาความอาญา ร.ศ. 126 จึงได้เริ่มมีบทบัญญัติเกี่ยวกับเรื่องให้อำนาจแก่อัยการเรียกทรัพย์คืนหรือให้ใช้ราคาแทนผู้เสียหาย ซึ่งถือว่าการเริ่มต้นบัญญัติเรื่องคดีแพ่งที่เกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาไว้ในกฎหมายของประเทศไทย พระราชบัญญัติเพิ่มเติมวิธีพิจารณาความอาญา ร.ศ. 126 ได้มีการบัญญัติเกี่ยวกับเรื่อง การให้อำนาจอัยการที่ฟ้องคดีอาญาในความผิดตามที่กฎหมายบัญญัติไว้มีอำนาจเรียกทรัพย์หรือราคาของทรัพย์ซึ่งผู้เป็นเจ้าของทรัพย์ต้องสูญเสียไปอันเนื่องมาจากการกระทำผิดกฎหมายคืนจากผู้ต้องหาได้ เจตนารมณ์ที่กฎหมายได้ให้อำนาจแก่อัยการมีอำนาจเรียกทรัพย์หรือราคาของทรัพย์ ก็เพื่อมุ่งประสงค์ที่จะคุ้มครองและอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้เสียหายที่ไม่ได้เป็นผู้ฟ้องคดีด้วยตนเอง ซึ่งตามพระราชบัญญัตินี้ได้ให้อำนาจอัยการยื่นคำร้องเรียกทรัพย์หรือราคาทรัพย์โดยยื่นรวมกันกับข้อหาในความอาญาหรือให้ทำเป็นคำร้องยื่นในเวลาใดเวลาหนึ่งระหว่างที่ศาลเดิมพิจารณาความอาญานั้นอยู่ก็ได้ ส่วนคำพิพากษาในเรื่องเรียกทรัพย์คืนนั้นกฎหมายให้กำหนดชี้ขาดลงในคำพิพากษาคดีอาญา และถ้าปรากฏว่ากรณีที่มีการพิจารณาคดีในส่วนของการเรียกทรัพย์หรือราคาของทรัพย์ที่ควรจะได้แก่ผู้เสียหายนั้นทำให้การพิจารณาคดีอาญานั้นช้า พระราชบัญญัตินี้ยังให้ศาลมีอำนาจสั่งให้แยกคดีที่ฟ้องเรียกทรัพย์คืนนั้นออกเสียจากความอาญาและให้พิจารณาคดีนั้นไปต่างหากเป็นอีกส่วนได้ ในการดำเนินคดีของอัยการเกี่ยวกับการเรียกทรัพย์คืนจะไม่มี การเสียค่าธรรมเนียมศาล แต่ผู้ที่ได้รับความเสียหายยังต้องเสียค่าใช้จ่ายต่างๆ ที่เกิดขึ้นในกระบวนการพิจารณาภายหลังที่ศาลได้มีคำพิพากษาแล้ว ต่อมาเมื่อได้มีการประกาศใช้กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 เมื่อวันที่ 22 กันยายน พ.ศ. 2451 ก็ได้มีการบัญญัติหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการดำเนินคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาไว้โดยเฉพาะในภาค 1 หมวดที่ 10 ว่าด้วยเรื่อง การร้องขอคืนและขอเรียกค่าเสียหายตาม มาตรา 87 ถึง มาตรา 962 กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 ถือว่าเป็นกฎหมายฉบับแรกที่บัญญัติถึงหลักเกณฑ์การฟ้องคดีแพ่งที่เกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา โดยเรียกว่า “การฟ้องคดีแพ่งอันเกี่ยวด้วยความผิดฐานอาญา” และได้มีการวางหลักแยกความแตกต่างระหว่างลักษณะทางอาญาและทางแพ่งด้วย สาเหตุเพราะแต่เดิมนั้นกฎหมายของประเทศไทยยังไม่มี การแบ่งแยกความรับผิดชอบทางแพ่งออกจากความรับผิดชอบอาญา อย่างไรก็ตาม กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 ก็ไม่ได้บัญญัติเรื่องการให้อำนาจแก่อัยการฟ้องเรียกทรัพย์หรือใช้ราคาของทรัพย์ ทั้งนี้เนื่องจากบทบัญญัติในเรื่องดังกล่าวได้

มีการบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติเพิ่มเติมวิธีพิจารณาความอาญา ร.ศ. 126 แล้วการดำเนินคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาได้ใช้หลักเกณฑ์จากกฎหมายทั้งสองฉบับดังกล่าวเป็นแนวทางในการพิจารณาพิพากษาคดีเรื่อยมา จวบจนได้มีการร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาขึ้นและมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2478 กฎหมายลักษณะอาญาร.ศ. 127 จึงถูกยกเลิกไป อย่างไรก็ตามในการร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาก็ได้มีการนำหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการดำเนินคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาจากกฎหมายทั้งสองฉบับดังกล่าว มาบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 40 ถึงมาตรา 51

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าพระราชบัญญัติเพิ่มเติมวิธีพิจารณาความอาญา ร.ศ.126 และกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 กฎหมายทั้งสองฉบับนี้ คือ ที่มาแห่งบทบัญญัติของกฎหมายในเรื่องการฟ้องคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในปัจจุบัน³⁶

2.2.1.1 ผู้มีอำนาจฟ้องคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา

1) ผู้เสียหายในคดีอาญา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (4) รวมถึงผู้มีอำนาจจัดการแทนผู้เสียหาย ตาม มาตรา 4, 5 และ 6 ด้วย ซึ่งได้รับความเสียหายทางแพ่งอันมีมูลฐานความรับผิดมาจากคดีอาญา ตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 40

2) พนักงานอัยการ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 43

2.2.1.2 ศาลที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษา

1) กรณีที่ผู้เสียหายเป็นโจทก์ ผู้เสียหายจะยื่นฟ้องคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาในศาลซึ่งพิจารณาคดีอาญา หรือศาลที่มีอำนาจชำระคดีแพ่ง ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งก็ได้ มาตรา 40

2) ในกรณีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ พนักงานอัยการจะต้องยื่นฟ้องศาลในคดีอาญาเท่านั้น มาตรา 43

2.2.1.3 ขอบเขตการฟ้องคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา

1) กรณีผู้เสียหายเป็นโจทก์ฟ้องเอง มีสิทธิฟ้องเรียกร้องตามสิทธิในกฎหมายแพ่งทุกกรณี

2) กรณีพนักงานอัยการเป็นโจทก์เรียกร้องทรัพย์สินแทนผู้เสียหาย พนักงานอัยการมีสิทธิบังคับตามสิทธิเรียกร้องของผู้เสียหายเฉพาะการขอคืนหรือใช้ราคาทรัพย์สินที่สูญเสียไป เนื่องจากการกระทำผิดอาญา 9 ลักษณะ ดังนี้ ลักทรัพย์ ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์

³⁶ สีวาพร สักดาศิริโรจน์. (2551). เล่มเดิม. หน้า 43-45.

โจรสลัด กรร โชก น้อ โกง ยักยอก และรับของโจร ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 43 โดยพนักงานอัยการจะขอรวมมาในคดีอาญาหรือยื่นคำร้องในระหว่างที่คดีอาญา กำลังพิจารณาอยู่ในศาลชั้นต้นก็ได้ ตาม มาตรา 44

2.2.1.4 การพิจารณาพิพากษาคดีแพ่งเกี่ยวกับคดีอาญา

1) การพิจารณาคดีส่วนแพ่ง ต้องเป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 40 และคำพิพากษาคดีส่วนแพ่ง ซึ่งการวินิจฉัยปัญหาข้อกฎหมาย ต้องเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยความรับผิดชอบของบุคคลในทางแพ่ง ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 47

2) ถ้าการพิจารณาคดีส่วนแพ่งจะทำให้การพิจารณาคดีส่วนอาญาเนิ่นช้าติดขัด กฎหมายให้ศาลมีอำนาจที่จะสั่งให้แยกคดีแพ่งออกจากคดีอาญา และพิจารณาต่างหากโดยศาลที่มีอำนาจชำระก็ได้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 42

3) ในการพิจารณาและพิพากษาคดีส่วนแพ่ง ศาลต้องถือข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏในคำพิพากษาคดีส่วนอาญา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 46 กล่าวคือ การค้นหาความจริงในคดีอาญา เป็นการค้นหาความจริงในเนื้อหา กฎหมายจึงกำหนดว่าในการพิจารณาคดีส่วนแพ่ง ศาลจำต้องถือข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏในคำพิพากษาคดีส่วนอาญา³⁷ ทั้งนี้ไม่ว่าจะรวมฟ้องคดีแพ่งไปกับคดีอาญาหรือแยกฟ้องเป็นคนละคดีหรือต่างศาลกันก็ตาม เนื่องจากคดีแพ่งดังกล่าวมีมูลหรือสืบเนื่องมาจากการกระทำความผิดอาญา ดังนั้น เพื่อให้คำพิพากษาคดีส่วนแพ่งขัดแย้งกับคำพิพากษาคดีส่วนอาญา³⁸ ดังนั้นบทบัญญัติมาตรา 46 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา จึงได้วางหลักการให้การพิพากษาคดีส่วนแพ่ง ศาลจำต้องถือข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏในคำพิพากษาส่วนอาญา ถ้าคดีส่วนอาญาได้มีคำพิพากษาไปแล้ว ไม่ว่าจะลงโทษหรือยกฟ้อง และในกรณีที่ศาลจะมีคำพิพากษาคดีส่วนแพ่ง จำเลยจะมีความผิดหรือไม่ จำต้องอาศัยข้อเท็จจริงข้อใดข้อหนึ่งและถ้าข้อเท็จจริงนั้นได้รับการวินิจฉัยในคดีส่วนอาญาแล้วคดีส่วนแพ่งจำต้องถือข้อเท็จจริงนั้นเป็นยุติคู่ความจะได้แย้งเป็นอย่างอื่นไม่ได้ ข้อเท็จจริงในส่วนคดีอาญาไม่จำกัดแต่เฉพาะข้อเท็จจริงอันเป็นยุติในเนื้อหาที่เกี่ยวกับสิทธิหน้าที่ หรือการกระทำของคู่กรณีเท่านั้น แต่ยังรวมถึงข้อเท็จจริงในทางพิจารณาอันเป็นยุติแล้วด้วย³⁹ แม้ว่าข้อเท็จจริงในเนื้อหาจะยังไม่ยุติก็ตาม⁴⁰ และเมื่อได้ข้อเท็จจริงซึ่งฟังเป็นยุติแล้วในคดีอาญาแล้วนั้นมาวินิจฉัย

³⁷ คณิต ฅ นคร ก เล่มเดิม. หน้า 570.

³⁸ เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์. (2549). คำอธิบายหลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. หน้า 194.

³⁹ คณิง ภาไชย ก (2537). กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1. หน้า 106.

⁴⁰ ธานิศ เกศพิทักษ์ ข (2549). คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1. หน้า 527.

ความรับผิดชอบของจำเลยในคดีแพ่ง ทั้งนี้มาตรา 47 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา วางหลักให้คำพิพากษาคดีส่วนแพ่งต้องเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบของบุคคลในทางแพ่ง โดยไม่ต้องคำนึงถึงว่าจำเลยต้องคำพิพากษาว่าได้กระทำความผิดหรือไม่⁴¹ กล่าวคือ การวินิจฉัยข้อกฎหมายในส่วนแพ่งต้องเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายอันว่าด้วยความรับผิดชอบของบุคคลในทางแพ่งนั่นเอง ดังนั้นผลของคำพิพากษาของคดีส่วนแพ่งอาจไม่เหมือนกับคดีส่วนอาญาก็ได้ เช่น คดีอาญาศาลพิพากษายกฟ้องจำเลยขณะคดี แต่คดีส่วนแพ่งศาลอาจพิพากษาให้จำเลยแพ้ก็ได้ หรือในทางกลับกันแม้จำเลยจะแพ้คดีส่วนอาญา แต่ก็อาจชนะในคดีส่วนแพ่งได้ ตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 47

4) ในการพิจารณาคดีแพ่งที่ฟ้องมาพร้อมกับคดีอาญา ถ้าพยานหลักฐานที่นำสืบแล้วในคดีอาญายังไม่เพียงพอในการพิจารณาคดีแพ่ง ศาลมีอำนาจเรียกพยานหลักฐานมาสืบเพิ่มเติมอีกก็ได้ ในกรณีเช่นนี้ศาลจะพิพากษาคดีอาญาไปก่อนส่วนคดีแพ่งจะพิพากษาในภายหลังก็ได้ ตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 42

2.2.1.5 อายุความคดีแพ่งเกี่ยวกับคดีอาญา

คดีแพ่งประเภทนี้อาจมีอายุความแตกต่างจากคดีแพ่งธรรมดา ตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 51 โดยเหตุที่อายุความในคดีอาญาแตกต่างจากในคดีแพ่งเมื่อเป็นคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา กฎหมายจึงต้องกำหนดเรื่องอายุความคดีดังกล่าวไว้ โดยเฉพาะ โดยแบ่งพิจารณาได้ ดังนี้

กรณีแรก ถ้ายังไม่มีการฟ้องทางอาญา อายุความทางแพ่ง ถือตามอายุความทางอาญาที่ยาวกว่า ไม่ว่าผู้เสียหายจะเป็นผู้เยาว์หรือคนวิกลจริตตามมาตรา 193/20 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เพราะเหตุกฎหมายให้ใช้อายุความทางอาญาที่ยาวกว่าแล้ว จึงไม่ได้รับการขยายอายุความเพราะเหตุแห่งการหย่อนความสามารถ

กรณีที่สอง ถ้าได้มีการฟ้องทางอาญาแล้ว และเป็นกรณีที่ได้ตัวผู้กระทำความผิดแล้ว ต้องพิจารณาว่าคดีอาญานั้นเสร็จเด็ดขาดแล้วหรือไม่

คดีอาญาที่ฟ้องยังไม่เสร็จเด็ดขาด คือ คดีอยู่ระหว่างพิจารณาหรืออยู่ระหว่างอุทธรณ์ฎีกา อายุความซึ่งผู้เสียหายมีสิทธิจะฟ้องทางแพ่งย่อมสะดุดหยุดลง ตามมาตรา 95 แห่งประมวลกฎหมายอาญา

คดีอาญาที่ฟ้องเสร็จเด็ดขาดแล้ว โดยศาลพิพากษาลงโทษจำเลยจนคดีเด็ดขาดแล้วก่อนที่ได้ฟ้องคดีแพ่ง สิทธิของผู้เสียหายที่จะฟ้องทางแพ่ง ย่อมมีตามกำหนดอายุความในมาตรา 193/32 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

⁴¹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 51.

คดีอาญาที่ฟ้องเสร็จเด็ดขาดแล้ว โดยศาลพิพากษายกฟ้องปล่อยจำเลยจนคดีเด็ดขาดแล้วก่อนที่ได้ฟ้องคดีแพ่ง สิทธิของผู้เสียหายที่จะฟ้องทางแพ่งย่อมมีกำหนดอายุความ ตามหลักทั่วไปในเรื่องอายุความแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

2.2.2 การดำเนินคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา ตาม พ.ร.บ. แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 24) พ.ศ. 2548

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 และมาตรา 44/2⁴¹ บัญญัติว่า มาตรา 44/1 “ในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ ถ้าผู้เสียหายมีสิทธิที่จะเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนเพราะเหตุได้รับอันตรายแก่ชีวิต ร่างกาย จิตใจ หรือได้รับความเสื่อมเสียต่อเสรีภาพในร่างกาย ชื่อเสียง หรือได้รับความเสียหายในทางทรัพย์สินอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดของจำเลย ผู้เสียหายจะยื่นคำร้องต่อศาลที่พิจารณาคดีอาญา ขอให้บังคับจำเลยชดเชยค่าสินไหมทดแทนแก่ตนก็ได้

การยื่นคำร้องตามวรรคหนึ่ง ผู้เสียหายต้องยื่นคำร้องก่อนเริ่มสืบพยานในกรณีที่ไม่มี การสืบพยานให้ยื่นคำร้องก่อนศาลวินิจฉัยชี้ขาดคดี และให้ถือว่าคำร้องดังกล่าวเป็นคำฟ้อง ตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง และผู้เสียหายอยู่ในฐานะโจทก์ในคดี ส่วนแพ่งนั้น ทั้งนี้ คำร้องดังกล่าวต้องแสดงรายละเอียดตามสมควรเกี่ยวกับความเสียหายและ จำนวนค่าสินไหมทดแทนที่เรียกร้อง หากศาลเห็นว่าคำร้องนั้นยังขาดสาระสำคัญบางเรื่อง ศาลอาจมีคำสั่งให้ผู้ร้องแก้ไขคำร้องให้ชัดเจนก็ได้

คำร้องตามวรรคหนึ่ง จะมีคำขอประการอื่นที่มีใช้คำขอบังคับให้จำเลยชดเชยค่าสินไหมทดแทนอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดของจำเลยในคดีอาญามีได้ และต้องไม่ขัดหรือแย้งกับ คำฟ้องในคดีอาญาที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ และในกรณีที่พนักงานอัยการได้ดำเนินการตาม ความในมาตรา 43 แล้ว ผู้เสียหายจะยื่นคำร้องตามวรรคหนึ่ง เพื่อเรียกทรัพย์สินหรือราคาทรัพย์สิน อีกไม่ได้”

มาตรา 44/2 “เมื่อได้รับคำร้องตามมาตรา 44/1 ให้ศาลแจ้งให้จำเลยทราบ หากจำเลยให้ การประการใดหรือไม่ประสงค์จะให้การให้ศาลบันทึกไว้ ถ้าหากจำเลยประสงค์จะทำคำให้การเป็น หนังสือ ให้ศาลกำหนดระยะเวลาขึ้นคำให้การตามที่เห็นสมควร และเมื่อพนักงานอัยการสืบพยาน เสร็จ ศาลจะอนุญาตให้ผู้เสียหายนำพยานเข้าสืบถึงค่าสินไหมทดแทนได้เท่าที่จำเป็น หรือศาลจะ พิจารณาพิพากษาคดีอาญาไปก่อนแล้วพิจารณาพิพากษาคดีส่วนแพ่งในภายหลังก็ได้

⁴¹ เพิ่มเติมโดยมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 24), พ.ศ. 2548.

ถ้าความปรากฏต่อศาลว่าผู้ยื่นคำร้องตามมาตรา 44/1 เป็นคนยากจนไม่สามารถจัดหา ทุนความได้เอง ให้ศาลมีอำนาจตั้งทุนความให้แก่ผู้นั้น โดยทุนความที่ได้รับแต่งตั้งมีสิทธิ ได้รับเงินรางวัลและค่าใช้จ่ายตามระเบียบที่คณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรมกำหนด”

2.2.2.1 หลักการและเหตุผล

ตามบทบัญญัติดังกล่าว ทำให้เห็นว่า เจตนารมณ์ของกฎหมายต้องการให้ ผู้เสียหายในคดีอาญาที่อัยการเป็นโจทก์ได้รับการชดเชยค่าสินไหมทดแทนได้อย่างครบถ้วน ไม่ เฉพาะแต่การได้รับทรัพย์สินที่ถูกประทุษร้ายคืนหรือใช้ราคาทรัพย์สินเท่านั้น เพราะฉะนั้น ในกรณีที่เป็น ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน 9 ฐานความผิด ตามมาตรา 43 หากผู้เสียหายประสงค์จะเรียกค่าเสียหายหรือ เรียกทรัพย์สินประการอื่นที่มีได้เป็นการขอให้คืนหรือใช้ราคาทรัพย์สินที่ถูกประทุษร้าย ผู้เสียหายใน คดีอาญาก็อาจใช้สิทธิเรียกค่าเสียหายนี้ได้ตามมาตรา 44/1 เว้นแต่อัยการได้ใช้สิทธิเรียกร้องแทน ผู้เสียหายในส่วนที่เกี่ยวกับการคืนหรือการใช้ราคาทรัพย์สินนั้นแล้ว และนอกจากนี้ กฎหมายยังเปิด โอกาสให้ผู้เสียหายที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดอาญาที่กระทบต่อชีวิต ร่างกาย เสรีภาพ ชื่อเสียง และทรัพย์สิน สามารถยื่นคำร้องเข้ามาในคดีที่รัฐเป็นโจทก์ เพื่อเรียกค่าสินไหม ทดแทนโดยไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียมอีกเช่นเดียวกัน จึงกล่าวได้ว่ากฎหมายฉบับนี้ต้องการให้ผู้ ที่ได้รับความเสียหายเนื่องจากการกระทำความผิดทางอาญามีสิทธิเรียกค่าสินไหมทดแทนความเสียหาย ทุกอย่างในความผิดทุกประเภทให้เสร็จสิ้นไปทีเดียวพร้อมกับคดีอาญา โดยไม่ต้องแยกดำเนินคดี เพื่อเรียกค่าสินไหมทดแทนในเรื่องที่มีมูลมาจากการกระทำความผิดอาญาเป็นอีกคดีหนึ่งต่างหาก มูลคดี ที่เป็นส่วนอาญาพนักงานอัยการดำเนินการในการสืบพยานให้เสร็จ ผู้เสียหายมีหน้าที่เพียง สืบพยานเฉพาะกรณีค่าสินไหมทดแทนเท่านั้น และในการพิจารณาคดี องค์กรผู้พิพากษาที่ พิจารณาคดีส่วนแบ่งกับคดีอาญาเป็นชุดเดียวกัน การกำหนดค่าสินไหมทดแทนจะถูกต้องครบถ้วน ยิ่งขึ้น เพราะองค์กรผู้พิพากษาที่กำหนดค่าสินไหมทดแทนนั้นได้สืบพยานเกี่ยวกับพฤติการณ์ใน การกระทำความผิดมาด้วยตัวเอง และเมื่อศาลมีคำพิพากษาทั้งคดีส่วนอาญาและคดีส่วนแบ่งหาก ปรากฏว่าผู้เสียหายเป็นฝ่ายชนะคดีก็มีสิทธิบังคับคดีส่วนแบ่งไปโดยไม่ต้องฟ้องเป็นคดีใหม่

2.2.2.2 หลักเกณฑ์สาระสำคัญแห่งการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหาย

1) มาตรา 44/1 และมาตรา 44/2 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กำหนดมาตรการให้ผู้เสียหายอาจเรียกร้องความเสียหายที่ตนเองได้รับ ไม่ว่าจะเป็นความเสียหายแก่ ชีวิต ร่างกาย เสรีภาพ ชื่อเสียง หรือทรัพย์สิน ซึ่งเป็นความเสียหายอันเป็นคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับ คดีอาญา โดยเป็นการขยายสิทธิเรียกร้องให้แก่ผู้เสียหายที่จะเรียกร้องได้ในคดีของพนักงานอัยการ ที่ได้ฟ้องคดีอาญาแก่จำเลย ซึ่งเดิมพนักงานอัยการจะเรียกร้องให้เฉพาะที่เป็นทรัพย์สินที่สูญหายไปคืน จากความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินโดยอัยการเป็นผู้ขอให้ตามมาตรา 43 เท่านั้น ส่วนค่าเสียหายอื่นๆ ต้องไป ฟ้องร้องเอง การเปิดโอกาสให้ผู้เสียหายใช้สิทธิในการเรียกร้องในคดีของพนักงานอัยการนี้จึง

ก่อให้เกิดความสะดวกรวดในการที่ผู้เสียหายจะได้รับค่าสินไหมทดแทนอันเกิดจากการที่ตนได้รับความเสียหายในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาโดยไม่ต้องไปยื่นฟ้องเป็นคดีแพ่งต่างหาก และไม่ต้องนำสืบในเรื่องการกระทำละเมิดเพราะในคดีของพนักงานอัยการ ซึ่งฟ้องเป็นคดีอาญานั้น พนักงานอัยการเป็นผู้นำสืบในเรื่องความรับผิดชอบของจำเลย ส่วนผู้เสียหายที่ยื่นคำร้องต่อศาลขอค่าสินไหมทดแทนนั้นจะเป็นผู้นำสืบในเรื่องค่าเสียหายที่สามารถเรียกได้ในทางแพ่ง

ผลดีของการที่ผู้เสียหายยื่นขอชดใช้ค่าเสียหายโดยอาศัยคำฟ้องของพนักงานอัยการ ผู้เสียหายไม่ต้องดำเนินการพิสูจน์เรื่องความรับผิดทางอาญาและเมื่อพนักงานอัยการได้นำสืบว่าจำเลยผิดต่อกฎหมายอาญาแล้ว ผู้เสียหายมีสิทธินำสืบค่าเสียหายที่ตนได้รับตามที่ศาลอนุญาต นอกจากนี้ หากผู้เสียหายเป็นผู้ยากไร้ไม่มีเงินจ้างทนายความ ศาลจะจัดหาให้

2) ผู้มีสิทธิยื่นคำร้องขอต่อศาลในกรณีนี้ คือ ผู้เสียหาย⁴² ซึ่งหมายรวมถึง ผู้มีอำนาจจัดการแทนผู้เสียหายตามกฎหมายด้วย

3) ขอบเขตค่าเสียหายที่สามารถยื่นขอได้ คือ ค่าสินไหมทดแทน อันได้แก่ ค่าเสียหายนอกเหนือจากที่พนักงานอัยการได้ขอคืนทรัพย์หรือให้ใช้ราคาทรัพย์แทนผู้เสียหายตามมาตรา 43 ส่วนกรณีอื่นๆ ที่ไม่ใช่ทรัพย์ตามมาตรา 43 เป็นค่าเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับจากการกระทำความผิดที่ทำให้ผู้เสียหายได้รับอันตรายแก่ชีวิต ร่างกาย จิตใจ หรือได้รับความเสื่อมเสียต่อเสรีภาพในร่างกาย ชื่อเสียง หรือได้รับความเสียหายในทางทรัพย์สิน

4) การยื่นคำร้องตามมาตรา 44/1 วรรคหนึ่งนั้น กฎหมายให้ยื่นคำร้องก่อนเริ่มสืบพยาน แต่ในกรณีที่ไม่มีกรสืบพยาน ให้ยื่นคำร้องก่อนศาลวินิจฉัยชี้ขาดคดี

5) คำร้องตามมาตรา 44/1 วรรคสอง ข้างต้น กฎหมายให้ถือว่าเป็นคำฟ้องตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง และผู้เสียหายอยู่ในฐานะโจทก์ในคดีส่วนแพ่งนั้น

6) รายการในคำร้องที่ยื่นตามมาตรา 44/1 นี้ จะต้องมียรายละเอียดตามสมควรเกี่ยวกับความเสียหายและจำนวนค่าสินไหมทดแทนที่เรียก

7) ในกรณีที่ศาลรับคำร้องตามมาตรา 44/1 แล้ว หากศาลเห็นว่าคำร้องนั้น ยังขาดสาระสำคัญบางเรื่อง ศาลอาจมีคำสั่งให้ผู้ร้องแก้ไขคำร้องให้ชัดเจนก็ได้

8) ในคำร้องนั้น ห้ามมิให้ยื่นคำขอในประการอื่นที่มีข้อขอให้บังคับให้จำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดของจำเลยในคดีอาญา และจะต้องไม่ขัดหรือแย้งกับคำฟ้องในคดีอาญาที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ และในกรณีที่พนักงานอัยการได้ดำเนินการตามความในมาตรา 43 แล้ว ผู้เสียหายจะยื่นคำร้องตามมาตรา 44/1 วรรคหนึ่ง เพื่อเรียกทรัพย์สินหรือราคาทรัพย์สินอีกไม่ได้ เพราะพนักงานอัยการได้มีคำขอไว้แล้ว

⁴² ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 2(4).

9) ผู้เสียหายที่ยากไร้ไม่มีเงินจ้างทนายความมีสิทธิร้องขอต่อศาลเพื่อขอให้ศาลตั้งทนายความให้ได้ ตามมาตรา 44/2 วรรคสอง โดยให้ศาลมีอำนาจตั้งทนายความให้แก่ผู้ร้องหากความปรากฏต่อศาลว่า ผู้ร้องตามมาตรา 44/1 เป็นคนยากจน ไม่สามารถจัดหาทนายความได้เอง

10) ทนายความที่ศาลแต่งตั้งนี้ ถือได้ว่าเป็นการให้สิทธิแก่ผู้เสียหายที่จะได้รับความช่วยเหลือจากรัฐด้านทนายความในคดีแพ่ง ซึ่งเคยได้รับการบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ. 2540) มาตรา 241 วรรคสอง และปัจจุบันรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 40 (3) (5) (8) บัญญัติรับรองสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาอย่างเป็นธรรม และได้รับการคุ้มครองและความช่วยเหลือที่จำเป็นและเหมาะสมจากรัฐและในคดีแพ่ง บุคคลมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือทางกฎหมายอย่างเหมาะสมจากรัฐ ซึ่งมีความหมายกว้างกว่า การช่วยเหลือด้านทนายความ โดยอาจเป็นการช่วยเหลือทางด้านค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีด้วย นอกจากนี้ ทนายความที่ศาลแต่งตั้งให้ช่วยเหลือผู้เสียหาย มีสิทธิได้รับเงินรางวัลและค่าใช้จ่าย ตามระเบียบที่คณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรมกำหนด ซึ่งในปัจจุบันได้มีระเบียบคณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรม ว่าด้วยการจ่ายเงินรางวัลและค่าใช้จ่ายแก่ทนายความที่ศาลตั้งให้ผู้เสียหายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/2 วรรคสอง พ.ศ. 2550 ซึ่งมีหลักเกณฑ์กำหนดไว้ในข้อ 3-5 โดยให้ศาลชั้นต้นพิจารณาจ่ายเงินรางวัลแก่ทนายความตามจำนวนที่ศาลเห็นสมควร แต่ไม่เกิน 10,000 บาท ในแต่ละคดี

11) คำขอของผู้เสียหายที่ขอให้บังคับจำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียมใดๆ เว้นแต่ผู้เสียหายเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนสูงเกินสมควรหรือดำเนินคดีโดยไม่สุจริต ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้เสียหายชำระค่าธรรมเนียมทั้งหมดหรือแต่บางส่วนได้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/2 วรรคหนึ่ง⁴³

12) ในกรณีที่ผู้เสียหายไม่อาจยื่นคำร้องเข้ามา ตามมาตรา 44/1 หรือมีความจำเป็นอื่นทำให้ต้องฟ้องคดีแพ่งต่างหากจากคดีอาญาที่อัยการเป็นโจทก์ ผู้เสียหายที่เป็นโจทก์มีสิทธิยื่นคำร้องขอยกเว้นค่าธรรมเนียมศาลสำหรับการดำเนินคดีแพ่งนั้นได้ โดยยื่นเป็นคำขอต่อศาลชั้นต้นที่ได้ยื่นฟ้องไว้พร้อมกับคำฟ้อง คำฟ้องอุทธรณ์ หรือคำฟ้องฎีกา และศาลชั้นต้นจะเป็นผู้พิจารณาสั่งคำขอดังกล่าว ซึ่งหากศาลเห็นว่า คดีอาญาที่ได้ฟ้องไว้มีมูล และการเรียกค่าสินไหม

⁴³ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 253 วรรคหนึ่ง.

ทดแทนไม่เกินสมควร และเป็นไปด้วยความสุจริต ศาลมีอำนาจสั่งยกเว้นค่าธรรมเนียมให้แก่ผู้เสียหายได้ทั้งหมด หรือ แต่เฉพาะบางส่วน และคำสั่งของศาลชั้นต้นนั้นมีผลตลอดไปจนกว่าคดีจะถึงที่สุด⁴⁴

2.2.2.3 กระบวนการพิจารณาและพิพากษาของศาล

1) การยื่นคำร้อง มาตรา 44/1 วรรคสาม กำหนดว่า คำร้องที่ผู้เสียหายยื่นนั้นจะขัดหรือแย้งกับคำฟ้องในคดีอาญาของพนักงานอัยการ โจทก์ไม่ได้และจะมีคำขอประการอื่นที่มีใช้คำขอบังคับให้จำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทน ส่วนข้อหาต้องถือตามคำฟ้องของพนักงานอัยการ โจทก์ ในคำร้องผู้เสียหายจึงไม่จำเป็นต้องบรรยายถึงข้อหาและข้ออ้างที่อาศัยเป็นหลักแห่งข้อหาเหมือนคดีแพ่งทั่วไป ควรบรรยายแต่เฉพาะรายละเอียดแห่งความเสียหายและคำขอให้บังคับจำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนก็เพียงพอแล้ว กรณีจึงไม่อาจนำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 172 วรรคสอง มาใช้บังคับกับการยื่นคำร้องตามมาตรา 44/1

2) กระบวนการพิจารณาคำร้องตามมาตรา 44/1 วรรคแรกนั้น เมื่อศาลได้รับคำร้องแล้วให้ศาลแจ้งให้จำเลยทราบ หากจำเลยให้การประการใด หรือไม่ประสงค์จะให้การ ให้ศาลบันทึกไว้ ถ้าหากจำเลยประสงค์จะทำคำให้การเป็นหนังสือ ให้ศาลกำหนดระยะเวลาขึ้นคำให้การตามที่เห็นสมควร ทั้งนี้กฎหมายได้กำหนดให้ศาลเป็นผู้บันทึกคำให้การของจำเลยและถ้าจำเลยไม่ประสงค์จะให้การ ศาลต้องบันทึกไว้เหมือนกับการถามคำให้การจำเลยในคดีอาญา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 172 ดังนั้น แม้จำเลยจะไม่ให้การก็จะนำบทบัญญัติว่าด้วยการขาดนัดขึ้นคำให้การตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับไม่ได้

3) การพิจารณาคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา ตามมาตรา 44/1และ44/2 นี้ ต้องเป็นไปตามบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ทั้งนี้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 40 และประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยความรับผิดชอบของบุคคลในทางแพ่ง ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 47

4) การสืบพยานหลักฐาน เมื่อผู้เสียหายต้องถือข้อหาตามคำฟ้องของพนักงานอัยการ โจทก์เป็นหลัก ดังนั้นพยานหลักฐานของโจทก์ที่พิสูจน์ถึงการกระทำผิดของจำเลย ตลอดจนความเสียหายที่เกิดขึ้นจึงต้องถือเป็นพยานหลักฐานในคดีส่วนแพ่งด้วย ลักษณะของการสืบพยานหลักฐานในคดีส่วนอาญาและคดีส่วนแพ่งจึงไม่อาจแยกจากกันได้ และไม่อาจมีวันสืบพยานของคดีแพ่งแยกต่างหาก จึงไม่สามารถนำบทบัญญัติว่าด้วยการขาดนัดพิจารณาตามประมวล

⁴⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา, 254 วรรคสอง.

กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับแก่คู่ความที่ไม่มาศาล คู่ความฝ่ายที่ไม่มาศาลในวันนัดสืบพยานเพียงแต่เสียสิทธิในการเสนอพยานหลักฐานของตนและถามค้านพยานของอีกฝ่ายที่สืบในวันนัดดังกล่าวเท่านั้น

5) เมื่อพนักงานอัยการสืบพยานเสร็จ ศาลจะอนุญาตให้ผู้เสียหายนำพยานเข้าสืบถึงค่าสินไหมทดแทนได้เท่าที่จำเป็น หรือศาลจะพิจารณาพิพากษาคดีอาญาไปก่อนแล้วจึงพิจารณาพิพากษาคดีส่วนแพ่งภายหลังก็ได้

6) ส่วนค่าเสียหายนั้น เมื่อผู้เสียหายได้พิสูจน์ถึงความเสียหายแล้ว ศาลจะกำหนดค่าเสียหายให้ตามที่เห็นสมควร ทั้งนี้ไม่เกินจำนวนที่ผู้เสียหายขอมาในคำร้อง ซึ่งหลักการที่ให้ผู้เสียหายยื่นคำร้องขอเข้ามาในคดีอาญาที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้อง เนื่องจากกฎหมายมีความประสงค์ที่จะไม่ให้ผู้เสียหายต้องเสียค่าธรรมเนียมศาลในการฟ้องคดีแพ่งเป็นคดีต่างหาก ดังนั้น ผู้เสียหายจึงไม่ต้องชำระค่าธรรมเนียมศาลในคดีส่วนแพ่ง เว้นแต่จะเรียกร้องสูงเกินไปหรือกระทำการอันไม่สุจริต ทั้งนี้ คำพิพากษาของศาลอาญาที่ให้จำเลยใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหายทำให้ผู้เสียหายเป็นเจ้าของคดีตามคำพิพากษาเพื่อขอหมายบังคับคดีต่อไป⁴⁵ ซึ่งทำให้กระบวนการในการดำเนินคดีส่วนแพ่งของผู้เสียหายจะต้องดำเนินการโดยตนเองนั้น สามารถนำมาพิจารณานี้มาดำเนินการได้อย่างสะดวก และรวดเร็วมากกว่า เพราะมีกระบวนการพิจารณาที่ย่นย่อและ อิงกับการพิจารณาคดีอาญาของพนักงานอัยการ โจทก์

2.3 แนวคิดเรื่องบทบาทของศาลยุติธรรมและพนักงานอัยการในการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหาย

การที่ศาลยุติธรรมในประเทศภาคพื้นยุโรปมีบทบาทหน้าที่ในการค้นหาความจริงอย่างกว้างขวางนั้นมาจากตัวแปรสำคัญประการหนึ่ง ซึ่งเรียกว่า “หลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ” (Public Prosecution) ซึ่งทั้งศาล อัยการ และตำรวจ ต่างเป็นเจ้าพนักงานแห่งรัฐและต่างกระทำในนามของรัฐ จึงมีอาจเป็นคู่ต่อสู้กับผู้ถูกกล่าวหา หากแต่การเป็นเจ้าพนักงานแห่งรัฐทำให้มีหน้าที่ต้องกระตือรือร้นที่จะค้นหาให้ได้ความจริง (Active Role) โดยความร่วมมือกันของทุกฝ่ายโดยเฉพาะศาลจะวางเฉยไม่ได้ แต่จะต้องมีบทบาทสำคัญในการค้นหาให้ได้ความจริง เพราะศาลอยู่ในฐานะเป็นผู้ตรวจสอบ อันแตกต่างจากระบบดั้งเดิมในประเทศอังกฤษซึ่งใช้หลักการดำเนินคดีอาญาโดยประชาชน (Popular Prosecution) อันมีผลให้คู่ความทั้งสองฝ่ายต่างเป็นเอกชนด้วยกันที่มาต่อสู้คดีกัน ศาลในประเทศอังกฤษจึงจำเป็นต้องวางเฉย (Passive Role) โดยเพียงแต่ควบคุมกติกาให้การ

⁴⁵ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 50.

ต่อผู้คดีดำเนินไปอย่างชอบธรรมเท่านั้น⁴⁶ จึงเห็นว่าประเด็นเรื่องบทบาทในการค้นหาความจริงของศาลในแต่ละประเทศนี้จะเป็นอย่างไรมันขึ้นอยู่กับว่า ประเทศเหล่านั้นมีนโยบายทางกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเป็นรูปแบบการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐหรือว่าการดำเนินคดีอาญาโดยประชาชน

แม้ว่าการดำเนินคดีอาญาในประเทศไทยมีทั้งรูปแบบการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ และการดำเนินคดีอาญาโดยเอกชนก็ตาม แต่การดำเนินคดีอาญาของไทยอาจกล่าวได้ว่า ยึดถือการดำเนินการโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นหลัก ส่วนการดำเนินคดีโดยเอกชนนั้นเป็นแต่เพียงข้อยกเว้นในบางกรณีเท่านั้น โดยพิจารณาได้จากกฎหมายเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทในการดำเนินคดีได้แต่เป็นเพียงส่วนน้อย⁴⁷ จึงกล่าวได้ว่า ประเทศไทยมีรูปแบบ “การดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ” เป็นหลัก จึงเกิดแนวความคิดเกี่ยวกับภาระหน้าที่ของรัฐในการดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคมให้เกิดความสงบสุขแก่ประชาชน เมื่อมีการกระทำผิดอาญาต่อบุคคล ย่อมแสดงว่า รัฐบาลพร้อมในหน้าที่ในการปกป้องประชาชนของตนให้ปลอดภัยจากอาชญากรรม รัฐจึงมีภาระหน้าที่ต้องช่วยเหลือเยียวยาความเสียหายแก่ผู้เสียหาย⁴⁸

2.3.1 หลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐกับบทบาทของศาลยุติธรรม

อำนาจหน้าที่ของฝ่ายตุลาการ คือ การควบคุมดูแล และตรวจสอบการปฏิบัติงานของตำรวจ อัยการ ทนายความ เพื่อผดุงหลักนิติธรรมและความเป็นธรรมตามกฎหมาย นับตั้งแต่เริ่มต้นการดำเนินคดีอาญา การจับผู้ต้องหาจนกระทั่งปลดปล่อยผู้กระทำความผิด ในระบบกฎหมายและกระบวนการลงโทษในสังคมนั้น เราจะเห็นได้จากว่า ศาลยุติธรรมมีบทบาทที่สำคัญในการควบคุมกระบวนการพิจารณาคดีอาญา และเป็นองค์กรประสานการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ในกระบวนการฟ้องร้องและพิจารณาคดีเพื่อให้หลักประกันว่า การดำเนินคดีจะเป็นไปด้วยความยุติธรรมไม่ลำเอียงเข้าข้างฝ่ายใด และเป็นไปตามรัฐธรรมนูญและกฎหมายที่เกี่ยวข้องในการพิสูจน์ความผิด นอกจากนี้ศาลยุติธรรมยังมีความรับผิดชอบในการกำหนดโทษจำเลยให้เหมาะสมเพื่อคุ้มครองสังคม และแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดด้วย⁴⁹

ศาลยุติธรรมในฐานะองค์กรหลักของรัฐในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา อาจกล่าวได้ว่า ศาลเป็นหัวใจสำคัญของกระบวนการยุติธรรม และเป็นที่ยึดสุดท้ายของประชาชนในการ

⁴⁶ คณิต ฅ นคร ก เล่มเดิม. หน้า 56-57.

⁴⁷ ณรงค์ ใจหาญ. เล่มเดิม. หน้า 30-31.

⁴⁸ ไชยวงศ์ คงจันทร์. (2543). ศาลยุติธรรมกับการคุ้มครองผู้เสียหายตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540. หน้า 40.

⁴⁹ ประธาน วัฒนาวณิชย์. (2539). การบริหารกระบวนการยุติธรรมขั้นก่อนการพิจารณาการศึกษาเปรียบเทียบ. หน้า 13.

คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน แต่อย่างไรก็ตามข้อสันนิษฐานของกฎหมายที่ว่า “จำเลยยังเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าศาลจะมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่ากระทำความผิด” เป็นปัจจัยสาเหตุหนึ่งให้ศาลยุติธรรมไม่ค่อยมีบทบาทในการคุ้มครองสิทธิประโยชน์ของผู้เสียหายซึ่งเป็นเหยื่ออาชญากรรมมากนัก เนื่องจากศาลจะพิจารณาคดีโดยวางตัวเป็นกลางขาดความกระตือรือร้นในการค้นหาความจริงแห่งคดี ผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรม จึงมีความสัมพันธ์กับศาลยุติธรรมในการพิจารณาคดีอาญาเสมือนเป็นพยานปากหนึ่งในคดีเท่านั้น ส่วนการที่ผู้เสียหายฟ้องคดีแพ่งเรียกร้องเอาค่าสินไหมทดแทนความเสียหายจากผู้กระทำความผิดนั้น ผู้เสียหายก็มีฐานะเป็นโจทก์ ซึ่งก็คือคู่ความในคดีฝ่ายหนึ่ง ดังนั้นศาลยุติธรรมจึงมิได้ปฏิบัติต่อผู้เสียหายในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาเป็นพิเศษแต่ประการใด⁵⁰

ในการดำเนินคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาก่อนแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 24) พ.ศ. 2548 นั้น ผู้มีสิทธินำคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาหรือคดีส่วนแพ่งขึ้นสู่ศาลยุติธรรม ได้แก่ ผู้เสียหายในคดีอาญา ซึ่งได้รับความเสียหายทางแพ่งอันมีมูลฐานความรับผิดมาจากคดีอาญา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (4) รวมถึงผู้มีอำนาจจัดการแทนผู้เสียหาย ตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ตามมาตรา 4, 5 และ 6 ด้วย และพนักงานอัยการ ตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 43 เท่านั้น

ต่อมาได้มีนักกฎหมายเสนอแนวความคิดในบทบาทของศาลยุติธรรมในการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา ดังนี้

วีระพล ตั้งสุวรรณ กล่าวว่า การฟ้องร้องเรียกค่าเสียหายในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา ยังเป็นอุปสรรคสำหรับผู้เสียหายที่จะดำเนินการในเรื่องดังกล่าว จึงได้เสนอแนวคิดให้มีการแก้ไขบทบัญญัติในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา ดังนี้

- 1) ให้การฟ้องคดีแพ่งที่เกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา โดยผู้เสียหายเป็นโจทก์ฟ้องเองนั้น ไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียม ในการพิจารณาคดีส่วนแพ่ง
- 2) ควรมีกฎหมายกำหนดให้มีนายความคอยช่วยเหลือผู้เสียหายโดยไม่คิดค่าใช้จ่าย เช่นเดียวกับจำเลยในคดีอาญาที่มีนายขอแรงคอยช่วยเหลือ
- 3) ด้วยเหตุผลที่การพิจารณาพิพากษาคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา ศาลต้องถือข้อเท็จจริงที่ปรากฏในคำพิพากษาคดีส่วนอาญา ตาม ป.วิ อาญา มาตรา 46 ทำให้การเรียกร้องให้ชดใช้ค่าเสียหายล่าช้า กรณีนี้อาจกำหนดให้มีกองทุนชดใช้ค่าเสียหายที่จำเป็นแก่ผู้เสียหายไปก่อนเมื่อศาลพิพากษาว่าจำเลยกระทำความผิดจริง แล้วรัฐจึงไล่เบี้ยจากจำเลยในภายหลัง⁵¹

⁵⁰ ไชยงค์ คงจันทร์. เล่มเดิม. หน้า 55.

⁵¹ วีระพล ตั้งสุวรรณ. (2540). การคุ้มครองผู้เสียหายในกระบวนการยุติธรรม. หน้า 60.

อมรรัตน์ กรियाผล เสนอแนะว่า ควรเพิ่มเติมบทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ให้ศาลอาญาของไทยมีอำนาจกำหนดให้จำเลยชดใช้ค่าเสียหายแก่ผู้เสียหายในคดีอาญา ดังที่นานาประเทศนำมาใช้แล้ว ก็น่าจะเป็นการส่งเสริมและควบคุมอาชญากรรมให้ได้ ประสิทธิภาพมากขึ้น รวมถึงการคุ้มครองผู้เสียหายและการแก้ไขจิตใจผู้กระทำความผิดให้กลับตนเป็นคนดีและอยู่ร่วมกับสังคมต่อไปได้ ศาลอาญาก็สามารถที่จะมีมาตรการชดใช้ค่าเสียหายเป็นมาตรการลงโทษแก้ไขผู้กระทำความผิดเป็นรายบุคคลด้วย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของประเทศไทย⁵² ปัจจุบันนานาประเทศต่างต้องทบทวนปรัชญาและปรับปรุงกระบวนการยุติธรรมทางอาญา พร้อมกับพยายามหามาตรการใหม่ๆ มาใช้ รวมทั้งจะต้องแก้ไขปัญหาในกระบวนการยุติธรรม เพื่อจะป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมให้ได้ผล ความร่วมมือของประชาชน โดยเฉพาะผู้เสียหายมีความสำคัญยิ่งที่จะช่วยควบคุมและป้องกันอาชญากรรม และยังสามารถช่วยแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดให้กลับตนเป็นคนดีได้ การชดใช้ค่าเสียหายจึงถูกนำมาศึกษา เพื่อใช้เป็นมาตรการลงโทษผู้กระทำความผิด โดยเฉพาะอย่างยิ่งเพื่อหันเหผู้กระทำความผิดจากเรือนจำ เช่น เป็นมาตรการหยุดการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาไว้ชั่วคราวในความผิดอาญาต่อส่วนตัว เมื่อผู้เสียหายและจำเลยตกลงที่จะชดใช้ค่าเสียหายแก่กันและศาลได้พิจารณาแล้ว เห็นว่า ไม่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมที่จะพิจารณาพิพากษาคดีต่อไป ศาลมีอำนาจยุติการพิจารณาพิพากษาคดีและมีคำสั่งจำหน่ายคดีได้ หรือในกรณีเป็นความผิดอาญาแผ่นดินนั้นใช้วิธีการชดใช้ค่าเสียหายโดยผู้กระทำความผิดเป็นเงื่อนไขคุมประพฤติหรือพักการลงโทษ ทั้งนี้โดยรับฟังความเห็นของพนักงานอัยการประกอบแล้ว วิธีนี้มีความเป็นธรรมซึ่งจะทำให้ผู้เสียหายเองก็รู้สึกว่าได้รับความเป็นธรรมมากขึ้น และในขณะเดียวกันผู้กระทำความผิดก็มีโอกาสแก้ไขความผิดพลาดของตนที่ได้ทำต่อผู้เสียหาย ประเทศต่างๆ จึงมีบทบัญญัติให้ศาลที่พิจารณาคดีอาญามีอำนาจกำหนดค่าเสียหายให้จำเลยชดใช้แก่ผู้เสียหายได้⁵³

กิติพงษ์ กิตยารักษ์ กล่าวว่า โจทก์หรือผู้เสียหายในฐานะผู้ฟ้องได้รับการเยียวยาจากรัฐ จะต้องได้รับโอกาสอย่างเพียงพอในการเตรียมคดี หรือแสวงหาพยานหลักฐานมาใช้ในคดี การพิจารณาคดีด้วยความรวดเร็ว เป็นเป้าหมายสูงสุดควบคู่ไปกับการดำรงไว้ซึ่งความยุติธรรม เพราะเป็นที่ยอมรับกันว่า การให้ความยุติธรรมที่ล่าช้า คือ การปฏิเสธความยุติธรรม เมื่อรัฐธรรมนูญแห่ง

⁵² อมรรัตน์ กรियाผล. (2539). การลงโทษผู้กระทำความผิดโดยการชดใช้ค่าเสียหายแก่ผู้เสียหายในคดีอาญา. หน้า 73.

⁵³ แหล่งเดิม. หน้า 64.

ราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 245⁵⁴ กระบวนการยุติธรรมทางอาญาต้องมีการปรับปรุงให้รวดเร็วต่อเนื่องและเป็นธรรม⁵⁵

แม้ว่าปัจจุบันการดำเนินคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาของไทยได้ถูกแก้ไขเพิ่มเติมโดยพ.ร.บ.แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 24) พ.ศ. 2548 ซึ่งกำหนดมาตรการให้ผู้เสียหายอาจเรียกร้องความเสียหายที่ตนเองได้รับ ไม่ว่าจะเป็นความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย เสรีภาพ ชื่อเสียง หรือทรัพย์สิน ซึ่งเป็นความเสียหายอันเป็นคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา โดยเป็นการขยายสิทธิเรียกร้องให้แก่ผู้เสียหายที่จะเรียกร้องได้ในคดีของพนักงานอัยการที่ได้ฟ้องคดีอาญาแก่จำเลย เป็นอีกทางเลือกหนึ่งตาม ป.วิ อาญา มาตรา 44/1 แต่มาตรการดังกล่าวจะไม่อาจสัมฤทธิ์ได้ดี หากศาลยุติธรรมมิได้มีบทบาทในการค้นหาความจริงแห่งเนื้อหาคดีในการเยียวยาความเสียหายส่วนแพ่งให้แก่ผู้เสียหาย⁵⁶ และวางตัวเป็นกลาง โดยถือว่าเป็นภาระหน้าที่ของผู้เสียหายที่ต้องรับผิดชอบในการหาพยานหลักฐานส่วนความเสียหายของตนแต่เพียงผู้เดียว นอกจากนี้ในปัจจุบันแนวความคิดของการดำเนินคดีแพ่งในกฎหมายพิเศษหลายฉบับที่มีความเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ของประชาชนด้วย ก็ได้ปรับเปลี่ยนบทบาทภารกิจของศาลยุติธรรมในการค้นหาความจริงแห่งเนื้อหาคดีได้อย่างกว้างขวาง รวมถึงให้อำนาจศาลยุติธรรมมีบทบาทในการช่วยเหลือเยียวยาผู้เสียหายในการไต่สวนและหาพยานหลักฐานเพิ่มเติมได้เองอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น พ.ร.บ.วิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551⁵⁷ ซึ่งในการดำเนินคดีผู้บริโภค กฎหมายมีความมุ่งหมายจะให้ศาลมีบทบาทค้นหาความจริงแห่งคดี ซึ่งถือเป็นประโยชน์สาธารณะ

จากความเห็นของนักกฎหมายดังกล่าวข้างต้นและแนวคิดตามหลักการดำเนินคดีอาญา โดยรัฐของไทยเกี่ยวกับการคุ้มครองและทดแทนความเสียหายแก่ผู้เสียหายในคดีแพ่ง

⁵⁴ ปัจจุบันรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540. ได้ถูกยกเลิกแล้ว แต่สิทธิในการได้รับการเยียวยาของผู้เสียหายก็ยังคงได้รับการรับรองตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550. มาตรา 40 (5)

⁵⁵ กิตติพงษ์ กิตยารักษ์ ก (2543). กระบวนการยุติธรรมบนเส้นทางของการเปลี่ยนแปลง. หน้า 271.

⁵⁶ คณิศ ฌ นคร ข เล่มเดิม. หน้า 170-171. โดย คงศิริ สันตะนะประภา ได้วิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคการดำเนินคดีแพ่งอย่างน่าสนใจและเรียกร้องว่า ปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินคดีแพ่งของไทยยังคงมีอยู่ หากยังถือว่า การดำเนินคดีแพ่งเป็นเรื่องสิทธิของเอกชนอันพึงมีต่อกันตามกฎหมาย และรัฐละเลยต่อประโยชน์สาธารณะในการเข้ามาควบคุมกระบวนการในการค้นหาความจริง โดยการปล่อยให้เป็นที่ของคู่ความในการค้นหาความจริงเอง ดังนั้นการที่รัฐทำให้สมาชิกที่ในสังคมที่มีข้อพิพาททางแพ่งสามารถนำข้อพิพาทเข้าสู่กระบวนการได้เองโดยง่ายและไม่ยุ่งยาก โดยให้ศาลเป็นผู้ควบคุมดูแลให้เอง หน่วยงานของรัฐเป็นผู้ให้ความสะดวกให้กับสมาชิกในสังคมของรัฐที่มีกรณีพิพาทกัน ศาลจะเป็นผู้ค้นหาความจริงด้วยตนเอง น่าจะเป็นวิธีการที่ชอบธรรมและเหมาะสมที่สุด.

⁵⁷ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551, มาตรา 4 และมาตรา 33.

เกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา เมื่อพิจารณาประกอบกับบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ในส่วนที่ 4 ว่าด้วยสิทธิในกระบวนการยุติธรรม มาตรา 40 (5) เกี่ยวกับศาลยุติธรรมในเรื่องการคุ้มครองผู้เสียหายแล้ว ศาลยุติธรรมพึงต้องตระหนักถึงฐานะที่เป็นองค์กรของกระบวนการยุติธรรมแห่งรัฐให้มากขึ้น และพึงเข้าใจบทบาทหน้าที่ในการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา ตาม มาตรา 44/1 ทั้งนี้มีแนวทางความเหมาะสมเพียงใด ที่จะปรับเปลี่ยนภารกิจการค้นหาความจริงแห่งเนื้อหาของคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาตามหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐให้ชัดเจนกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน เพราะเหตุเป็นคดีส่วนแพ่งซึ่งมีมูลฐานความรับผิดชอบมาจากคดีอาญาเป็นหลัก และถือว่ามี ความเกี่ยวข้องกับความสะดวกเรียบร้อยของประชาชนด้วย ทั้งนี้เพื่อให้สามารถอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้เสียหายในลักษณะของการร่วมมือกันตรวจสอบเยียวยาความเสียหายอย่างเป็นรูปธรรม อันจะเป็นการคุ้มครองสิทธิและประโยชน์ของผู้เสียหายได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นการตอบสนองให้ผู้เสียหายได้รับการเยียวยาความเสียหายโดยรวดเร็ว เป็นธรรม ประหยัด และเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้ง่าย

2.3.2 หลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐกับบทบาทของพนักงานอัยการ

องค์กรอัยการในฐานะที่เป็นองค์กรหลักสำคัญในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่มีภารกิจหลักในการอำนวยความสะดวกให้แก่คู่ความทุกฝ่ายแห่งคดี ส่วนอำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการในประเทศไทยนั้นอาจกล่าวได้ในภาพรวมว่ามีอยู่ 3 ประการ อันได้แก่ อำนาจหน้าที่ในชั้นสอบสวนฟ้องร้อง อำนาจหน้าที่ในการดำเนินคดีอาญาในศาล และอำนาจหน้าที่ในการบังคับตามคำพิพากษา⁵⁸ นอกจากพนักงานอัยการจะเป็นผู้รับหน้าที่ในการดำเนินคดีอาญาแก่ผู้ฝ่าฝืนบทบัญญัติของกฎหมายในทางอาญาแล้ว อัยการยังมีหน้าที่รักษาคุ้มครองผลประโยชน์ของรัฐ โดยทำหน้าที่ฟ้องร้องดำเนินคดีอาญาหรือคดีแพ่งแทนรัฐ หรือเข้าว่าต่างแก่ต่างในคดีอาญาหรือคดีแพ่งแทนรัฐ⁵⁹

หลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐถือว่า รัฐเป็นผู้เสียหาย และเจ้าพนักงานของรัฐผู้มีอำนาจหน้าที่ดำเนินคดีอาญา คือพนักงานอัยการ ในฐานะองค์กรแห่งรัฐที่มีบทบาทสำคัญในการเป็นศูนย์กลางผู้ขับเคลื่อนให้กระบวนการยุติธรรมทางอาญาเป็นไปอย่างยุติธรรม ทั้งนี้ตามแนวทางว่าด้วยบทบาทของอัยการ ค.ศ. 1990 ตามมาตรฐานองค์การสหประชาชาติว่าด้วยการป้องกันอาชญากรรมและการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด กำหนดว่า “อัยการต้องคุ้มครองผลประโยชน์ของ

⁵⁸ โกเมน ภัทรภิรมย์. (2533). “งานอัยการในกระบวนการยุติธรรม.” อัยการกับการสอบสวนคดีอาญารวมบทความเกี่ยวกับการสอบสวนคดีอาญาในนานาประเทศ. หน้า 1.

⁵⁹ พระราชบัญญัติพนักงานอัยการ พ.ศ. 2498, มาตรา 11.

สาธารณชน ดำรงในความยุติธรรมโดยปราศจากอคติ ปฏิบัติอย่างเหมาะสมทั้งต่อผู้ถูกกล่าวหาและผู้เสียหาย ให้ความใส่ใจอย่างละเอียดรอบคอบต่อเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องทั้งหมดในคดี⁶⁰ การดำเนินคดีของอัยการจึงเป็นการบริหารงานยุติธรรมที่ต้องมีความเชื่อมโยงประสานกับหน่วยงานอื่นๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการรักษาความสงบเรียบร้อย ซึ่งถือว่าเป็นหน้าที่ของรัฐ และเพื่อให้สามารถคุ้มครองประโยชน์สาธารณชนได้อย่างมีประสิทธิภาพตามหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ

แนวความคิดในการดำเนินการในทางแพ่งจะแตกต่างกับการดำเนินการในทางอาญาของพนักงานอัยการ ตามพระราชบัญญัติพนักงานอัยการ พ.ศ. 2498 เพราะบทบาทหน้าที่ของพนักงานอัยการในทางแพ่ง พนักงานอัยการจะใช้หลักในการดำเนินคดีอาญาโดยดุลพินิจมาใช้ในทางแพ่งไม่ได้ เนื่องจากมีที่มาจากหลักการดำเนินคดีที่แตกต่างกัน เพราะในการดำเนินในทางแพ่งนั้น รัฐซึ่งเป็นคู่กรณีกับเอกชนจะได้รับหรือเสียผลประโยชน์โดยตรง ส่วนหลักการในทางอาญานั้น เป็นเรื่องที่รัฐไม่ได้เสียหายโดยตรงจากการกระทำความผิดเพียงแต่ถือว่ารัฐได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดนั้นด้วย เพื่อรัฐจะได้ทำหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยของสังคมได้

แนวคิดที่มาจากบทบาทของพนักงานอัยการในการดำเนินคดีแพ่งเกี่ยวข้องกับคดีอาญา ตาม ป.วิ อาญา มาตรา 43 มีดังนี้

ประการแรก อำนาจหน้าที่ในการรักษาความสงบเรียบร้อยหรือการดำเนินคดีอาญาตามหน้าที่ของพนักงานอัยการนั่นเอง

ประการที่สอง เป็นอำนาจหน้าที่ในการคุ้มครองรักษาสิทธิเสรีภาพและผลประโยชน์ของสาธารณชน และยังมีอำนาจหน้าที่คุ้มครองประโยชน์ของประชาชนตามดุลพินิจของพนักงานอัยการที่จะดำเนินการตามสมควร ซึ่งมีในกฎหมายหลายฉบับ แต่กฎหมายที่เป็นหัวใจของการดำเนินคดีอาญา ก็คือ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และกล่าวได้ว่า การปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานอัยการนั้น พนักงานอัยการควรที่จะคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและประโยชน์ของผู้เสียหาย จำเลย และของสังคมพร้อมๆ กัน⁶¹

ทั้งนี้ เหตุผลในการให้อำนาจพนักงานอัยการฟ้องขอให้คืนหรือใช้ราคาทรัพย์สินแทนผู้เสียหายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 43 ได้ เนื่องจากเป็นคดีแพ่งเกี่ยวข้องกับคดีอาญา ซึ่งมีความมุ่งหมายที่จะรวมการพิจารณาคดีแพ่งและคดีอาญาที่มีเนื้อหา หรือมูลคดีเรื่องเดียวเข้าด้วยกัน เพื่อความสะดวก รวดเร็วในการดำเนินกระบวนการพิจารณาของศาลและคู่ความนั่นเอง

⁶⁰ กิตติพงษ์ กิตยารักษ์, ซาติ ชัยเดชสุริยะ และณัฐวสา ฉัตรไพบูลย์ ช (2547). **มาตรฐานองค์การสหประชาชาติว่าด้วยกระบวนการยุติธรรมทางอาญา**. หน้า 152-156.

⁶¹ กุลพล พลวัน. (2528, มกราคม). “บทบาทของพนักงานอัยการในการดำเนินคดีอาญา.” **วารสารอัยการ**, 8, 85. หน้า 34.

ซึ่งบัญญัติว่า “คดีหลักทรัพย์ ว่างราว ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ โจรสลัด กรรโชก น้อ โกง ชักยอก หรือรับของโจร ถ้าผู้เสียหายมีสิทธิที่จะเรียกร้องทรัพย์สินหรือราคาที่เขาสูญเสียไปเนื่องจากการกระทำ ความผิดนั้น เมื่อพนักงานอัยการยื่นฟ้องคดีอาญา ก็ให้เรียกทรัพย์สินหรือราคาแทนผู้เสียหายด้วย” ที่มาของแนวความคิดเรื่องอำนาจของพนักงานอัยการในการดำเนินคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญานั้น มิใช่เป็นแนวความคิดเรื่องอำนาจดำเนินคดีแพ่งของพนักงานอัยการซึ่งจะแตกต่างกัน ถือว่าเป็นคดีอาญาอยู่แต่มีคำขอส่วนแพ่งรวมอยู่ด้วย ดังนั้น จึงมิใช่การดำเนินคดีแพ่งโดยแท้ ซึ่งวิธีพิจารณาในสวนนี้ ต่างกับวิธีพิจารณาที่เป็นการดำเนินคดีแพ่งโดยแท้⁶²

การเริ่มต้นคดีแพ่งโดยแท้ของพนักงานอัยการ แบ่งได้เป็น ๒ ประเภท คือ

- 1) คดีที่ต้องตั้งต้นที่พนักงานอัยการ ซึ่งพนักงานอัยการเข้าไปในคดีในฐานะตัวความหรือคู่ความเอง
- 2) คดีที่ว่าต่างหรือแก้ต่าง ที่พนักงานอัยการเข้าไปในคดีและดำเนินคดีอย่างทนายความทำหน้าที่ว่าต่างหรือแก้ต่างให้กับตัวความ⁶³

ส่วนการขอให้จำเลยคืนหรือใช้ราคาทรัพย์สินแทนผู้เสียหายในคดีอาญา ตาม ป.วิอาญา มาตรา 43 มิใช่การดำเนินคดีแพ่งที่พนักงานอัยการทำหน้าที่ทนายความให้ผู้เสียหายโดยตรง แต่เป็นกรณีที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญากำหนดอำนาจหน้าที่ให้มีอำนาจกระทำได้ โดยเป็นการดำเนินคดีอาญาแทนรัฐต่อจำเลยในความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ ซึ่งอยู่ในขอบเขตลักษณะการทำงานตามอำนาจหน้าที่ คือ เพื่อคุ้มครองสิทธิและผลประโยชน์ของประชาชน ทั้งนี้พนักงานอัยการในฐานะองค์กรหลักในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของรัฐ นอกจากจะต้องปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการรักษาความสงบเรียบร้อยในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมซึ่งเป็นหน้าที่ในการรับผิดชอบสูงสุดของรัฐตามหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐแล้ว ยังมีภาระหน้าที่ตามกฎหมายในการรักษาสิทธิผลประโยชน์อีกมากมาย ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ⁶⁴

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ตามบทบัญญัติ ใน ป.วิอาญา มาตรา 43 ได้กำหนดให้อัยการที่ฟ้องคดีอาญาสามารถเรียกร้องสิทธิในทางแพ่งแทนผู้เสียหายได้ แต่ก็ไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้เสียหายในคดีอาญาในการได้รับการเยียวยาความเสียหายจากผู้กระทำความผิดได้อย่างทั่วถึงและโดยง่าย เพราะการใช้สิทธิทางแพ่งในการเรียกค่าสินไหมทดแทนตามมาตรา 43 ถูกจำกัดให้ทำได้เฉพาะในคดีที่เป็นความผิดเกี่ยวกับทรัพย์เพียง 9 ฐานความผิด คือ ความผิดฐานลัก

⁶² วัชระ พิงชลาธิกย์. (2539). การคุ้มครองสิทธิในการขอคืนหรือใช้ราคาทรัพย์สินของผู้เสียหายในคดีอาญา. หน้า 65-66.

⁶³ พระราชบัญญัติพนักงานอัยการ พ.ศ. 2498, มาตรา 11 (2) (3) (4) (5) (8).

⁶⁴ วัชระ พิงชลาธิกย์. เล่มเดิม. หน้า 75-76.

ทรัพย์ รักราวทรัพย์ ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ โจรสลัด กรรโชกทรัพย์ ซ้อโกง ยักยอก และรับของโจร และค่าสินไหมทดแทนที่จะเรียกได้ ก็มีเพียงการขอให้คืนหรือใช้ราคาทรัพย์ที่ถูกประทุษร้ายเท่านั้น พนักงานอัยการจะใช้อำนาจเรียกให้จำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนอื่นๆ นอกจากขอให้คืนหรือใช้ราคาทรัพย์ไม่ได้ เมื่อพิจารณามาตรา 43 แล้วจะเห็นได้ว่า การชดใช้ค่าเสียหายโดยผู้กระทำความผิดในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทย มีข้อจำกัดตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 43 คือ ต้องเป็นความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ 9 ฐานความผิดที่ระบุไว้ และต้องเป็นการขอให้คืนหรือใช้ราคาทรัพย์ที่ถูกประทุษร้ายเท่านั้น หากผู้เสียหายที่ตกเป็นเหยื่อแห่งอาชญากรรมอื่นที่นอกเหนือจากฐานความผิดดังกล่าว หรือแม้จะเป็นความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ 9 ฐานความผิดที่ระบุไว้ก็ตาม แต่หากผู้เสียหายประสงค์จะเรียกค่าเสียหาย หรือเรียกร้องสิทธิประการอื่นที่มีได้เป็นการขอให้คืนหรือใช้ราคาทรัพย์ที่ถูกประทุษร้าย ผู้เสียหายจะต้องไปฟ้องเรียกค่าสินไหมทดแทนด้วยตนเอง โดยเสียค่าธรรมเนียมและค่าใช้จ่ายต่างๆ เหมือนคดีแพ่งทั่วไปซึ่งทำให้เกิดภาระและความยุ่งยากแก่ผู้เสียหาย

ต่อมาได้มีนักกฎหมายเสนอแนวความคิดในบทบาทของพนักงานอัยการในการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาเพิ่มเติมดังนี้

วีระพล ตั้งสุวรรณ ได้ศึกษาวิจัย เรื่องการคุ้มครองผู้เสียหายโดยกระบวนการยุติธรรมและพบว่าจะต้องมีการสร้างความสมดุลระหว่างสิทธิของจำเลยกับผู้เสียหายที่ตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม โดยกล่าวว่า การฟ้องร้องเรียกค่าเสียหายในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา ยังเป็นอุปสรรคสำหรับผู้เสียหายที่จะดำเนินการในเรื่องดังกล่าว จึงได้เสนอแนวคิดให้มีการแก้ไขบทบัญญัติใน ป.วิอาญา มาตรา 43 ว่า บทบัญญัติดังกล่าวให้อำนาจแก่พนักงานอัยการมีสิทธิเรียกร้องทรัพย์สินหรือราคาของผู้เสียหายสูญเสียไป เนื่องจากการกระทำความผิดคืนได้ เฉพาะความผิดเกี่ยวกับทรัพย์เพียง 9 ประเภท เท่านั้น จึงควรบัญญัติให้พนักงานอัยการดำเนินการเรียกร้องทรัพย์สินหรือราคาหรือความเสียหายในความผิดอื่นๆ เพิ่มเติมแทนผู้เสียหายด้วย โดยไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียมศาล⁶⁵

ปัจจุบันการดำเนินคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาของไทยได้ถูกแก้ไขเพิ่มเติม โดย พ.ร.บ. แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 24) พ.ศ. 2548 ซึ่งกำหนดมาตรการให้ผู้เสียหายอาจเรียกร้องความเสียหายที่ตนเองได้รับ ไม่ว่าจะเป็นความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย เสรีภาพ ชื่อเสียง หรือทรัพย์สิน ซึ่งเป็นความเสียหายอันเป็นคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา โดยเป็นการขยายสิทธิเรียกร้องให้แก่ผู้เสียหายที่จะเรียกร้องได้ในคดีของพนักงานอัยการที่ได้ฟ้องคดีอาญาแก่จำเลย เป็นอีกทางเลือกหนึ่งก็ตาม ถึงแม้ตามหลักการรัฐไม่ควรดำเนินคดีแพ่งให้แก่

⁶⁵ วีระพล ตั้งสุวรรณ. เล่มเดิม. หน้า 60-64.

ราษฎรเพราะโดยปกติเป็นเรื่องของผู้เสียหายโดยแท้ แต่มาตรการดังกล่าวจะสัมฤทธิ์ผลได้อย่างมีประสิทธิภาพเพียงไร หากพนักงานอัยการมิได้มีบทบาทช่วยเหลือในการค้นหาความจริงแห่งเนื้อหาคดีในการเยียวยาความเสียหายส่วนแบ่งแทนผู้เสียหาย เพราะระบบการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนให้ผู้เสียหาย ตาม ป.วิ อาญา มาตรา 44/1 นี้ ไม่ใช่คดีส่วนแบ่งโดยแท้ แต่เป็นคดีส่วนแบ่งที่มีมูลฐานความรับผิดมาจากคดีอาญา การเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนดังกล่าวของพนักงานอัยการเป็นผลสืบเนื่องมาจากคดีอาญา หากใช้เป็นกรณีพนักงานอัยการฟ้องคดีแบ่งแทนผู้เสียหายไม่ เหตุใดระบบของรัฐตามหลักการดำเนินคดีอาญา โดยรัฐ จึงไม่เข้ามารับผิดชอบเป็นผู้มีอำนาจดำเนินการเรียกค่าสินไหมทดแทนให้ผู้เสียหายหรือมีบทบาทในการช่วยเหลือในคดีส่วนแบ่งอันเป็นผลสืบเนื่องมาจากความผิดอาญา ซึ่งจะทำให้เกิดความสะดวกรวดเร็ว และเป็นประโยชน์กับผู้เสียหายได้มากกว่าการที่กำหนดภาระหน้าที่ให้ผู้เสียหายดำเนินการเอง

บทที่ 3

มาตรการเยียวยาความเสียหายแก่ผู้เสียหายในคดีอาญาของต่างประเทศ

มาตรการทางกฎหมายของต่างประเทศในการเยียวยาความเสียหายให้แก่ผู้เสียหายในคดีอาญาในแต่ละประเทศนั้น ต่างรับไปใช้แตกต่างกันไปตามปรัชญากฎหมาย และวิธีดำเนินการในความเข้าใจถึงการชดใช้ค่าเสียหาย และขึ้นกับปัจจัยสำคัญทางเศรษฐกิจ และอุดมการณ์ทางการเมืองของแต่ละประเทศที่รัฐจะจัดระบบชดใช้ค่าเสียหาย ซึ่งการเยียวยาความเสียหายแก่ผู้เสียหายนั้น ตามกฎหมายของต่างประเทศได้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งในปัจจุบันมีระบบการชดใช้ค่าเสียหายแก่ผู้เสียหายจากอาชญากรรม อยู่ 5 ระบบ¹ คือ

1) ระบบ Damages เป็นการดำเนินคดี ที่ถือว่าเป็นสิทธิทางแพ่ง กฎหมายอาญาไม่ได้เข้ามาเกี่ยวข้องในเรื่องค่าเสียหายเลย เป็นการแยกกฎหมายแพ่งและกฎหมายอาญาอย่างเด็ดขาด ประเทศที่ถือว่าอาชญากรรมเป็นความผิดต่อรัฐ ได้แก่ อินเดีย ปากีสถาน โดยคำร้องขอค่าชดใช้จะแยกจากระบบทางอาญาผู้เสียหายจะสามารถเยียวยาความบาดเจ็บได้จากศาลแพ่งตามกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

2) ระบบ Restitution ที่แม้จะดำเนินการด้วยคำตัดสินของศาล แต่ก็ถือว่าเป็นสิทธิทางแพ่งและเป็นระบบที่พบมากที่สุด แต่ยากในการปรับใช้ในการปฏิบัติงานของศาล เพราะจะต้องเข้าใจความแตกต่างของความผิดทางแพ่งและอาญา และศาลมักปฏิเสธที่จะบังคับคำขอคำร้องนี้ไม่เหมือนคำร้องในคดีแพ่งทั่วไป และถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของคดีอาญา ในอังกฤษผู้เสียหายสามารถยื่นขอได้ในการพิจารณาคดีอาญา ในทางปฏิบัติของคดีที่ศาลอาญามักให้ไปพิจารณาในศาลแพ่งเพราะเห็นว่าเป็นเรื่องทางแพ่ง ศาลจะได้ไม่ถูกหันเหไปจากการพิจารณาคดีอาญาซึ่งได้แก่ โดมินิกัน ฝรั่งเศส ฮอลแลนด์ ฮังการี อิสราเอล นอร์เวย์ สวีเดน ในบางระบบ เช่น อังกฤษ ฮังการี อิสราเอล ได้กำหนดจำนวนเงินที่ศาลจะสั่งจ่ายชดเชยให้ได้ เพื่อเป็นการป้องกันการหันเหความสนใจของศาลจากคดีอาญา ระบบนี้จึงจึงเพียงให้ความสะดวกในการฟ้องต่อศาลที่ดำเนินคดีอาญาเท่านั้น

¹ สุทธิพล ทวีชัยการ และ อารยะ ชีรภัทรานันท์. (2546). “การคุ้มครองพยานและการให้ความช่วยเหลือและคุ้มครองผู้เสียหาย.” (รายงานสรุปผลการวิจัย). หน้า 21-23.

3) ระบบ Restitution ที่มีลักษณะผสมระหว่างสิทธิทางแพ่งและทางอาญา การดำเนินคดีทำในศาลอาญา ผู้เสียหายมีสิทธิที่จะเลือกดำเนินคดีในศาลแพ่งหรือศาลอาญาก็ได้ การชดใช้มีลักษณะเป็นการลงโทษอยู่ด้วย การชดใช้ในระบบนี้แบ่งเป็นสามแบบ

(1) The fine-like restitution or compensation fine เป็นการปรับเพื่อการชดใช้มีลักษณะสินไหมในกฎหมายโบราณของไทย รูปแบบนี้เป็นที่รู้จักในสวิสเซอร์แลนด์ ที่เรียกว่า Busse เยอรมัน นอกจากนี้ ได้แก่ สหรัฐอเมริกา เม็กซิโก มีลักษณะเป็นหนี้ทางการเงินที่กำหนดให้ผู้กระทำความผิดชดใช้เป็นเสมือนค่าทำขวัญแก่ผู้เสียหาย และเป็นการเพิ่มโทษของศาลอาญา

(2) เป็นระบบที่คล้ายกับระบบแรก แต่ศาลไม่ถูกจำกัดในการให้ชดใช้ค่าเสียหายต่อผู้เสียหาย และอาจให้ผู้กระทำความผิดจ่ายเงินมากกว่าความเสียหายที่แท้จริง เช่น สองหรือสามเท่าของความบาดเจ็บจริง ซึ่งพบในกฎหมายบางรัฐของสหรัฐ เช่น ฮาวาย ซึ่งเป็นการลงโทษที่เกินความเสียหายที่แท้จริง ถ้าผู้กระทำความผิดชำระเงินครบก็จะปล่อยโดยปราศจากการลงโทษ การใช้วิธีปรับชดใช้แทนการลงโทษ ศาลอาญาจึงต้องพิจารณาอย่างรอบคอบ

(3) เป็นการให้การชดใช้ค่าเสียหายเพื่อเป็นเงื่อนไขในการยุติการดำเนินคดีอาญา ผู้กระทำความผิดมีหนี้ต้องชดใช้ผู้เสียหาย การดำเนินคดีอาญาจะยุติชั่วคราว และผู้กระทำความผิดจะได้รับการปล่อยโดยไม่ลงโทษ มีลักษณะคล้ายกับเงื่อนไขคุมประพฤติ มีบางรัฐในสหรัฐ เป็นต้น

4) ระบบ compensation มีลักษณะเป็นสิทธิทางแพ่ง และดำเนินคดีในศาลอาญา แต่ได้มีแหล่งเงินทุนสนับสนุนโดยรัฐ ได้แก่ คิวบา ในสมัยก่อนคาสโตร การจ่ายค่าตอบแทนความเสียหายนี้ไม่ใช่โทษ แม้จะเป็นการตัดสินโดยศาลอาญาก็ตาม เป็นการที่รัฐเข้ามาทำหน้าที่เป็นการแก้ไขความบกพร่องที่ไม่อาจป้องกันผู้เสียหายจากอาชญากรรม คิวบาได้จัดให้มีกองทุนค่าตอบแทนความเสียหายสะสมขึ้น ซึ่งมีแหล่งรายได้จากหลายทาง โดยเฉพาะค่าปรับที่รัฐปรับให้ผู้กระทำความผิดจ่ายแก่รัฐ แต่คิวบาก็มีนโยบายที่พยายามเรียกเงินคืนจากผู้กระทำความผิด เงินก็จะกลับมาสู่กองทุน แต่ทางปฏิบัติคิวบาก็ขาดแคลนเงินในกองทุนไม่เพียงพอ

5) ระบบ Compensation มีคุณลักษณะเป็นกลางและมีกระบวนการพิจารณาคำร้องเป็นพิเศษเป็นการทดแทนโดยรัฐที่ช่วยผู้เสียหายที่มีความจำเป็น เนื่องจากผู้กระทำความผิดไม่สามารถชดใช้ความเสียหายแก่ผู้เสียหายให้เพียงพอได้ โดยมีคณะกรรมการค่าตอบแทนความเสียหายพิจารณาคำร้องของผู้เสียหาย เช่น สวิสเซอร์แลนด์ นิวซีแลนด์ อังกฤษ สหรัฐอเมริกา เป็นต้น

ส่วนวิธีพิจารณาว่าด้วยการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหายในคดีอาญานั้น มีวิธีพิจารณาในการพิสูจน์ถึงความเสียหายที่เกิดขึ้นในแต่ละประเทศแตกต่างกันไปตามประวัติศาสตร์ การพัฒนากฎหมาย และแนวความคิด ตลอดจนนิติวิธีในระบบกฎหมายของแต่ละประเทศ แต่อย่างไรก็ตามสามารถแบ่งวิธีพิจารณาในการพิสูจน์ถึงความเสียหายที่เกิดจากการกระทำความผิดอาญาโดยผู้กระทำความผิด ตามระบบนิติวิธีทางกฎหมาย เป็น 2 ระบบ ดังนี้

3.1 วิธีพิจารณาว่าด้วยการชดใช้ค่าเสียหายให้แก่ผู้เสียหายไปพร้อมกับการพิจารณาในการพิสูจน์ความผิดของผู้กระทำความผิด (Civil Law)

วิธีพิจารณาที่ดำเนินการพิจารณาพิสูจน์ความเสียหายไปพร้อมกับการพิจารณาเพื่อพิสูจน์ความผิดของผู้กระทำความผิดเป็นวิธีพิจารณาที่เน้นวัตถุประสงค์หลักของคดีอาญาซึ่งก็คือการพิสูจน์ความผิดของผู้กระทำความผิดเพื่อนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษตามกฎหมาย แต่หากการกระทำความผิดของผู้กระทำความผิดทำให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่นด้วยแล้วผู้ที่ได้รับความเสียหายก็มีสิทธิที่จะดำเนินการฟ้องร้องในทางแพ่งเพื่อเรียกร้องให้มีการชดใช้ค่าเสียหายที่เกิดขึ้นจากการกระทำความผิดเป็นคดีแพ่งต่างหากจากคดีอาญา แต่เพื่อให้วิธีพิจารณาในคดีเกี่ยวเนื่องกันเสร็จสิ้นไปในคราวเดียวกัน จึงได้มีการบัญญัติกฎหมายเพื่อให้เป็นสิทธิของผู้เสียหายที่มีสิทธิจะเรียกค่าเสียหายในทางแพ่งสามารถยื่นคำร้องเพื่อเรียกค่าเสียหายดังกล่าวมาในคดีอาญาได้ และศาลที่พิจารณาคดีอาญามีอำนาจที่จะพิพากษาคดีในส่วนแพ่ง อันเป็นการให้ความสะดวกในการดำเนินคดีกับทั้งผู้กระทำความผิดและผู้เสียหายเพื่อให้ต้องเข้าร่วมในกระบวนการยุติธรรมเท่าที่จำเป็นและวิธีพิจารณาสามารถเสร็จสิ้นไปได้โดยเร็ว วิธีพิจารณาในลักษณะนี้จึงเป็นวิธีพิจารณาที่เน้นการพิสูจน์ความผิดของผู้กระทำความผิดเป็นหลัก ซึ่งเป็นหลักการดำเนินคดีอาญาโดยทั่วไป แต่หากจะต้องพิสูจน์ถึงความเสียหายทางแพ่งที่เกิดขึ้นจากการกระทำความผิดอาญานั้น ก็ให้ดำเนินการสืบพยานเพื่อพิสูจน์ถึงความเสียหายควบคู่กันไปกับการพิสูจน์ความผิดของจำเลย และเพื่อไม่ให้กระบวนการพิจารณาในคดีส่วนแพ่งต้องยืดเยื้อ อันจะส่งผลให้คดีอาญาต้องเน้นเข้าออกไป อันจะมีผลกระทบต่อสิทธิของจำเลย กฎหมายจึงกำหนดให้การสืบพยานในคดีส่วนแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาต้องกระทำเท่าที่จำเป็น หากไม่สามารถทำได้ก็ให้แยกคดีในส่วนแพ่งเพื่อดำเนินคดีเป็นคดีแพ่งต่อศาลส่วนแพ่งต่างหาก ประเทศที่ใช้วิธีพิจารณาความในลักษณะนี้ ได้แก่ ประเทศเยอรมัน และฝรั่งเศส เป็นต้น

3.1.1 ประเทศเยอรมนี

ประเทศเยอรมนีเป็นประเทศในภาคพื้นยุโรป ที่มีระบบกฎหมายเป็นแบบประมวลกฎหมาย² ซึ่งในประเทศที่ใช้ระบบประมวลกฎหมายนั้น การดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญามักจะเป็นการดำเนินคดีที่ถูกผูกขาดโดยรัฐ โดยกระบวนการยุติธรรมทางอาญาหรือองค์กรที่ทำหน้าที่ในการบังคับใช้กฎหมายเป็นผู้ที่มีหน้าที่ในการควบคุมดูแลและรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคมโดยรวม การดำเนินการทุกขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมจึงเป็นไปในลักษณะที่รัฐเป็นผู้จัดการดูแลเองทั้งหมด ดังนั้นในคดีอาญานั้นเอกชนผู้เสียหายไม่ได้เป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการ

² See Siexis A. Aronowitz. (1960). **World Factbook of Criminal Justice System; Germany.** at 892.

ดำเนินคดีมากนัก ทั้งนี้ เพราะว่ารัฐจะเป็นผู้ที่คอยปกป้องผู้เสียหายซึ่งเป็นผู้ที่อ่อนแอในการที่จะตอบโต้กับอาชญากรผู้กระทำความผิดเพื่อก่อให้เกิดความสงบสุขของสังคมโดยรวมเป็นสำคัญ แต่ถึงกระนั้นก็ตามประเทศที่ใช้ระบบประมวลกฎหมายก็มีได้ละเลยการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญาเสียทีเดียว กระบวนการเคลื่อนไหวเพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญาเมื่อเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญานั้น กล่าวได้ว่าได้เริ่มต้นเมื่อปี ค.ศ. 1980³

ในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี การถกเถียงเกี่ยวกับสิทธิของผู้เสียหาย ได้เริ่มต้นจากงานเขียนของ Jung (Jung, ZSTW, 1981) ในการประชุมของอาจารย์ผู้สอนกฎหมายในปี ค.ศ. 1981 (Criminal Law Teachers' Convention) และในปี ค.ศ. 1983 ได้มีการเสนอ “กฎหมายเพื่อการคุ้มครองที่ดีกว่าสำหรับผู้เสียหายในคดีข่มขืน” (Bill for Better Protection of Sexual Assault Victims) โดยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจากพรรคสังคมนิยมเสรีประชาธิปไตย ต่อมาในการประชุมผู้พิพากษาครั้งที่ 55 ปี ค.ศ. 1984 ณ เมือง Humburg มีการถกเถียงเกี่ยวกับสถานภาพของเหยื่อในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา และในปี ค.ศ. 1985 อัยการสูงสุดของสาธารณรัฐได้เสนอ “เค้าโครงกฎหมายฉบับแรกเกี่ยวกับสิทธิของผู้เสียหายในการดำเนินคดีอาญา”

ในปี ค.ศ. 1986 นายกรัฐมนตรี (Chancellor) แห่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีได้ยื่นร่างกฎหมายเกี่ยวกับ “การปรับปรุงฐานะของผู้เสียหายในการดำเนินคดีอาญา” ต่อประธานาธิบดี ซึ่งกฎหมายฉบับนี้ได้รับการรับรองโดยกลุ่มสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจากพรรคสังคมนิยมเสรีประชาธิปไตยจนในที่สุดกฎหมายที่เรียกว่า “พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้เสียหายในคดีอาญา” (Opferschutzgesetz Victims of Crime Protection Act) ก็ได้ถูกประกาศใช้และมีผลบังคับนับแต่วันที่ 1 เดือนเมษายน ค.ศ. 1987

ปัจจุบันในการที่ผู้เสียหายในคดีอาญาที่จะได้รับการชดเชยความเสียหายโดยผู้กระทำความผิดในเยอรมันเป็นปัญหาในลักษณะเดียวกันกับที่ได้เกิดขึ้นในประเทศอื่นๆ กล่าวคือ กระบวนการในการที่ผู้เสียหายจะได้มาซึ่งค่าชดเชยความเสียหายนั้น ผู้เสียหายอาจจะต้องฟ้องร้องเรียกค่าเสียหายเป็นคดีแพ่งต่างหาก หรือในบางกรณีผู้กระทำความผิดก็ไม่สามารถชดเชยค่าเสียหายได้ เนื่องจากยากจนหรือผู้เสียหายไม่มีค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดี ดังนั้น “พระราชบัญญัติชดเชยความเสียหายแก่เหยื่อ” (Victim Compensation Act) โดยรัฐ จึงได้ถูกบัญญัติขึ้นในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ในปี ค.ศ. 1976⁴ เพื่อเป็นการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เสียหายในคดีอาญาโดยการชดเชยความเสียหายจากการที่

³ Hans-Heiner Kuhne. (1992). **Victimology Basic Theoretical Concepts and Practical Implications, in Victimology and Victim's Rights, cd.** p. 89.

⁴ Ibid. p. 90.

ต้องตกเป็นผู้เสียหาย และเป็นการช่วยเหลือเพื่อให้ผู้เสียหายหลีกเลี่ยงความเสี่ยงในการเรียกร้องค่าเสียหาย

กล่าวได้ว่าผู้เสียหายในคดีอาญา ในประเทศเยอรมนีมีสิทธิจำกัดในการดำเนินกระบวนการทางอาญา แม้ว่าจะได้มีการเสนอให้มีการขยายสิทธิของผู้เสียหาย เช่น ในปี 1987⁵ ได้มีการแก้ไขกฎหมายอาญาซึ่งมีผลให้ผู้เสียหายมีสิทธิได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินคดี และสามารถเข้าถึงจำนวนคดีได้ แต่อย่างไรก็ตาม สิทธิประการนี้ของผู้เสียหายต้องเป็นการดำเนินการโดยนักกฎหมาย

ผู้กระทำผิดในคดีหมิ่นประมาท และคดีทำร้ายร่างกาย อาจจะถูกดำเนินคดีโดยการร้องขอของผู้เสียหายในกรณีของความผิดอาญาร้ายแรง ผู้เสียหายในคดีอาญาอาจจะริเริ่มกระบวนการดำเนินคดีโดยการฟ้องคดีเอง โดยปราศจากการได้รับการช่วยเหลือจากสำนักงานอัยการ การดำเนินการฟ้องร้องคดีโดยเอกชน ผู้เสียหายนี้ส่วนใหญ่เกิดขึ้นในคดีที่อัยการไม่ดำเนินการฟ้องร้องคดีนั้น เนื่องจากว่าไม่ก่อประโยชน์ให้แก่สาธารณะ อีกทั้งการกระทำความผิดตามมาตรา 380 ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (Stpo) เช่น ความผิดฐานบุกรุก ความผิดฐานหมิ่นประมาท เป็นต้น ผู้กระทำผิดอาจจะถูกดำเนินคดีโดยการฟ้องร้องโดยเอกชนผู้ได้รับความเสียหาย หากว่ากระบวนการไกล่เกลี่ยระหว่างคู่กรณีไม่ประสบความสำเร็จ กระบวนการดำเนินคดีโดยการที่เอกชนฟ้องร้องคดีเองนี้ ผู้เสียหายดำเนินคดีในบทบาทอย่างเดียวกับอัยการ แต่ไม่สามารถที่จะเรียกร้องการช่วยเหลือจากพนักงานตำรวจได้ อีกทั้งพนักงานอัยการยังสามารถเข้าดำเนินคดีกล่าวเมื่อใดก็ได้ (มาตรา 377 II Stpo)

ภายใต้บทบัญญัติของมาตรา 395 (stpo) บุคคลผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาร้ายแรงสามารถเข้าร่วมเป็นโจทก์กับพนักงานอัยการในการดำเนินคดีกับผู้กระทำผิดได้ ในกรณีนี้ผู้เสียหายสามารถเข้าถึงสำนวนของพนักงานอัยการได้เช่นเดียวกับสิทธิในการได้ใช้ประโยชน์จากพยานหลักฐานที่มีการรับรองแล้วและสิทธิในการอุทธรณ์ แต่ผู้เสียหายไม่มีบทบาทในการทำคำพิพากษาผู้กระทำผิด

กรณีของการคุ้มครองผู้เสียหายนั้น ได้มีการตีความเรื่องการคุ้มครองผู้เสียหาย โดยให้รวมถึงการให้ผู้เสียหายเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการพิจารณาคดี มีลักษณะที่เป็นกฎเกณฑ์ โดยได้กำหนดไว้ให้เป็นข้อบังคับหรือแบบแผนปฏิบัติการของศาลและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ในที่นี้

⁵ Wumer F. Eoke and Matthew W. Finkin. (1996). **Introduction to German Law.** p. 425-426.

ทำให้เป็นการชี้ให้เห็นถึงความพอใจตามปกติในกระบวนการพิจารณาตราโทษที่เกี่ยวข้องกับสถานภาพของผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรม⁶

ในประเทศเยอรมนี ผู้เสียหายมีสิทธิที่จะได้รับการชดเชยความเสียหายทั้งสำหรับความเสียหายทางทรัพย์สิน ทางร่างกาย รวมถึงความเสียหายทางศีลธรรมด้วย ซึ่งการชดเชยนี้จะรวมถึงความเสียหายต่อความรู้สึก เช่น ในความผิดฐานข่มขืนกระทำชำเราหญิงอื่น อันถือเป็นอาชญากรรมที่ขัดต่อศีลธรรม หญิงที่ถูกข่มขืนมีสิทธิที่จะได้รับการชดเชย แม้ว่าไม่มีความเสียหายทางทรัพย์สินหรือทางร่างกาย เพราะเป็นการถูกทำร้ายในทางจิตใจ เสรีภาพ ซึ่งสิทธิที่จะได้รับค่าชดเชยนี้จะติดตัวผู้เสียหายไปตลอดชีวิต นอกจากนี้การชดเชยยังรวมถึงความเสียหายในทางอ้อมอีกด้วย เช่น ค่าทำศพ ค่าอุปการะผู้ซึ่งต้องพึ่งพาผู้ตาย โดยผู้ตายมีหน้าที่ในการเลี้ยงดู ซึ่งอาจจ่ายเป็นเงินปีอันเป็นไปตามหลักการทดแทนความเสียหายต่อบุคคลที่สาม (Drittschadenersatz)

ผู้เสียหายในคดีอาญามีสิทธิที่จะยื่นคำร้องขอให้มีการชดเชยค่าเสียหายจากผู้กระทำ ความผิดได้ก่อนที่จะดำเนินคดีในศาลแพ่ง และสามารถดำเนินคดีในศาลอาญาเพื่อให้ศาลมีคำสั่งให้ผู้กระทำความผิดชดเชยค่าเสียหายได้ด้วย ที่เรียกกันว่า Adhesion Procedure ผู้เสียหายมีสิทธิที่จะยื่นคำร้องสำหรับความเสียหายในทางทรัพย์สินที่เกิดขึ้นนอกจากความผิดอาญา ซึ่งศาลยุติธรรมมีอำนาจพิจารณาได้ไม่เกิน 1000 มาร์กเยอรมัน หรือหากดำเนินการในศาลแขวงผู้เสียหายต้องแจ้งการดำเนินคดีโดยเร็วที่สุดพร้อมทั้งแจ้งข้อเท็จจริงเท่าที่เป็นไปได้ในการยื่นคำร้องในคดีอาญา โดยศาลจะไม่พิจารณาคำร้องให้มีการชดเชยใน 2 กรณี ดังต่อไปนี้

- 1) กรณีไม่พบความผิดของผู้ถูกกล่าวหา และไม่มีคำสั่งเพื่อความปลอดภัย หรือคำร้องไม่มีมูล
- 2) กรณีที่การพิจารณาคำร้องให้มีการชดเชยค่าเสียหายจะทำให้คดีอาญาขัดออกไป โดยเฉพาะคดีที่ไม่เหมาะสมที่จะดำเนินคดีในศาลอาญา หรือกรณีคำร้องไม่อาจยอมรับได้ เช่น การชดเชยนั้นขัดต่อการพิจารณา

หากคำร้องของผู้เสียหายมีมูล ศาลจะพิจารณาคัดสินคดีเพื่อพิสูจน์ถึงการกระทำ ความความผิดอาญาของจำเลย ซึ่งการตัดสินคดีก็ไม่จำกัดอยู่บนพื้นฐานของคำร้องเท่านั้น ศาลจึงอาจตัดสินเพื่อความสงบและเพื่อความปลอดภัยได้ แต่ถ้าหากคำร้องขอให้มีการชดเชยค่าเสียหายไม่เป็นที่ยอมรับ ศาลก็อาจมีคำสั่งให้ไปพิจารณาที่ศาลอื่น สำหรับจำนวนค่าเสียหายที่ศาลจะกำหนดนั้น เป็นดุลพินิจของศาลที่จะกำหนด โดยพิจารณาจากสถานการณ์ที่เกิดขึ้น พยานหลักฐาน

⁶ Michael Wurger. (1997, February). **Victim Rights and Compensation in an international Comparison; France, Austria, Germany, Maxplank Institute For Foreign and International Criminal Law.** pp. 1-5.

ความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ สาเหตุที่แท้จริงของความเสียหายที่เกิดขึ้น ซึ่งการตัดสินใจของศาล จะต้องให้เหตุผลประกอบในคำพิพากษาด้วย

นอกเหนือจากการให้สิทธิผู้เสียหายที่จะได้รับการชดเชยค่าเสียหายจากจำเลยแล้ว ประเทศเยอรมนียังมีโครงการจ่ายค่าตอบแทนความเสียหายแก่เหยื่ออาชญากรรมหรือผู้เสียหาย (crime victim compensation program) โดยผู้ที่สามารถร้องขอ ได้แก่ ผู้เสียหายและทายาทของผู้เสียหาย โดยจะต้องรายงานอาชญากรรมต่อพนักงานตำรวจและให้รายละเอียดเกี่ยวกับวัน เวลา สถานที่ และรายละเอียดเกี่ยวกับการบาดเจ็บ การสูญเสียชีวิตหรือความเสียหายหรือสูญหายของทรัพย์สิน ค่าตอบแทนความเสียหายดังกล่าว รวมถึงค่ารักษาพยาบาลร่างกายและสภาพจิตใจ การฟื้นฟูและบำบัดร่างกาย ค่าใช้จ่ายในพิธีศพ ค่าเลี้ยงดูบุตร ค่าบริการในการหางานใหม่ ฯลฯ⁷ โดยค่าตอบแทนดังกล่าว กฎหมายมิได้กำหนดเพดานขั้นสูงไว้อย่างใด ทั้งนี้ หน่วยงานที่ดูแลในเรื่องนี้คือ Ministry of Work and Social Order

3.1.2 ประเทศฝรั่งเศส

การดำเนินคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญา ประเทศฝรั่งเศสเป็นประเทศที่ถือหลักว่าอำนาจฟ้องคดีอาญาเป็นของรัฐ โดยมีอัยการในฐานะตัวแทนของรัฐเป็นผู้ใช้อำนาจนี้ ประชาชนอาจมีส่วนในการใช้อำนาจฟ้องคดีอาญาได้ก็แต่เฉพาะในกรณีที่เป็นผู้เสียหายเนื่องจากการกระทำความผิดอาญานั้นเอง ทั้งนี้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส มาตรา 1 วรรคหนึ่ง ที่ได้กำหนดเป็นหลักว่า “การดำเนินคดีอาญาเพื่อการลงโทษนั้นจะเริ่มขึ้นและดำเนินได้โดยผู้พิพากษาหรือเจ้าพนักงานซึ่งกฎหมายให้อำนาจไว้” และมาตรา 1 วรรคสองได้กำหนดว่า “การดำเนินคดีอาญา อาจเริ่มขึ้นได้โดยฝ่ายผู้เสียหายตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้” กรณีเช่นนี้ สำหรับการดำเนินคดีอาญาในฝรั่งเศสผู้เสียหายมิได้เป็นผู้ฟ้องคดีอาญาโดยตรงคงได้เพียงยื่นฟ้องคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาผู้กระทำความผิดต่อศาลอาญา ซึ่งผู้เสียหายต้องยื่นคำร้องต่อขอผู้พิพากษาสอบสวนเพื่อเป็นคู่ความทางแพ่ง ซึ่งศาลจะมีการส่งคำร้องให้แก่พนักงานอัยการ ให้พนักงานอัยการขอให้ศาลเปิดการสอบสวน เมื่อพนักงานอัยการได้รับคำร้องแล้ว จะพิจารณาขอให้ศาลมีคำสั่งรับหรือไม่รับผู้เสียหายเป็นคู่ความทางแพ่ง และขอให้สอบสวนหรือไม่สอบสวนบุคคลใดก็ได้ เพื่อบังคับให้พนักงานอัยการดำเนินคดีอาญาในชั้นศาล อาจเรียกว่าเป็นการยื่นฟ้องคดีอาญาในทางอ้อมนั่นเอง

⁷ The Act on Compensation for Victims of Violent Acts. ตราเมื่อวันที่ 7 มกราคม ค.ศ. 1985 แก้ไขเพิ่มเติมเมื่อวันที่ 21 กรกฎาคม ค.ศ. 1993: กำหนดหน้าที่ให้รัฐจัดการดูแลผู้เสียหายที่ได้รับเคราะห์จากการกระทำทางอาชญากรรมรุนแรงโดยเจตนา หลักการของกฎหมายนี้คือ ให้ค่าตอบแทนในด้านสุขภาพและเศรษฐกิจอื่นเป็นผลจากอันตรายด้านร่างกายที่เกิดจากการกระทำอย่างรุนแรง.

เพราะศาลอาญาจะพิจารณาคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาได้ก็ต่อเมื่อได้พิจารณาข้อกล่าวหาในคดีอาญานั้นก่อนแล้ว⁸ ทั้งนี้เนื่องมาจากการดำเนินกระบวนการพิจารณาในคดีแพ่งของฝรั่งเศสมักจะใช้เวลานานยุ่งยาก และค่าใช้จ่ายสูงด้วยเหตุนี้ผู้เสียหายส่วนใหญ่จึงชอบที่จะเรียกค่าเสียหายในทางอาญา โดยยื่นคำร้องขอเข้ามาในคดี⁹ การฟ้องคดีแพ่งเรียกค่าเสียหายที่เกิดขึ้นเนื่องจากความผิดอาญา ผู้เสียหายจะต้องยื่นคำร้องต่อผู้พิพากษาเพื่อให้อัยการสอบสวนไปพร้อมคดีแพ่ง พร้อมทั้งวางเงินประกันตามที่ผู้พิพากษากำหนด ผู้พิพากษาจะส่งคำร้องนี้ไปยังพนักงานอัยการ และพนักงานอัยการจะต้องดำเนินคดีอาญาในการกระทำครั้งเดียวกันนั้น ซึ่งการดำเนินคดีของผู้เสียหายดังกล่าวจะเป็นผลให้อัยการต้องถูกบังคับให้ดำเนินคดีอาญาไปด้วย¹⁰ อย่างไรก็ตามผู้ที่ฟ้องคดีแพ่งเรียกค่าเสียหายที่เกิดจากการกระทำผิดทางอาญาถ้าได้กระทำไปโดยไม่มีเหตุผลสมควรหรือโดยประมาท ย่อมมีโทษทางอาญาและฝ่ายผู้ถูกฟ้องอาจขอให้ใช้วิธีพิจารณารวบรัดฟ้องเรียกค่าเสียหายในการที่ตนถูกฟ้องโดยไม่มีเหตุผลสมควร ได้ตามหลักการฟ้องคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาของประเทศฝรั่งเศสนั้นผู้มีอำนาจฟ้องคดีดังกล่าวได้ต้องเป็นผู้เสียหายซึ่งอาจเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลก็ได้ ในส่วนบุคคลธรรมดาจะฟ้องคดีดังกล่าวได้ก็ต่อเมื่อได้รับความเสียหายทางทรัพย์สิน ทางกาย หรือทางจิตใจโดยตรงจากการกระทำผิดทางอาญานั้นตามที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 3 วรรคสอง แต่ในส่วนนิติบุคคลต้องคู่เป็นกรณีๆ ไป ดังเช่นกรณีของสหภาพวิชาชีพ (Syndicate professionals) คำพิพากษาศาลฎีกาลงวันที่ 5 เมษายน ค.ศ. 1913 วางหลักว่า สหภาพวิชาชีพสามารถดำเนินการฟ้องคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาได้ เพราะเป็นการฟ้องเพื่อป้องกันผลประโยชน์ส่วนตัวของสมาชิก ส่วนนิติบุคคลอื่นๆ ต้องควรมีวัตถุประสงค์หรือหน้าที่ป้องกันผลประโยชน์ส่วนรวมและกฎหมายบัญญัติให้อำนาจไว้หรือไม่ด้วย นอกจากนี้ตามมาตรา 3 วรรคหนึ่งและมาตรา 4 วรรคหนึ่งแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาประเทศฝรั่งเศสได้บัญญัติให้ฟ้องคดีอาญาสินไหม (คดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา) พร้อมกับการฟ้องคดีอาญาต่อศาลที่พิจารณาคดีอาญาได้ ทำให้ผู้เสียหายมีสิทธิจะฟ้องคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญาได้ 2 ทาง คือ

- 1) ฟ้องต่อศาลแพ่ง
- 2) ฟ้องต่อศาลอาญา

ในกรณีที่ผู้เสียหายฟ้องคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาต่อศาลแพ่งก็จะมีฐานะอย่างโจทก์ในคดีแพ่ง คือ ต้องดำเนินคดีไปตามกฎหมายแพ่งและกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ซึ่งผู้เสียหายสามารถดำเนินคดีได้โดยอิสระ อัยการจะไม่เข้ามาเกี่ยวข้องด้วย แต่อย่างไรก็ตาม

⁸ อูคม รัฐอมฤต. เล่มเดิม. หน้า 247-248.

⁹ A.V. Sheeham. (1975). *Criminal Procedure in Scotland and France*, EDINBURGH. p. 21.

¹⁰ กิตติ บุศยพลาการ. (2523). ผู้เสียหายในคดีอาญา. หน้า 24 – 25.

แม้ผู้เสียหายจะฟ้องคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาต่อศาลแพ่งแล้วอัยการคงมีสิทธิฟ้องคดีอาญาต่อศาลอาญาได้ แต่ถ้าเสียหายนำคดีไปฟ้องต่อศาลอาญาก็จะทำให้การพิจารณาพิพากษาคดีเป็นไปโดยรวดเร็วกว่าฟ้องต่อศาลแพ่ง แต่ถ้าไม่เป็นจริงดังฟ้องอาจมีความผิดฐานฟ้องเท็จและจะต้องชดเชยค่าเสียหายให้อีกฝ่ายหนึ่งรวมทั้งค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีด้วย แต่ผู้เสียหายมีสิทธิจะถอนฟ้องแล้วนำคดีไปฟ้องต่อศาลแพ่งได้ ในส่วนการรับฟังพยานหลักฐาน เมื่อกฎหมายให้สิทธิผู้เสียหายสามารถเลือกฟ้องคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาต่อศาลแพ่งหรือศาลอาญาก็ได้ โดยถ้าเลือกฟ้องที่ศาลแพ่งการดำเนินคดีต้องเป็นไปตามกฎหมายแพ่งและวิธีพิจารณาความแพ่ง แต่พนักงานอัยการยังคงมีสิทธิที่จะฟ้องคดีต่อศาลอาญาได้ ดังนั้นศาลทั้งสองคือ ศาลแพ่งและศาลอาญาต่างพิจารณาคดีเดียวกันแต่พิจารณาคนละด้าน ศาลแพ่งพิจารณาคดีในส่วนแพ่ง ศาลอาญาพิจารณาคดีในส่วนอาญาทำให้อาจเกิดปัญหาว่าศาลทั้งสอง คือ ศาลอาญาและศาลแพ่งอาจฟังข้อเท็จจริงแตกต่างกัน เพราะกระบวนการพิจารณาทางแพ่งและทางอาญาไม่เหมือนกัน และจำนวน 2 จำนวนอาจมีพยานหลักฐานแตกต่างกันได้ เมื่อศาลสองศาลฟังข้อเท็จจริงในเรื่องเดียวกัน ความเสียหายก็เกิดขึ้น จึงจำเป็นที่ศาลใดศาลหนึ่งในสองศาลต้องมีอำนาจชี้ขาดข้อเท็จจริงซึ่งอีกศาลหนึ่งจำต้องถือตามตามกฎหมายของประเทศฝรั่งเศส จึงถือหลักว่าข้อเท็จจริงที่ศาลอาญาพิพากษาชี้ขาดแล้วย่อมทำให้ศาลแพ่งต้องถือตามข้อเท็จจริงนั้น ในประมวลกฎหมายฝรั่งเศสไม่มีบทบัญญัติชัดเจนในเรื่องนี้ แต่อย่างไรก็ตามความเห็นทางศาลและนักนิติศาสตร์เห็นพ้องกันว่าเป็นหลักทั่วไปที่ใช้บังคับได้ทั้งนี้กฎหมายของประเทศฝรั่งเศส มาตรา 3 วรรคสอง ได้กล่าวรับรองว่า “เมื่อเจ้าทุกข์เป็นโจทก์ฟ้องความรับผิดทางแพ่งต่อศาลแพ่งแล้วศาลจะหยุดการพิจารณารอการชี้ขาดของคดีอาญาซึ่งได้ฟ้องขึ้นก่อนแล้วหรือกำลังฟ้องขึ้นในระหว่างคดีแพ่งนั้น”¹¹

ดังนั้นในประเทศฝรั่งเศส ผู้เสียหายจึงมีสิทธิที่จะยื่นคำร้องขอให้มีการชดเชยในคดีอาญา โดยถือว่าเป็นคำร้องขอชดเชยในทางแพ่ง ผู้เสียหายหรือทนายทนายในกรณีที่ผู้เสียหายถึงแก่ความตายมีสิทธิที่จะได้รับการชดเชยความเสียหายอันเป็นผลมาจากอาชญากรรม ซึ่งตามกฎหมายฝรั่งเศส มองว่า คำร้องขอให้มีการชดเชยความเสียหายนี้มีลักษณะเป็นการดำเนินคดีทางแพ่ง ไม่ใช่คำร้องทางอาญา (action civile) แต่สามารถดำเนินการในศาลที่พิจารณาคดีอาญาได้ และศาลมีอำนาจที่จะมีคำสั่งชดเชยค่าเสียหายไม่ว่าความเสียหายนั้นจะเป็นความเสียหายในทางทรัพย์สินหรือความเสียหายทางศีลธรรม ผู้เสียหายมีสิทธิที่จะเลือกดำเนินคดีอาญาหรือในคดีแพ่ง ถ้าผู้เสียหายเลือกที่จะดำเนินการในศาลแพ่งก็เป็นการดำเนินคดี ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งทั่วไป แต่คำพิพากษาส่วนแพ่งจะต้องไม่ขัดกับคำพิพากษาในคดีอาญา ถ้าคำร้องของผู้เสียหาย

¹¹ ไพจิตร สวัสดิสาร. (2528). ระบบกฎหมายไทยและต่างประเทศ. หน้า 761.

ดำเนินการในศาลอาญา ก็ถือว่าคำร้องนี้เป็นส่วนหนึ่งของคดีอาญา แต่ก็ยังถือว่าเป็นคำร้องทางแพ่ง ผู้เสียหายจึงสามารถแสดงหลักฐานได้อย่างคดีแพ่ง และผู้เสียหายยังมีสิทธิที่จะเปลี่ยนไปดำเนินคดีในศาลแพ่งก็ได้

นอกจากนี้ การเยียวยาความเสียหายให้แก่ผู้เสียหายในคดีอาญาในประเทศฝรั่งเศสยังสามารถร้องขอต่อคณะกรรมการวินิจฉัยให้ชดใช้ค่าเสียหาย โดยมีคณะกรรมการกองทุนเพื่อประกันภัยความเสียหายจากการก่อวินาศภัยและการกระทำความผิดอื่นทางอาญา เป็นผู้จ่ายค่าเสียหายให้แก่ผู้เสียหาย ทั้งนี้ เป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส มาตรา 706-3 ถึงมาตรา 706-15 ดังนี้

กฎหมายฝรั่งเศส ได้กำหนดเงื่อนไขของการที่ผู้เสียหายจะได้รับการเยียวยาว่า จะต้องเป็นกรณีที่ผู้เสียหายได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดอาญา ไม่ว่าจะเป็นการกระทำโดยเจตนาหรือไม่ก็ตาม หากการกระทำดังกล่าวทำให้ผู้เสียหายต้องเสียชีวิต ไร้สมรรถภาพถาวร หรือไร้สมรรถภาพอย่างสิ้นเชิงในการที่จะประกอบการทำงานเป็นเวลาอย่างน้อย 3 เดือน สำหรับ “การกระทำความผิดอาญา” นั้นมีความหมายครอบคลุมตั้งแต่ความผิดที่มีโทษระดับสูง (Crime) จนถึงความผิดที่มีโทษระดับกลาง (Delit) และแม้ความผิดนั้นจะเป็นความผิดที่นิรโทษกรรมได้หรือไม่ก็ตาม ก็อยู่ในความหมายของการกระทำความผิดอาญานี้ และไม่ว่าผู้กระทำความผิดจะถูกติดตามจับกุมตัวมาได้หรือไม่ก็ตาม นอกจากนี้การเรียกร้องให้ได้รับการเยียวยาความเสียหายจากการกระทำความผิดทางอาญาอาจใช้กับความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 706-4 ซึ่งเป็นกรณีที่ผู้เสียหายในความผิดฐานลักทรัพย์ ฉ้อโกง หรือยักยอก ไม่ได้รับการเยียวยาหรือได้รับการชดใช้ค่าเสียหายไม่เพียงพอกับความเสียหายที่ได้รับดังกล่าวจนถึงขนาดที่ทำให้ผู้นั้นตกอยู่ในสภาพที่สิ้นไร้ปัจจัยในการช่วยเหลือตนเอง

ความเสียหายที่ผู้เสียหายจากการกระทำความผิดทางอาญาพึงได้รับชดใช้นั้น ครอบคลุมถึงความเสียหายที่คำนวณเป็นเงินได้ เช่น การไร้ความสามารถชั่วคราวหรือถาวร ไม่ว่าจะบางส่วนหรือไร้สมรรถภาพโดยสิ้นเชิง การเสียไปซึ่งความช่วยเหลือทางการเงินซึ่งผู้เสียหายมีหน้าที่ต่อผู้ใกล้ชิด ค่าใช้จ่ายอันเกี่ยวเนื่องกับความเสียหาย เช่น ค่ารักษาพยาบาล ค่ายา ค่าเครื่องมือ และค่าใช้จ่ายในการเปลี่ยนสถานที่อยู่อาศัย การขอความช่วยเหลือจากบุคคลที่สาม และในกรณีที่ผู้เสียชีวิต ยังหมายรวมถึงค่าใช้จ่ายในการจัดการศพ และค่าเสียหายที่คำนวณเป็นเงินไม่ได้ด้วย ทั้งนี้การเยียวยาดังกล่าวครอบคลุมไปถึงค่าเสียหายที่ไม่อาจคำนวณเป็นเงินได้ เช่น ความเจ็บปวดทรมานร่างกาย และจิตใจที่เกิดจากการกระทำความผิดอาญา ความเสียหายจากการเสียโฉม ความเสียหายต่อสมรรถภาพทางเพศ และความเสียหายที่เกิดจากการขาดไร้อุปการะเลี้ยงดูในกรณีที่ผู้เสียหายถึงแก่ความตายด้วย สำหรับในกรณีที่ผู้เสียหายฟ้องคดีให้ผู้รับผิดชดใช้ในทางแพ่ง และศาลได้มีคำพิพากษาให้จ่ายเงินเป็นจำนวนสูงกว่าที่คณะกรรมการกำหนดไว้ ผู้เสียหายอาจร้องขอ

ต่อคณะกรรมการเพื่อขอค่าเสียหายเพิ่มขึ้นถึงจำนวนเงินที่ศาลได้กำหนดให้ได้ ทั้งนี้ภายในระยะเวลา 1 ปี นับแต่มีคำพิพากษาของศาล อย่างไรก็ตามการที่ผู้เสียหายมีส่วนในการกระทำความผิดที่ก่อให้เกิดความเสียหายนั้นด้วย การเยียวยาความเสียหายอาจถูกปฏิเสธทั้งหมดหรือเพียงบางส่วนก็ได้

กฎหมายกำหนดให้จัดตั้งคณะกรรมการขึ้นในแต่ละเขตอำนาจของศาลชั้นต้น ซึ่งอำนาจของคณะกรรมการจะมีลักษณะเป็นอำนาจของศาลแพ่ง และมีอำนาจตัดสินได้ทุกชั้นศาล โดยคณะกรรมการนั้นประกอบด้วยผู้พิพากษา 2 คนที่มาจากศาลชั้นต้น โดยคนหนึ่งจะทำหน้าที่เป็นประธาน และมีบุคคลภายนอกอีก 1 คน นอกจากนี้ยังมีกรรมการสำรองอีก 3 คน โดยเป็นผู้พิพากษา 2 คน และบุคคลภายนอกอีก 1 คน ที่จะปฏิบัติหน้าที่แทนในกรณีที่กรรมการไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ โดยคณะกรรมการมีอำนาจสั่งดำเนินการพิจารณาในด้านพยานหลักฐาน เช่น ให้เจ้าหน้าที่และหน่วยงานของรัฐหรือเอกชน ส่งหลักฐานเอกสารใดๆ เพื่อประโยชน์ในการพิจารณาจ่ายค่าเสียหาย

เมื่อกองทุนเพื่อประกันความเสียหายจากการก่อวินาศภัยและการกระทำความผิดอื่นทางอาญา ซึ่งมีหน้าที่จ่ายเงินค่าเสียหายตามคำวินิจฉัยของคณะกรรมการวินิจฉัยให้ชดเชยค่าเสียหายได้จ่ายค่าเสียหายไปแล้ว ถ้าต่อมาภายหลังผู้เสียหายนั้นได้รับเงินช่วยเหลือหรือค่าเสียหายจากหน่วยงานอื่นในความเสียหายเดียวกันนั้น กองทุนดังกล่าวมีสิทธิขอให้คณะกรรมการสั่งคืนค่าเสียหายทั้งหมดหรือบางส่วนได้ ซึ่งกองทุนสามารถใช้สิทธินี้โดยวิธีใดก็ได้ที่เป็นไปได้ รวมทั้งการเข้าสืบสิทธิของผู้เสียหายที่มีกับผู้รับผิดชอบในความเสียหาย ซึ่งการใช้สิทธิเรียกเงินคืนนี้ไม่มีเพดานจำกัด ทั้งนี้ภายในวงเงินที่กองทุนต้องรับภาระอยู่¹²

3.2 วิธีพิจารณาว่าด้วยการชดเชยค่าเสียหายให้แก่ผู้เสียหายที่แยกออกจากกระบวนการพิจารณาในการพิสูจน์ความผิดของผู้กระทำความผิด (Common Law)

ระบบวิธีพิจารณาความอาญาในประเทศกลุ่มนี้ เป็นระบบวิธีพิจารณาแบบทวิภาค คือภาคการพิจารณาความรับผิดทางอาญาของจำเลยและภาคการพิจารณาพิพากษา โดยกฎหมายวิธีพิจารณาความจะมีพื้นฐานมาจากประวัติศาสตร์ในการต่อสู้กับการใช้อำนาจของรัฐในการจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชน ส่งผลให้กฎหมายวิธีพิจารณาความมีจุดมุ่งหมายที่จะจำกัดการใช้อำนาจของรัฐ ระบบกฎหมายนี้จึงต้องการให้มีการยอมรับสิทธิและเสรีภาพของประชาชน และใน

¹² อุดม รัฐอมฤต, วีรศักดิ์ แสงสารพันธ์, ศรียา วิริโยสุทธิกุล และคณะ. (2550). การคุ้มครองสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาความเสียหายของผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญาพยาน (รายงานฉบับสมบูรณ์). หน้า 30-35.

ขณะเดียวกันก็มีแนวความคิดในการยอมรับผลในทางปฏิบัติเพื่อให้ความสะดวกแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐในการบังคับใช้กฎหมายได้อย่างเต็มที่ วิธีพิจารณาความอาญาจึงสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ภาค โดยในภาคแรกเป็นการพิจารณาความรับผิดทางอาญาของจำเลยจะมีลักษณะเป็นกฎหมายที่คุ้มครองจำเลยจากการใช้อำนาจโดยมิชอบของเจ้าหน้าที่รัฐ ศาลจะพิจารณาข้อเท็จจริงต่างๆ ที่สามารถพิสูจน์ถึงการกระทำตามฟ้อง โดยพิจารณาเพื่อพิสูจน์ถึงการกระทำและเจตนาชั่วร้าย¹³ ของจำเลยว่าเพียงพอตามที่กฎหมายบัญญัติหรือไม่ การรับฟังพยานหลักฐานจะอยู่บนพื้นฐานของการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของจำเลย ทำให้พยานหลักฐานบางชนิดที่อาจกระทบกับสิทธิและเสรีภาพของจำเลยจะถูกจำกัดไม่ให้รับฟังเป็นพยานหลักฐาน ส่วนภาคการพิจารณาพิพากษานั้นเป็นการวินิจฉัยถึงความรับผิดตามกฎหมายของผู้กระทำความผิด ซึ่งเกิดขึ้นหลังจากที่ได้พิจารณาพิสูจน์ความผิดของจำเลยแล้ว

ในประเทศที่ใช้วิธีพิจารณาในการชดเชยค่าเสียหายให้แก่ผู้เสียหายในลักษณะนี้ ได้แก่ ประเทศ สหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย และแคนาดา เป็นต้น ซึ่งมีลักษณะใช้วิธีพิจารณาในเรื่องการชดเชยให้กับผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมก็ต่อเมื่อได้มีการพิสูจน์ความผิดของผู้กระทำความผิดแล้ว

3.2.1 ประเทศสหรัฐอเมริกา

นับตั้งแต่ปี ค.ศ. 1982 ระบบกระบวนการบริหารยุติธรรมทางอาญาได้เปลี่ยนแปลงอย่างสิ้นเชิงในเรื่องเกี่ยวกับการชดเชยค่าเสียหายให้แก่ผู้เสียหาย (compensating victims of crime) ซึ่งแต่เดิมผู้เสียหายในคดีอาญาจะต้องฟ้องเรียกค่าเสียหายที่เกิดขึ้น จากการกระทำความผิดอาญา โดยการฟ้องร้องเป็นคดีแพ่งต่างหาก ทั้งนี้สภา Congress ได้มีการตรากฎหมายคำสั่งชดเชยค่าเสียหายให้แก่เหยื่อ (Mandatory Victims Restitution Act 1996 หรือ MVRA) ซึ่งมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 24 เมษายน ค.ศ. 1996 ทั้งนี้ในการตรากฎหมายระดับสหพันธรัฐดังกล่าวเป็นผลมาจากการเคลื่อนไหวของกลุ่มสิทธิเหยื่ออาชญากรรม ทั้งนี้ กฎหมายดังกล่าวแสดงให้เห็นการปฏิรูปกฎหมายที่เกี่ยวกับการชดเชยค่าเสียหายให้แก่เหยื่ออาชญากรรม โดยกฎหมาย MVRA ได้รวบรวมกระบวนการในการออกคำสั่งชดเชยค่าประกันความเสียหายและกำหนดบทบังคับให้ผู้กระทำผิดชดเชยค่าเสียหายโดยผู้กระทำผิดภายหลังมีการตัดสินลงโทษผู้กระทำผิดโดยกำหนดไว้เป็นส่วนหนึ่งในคำพิพากษาของคดีอาญา ทำให้การออกคำสั่งของศาลมีความกว้างขวางครอบคลุมการชดเชยโดยคำนึงถึงความเสียหายเป็นฐาน¹⁴

¹³ Mens Rea .

¹⁴ Matthew Spohn. (2001). "A Statutory Chameleon: The Mandatory Victim Restitution Act's

ทั้งนี้ แนวคิดที่สำคัญของกฎหมาย MVRA คือการให้อำนาจศาลที่พิจารณาคดีอาญาสั่งให้มีการชดใช้ค่าเสียหายตามความเป็นจริงเต็มจำนวนในคดีที่มีพยานหลักฐานชัดเจนว่าจำเลยเป็นผู้กระทำผิด ซึ่งศาลต้องสั่งให้ฝ่ายจำเลยชดใช้ค่าเสียหายให้แก่ผู้เสียหายโดยไม่ต้องคำนึงถึงสภาพในทางเศรษฐกิจของจำเลย ซึ่งถูกพิพากษาลงโทษแล้วนั้น โดยเฉพาะในคดีต่อไปนี้¹⁵

1) อาชญากรรมร้ายแรง (a crime of violence) ที่ได้ให้คำนิยามในประมวลกฎหมายอาญาและวิธีพิจารณาความอาญาของสหรัฐ

2) การกระทำผิดต่อทรัพย์สิน (an offense against property) ซึ่งกระทำ โดยการฉ้อโกง หรือการหลอกลวง (fraud) หรือการฉ้อโกงโดยผ่านสื่อวิทยุหรือโทรทัศน์

3) การกระทำผิดอาญาซึ่งเกี่ยวข้องกับการให้สินบนเกี่ยวกับผลผลิตของผู้บริโภค (tampering with consumer products) และ

4) การกระทำความผิดทางเพศ

5) การแสวงหาประโยชน์จากการค้ากาม หรือกระทำความผิดทางเพศต่อผู้เยาว์ และ การใช้ความรุนแรงต่อสมาชิกในครอบครัว (domestic violence)

ข้อยกเว้นสำหรับการออกคำสั่งชดใช้ค่าเสียหายให้แก่ผู้เสียหายดังที่ได้กล่าวมา ก็คือในกรณีของการกระทำผิดต่อทรัพย์สิน ถ้าหากว่าศาลค้นพบข้อเท็จจริงว่า

ก. จำนวนของผู้เสียหายมีจำนวนมากจนการชดใช้ค่าเสียหายไม่สามารถปฏิบัติได้

ข. การวินิจฉัยข้อเท็จจริงในประเด็นต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับสาเหตุหรือ จำนวนความสูญเสียของผู้เสียหายจะทำให้เกิดความยุ่งยาก หรือทำให้การพิพากษาคดีล่าช้าลงไป เพราะเหตุการณ์ชดใช้ ค่าเสียหายแก่ผู้เสียหายคนหนึ่งคนใดนั้น เป็นการสร้างภาระที่หนักเกินไปแก่กระบวนการพิพากษาคดี

นอกจากนี้แล้ว กระบวนการในการสั่งให้ผู้กระทำผิดชดใช้ค่าเสียหายแก่ผู้เสียหายในคดีอาญา ยังได้นำไปใช้เป็นเงื่อนไขในขั้นตอนการคุมประพฤติผู้ต้องขังที่ได้รับการปลดปล่อยด้วย

ในกรณีนั้น ได้มีผู้ได้รับความเสียหายหรือเหยื่อซึ่งต้องทนทุกข์ทรมานทางร่างกาย หรือการสูญเสียที่เป็นตัวเงิน โดยกฎหมายกำหนดให้ศาลจะออกคำสั่งให้ชดใช้ค่าเสียหายแก่บุคคลอื่นนอกจากผู้เสียหายได้ ถ้าหากว่าเป็นการตกลงที่เกิดขึ้นในกระบวนการต่อรอง อย่างไรก็ตาม ในการที่ศาลจะสั่งให้จำเลยดำเนินการ ดังต่อไปนี้

¹⁵ 18.U.S.C. 3663 A.

(1) ในกรณีที่ความผิดอาญาเป็นผลให้เกิดความเสียหายหรือทำให้ทรัพย์สินของผู้เสียหายได้รับความเสียหาย

ก. ให้จำเลยคืนทรัพย์สินแก่เจ้าของทรัพย์สินหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งที่เจ้าของทรัพย์สินนั้นมอบหมาย

ข. ถ้าการคืนทรัพย์สินไม่อาจทำได้ ศาลจะสั่งให้จำเลยชดเชยราคาทรัพย์สินในวันทรัพย์สินนั้นถูกทำลาย หรือราคาทรัพย์สินในวันที่ศาลมีคำพิพากษา

(2) ในกรณีที่ความผิดอาญาเป็นผลให้ร่างกายของผู้เสียหายได้รับบาดเจ็บ (bodily injury) ศาลจะสั่งให้

ก. จ่ายค่าเสียหายในจำนวนเท่ากับค่ารักษาพยาบาล ค่าบริการทางการแพทย์ รวมทั้งค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับอุปกรณ์ทางการแพทย์ที่ใช้ในการรักษาพยาบาลผู้เสียหาย

ข. จ่ายค่าใช้จ่ายอันจำเป็นในการฟื้นฟูทางร่างกายและจิตใจของผู้เสียหาย

ค. ชดเชยค่าขาดรายได้ของผู้เสียหายอันเป็นผลจากการกระทำความผิดนั้น ผู้พิพากษามีอำนาจใช้ดุลพินิจที่จะมีคำสั่งชดเชย แม้ว่าจะมีคำสั่งให้ชดเชยทั้งที่จำเลยไม่สามารถจ่ายเงินค่าชดเชยได้ก็ตาม และในกรณีที่จำเลยให้การรับสารภาพ หรือพบว่าจำเลยได้กระทำความผิดจริงในชั้นพิจารณาข้อมูลต่างๆ ที่สามารถชี้ให้เห็นได้ว่าผู้เสียหายจากอาชญากรรมได้รับความเสียหาย ในระหว่างสืบสวนของหน่วยงานคุมประพฤติของสหรัฐ (U.S. Probation Office) โดย U.S. Attorney Office จะเป็นผู้จัดเตรียม เจ้าหน้าที่จะมอบหมายให้ทำการสืบประวัติของจำเลย และเตรียมเสนอรายงานให้ศาลประกอบการพิจารณาทำคำพิพากษาที่เหมาะสม

ความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับนั้น โดยมากจะเป็นค่าใช้จ่ายทางตรง เช่น การชดเชยให้กลับคืนสู่สภาพเดิม ค่ารักษา ค่าใช้จ่ายเรื่องสุขภาพของจิตใจ ค่าเสียหายที่ขาดความสามารถอย่างถาวร ค่าขาดรายได้ และค่าใช้จ่ายที่เกิดจากการที่ต้องเข้าร่วมในกระบวนการยุติธรรม เช่น การเดินทาง เป็นต้น

การพิจารณาเพื่อมีคำสั่งชดเชยนั้น ศาลจะสั่งให้เจ้าพนักงานคุมประพฤติทำการรวบรวมเพื่อรายงานต่อศาลก่อนพิพากษา โดยในรายงานนั้นจะรวบรวมบัญชีความเสียหายต่างๆของผู้เสียหายแต่ละคน หนี้ค่าชดเชยในกรณีที่มีการตกลงกัน รวมทั้งข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์ทางเศรษฐกิจของจำเลยแต่ละคน ซึ่งถ้าเป็นกรณีที่ไม่สามารถกำหนดจำนวนได้แน่นอน เจ้าพนักงานคุมประพฤติต้องรายงานให้ศาลทราบ

การพิจารณาพิพากษาของศาลนั้น หลังจากที่มีการตัดสินว่าจำเลยได้กระทำความผิดแล้ว พนักงานคุมประพฤติจะสอบถามผู้เสียหายถึงความเสียหายที่เกิดขึ้น เพื่อความสมบูรณ์ของคำแถลงผลกระทบของเหยื่อ (Victim Impact Statement) ซึ่งคำแถลงนี้จะอนุญาตให้

ผู้เสียหายมีโอกาสได้อธิบายผลต่างๆ ที่เกิดขึ้น จากการกระทำของจำเลย ทั้งด้านการเงิน ด้านสังคม ด้านจิตใจ หรือการรักษา ศาลจะพิจารณาเพื่อมีคำสั่งให้ชดใช้ความเสียหายจากพยานหลักฐานที่ สมบูรณ์และถูกต้องในการเยียวยาความเสียหายทางการเงินที่ผู้เสียหายได้รับ อันเป็นหลักประกันว่า ผู้เสียหายจะได้รับชดใช้สำหรับความเสียหายที่เกิดขึ้นจริงเท่านั้น

ส่วนในชั้นตอนบังคับคดีนั้น จะมีหน่วยงานฟ้องร้องทางการเงิน (Financial Litigation Unit) หรือ FLU ที่ทำหน้าที่เป็นผู้บังคับให้เป็นไปตามคำสั่งชดใช้ตามคำพิพากษาโดย หน่วยงานฟ้องร้องทางการเงินจะติดตามบังคับให้เป็นไปตามคำสั่งให้ชดใช้ตามคำพิพากษา โดย FLU จะติดตามบังคับให้ชดใช้ตามคำสั่งเป็นเวลา 20 ปี นับจากวันที่ศาลพิพากษา โดยจะเป็น ผู้กำหนดขั้นตอนในการรวบรวมหนี้ทางการเงินเพื่อเป็นประกันว่าผู้เสียหายหรือเหยื่อจะได้รับ การชดใช้เต็มตามความเสียหาย

นอกจากนี้ รัฐยังมีบทบาทในการจ่ายค่าตอบแทนความเสียหายแก่ผู้เสียหาย (Compensation) โดยใน 50 มลรัฐของประเทศสหรัฐอเมริกา รวมทั้ง District of Columbia และ U.S. Virgin Islands มีการดำเนินการตามโครงการจ่ายค่าตอบแทนความเสียหายแก่เหยื่อ อาชญากรรม ซึ่งจะให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่เหยื่อในอาชญากรรมที่รุนแรงหรือ อาชญากรรมประเภทอื่น มลรัฐแต่ละแห่งบริหารโครงการของตนตามกฎหมายของแต่ละมลรัฐ กระทรวงยุติธรรมของประเทศสหรัฐอเมริกาจะได้เงินทุนสนับสนุน ตลอดจนให้การสนับสนุน ทางด้านเทคนิคแก่มลรัฐต่างๆ

ในกรณีเหยื่ออาชญากรรมก่อการร้าย (Victims of Terrorist Acts) นั้นค่า ตอบแทนความเสียหายจะจ่ายให้แก่พลเมืองที่อาศัยอยู่ในมลรัฐ และผู้ที่มีไร่พลเมืองของมลรัฐ ซึ่ง ได้รับอันตรายแก่ตน อันเกิดจากอาชญากรรมที่เกี่ยวข้องกับการก่อการร้ายที่เกิดขึ้นภายในมลรัฐ นั้นๆ หรือในกรณีเป็นพลเมืองชาวอเมริกันสำหรับอาชญากรรมที่เกิดนอกประเทศสหรัฐอเมริกา

ผู้ที่มีสิทธิร้องขอค่าตอบแทนความเสียหาย ได้แก่ เหยื่ออาชญากรรม ทายาท ของเหยื่ออาชญากรรม ผู้ถูกฆาตกรรม ญาติของเหยื่ออาชญากรรม

ผู้ที่มีสิทธิร้องขอจะต้องยื่นคำขอต่อหน่วยงานที่รับผิดชอบในการจ่าย ค่าตอบแทนความเสียหายในมลรัฐที่อาชญากรรมเกิดขึ้น หน่วยงานที่รับผิดชอบจะพิจารณาจาก เอกสารต่างๆ ที่ยื่นว่าผู้ที่ยื่นคำร้องมีสิทธิที่จะได้รับค่าตอบแทนความเสียหายและมีความสูญเสีย ทางการเงินหรือไม่ ในมลรัฐส่วนใหญ่เหยื่ออาชญากรรมสามารถอุทธรณ์คำวินิจฉัยของหน่วยงานที่ รับผิดชอบ ซึ่งปฏิเสธคำร้องขอหรือจำนวนค่าตอบแทนความเสียหาย

มลรัฐส่วนใหญ่จะจ่ายค่าตอบแทนความเสียหายจำนวนขั้นสูงระหว่าง 15,000-25,000 ดอลลาร์สหรัฐ แต่จะมีบางมลรัฐซึ่งไม่มากนักที่จ่ายสูงกว่าหรือต่ำกว่าจำนวนค่า ตอบแทนความเสียหายดังกล่าว

ในมลรัฐส่วนใหญ่ ค่าตอบแทนความเสียหายจะครอบคลุมค่ารักษาพยาบาล ค่าปรึกษาเกี่ยวกับสุขภาพจิต ค่าชดเชยจากการสูญเสียการจ้างงานในกรณีที่เหยื่ออาชญากรรม กลายเป็นคนพิการ ค่าเลี้ยงดูสำหรับทายาทของเหยื่อที่ถูกฆาตกรรม และค่าทำศพ นอกจากนี้ ในหลายมลรัฐ ค่าตอบแทนความเสียหายยังครอบคลุมถึงค่าเดินทางเพื่อรักษาพยาบาล ค่าใช้จ่ายในการหางานใหม่ให้เหยื่ออาชญากรรม การทำความสะอาดสถานที่ที่เกิดการฆาตกรรมในกรณีที่เป็นการฆาตกรรมที่พักอาศัย ค่าชดเชยทรัพย์สินส่วนตัว ตลอดจนการบำบัดฟื้นฟู¹⁶

3.2.2 ประเทศออสเตรเลีย

พระราชบัญญัติเหยื่ออาชญากรรม (Victims of Crime Act 2001) ของมลรัฐออสเตรเลียใต้ (South Australia) ซึ่งยกเลิกพระราชบัญญัติค่าตอบแทนความเสียหายทางอาชญากรรม ค.ศ. 1978 (Criminal Injuries Compensation Act 1978) ให้สิทธิแก่เหยื่ออาชญากรรมที่จะได้รับค่าตอบแทนความเสียหาย (Compensation) และได้รับการชดใช้โดยผู้กระทำผิด (restitution) โดยให้อำนาจพนักงานอัยการที่จะมีคำขอในนามของผู้เสียหายในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีอาญาที่จะเรียกร้องค่าชดใช้ความเสียหายหรือค่าตอบแทนความเสียหาย โดยควรให้ข้อมูลเกี่ยวกับสิทธิดังกล่าวแก่ผู้เสียหาย และนำเสนอข้อมูลของผู้เสียหายที่เกี่ยวกับคำร้องขอดังกล่าวต่อศาล

นอกจากนี้ ยังมีการจัดตั้งศูนย์บริการแก่เหยื่ออาชญากรรม (Victims Services) ซึ่งปรากฏในรัฐ New South Wales โดยพระราชบัญญัติการช่วยเหลือและฟื้นฟูเหยื่ออาชญากรรม ค.ศ. 1996 (Victims Support and Rehabilitation Act 1996) บัญญัติให้ผู้อำนวยการศูนย์สามารถเริ่มกระบวนการขอให้อำนาจชดใช้ความเสียหาย (restitution proceedings) เพื่อให้ Victims Compensation Tribunal มีคำสั่งชั่วคราวให้ชดใช้ (Provisional Order for Restitution) ซึ่งจำเลยมีสิทธิที่จะคัดค้านโดยยื่นคำร้องคัดค้าน (Notice of Objection) แต่หากจำเลยไม่ยื่นคำร้องคัดค้านภายใน 28 วัน Tribunal อาจยืนยันตามคำสั่งชั่วคราวสั่งให้จำเลยจ่ายเงินเต็มจำนวน โดยไม่มีการไต่สวน ซึ่งคำสั่งดังกล่าวสามารถบังคับได้ภายใต้พระราชบัญญัติศาลท้องถิ่น ค.ศ. 1970 (Local Courts Act 1970) อย่างไรก็ตาม จำเลยมีทางเลือกที่จะเข้าทำความตกลงกับผู้อำนวยการศูนย์เกี่ยวกับจำนวนเงินที่จะชดใช้ และวิธีการจ่ายเงินดังกล่าว

การนำมาตรการจ่ายค่าตอบแทนความเสียหายมาใช้ในประเทศออสเตรเลียนั้น นิวเซาท์เวลส์เป็นมลรัฐแรก ที่นำมาตรการจ่ายค่าตอบแทนความเสียหายมาใช้ ติดตามด้วยออสเตรเลียใต้ ในปี 1969 โดยการตราบัญญัติว่าด้วยการจ่ายค่าตอบแทนความเสียหายทางอาญา (Criminal Injuries Compensation Act) ซึ่งในขณะที่มีการเสนอร่างบัญญัติฉบับดังกล่าวเข้าสู่การพิจารณา

¹⁶ [http://www/ pk/ isdpgpv/ovc/publications/factshts](http://www.pk/isdpgpv/ovc/publications/factshts).

ของสถานนั้นเหตุผลที่ยกขึ้นเพื่ออภิปรายสนับสนุนมีว่า “กฎหมายอาญาเป็นกฎหมายที่มีไว้เพื่อคุ้มครองสังคมและแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด แต่กลับมิได้วางหลักเกณฑ์ให้มีการจ่ายค่าตอบแทนความเสียหายแก่ผู้บริสุทธิ์ซึ่งตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมและต้องเสียหายจากการกระทำผิดนั้นแต่อย่างใด ซึ่งเป็นการไม่ยุติธรรมอย่างยิ่งเพราะว่าอาชญากรหรือผู้กระทำผิดมักจะขาดแคลนหรือไม่มีทรัพย์สินเพียงพอ ร่างกฎหมายฉบับนี้จึงกำหนดให้มีการจ่ายค่าตอบแทนความเสียหายไม่เกิน \$ 1,000 จากเงินแผ่นดิน”¹⁷

แม้ว่ากฎหมายฉบับนี้จะได้รับการสนับสนุนอย่างท่วมท้น ประเด็นที่ยังเป็นปัญหาโต้เถียงกันต่อๆ มากก็คือ เพดานค่าตอบแทนความเสียหายเพราะมีสมาชิกสภาหลายท่านเห็นว่าจำนวน \$1,000 ที่กำหนดไว้นั้นต่ำเกินไป โดยเหตุนี้จึงได้มีการแก้ไขกฎหมาย ต่อมาอีก 4 ครั้ง เพื่อเพิ่มจำนวนค่าตอบแทน กล่าวคือในปี 1972 เพิ่มเป็น \$2,000 ในปี 1978 เพิ่มเป็น \$10,000 ในปี 1987 เพิ่มเป็น \$20,000 และในปี 1990 เพิ่มเป็น \$50,000

โดยการพัฒนาเรื่อง “เหยื่ออาชญากรรม” ในออสเตรเลียนั้นเป็นผลมาจากแรงผลักดันของกลุ่มสตรีในช่วงทศวรรษที่ 1970 ซึ่งได้มุ่งขยายครอบคลุมไปถึงประเด็นเรื่องการพัฒนาเหยื่ออาชญากรรมในคดีข่มขืน และการประทุษร้ายในครอบครัว หลังจากนั้นสถานภาพอันไม่น่าพึงพอใจ รวมทั้งการขาดอำนาจต่อรองของเหยื่ออาชญากรรมในกระบวนการยุติธรรมก็เริ่มเป็นที่ประจักษ์แก่คนทั่วไปมากขึ้น และโดยเหตุนี้จึงได้มีการปรับปรุงแก้ไขปัญหาเรื่องความผิดทางเพศในออสเตรเลียได้ ต่อมาอีกหลายครั้ง โดยมุ่งเน้นแก้ไขปรับปรุงกฎหมายและระบบบริหารเพื่อบรรเทาผลร้ายจากการกระทำผิดและความบกพร่องของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

ได้มีการจัดตั้งหน่วยงานพิเศษซึ่งประกอบไปด้วย ตำรวจทั้งหญิงและชายขึ้น เพื่อดำเนินการเกี่ยวกับเหยื่ออาชญากรรมในคดีทางเพศเป็นกรณีพิเศษ นอกจากนี้เหยื่อแห่งอาชญากรรมทางเพศยังได้รับความช่วยเหลือจากที่ปรึกษาทั้งอาสาสมัครและรัฐบาลหรือจากศูนย์ให้ความช่วยเหลือต่างๆ ยิ่งกว่านั้น ยังได้มีการจัดตั้งศูนย์แจ้งเหตุอาชญากรรมทางเพศ (Sexual Assault Referral Centre) ขึ้นในโรงพยาบาลใหญ่ๆ อีกหลายแห่งด้วย

ระบบการดำเนินคดีอาญาก็ได้รับการปฏิรูปเช่นกัน เหยื่อแห่งอาชญากรรมทางเพศจะไม่ถูกบังคับให้ตอบคำถามเกี่ยวกับประวัติกิจกรรมทางเพศของตนอีกต่อไป เว้นแต่จะเกี่ยวข้องกับประเด็นในคดีและศาลเห็นสมควร เหยื่อแห่งอาชญากรรมทางเพศดังกล่าวจะไม่ถูกบังคับให้มาให้การในการไต่สวนมูลฟ้องในศาลด้วย ดังนั้นจึงรอดพ้นจากการที่ต้องมาจำเอนความเจ็บปวดของตนถึง 2 ครั้ง 2 ครา คำจำกัดความว่า “ข่มขืน” ทางกฎหมายในออสเตรเลียได้รับการแก้ไขให้

¹⁷ สุทธิพล ทวีชัยการ และ อารยะ ชิริภัทรานันท์. เล่มเดิม. หน้า 132.

ครอบคลุมไปถึงกรณีข่มขืนประเภทต่างๆ รวมทั้งการข่มขืนชาย โดยได้มุ่งเน้น ไปถึงเหยื่อแห่ง อาชญากรรมซึ่งเกิดขึ้นในครอบครัวและการกระทำผิดต่อเด็กด้วย และเพื่อเป็นการช่วยเหลือเหยื่อ อาชญากรรมในความผิดที่กระทำต่อเด็กได้มีการจัดตั้งหน่วยงานพิเศษขึ้นในโรงพยาบาลหลายแห่ง รวมทั้งมีการออกกฎหมายบังคับให้มีการรายงานกรณีซึ่งสงสัยว่าจะมีการกระทำผิดต่อเด็กเกิดขึ้น นอกจากนี้ก็มีการจัดตั้งสำนักงานสิทธิเด็ก (Children Interest Bureau) และกลุ่มพิทักษ์เยาวชน (Child Protection Teams) ขึ้นด้วยเช่นกัน

ในส่วนราชการนั้น ออสเตรเลียได้ยังมีหน่วยดูแลฉุกเฉิน (Crisis Care Unit) ซึ่งเป็น หน่วยงานสังกัดกระทรวงครอบครัวและสวัสดิภาพสังคม หน่วยงานนี้จะทำหน้าที่เข้าแก้ไขการ จัดแย้งทุกรูปแบบตลอด 24 ชั่วโมง สตรีซึ่งเป็นเหยื่อของคดีอาชญากรรมในครอบครัวสามารถขอ เข้าพักพิงในหน่วยงาน ซึ่งจัดตั้งโดยมีวัตถุประสงค์ให้ที่พักพิงลี้ภัยแก่สตรีที่ถูกทำร้ายและบุตรด้วย ในปี 1982 มีการแก้ไข มาตรา 99 แห่งรัฐบัญญัติว่าด้วยงานยุติธรรม (Justices Act) เพื่อให้บุคคล สามารถร้องขอความคุ้มครอง เมื่อเกรงว่าทรัพย์สินของตนจะถูกล่วงละเมิดหรือได้รับความเสียหาย จากการกระทำผิดอาญา บทบัญญัตินี้สามารถนำไปใช้คุ้มครองเหยื่ออาชญากรรมในคดีความผิด เกี่ยวกับครอบครัวได้ด้วย

ในปี 1979 ได้มีการจัดตั้งหน่วยให้บริการเหยื่ออาชญากรรม (Victims of Crime Service) หรือที่เรียกว่า V.O.C.S. ซึ่งเป็นหน่วยอาสาสมัครขึ้นมา หน่วยอาสาสมัครนี้จัดขึ้นหลังจาก ที่สาธารณชนได้จัดประชุมกันหลายครั้ง ด้วยความวิตกกังวลต่อคดีฆาตกรรมซึ่งเกิดขึ้นถี่ผิดปกติ ในช่วงระยะเวลานั้น หน่วยอาสาสมัครนี้มีวัตถุประสงค์ทั้งให้ความช่วยเหลือเองและชักจูงให้ผู้อื่น ช่วยเหลือเหยื่อแห่งอาชญากรรมทุกรูปแบบโดยไม่จำกัด ในปีเดียวกันนั้นเองได้มีการจัดตั้ง คณะกรรมการไต่สวนหาข้อมูล เรื่องเหยื่ออาชญากรรม (Committee of Inquiry into Victims of Crime) ขึ้นมาด้วยคณะกรรมการฯ ได้จัดทำรายงานขึ้นมาฉบับหนึ่งในปี 1981 รายงานฉบับนี้ได้ เสนอแนวทางแก้ไขปรับปรุงปัญหาไว้หลายประการ เช่น การประชาสัมพันธ์ข้อมูล ข่าวสาร เกี่ยวกับอาชญากรรมและเหยื่ออาชญากรรมให้เพียงพอ การริเริ่มประสานงานกันเกี่ยวกับเรื่องเหยื่อ อาชญากรรม การปรับปรุงและขยายขอบเขตการให้บริการแก่เหยื่ออาชญากรรม การแก้ไขปรับปรุง ระบบศาล และวิธีพิจารณาความ รวมทั้งเรื่องการใช้ค่าเสียหายแก่เหยื่อ

สิทธิของเหยื่ออาชญากรรม การเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญเกี่ยวกับสิทธิของเหยื่อ อาชญากรรมในออสเตรเลียได้เกิดขึ้นในปี 1985 เมื่อคณะรัฐมนตรีลงมติรับปฏิญญาสิทธิ 17 ประการของเหยื่ออาชญากรรม ปฏิญญาฉบับนี้มีขึ้นเพื่อสนองตอบมติในการประชุมสภาป้องกัน อาชญากรรมและการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดแห่งองค์การสหประชาชาติ ครั้งที่ 7 (The Seventh United Nations Congress on the Prevention of Crime and the Treatment of Offenders) ซึ่งจัด ประชุมที่กรุงมิลาโน ประเทศอิตาลี ในปี 1985 และลงเอยด้วยมติของสมัชชาใหญ่องค์การ

สหประชาชาติรับรองสิทธิต่างๆ ของเหยื่ออาชญากรรม กล่าวโดยสรุปก็คือ ออสเตรเลียได้ได้วางหลักเกณฑ์ให้ส่วนราชการต่างๆ ของตนถือปฏิบัติตามมติของสมัชชาใหญ่ของสหประชาชาติดังกล่าว¹⁸

ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องได้ตอบสนองปฏิกิริยาว่าด้วยสิทธิของเหยื่ออาชญากรรมเป็นอย่างดี โดยจัดตั้งคณะกรรมการประสานงานเหยื่ออาชญากรรม (Victim of Crime Liaison Committee) ประกอบด้วยผู้แทนจากหน่วยงานยุติธรรมต่างๆ ขึ้นในปี 1988 เพื่อเป็นหลักประกันว่าหลักการต่างๆ จะได้รับการปฏิบัติตามอย่างถูกต้องครบถ้วน คณะกรรมการชุดนี้จะประชุมกันเดือนละ 2 ครั้ง เพื่อส่งเสริมความร่วมมือและแลกเปลี่ยนข่าวสารระหว่างหน่วยราชการต่างๆ รวมทั้งองค์กรเอกชนในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกรมตำรวจนั้น ได้มีการจัดตั้งหน่วยงานพิเศษเกี่ยวกับเหยื่ออาชญากรรม (Victim of Crime Branch) ขึ้นมาประสานงานในเรื่องนี้ด้วย ในส่วนของราชทัณฑ์ก็มีการแต่งตั้งเจ้าพนักงานประสานงานเหยื่ออาชญากรรม (Victims Liaison Officer) เพื่อรับผิดชอบช่วยเหลือเหยื่ออาชญากรรมในการสอบถามรายละเอียดข้อมูลเกี่ยวกับการปล่อยตัวผู้กระทำผิดจากเรือนจำหรือปล่อยโดยมีเงื่อนไขพักการลงโทษ เจ้าพนักงานซึ่งมีหน้าที่ทำนองเดียวกันนี้มีอยู่ทั่วไปในสถานีดำรงต่าง ๆ ซึ่งจะทำหน้าที่ให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับคดีความแก่เหยื่ออาชญากรรมเมื่อถูกสอบถามออสเตรเลียได้นำระบบคอมพิวเตอร์มาใช้ในเรื่องนี้ ซึ่งทำให้การติดตามสอบถามข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับคดีความของเหยื่ออาชญากรรมได้รับความสะดวกขึ้นกว่าเดิมอย่างมาก

สิ่งที่น่าวิตกกังวลเกี่ยวกับปฏิกิริยาว่าด้วยสิทธิของเหยื่ออาชญากรรมมีเพียงประการเดียว ก็คือในส่วนที่เกี่ยวข้องกับหลักเกณฑ์ของข้อมูลการบาดเจ็บ การสูญเสีย เสียหาย ซึ่งเหยื่ออาชญากรรมได้รับและจะต้องแถลงต่อศาลเพื่อประกอบดุลพินิจในการพิพากษาลงโทษผู้กระทำผิด ซึ่งเรียกว่า "ถ้อยแถลงอันมีผลกระทบต่อเหยื่ออาชญากรรม" (Victim Impact Statements) นั้น เป็นสิ่งที่ได้รับการวิพากษ์วิจารณ์ได้เคียงกันอยู่มากในออสเตรเลีย เพราะรัฐวิกตอเรียและรัฐนิวเซาท์เวลส์ไม่เห็นด้วยกับการให้แถลงข้อเท็จจริงดังกล่าว คงมีออสเตรเลียเพียงรัฐเดียวที่ผลักดันเรื่องนี้อย่างจริงจัง

การจ่ายค่าตอบแทนความเสียหายทางอาญา ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่า การจ่ายค่าตอบแทนความเสียหายทางอาญาเป็นสัญลักษณ์อันแรกในการทำให้ความสำคัญของเหยื่ออาชญากรรมปรากฏขึ้นในระบบบริหารงานยุติธรรมทางอาญา ในปี 1969 ออสเตรเลียได้เป็นรัฐแรกที่ได้ตรากฎหมายให้รัฐเป็นผู้จ่ายค่าตอบแทนความเสียหายแก่ประชาชนที่ต้องตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม

¹⁸ สิริศักดิ์ ดิยะพรรณ และ ประพันธ์ นัยโกวิท. (2535, พฤษภาคม). "การช่วยเหลือเหยื่ออาชญากรรมในออสเตรเลีย." วารสารอัยการ, 15, 171. หน้า 43-69.

ประเภทรุนแรง เงินซึ่งจ่ายให้นี้เป็นค่าชดเชยความเจ็บปวด บาดเจ็บ และในบางกรณีถือเป็นค่าทำขวัญด้วย การนำการจ่ายค่าตอบแทนความเสียหายมาใช้นั้นถือเป็น “การสงเคราะห์ด้านมนุษยธรรม” จากรัฐ

ผู้เสียหาย ที่มีสิทธิในการเรียกร้องค่าตอบแทนความเสียหายแบ่งได้เป็น 2 ประเภท

- 1) เหยื่อแห่งอาชญากรรมซึ่งได้รับความเสียหายจากการกระทำผิด ความเสียหายหมายถึงการบาดเจ็บทางกายหรือจิตใจ รวมทั้งการตั้งครรภ์ ภาวะช็อคทางจิตใจหรืออาการประสาท
- 2) ผู้ซึ่งต้องพึ่งพิงผู้ตายหรือญาติสนิทของผู้ตายหรือญาติของเหยื่ออาชญากรรม ผู้ซึ่งต้องพึ่งพิงผู้ตายสามารถเรียกร้องค่าเสียหายเป็นตัวแทนซึ่งตนเสียหาย หรือผู้ซึ่งเป็นคู่สมรสทั้งที่เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ แต่เป็นที่รู้จักกันอยู่ทั่วไป ถ้าในกรณีที่ผู้ตายเป็นบุคคลอายุต่ำกว่า 18 ปี บิดามารดาสามารถเรียกร้องค่าเสียหายและค่าทำขวัญได้ด้วย

รัฐบัญญัติฉบับนี้ได้กำหนดอัตราขั้นสูงและขั้นต่ำของจำนวนค่าตอบแทนความเสียหายไว้ด้วย กล่าวคือ ไม่ต่ำกว่า \$100 และไม่เกิน \$50,000 ค่าทำขวัญสำหรับคู่สมรสหรือบิดามารดาที่กำหนดไว้ถึง \$4,200 และ \$3,000 ตามลำดับ ในการพิจารณาค่าขอและจำนวนค่าตอบแทนความเสียหายนั้น กฎหมายกำหนดให้ศาลพิจารณาความประพฤติหรือพฤติกรรมของเหยื่อ ซึ่งมีผลโดยตรงต่อการกระทำผิดอาญาของผู้กระทำผิด และความเสียหายบาดเจ็บที่เหยื่อได้รับประกอบด้วย ในกรณีที่มีการคัดค้านจากตำรวจซึ่งทำการสอบสวนว่าเหยื่อมิได้แจ้งความร้องทุกข์ต่อทางการเจ้าหน้าที่โดยไม่มีเหตุผลหรือไม่ให้ความร่วมมือ ซึ่งรับฟังได้ก็จะไม่มีการจ่ายค่าเสียหายตามกฎหมายนี้ และกำหนดระยะเวลาสำหรับยื่นคำขอค่าตอบแทนความเสียหายก็จำกัดไว้เพียง 3 ปี นับจากวันที่มีการกระทำความผิดอาญา

จากความวิตกกังวลเกี่ยวกับความค้างคั่งของคดีร้องขอค่าตอบแทนความเสียหายตามกฎหมายดังกล่าว จึงได้มีการจัดตั้งแผนงานใหม่ขึ้นในศาลอาญาประจำเขต (District Criminal Court) คือ แผนกค่าตอบแทนความเสียหายทางอาญา (Criminal Injuries Compensation Division) ซึ่งสามารถจะพิจารณาคำร้องขอแต่ละรายได้ภายในระยะเวลา 3 เดือน แต่ในบางกรณีอาจจะใช้เวลามากกว่านี้ โดยเหตุผลต่างๆ เช่น เหยื่ออาชญากรรมอยู่ระหว่างการรักษาพยาบาล หรือรายงานแพทย์ยังจัดทำไม่เสร็จ ประมาณ 97% ของคำร้องขอประเภทนี้ สามารถพิจารณาไปได้โดยเหยื่อแห่งอาชญากรรมไม่จำเป็นต้องอยู่ในเวลาพิจารณา เงินค่าตอบแทนความเสียหายซึ่งนำมาให้เหยื่ออาชญากรรมนั้น ได้มาจากกองทุนค่าตอบแทนความเสียหายทางอาญา (Criminal Injuries Compensation Fund) ซึ่งจัดตั้งขึ้นในปี 1985 โดยเงินที่ได้จากค่าปรับและดอกผลจากทรัพย์สินซึ่งรับหรือได้มาจากผลการกระทำผิดอาญา แต่ทั้งนี้หลังจากหักภาษีแล้ว

ในปี ค.ศ. 1987 ได้มีการแก้ไขรัฐบัญญัติว่าด้วยการจ่ายค่าตอบแทนความเสียหายทางอาญา (Criminal Injuries Compensation Act) ของออสเตรเลียได้ อนุญาตให้ชักส่วนค่าปรับที่

ผู้กระทำผิด จ่ายมารวมเข้ากองกลาง โดยกำหนดอัตราไว้ตั้งแต่ \$5 สำหรับคดีเปรียบเทียบ \$20 สำหรับคดีเล็กๆ น้อยๆ และ \$30 สำหรับคดีซึ่งมีการพิจารณาโดยลูกขุน

คดีเปรียบเทียบ (Expiated Offences) ส่วนมากได้แก่คดีฝ่าฝืนกฎจราจรต่างๆ เช่น ใช้ความเร็วเกินกำหนด หรือ ไม่ติดตั้งสัญญาณ ซึ่งสามารถเปรียบเทียบได้โดยผู้ต้องหายอมจ่ายค่าปรับตามจำนวนเพื่อไม่ต้องไปศาลและไม่ถูกบันทึกประวัติการกระทำผิด

คดีซึ่งสามารถพิจารณาแบบรวบรัด (Summary Offences) ได้ นั้น มักจะเป็นคดีเล็กน้อยๆ เช่น ประพฤติตนไม่เรียบร้อย หรือ ลักทรัพย์ราคาเล็กน้อย คดีเหล่านี้มักจะได้รับพิจารณาโดยศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีรวบรัด (Court of Summary Jurisdiction) ส่วนคดีที่ต้องมีคำพิพากษาเป็นกิจลักษณะ (Indictable Offences) มักจะเป็นคดีที่ร้ายแรงกว่า เช่น ทำร้ายร่างกายหรือบุกรุกหรือลักทรัพย์ที่มีราคาสูง ความผิดเหล่านี้จะต้องพิจารณาในศาลสูง (Supreme Court) หรือศาลอาญาเขต (District Criminal Courts) โดยผู้พิพากษาหรือทั้งผู้พิพากษาและคณะลูกขุนในกรณีที่จำเป็นให้การปฏิเสธ

เงินเพิ่ม กล่าวคือ เงินจำนวน \$5 \$20 และ \$30 ดังกล่าว จะถูกเรียกเก็บเพิ่มจากค่าปรับ แต่จะปรากฏในเอกสารที่แยกต่างหาก เจ้าหน้าที่ซึ่งรับผิดชอบในการเรียกเก็บค่าปรับ ไม่ว่าจะเป็นการตรวจหรือเจ้าหน้าที่ศาล จะลงบัญชีแยกไว้ต่างหากหลังจากนั้นก็ส่งเงินดังกล่าวไปให้คณะกรรมการกองทุนค่าเสียหายทางอาญา (Criminal Injuries compensation Fund) ซึ่งบริหารงานโดยสำนักงานอัยการสูงสุด (Attorney General's Department)

การเรียกเก็บเงินเพิ่ม นับเป็นวิธีการที่ยุติธรรมและมีเหตุผลที่จะทำให้มั่นใจได้ว่าผู้กระทำผิดได้มีส่วนช่วยออกค่าใช้จ่ายเพื่อชดเชยให้กับเหยื่ออาชญากรรม การเรียกเก็บเงินเพิ่มนี้เป็นวิธีซึ่งนำมาใช้กันเป็นครั้งแรกในออสเตรเลีย ต่อมารัฐต่างๆ จึงได้ให้ความสนใจวิธีการนี้ การเรียกเก็บเงินจะนำมาใช้ในกรณีที่มีการฝ่าฝืนกฎหมาย และผู้กระทำผิดถูกลงโทษไม่ว่าคดีนั้นจะมีเหยื่อแห่งอาชญากรรมหรือไม่ จึงเป็นแนวทางที่ผู้กระทำผิดโดยส่วนรวมสามารถชดเชยหนี้ของตนแก่สังคมได้ การเรียกเก็บเงินเพิ่มนี้ เดิมมีเป้าหมายว่าในระยะเวลาไม่นาน จำนวนเงินกองทุนสามารถเพิ่มจาก \$10,000 ถึง \$20,000 และเมื่อไม่นานมานี้เองได้เพิ่มขึ้นเป็น \$50,000

ร่างรัฐบัญญัติแก้ไขกฎหมายว่าด้วยเหยื่ออาชญากรรมปี 1990 ได้กำหนดให้เรียกเก็บเงินเพิ่มดังกล่าวได้สูงถึง \$3,000 เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการจัดงานศพของเหยื่ออาชญากรรมซึ่งถึงแก่ความตาย เพราะผลจากการกระทำผิดอาญานั้น อัยการสูงสุดยังมีอำนาจสั่งให้จ่ายเงินสงเคราะห์จากเงินกองทุนค่าตอบแทนความเสียหายทางอาญาแก่เหยื่อแห่งอาชญากรรมตามสมควร เมื่อไม่สามารถดำเนินคดีอาญาแก่ผู้ถูกกล่าวหาไม่ว่าด้วยเหตุผลใด หรือในกรณีที่ไม่มีผู้ถูกลงโทษในคดีนั้น ยิ่งกว่านั้นบทบัญญัติของร่างกฎหมายดังกล่าวยังกำหนดกรอบของการจ่ายค่าตอบแทนความเสียหาย ซึ่งอนุญาตให้มีการจ่ายเงินให้ในฐานะที่พึงพึงแหล่งสุดท้ายด้วย โดยกำหนดจำนวนเงินไว้

สูงถึง \$10,000 เพื่อชดใช้ความเจ็บปวดทรมาน ซึ่งการชดใช้อื่นๆ ไม่อาจจะกระทำได้อย่างพอเพียง ตัวอย่างเช่น การชดใช้โดยผ่านเงินประกันสวัสดิภาพแรงงาน เป็นต้น

น่าสังเกตว่า การจ่ายค่าตอบแทนจากเงินกองทุนค่าตอบแทนความเสียหายทางอาญานั้นมักจะกระทำเป็นรายการสุดท้ายจริงๆ กล่าวคือ เมื่อไม่อาจจะได้รับการชดใช้จากแหล่งอื่นๆ แล้ว เหยื่ออาชญากรรมย่อมไม่อาจได้รับการจ่ายค่าตอบแทนถึง 2 ครั้ง 2 ครา นอกจากนี้ ยังต้องมีการจำกัดจำนวนเงินค่าเสียหายไว้ด้วย เพราะถึงแหล่งสุดท้ายนี้ต้องอาศัยเงินกองกลางของสังคม กล่าวคือ เงินจากภาษีอากรและการจ่ายค่าตอบแทนความเสียหายโดยไม่จำกัดจำนวน ตามแบบของคอมมอนลอว์ที่ไม่อาจทำได้ด้วย เพราะเงินมีจำนวนจำกัด

จำนวนเหยื่ออาชญากรรมซึ่งร้องขอรับการจ่ายค่าตอบแทนจากเงินกองทุนค่าตอบแทนความเสียหายทางอาญาในออสเตรเลียได้เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว เนื่องจากการรับทราบเกี่ยวกับการจ่ายค่าตอบแทนจากแหล่งเงินนี้ได้แพร่หลายมากขึ้น ในระหว่างปี ค.ศ. 1979-1980 มีการจ่ายเงินเพิ่มตามคำร้องขอ 32 ราย เป็นเงินเฉลี่ยประมาณรายละ \$2,746 ในปี 1989-1990 คำร้องขอได้เพิ่มขึ้นเป็น 10 เท่าคือ 343 ราย และอัตราเฉลี่ยของเงินที่จ่ายให้แต่ละรายเพิ่มเป็น \$7,236 การเพิ่มจำนวนค่าตอบแทนขั้นสูงไว้ถึง \$50,000 เมื่อเร็ว ๆ นี้ นั้น จะทำให้อัตราเฉลี่ยการจ่ายค่าตอบแทนแก่เหยื่ออาชญากรรมในคดีทำร้ายร่างกายเพิ่มสูงขึ้นอย่างแน่นอน

แม้ว่าการช่วยเหลือทางการเงินแก่เหยื่ออาชญากรรมจะสามารถช่วยให้เหยื่ออาชญากรรมมีสภาพดีขึ้นจากการตื่นตระหนกจากอาชญากรรม รวมทั้งเป็นการแสดงถึงการรับรู้ความเสียหายของเหยื่อก็ตาม นักวิจัยและบุคคลอื่นๆ ก็ยังมีข้อวิพากษ์วิจารณ์ถึงผลกระทบของการดำเนินการในลักษณะเช่นนี้ว่าจะคุ้มค่าหรือไม่ บางคนแนะนำว่าการจ่ายค่าตอบแทนความเสียหายแบบนี้ อาจจะเป็นผลร้ายต่อเหยื่ออาชญากรรมและก่อให้เกิดความไม่พอใจมากกว่า บางคนก็วิจารณ์ว่าการชดใช้ค่าเสียหายแทนการลงโทษผู้กระทำผิดย่อมเป็นปฏิปักษ์ต่อการปราบปรามอาชญากรรม นอกจากนี้ก็ยังมีคนต้องการให้นำเงินจำนวนที่จ่ายโดยตรงให้เหยื่ออาชญากรรมไปใช้ในการจัดหาทนายความหรือที่ปรึกษาให้เหยื่ออาชญากรรมแทน

การให้บริการ นอกจากการปฏิรูปทางกฎหมายและระเบียบแล้ว ในทางปฏิบัติก็มีการดำเนินการให้ความช่วยเหลือแก่เหยื่ออาชญากรรมเพื่อช่วยบรรเทาผลกระทบทางอารมณ์ ซึ่งเป็นผลมาจากการกระทำความผิดอาญา หน่วยงานที่ให้บริการแก่เหยื่ออาชญากรรม (The Victims of Crimes Services) ได้จัดตั้งขึ้นมาในปี 1979 โดยบรรดาผู้ที่มีความวิตกกังวลเกี่ยวกับเรื่องนี้ในช่วงระยะเวลากว่า 11 ปีที่ผ่านมา หน่วยงานนี้ได้พัฒนาเติบโตขึ้นอย่างรวดเร็วและได้ให้บริการในด้านต่างๆ รวมทั้งจัดหาทนายความให้เหยื่ออาชญากรรมไปแล้วมากมายหลายคดี

ปัจจุบันหน่วยงานนี้สามารถให้บริการแก่ผู้ซึ่งตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมรายใหม่ได้ถึง 30 คนต่อวัน หน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือแก่เหยื่ออาชญากรรมนี้ จะมีเจ้าหน้าที่ประจำเป็นนัก

สังคมสงเคราะห์มีอาชีพ 3 คน ร่วมกันทำงานกับอาสาสมัคร ซึ่งได้รับการฝึกฝนมาอย่างดี อีกจำนวนมาก องค์กรได้รับการอุดหนุนทางการเงินบางส่วนจากกองทุนสงเคราะห์ค่าเสียหายแก่ผู้ได้รับความเสียหายทางอาญา (The Criminal Injuries Compensation Fund) รวมทั้งจากผู้แจ้งความประสงค์บริจาคและเงินบริจาคจากภาคธุรกิจเอกชน เมื่อเร็วๆ นี้ได้มีการขยายของข่ายงานของหน่วยงานไปยังเขตพื้นที่ชนบทของประเทศด้วย ทั้งนี้ เนื่องจากเดิมที่เหยื่ออาชญากรรมในชนบทห่างไกลได้ถูกเพิกเฉยละเลยจากงานบริการนี้ ภายใต้วความพยายามร่วมระหว่างตำรวจและองค์กรให้บริการเหยื่ออาชญากรรมดังกล่าว สังคมชนบทจึงได้รับการส่งเสริมช่วยเหลือในการจัดตั้งงานบริการเหยื่ออาชญากรรม โดยใช้ทรัพยากรและผู้เชี่ยวชาญของตนเอง

ขณะนี้องค์กรให้ความช่วยเหลือเหยื่ออาชญากรรมได้ร่วมมือกับกระทรวงศึกษาธิการแห่งรัฐ (State Education Department) จัดทำโครงการศึกษาครบวงจร สำหรับนักศึกษาจำนวน 10 คนต่อปี ซึ่งคัดเลือกจากทั่วออสเตรเลียได้ เพื่อศึกษาเกี่ยวกับสภาพสังคม การศึกษานี้จะครอบคลุมไปถึงเรื่องเหยื่ออาชญากรรมและการให้ความช่วยเหลือเหยื่อด้วย นอกจากนี้แม้ว่าความร่วมมือระหว่างหน่วยงานให้ความช่วยเหลือเหยื่อกับกรมตำรวจจะทำให้ได้รับทราบข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับเหยื่อมากขึ้นก็ไม่ได้หมายความว่าหน่วยงานจะต้องเชื่อถือข้อมูลนั้นเสมอไป

การจะยอมรับข้อมูลจากตำรวจว่าเป็นไปตามนั้น โดยอัตโนมัติหรือไม่ก็เป็นประเด็นปัญหาอีกอย่างหนึ่งที่โต้เถียงกันในการปฏิรูประบบเหยื่ออาชญากรรมในออสเตรเลีย สำหรับในรัฐออสเตรเลียนั้น ตำรวจสามารถแนะนำให้เหยื่ออาชญากรรมติดต่อขอรับความช่วยเหลือจากหน่วยงานให้ความช่วยเหลือเหยื่ออาชญากรรมได้ นอกจากนี้ยังมีการจัดพิมพ์รายชื่อองค์กรให้ความช่วยเหลือเหล่านี้เป็นรูปเล่มแจกให้กับเหยื่ออาชญากรรมในขณะที่ตำรวจได้รับความความด้วย

การชดใช้ค่าเสียหายแก่เหยื่ออาชญากรรมโดยผู้กระทำความผิด ตามพระราชบัญญัติเหยื่ออาชญากรรมของออสเตรเลีย (VICTIM OF CRIME ACT) ซึ่งยกเลิกพระราชบัญญัติค่าตอบแทนความเสียหายทางอาชญากรรม ค.ศ 1978 (CRIMINAL INJURIES COMPENSATION) เมื่อผู้กระทำความผิดถูกตัดสินว่ากระทำความผิดแล้ว ผู้เสียหายมีสิทธิที่จะร้องขอบังคับตามคำพิพากษาของศาลต่อผู้กระทำความผิด ในการบังคับให้มีการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนหรือค่าชดใช้ในกรณีผู้กระทำความผิดไม่จ่าย โดยคำสั่งศาลให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทน (Compensation) เป็นคำสั่งที่ให้ผู้กระทำความผิดจ่ายเงินให้แก่ผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมสำหรับความเสียหายคือความสูญหายของทรัพย์สินที่เกิดขึ้น รวมทั้งค่าใช้จ่ายที่มีเหตุผลที่เกิดขึ้นจากการกระทำความผิดด้วย ส่วนคำสั่งศาลให้ชดใช้ (Restitution) นั้นเป็นคำสั่งที่ให้จำเลยหรือบุคคลที่สามคืนทรัพย์สินที่เสียไปจากการกระทำความผิดให้แก่ผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรม ซึ่งผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมต้องดำเนินการยื่นคำร้องขอบังคับไปยังพนักงานอัยการ เมื่อผู้กระทำความผิดต้อง

คำพิพากษาของศาลแล้ว โดยต้องยื่นคำร้องขอไม่เกิน 12 วัน นับจากวันที่มีคำพิพากษา โดยพนักงานอัยการจะมีคำขอในนามผู้เสียหายในการเรียกค่าสินไหมทดแทน โดยเป็นผู้นำเสนอข้อมูลของผู้เสียหายที่เกี่ยวกับคำร้องดังกล่าวต่อศาล¹⁹

3.2.3 ประเทศแคนาดา

การคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหาย โดยให้รัฐจ่ายค่าชดเชยแก่ผู้เสียหายในประเทศแคนาดาอย่างจริงจัง เริ่มในปี ค.ศ. 1967 หลังจากประเทศนิวซีแลนด์ซึ่งเป็นประเทศแรกได้ริเริ่มโครงการการจ่ายค่าตอบแทนความเสียหายแก่ผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรม ในปี 1963 และหลังจากประเทศอังกฤษและมลรัฐแคลิฟอร์เนียของประเทศสหรัฐอเมริกาที่ริเริ่มโครงการในปี 1964 และ 1966 ตามลำดับ โดยเริ่มจากเขต Saskatchewan ในปี 1967 ตามด้วยเขต Ontario ในปี 1968 Alberta และ New Foundland ในปี 1969 Manitoba และ New Brunswick ในปี 1971 British Columbia และ Quebec ในปี 1972 ในปัจจุบันทุกเขตในประเทศแคนาดามีโครงการจ่ายค่าตอบแทนความเสียหายให้แก่ผู้เสียหายในความผิดทางอาญาประเภทต่างๆ แม้ว่าค่าตอบแทนดังกล่าว ได้รับการบริหารในแต่ละเมือง แต่ละจังหวัดเป็นเอกเทศจากกัน แต่ละโครงการก็ได้รับการสนับสนุนทางการเงินในด้านการแบ่งปันค่าใช้จ่ายจากรัฐบาลกลาง อย่างไรก็ตาม มีผู้วิจารณ์ว่าโครงการจ่ายค่าตอบแทนความเสียหายแก่ผู้เสียหายในประเทศแคนาดา แท้จริงแล้วไม่ได้กระทำเพื่อเหตุผลทางด้านมนุษยธรรมต่อเหยื่ออาชญากรรม แต่มีเหตุผลเพื่อสนับสนุนให้เหยื่ออาชญากรรมรายงาน ต่อตำรวจ และปรับปรุงเพื่อให้เหยื่ออาชญากรรมให้ความร่วมมือในกระบวนการยุติธรรมทางอาญามากขึ้น²⁰

โครงการช่วยเหลือผู้เสียหายในคดีอาญาไม่สามารถอาศัยรูปแบบใดๆ โดยเฉพาะเป็นหลักการจะดำเนินการตามรูปแบบใดนั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยต่างๆ ตามความเหมาะสม แต่โดยทั่วไปแล้ว โครงการช่วยเหลือผู้เสียหายในประเทศแคนาดามักจะถูกจัดตั้งขึ้นและมีการบริหารงานโดยหน่วยงานของตำรวจ โดยจะมีการจ้างผู้ประสานงานซึ่งเป็นพลเรือน ให้รับผิดชอบในการรับสมัคร ผูกอบรม และดูแลอาสาสมัคร ตลอดจนประชาสัมพันธ์ให้โครงการนี้ได้รับการยอมรับจากชุมชน แม้จะมีบางฝ่ายที่ไม่เห็นด้วยกับรูปแบบที่ให้สถานีตำรวจดูแลโครงการช่วยเหลือผู้เสียหาย แต่เสียงส่วนใหญ่สนับสนุนรูปแบบดังกล่าวโดยให้เหตุผลในทางปฏิบัติว่า จะมีเหยื่ออาชญากรรมเป็นจำนวนมากที่จะใช้ประโยชน์จากบริการ เนื่องจากในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เหยื่ออาชญากรรมจะมีการติดต่อกับตำรวจเป็นอันดับแรกเมื่อมีการร้องทุกข์ ตำรวจมีข้อมูลเกี่ยวกับที่อยู่

¹⁹ <http://www.Legalaid.wa.gov.au / aspx/default.aspx? page = Victims. Xm>.

²⁰ Ezzat A. Fattah. (2002). *Victim Assistance in Canada, Resource Material Series* (No. 56, UNAFEI). pp. 48- 50.

ของผู้เสียหายและสามารถจัดให้ผู้เสียหายเข้ารับบริการที่จัดไว้ได้อย่างรวดเร็ว นอกจากนี้ การที่โครงการนี้ใช้อาสาสมัครมาช่วยปฏิบัติหน้าที่ยังมีข้อดีในเรื่องการประหยัดค่าใช้จ่าย อีกทั้งอาสาสมัครที่เคยมีประสบการณ์เป็นเหยื่ออาชญากรรมจะสามารถเข้าใจความรู้สึกและความเจ็บปวดทางด้านจิตใจของผู้เสียหายได้ดีกว่า จึงมีความเห็นอกเห็นใจและอดทนในการรับฟังปัญหาของผู้เสียหายและมีแนวโน้มจะปฏิบัติต่อผู้เสียหายในฐานะเพื่อนมนุษย์ ซึ่งแตกต่างจากกรณีที่ผู้ปฏิบัติหน้าที่มิได้เป็นอาสาสมัคร แต่เป็นเจ้าหน้าที่ผู้เชี่ยวชาญที่มักจะปฏิบัติต่อผู้เสียหายในฐานะลูกค้าหรือผู้รับบริการ

บริการที่จะช่วยเหลือผู้เสียหายมีความแตกต่างกันไปในผู้เสียหายแต่ละราย บางรายต้องการความช่วยเหลือทางด้านร่างกาย เช่น ช่วยซ่อมแซมบ้าน หรือช่วยขับรถไปส่งบุตรที่โรงเรียน บางรายต้องการข้อมูลและคำแนะนำ บางรายต้องการการเยียวยาบำบัดสภาพทางจิตใจ อย่างไรก็ตาม สิ่งที่ผู้เสียหายมักมีความต้องการร่วมกันคือ การทราบข้อมูลเกี่ยวกับความคืบหน้าของคดีความที่ตนตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม เพื่อตอบสนองต่อความต้องการข้อมูลดังกล่าว หลายเขตในประเทศแคนาดาได้จัดทำหลักเกณฑ์กำหนดแนวทางเพื่อสร้างหลักประกันว่าผู้เสียหายจะได้รับการแจ้งความคืบหน้าของคดีความเป็นระยะๆ นอกจากนี้ ผู้เสียหายจำนวนมากมีความต้องการให้ความช่วยเหลือทางด้านกฎหมายและคำแนะนำในด้านกฎหมาย แต่โดยทั่วไปแล้ว บริการที่ให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายโดยไม่คิดค่าใช้จ่ายมักเน้นไปที่ตัวผู้กระทำผิดที่ยากจน ทำให้ผู้เสียหายจำเป็นต้องจ้างทนายความในกรณีที่ต้องการคำปรึกษาทางกฎหมาย ด้วยเหตุนี้ หลายท้องถิ่นในประเทศแคนาดาจึงจัดให้มีบริการแก่ผู้เสียหายที่ต้องการได้รับคำปรึกษาขั้นพื้นฐานเกี่ยวกับกฎหมายโดยไม่คิดค่าใช้จ่าย ซึ่งอาจให้พนักงานอัยการหรือนิติกรเป็นผู้ให้คำปรึกษา

การให้ความช่วยเหลือทางการเงิน แม้แต่แต่ละเขตของประเทศแคนาดาจะบริหารระบบการจ่ายค่าตอบแทนความเสียหายให้แก่ผู้เสียหายในคดีอาญาเป็นเอกเทศจากกัน รัฐบาลกลางล้วนให้การสนับสนุนในการแบ่งสรรค่าใช้จ่าย เพื่อให้เกิดความมั่นใจว่ามีการจัดทำโครงการและระบบที่เป็นเอกภาพภายใต้มาตรฐานขั้นต่ำ และแม้ว่าโครงการการจ่ายเงินค่าตอบแทนดังกล่าวในแต่ละเขตมีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน แต่ก็มีความแตกต่างในด้านรายละเอียด เช่น ใน Ontario, Saskatchewan, Newfoundland และ Alberta มีการจัดตั้งคณะกรรมการเฉพาะดูแลในเรื่องนี้ ขณะที่ใน Quebec, Manitoba และ British Columbia อยู่ภายใต้กลไกในเรื่องค่าตอบแทนทางด้านแรงงานซึ่งมีการจัดตั้งอยู่แล้ว ส่วนในเขตนอกเหนือจากนี้ อยู่ในอำนาจของผู้พิพากษาในเขตนั้นๆ โครงการแต่ละโครงการยังมีความแตกต่างในเรื่องจำนวนเงินขั้นสูงและขั้นต่ำในการจ่ายค่าตอบแทนและรูปแบบของการจ่ายเงิน อย่างไรก็ตาม สถานการณ์เกี่ยวกับการจ่ายค่าตอบแทนความเสียหายในประเทศแคนาดาเหมือนกับในหลายประเทศที่ประสบปัญหาในเรื่องจำนวนค่าตอบแทนที่จ่ายให้ไม่เพียงพอและเงื่อนไขในการจ่ายอยู่ภายใต้ข้อจำกัดหลายประการ เพื่อเป็นการเยียวยาปัญหาดังกล่าว รัฐบาล

ในหลายประเทศ รวมทั้งรัฐบาลแคนาดาหลักการทางการเงินเกี่ยวกับค่าตอบแทนของผู้เสียหายไปให้ผู้กระทำความผิดในรูปแบบของค่าปรับที่จ่ายแก่ผู้เสียหาย (victim fine surcharge) ซึ่งบังคับเอาจากจำเลยที่ต้องคำพิพากษาให้จ่ายค่าปรับ²¹ แต่ก็ยังคงประสบปัญหาในเรื่องข้อจำกัดเกี่ยวกับประเภทของผู้เสียหายที่มีสิทธิได้รับค่าตอบแทนความเสียหาย ซึ่งถูกกำหนดไว้เพียงไม่กี่ประเภท จำนวนค่าตอบแทนที่ไม่พอเพียงและขั้นตอนการจ่ายที่ใช้เวลานานมาก นอกจากนี้ โครงการการจ่ายค่าตอบแทนความเสียหายแก่ผู้เสียหายส่วนใหญ่ไม่ได้จัดเงินค่าตอบแทนสำหรับชดเชยความเจ็บปวดทางด้านสภาพจิตใจของเหยื่ออาชญากรรม รวมทั้งผู้เสียหายส่วนมากจะไม่ทราบถึงความมีอยู่ของโครงการการจ่ายค่าตอบแทนความเสียหายดังกล่าว²²

การชดใช้ความเสียหายโดยผู้กระทำความผิด (Offender Restitution) มาตรา 725 แห่งประมวลกฎหมายอาญาของประเทศแคนาดา บัญญัติ “ให้ศาลซึ่งลงโทษหรือปล่อยตัวจำเลย โดยคำขอของอัยการสูงสุดหรือโดยเห็นเอง สั่งให้จำเลยชดใช้ความเสียหายแก่ผู้เสียหาย ภายใต้เงื่อนไขที่ศาลกำหนด ทั้งนี้ ต้องคำนึงถึงความเป็นไปได้และความเหมาะสมของสถานการณ์ อนึ่งภายใต้มาตรา 737.8 การชดใช้ความเสียหายดังกล่าวคงเป็นผลให้มีการลดโทษจำคุกได้”

ความเสียหายที่ศาลจะสั่งให้มีการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนจากอาชญากรรม ได้แก่

- 1) ความเสียหาย การถูกทำลาย ความเสียหายที่เกี่ยวกับทรัพย์สิน ซึ่งคำสั่งให้ชดใช้ไม่มากไปกว่าค่าของทรัพย์สิน และจะลดลงหากผู้เสียหายได้รับทรัพย์สินกลับคืนมา
- 2) การเจ็บปวดทางร่างกาย ซึ่งคำสั่งชดใช้จะครอบคลุมถึงเงินที่เสียไป ตลอดจนรายได้ที่เสียไป
- 3) ค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจากการย้ายบ้าน รวมถึงค่าใช้จ่ายที่สมเหตุสมผลด้วย
- 4) ความเสียหายที่เกิดขึ้นเพราะความไม่รู้ เช่น การให้กู้ยืมเงินในการขโมยทรัพย์สิน เมื่อทรัพย์สินกลับคืนมาสู่เจ้าของ คำสั่งชดใช้จะรวมถึงความเสียหายที่เกิดขึ้น แต่ไม่เกินจำนวนแรกที่จ่ายไปหรือจำนวนที่เป็นการกู้เงิน²³

ทั้งนี้ หากผู้เสียหายได้รับความเสียหายทางการเงินอันเป็นผลมาจากอาชญากรรม ผู้เสียหายมีสิทธิที่จะได้รับการชดใช้จากผู้กระทำความผิด โดยผู้เสียหายต้องทำเป็นคำร้องและกรอกจำนวนเงินที่ต้องการได้รับเป็นค่าชดใช้ โดยไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียมในการยื่นคำร้องดังกล่าว ดังเช่นการฟ้องคดีแพ่งทั่วไป เพื่อให้ตำรวจดำเนินการส่งคำร้องขอค่าสินไหมทดแทนไปยัง

²¹ ประมวลกฎหมายอาญาของแคนาดา, มาตรา 727.9 .

²² Ezzat A. Fattah. supra note. at 55-56.

²³ <http://www.Solgen.gov.ab.ca/victim/restitution.aspx>.

พนักงานอัยการและส่งไปยังศาลเพื่อมีคำสั่งชดใช้ หลังจากที่ศาลได้พิจารณาแล้ว หากเห็นว่าผู้กระทำผิดได้กระทำความผิดจริง ผู้พิพากษาจะพิจารณารชดใช้ให้กับผู้เสียหาย โดยศาลจะพิจารณาจำนวนเงินที่ร้องขอให้มีการชดใช้จากเอกสารที่เป็นพยานหลักฐานแสดงถึงจำนวนเงินค่าเสียหายดังกล่าวในคำร้อง เช่น ใบเสร็จรับเงิน หรือเอกสารอื่นๆ ที่สามารถใช้เป็นพยานหลักฐานได้ เป็นต้น หากผู้กระทำผิดไม่สามารถจ่ายเงินค่าปรับหรือค่าชดใช้ได้ทั้งหมด ให้จ่ายเป็นค่าชดใช้ให้แก่ผู้เสียหายก่อนที่จะชำระค่าปรับ²⁴

²⁴ <http://www.Solgen.gov.ab.ca/victim/help-for-victims.aspx>.

บทที่ 4

วิเคราะห์เปรียบเทียบบทบาทของกระบวนการยุติธรรมต่อมาตรการคุ้มครอง สิทธิผู้เสียหาย ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1

ตามหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ แนวความคิดเกี่ยวกับภาระหน้าที่ของรัฐในการดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชนให้เกิดความสงบสุขแก่สังคม เมื่อมีการกระทำความผิดอาญาต่อบุคคล ย่อมแสดงว่ารัฐบกพร่องในหน้าที่ในการปกป้องประชาชนของตนให้ปลอดภัยจากอาชญากรรม รัฐจึงมีภาระหน้าที่ที่ต้องช่วยเหลืออำนวยความสะดวกหรือจัดให้มีมาตรการเยียวยาความเสียหายแก่ผู้เสียหาย ทั้งนี้ องค์การในกระบวนการยุติธรรมทางอาญามีแนวทางความเหมาะสมอย่างไรในบทบาทของการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการอำนวยความสะดวกให้ผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญา ตลอดจนความเหมาะสมของการบังคับใช้ของกฎหมายดังกล่าว และผู้เสียหายที่มีสิทธิได้รับความคุ้มครอง ตาม มาตรา 44/1 นี้ควรหมายถึงบุคคลใด ตลอดจนแนวทางความเหมาะสมของมาตรการบังคับให้จำเลยชดเชยค่าสินไหมทดแทน เพื่อการพัฒนากระบวนการยุติธรรมทางอาญาให้สามารถคุ้มครองผู้เสียหายได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นไปตามเจตนารมณ์ด้วยหลักการและเหตุผลต่อไป

ทั้งนี้ ตาม พ.ร.บ. แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2548 (ฉบับที่ 24) ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมหลักเกณฑ์ในเรื่องการดำเนินคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา มาตรา 44/1 และมาตรา 44/2 โดยเป็นกฎหมายที่สำนักงานศาลยุติธรรมเป็นผู้เสนอ ซึ่งมีผลใช้บังคับไปเมื่อวันที่ 30 ธันวาคม พ.ศ. 2548 ได้เพิ่มหลักการใหม่ โดยกฎหมายได้ให้สิทธิแก่ผู้เสียหายสามารถยื่นคำร้องเรียกค่าสินไหมทดแทนเข้ามาในคดีอาญาที่อัยการเป็นโจทก์ได้แก่ค่าสินไหมทดแทนความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย จิตใจ หรือได้รับความเสื่อมเสียต่อเสรีภาพในร่างกาย ชื่อเสียง หรือได้รับความเสียหายในทางทรัพย์สินอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดของจำเลย ด้วยเหตุผลอันเป็นสาระสำคัญพอสรุปได้ ดังนี้

ประการแรก ด้วยเหตุผลที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 43 ไม่สามารถคุ้มครองเยียวยาความเสียหายของผู้เสียหายในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาได้อย่างทั่วถึง ถึงแม้ตามบทบัญญัติใน มาตรา 43 ได้กำหนดให้อัยการที่ฟ้องคดีอาญาสามารถเรียกร้องสิทธิในทางแพ่งแทนผู้เสียหายได้ แต่ก็ไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้เสียหายในการได้รับการ

เสียหายความเสียหายจากผู้กระทำความผิดได้อย่างทั่วถึงและโดยง่าย เพราะการใช้สิทธิทางแพ่งในการเรียกค่าสินไหมทดแทนตามมาตรา 43 ถูกจำกัดให้ทำได้เฉพาะในคดีที่เป็นความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินเพียง 9 สถาน พนักงานอัยการจะใช้อำนาจเรียกให้จำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนอื่นๆ นอกจากขอให้คืนหรือใช้ราคาทรัพย์สินไม่ได้ แต่หากผู้เสียหายประสงค์จะเรียกค่าเสียหายหรือเรียกร้องสิทธิประการอื่นที่มีได้เป็นการขอให้คืนหรือใช้ราคาทรัพย์สินที่ถูกประทุษร้าย ผู้เสียหายจะต้องไปฟ้องเรียกค่าสินไหมทดแทนด้วยตนเอง โดยเสียค่าธรรมเนียมและค่าใช้จ่ายต่างๆ เหมือนคดีแพ่งทั่วไปซึ่งทำให้เกิดภาระและความยุ่งยากแก่ผู้เสียหาย¹

ประการที่สอง ทั้งนี้เพื่อให้เป็นไปตามหลักการในการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 245 วรรคหนึ่ง ที่บัญญัติให้บุคคลซึ่งเป็นผู้เสียหายในคดีอาญามีสิทธิได้รับความคุ้มครอง การปฏิบัติที่เหมาะสม และค่าตอบแทนที่จำเป็นและเหมาะสมจากรัฐ ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ²

ประการที่สาม เพื่อให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากลเกี่ยวกับหลักประกันสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญาที่สำคัญและเป็นหลักการพื้นฐาน คือ ปฏิญญาว่าด้วยหลักการพื้นฐานเกี่ยวกับการอำนวยความสะดวกแก่ผู้ได้รับความเสียหายจากอาชญากรรมและการใช้อำนาจโดยไม่ถูกต้อง ค.ศ.1985 (Declaration of Basic Principles of Justice for Victims of Crime and Abuse of Power 1985)³

4.1 วิเคราะห์เปรียบเทียบบทบาทของศาลยุติธรรมในการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหาย ตาม มาตรา 44/1

4.1.1 ปฏิญญาสากลว่าด้วยหลักการพื้นฐานเกี่ยวกับการอำนวยความสะดวกแก่ผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมและการใช้อำนาจโดยมิชอบ ค.ศ. 1985 มาตรา 5

วัตถุประสงค์ของการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญาก็คือ “ความยุติธรรม” ที่รัฐจะต้องมีมาตรการให้ความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่เข้ามาเกี่ยวข้องในทุกขั้นตอนของระบบความยุติธรรมทางอาญา ทั้งนี้ยังเป็นการสร้างหลักประกันให้กับประชาชนว่า รัฐซึ่งหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยให้แก่ประชาชนในสังคมจะเป็นผู้อำนวยความสะดวกด้วยความเป็นธรรมและคุ้มครองสิทธิและผลประโยชน์ให้แก่ประชาชนในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

¹ รายงานการประชุมคณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ครั้งที่ 1294-1/2546 สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. หน้า 3.

² รายงานการประชุมคณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ครั้งที่ 1296-3 /2546 สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. หน้า 3.

³ อนันต์ เสนอคุ้ม, ชาญณรงค์ ปราณีจิตต์, กมล คำเพ็ญ และคณะ. เล่มเดิม. หน้า 1.

ทั้งนี้ หลักการให้ความช่วยเหลือและคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายโดยรัฐของไทย ได้ยึดถือตาม “ปฏิญญาว่าด้วยหลักการพื้นฐานเกี่ยวกับการอำนวยความสะดวกแก่ผู้ที่ได้รับความเสียหายจากอาชญากรรมและการใช้อำนาจโดยไม่ถูกต้อง” (Declaration of Basic Principles of Justices for Victims of Crime and Abuse of Power 1985 Article 5) อันเป็นเหตุผลสำคัญประการหนึ่ง ในการแก้ไขเพิ่มเติมหลักเกณฑ์ในเรื่องการดำเนินคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา มาตรา 44/1 และมาตรา 44/2 ตาม พ.ร.บ. แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2548 (ฉบับที่ 24) เพื่อให้สอดคล้องกับหลักมาตรฐานสากลดังกล่าว ที่นานาอารยประเทศได้บัญญัติกฎหมายภายในหรือกฎหมายเฉพาะขึ้น เพื่อให้รัฐมีบทบาทในการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายจากอาชญากรรมทางอาญาในการเยียวยาความเสียหายได้อย่างรวดเร็ว เป็นธรรม ประหยัด และเข้าถึงได้ง่าย⁴ ซึ่งปฏิญญาว่าด้วยหลักการพื้นฐานเกี่ยวกับการอำนวยความสะดวกแก่ผู้ที่ได้รับความเสียหายจากอาชญากรรมได้วางหลักการสำคัญในบทบาทของศาลยุติธรรมในฐานะองค์กรในกระบวนการยุติธรรมของรัฐในการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายจากอาชญากรรมไว้ให้สามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม และได้รับการปฏิบัติที่เป็นธรรม (Access to justice and fair treatment) กล่าวคือ “ต้องมีกลไกตุลาการและกลไกบริหารในการส่งเสริมและสนับสนุนเพื่อให้เหยื่อสามารถได้รับการเยียวยา (Redress) ผ่านการดำเนินการที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ด้วยความรวดเร็ว เป็นธรรม ไม่เสียค่าใช้จ่ายมากและสามารถเข้าถึงได้ง่าย (Accessible) อีกทั้งเหยื่อควรได้รับการแจ้งให้ทราบถึงสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาผ่านกลไกเหล่านั้น”

ศาลยุติธรรมได้มีบทบาทในการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายจากการกระทำผิดทางอาญาในการส่งเสริมและสนับสนุนเพื่อให้ผู้เสียหายจากอาชญากรรมสามารถได้รับการเยียวยา (Redress) ผ่านการดำเนินการที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ด้วยความรวดเร็ว เป็นธรรม ไม่เสียค่าใช้จ่ายมากและสามารถเข้าถึงได้ง่าย (Accessible) อีกทั้งเหยื่อควรได้รับการแจ้งให้ทราบถึงสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาผ่านกลไกเหล่านั้น⁵ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 และมาตรา 44/2 เพื่อให้สอดคล้องกับปฏิญญาสากลว่าด้วยหลักการพื้นฐานเกี่ยวกับการอำนวยความสะดวก

⁴ แหล่งเดิม. หน้า 1.

⁵ ปฏิญญาสากลว่าด้วยหลักการพื้นฐานเกี่ยวกับการอำนวยความสะดวกแก่ผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมและการใช้อำนาจโดยมิชอบ มาตรา 5 บัญญัติว่า “Judicial and administrative mechanisms should be established and strengthened where necessary to enable victims to obtain redress through formal or informal procedures that are expeditious ,fair, inexpensive and accessible. Victim should be informed of their rights in seeking redress through such mechanisms.”

ยุติธรรมแก่ผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมและการใช้อำนาจโดยมิชอบ มาตรา 5 โดยแบ่งระบบการดำเนินคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา ตาม มาตรา 44/1 นี้ เป็น 2 ระบบ ดังนี้

4.1.1.1 ระบบการดำเนินคดีที่เป็นทางการในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

การชดใช้ค่าสินไหมทดแทนในประเทศไทย ตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 นี้ มีวิธีพิจารณาคดีในการพิสูจน์ความเสียหายไปพร้อมกับการพิสูจน์ความผิดของจำเลย ซึ่งเป็นวิธีพิจารณาที่ใช้อยู่ในประเทศภาคพื้นยุโรปในประเทศที่มีกฎหมายในระบบ Civil Law⁶ โดยที่เน้นวัตถุประสงค์หลักของคดีอาญาเป็นหลัก ซึ่งก็คือการพิสูจน์ความผิดของผู้กระทำความผิดเพื่อนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษตามกฎหมาย แต่หากการกระทำความผิดของผู้กระทำความผิดทำให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่นด้วยแล้ว ผู้ที่ได้รับความเสียหายก็มีสิทธิที่จะดำเนินการฟ้องร้องในทางแพ่งเพื่อเรียกร้องให้มีการชดใช้ค่าเสียหายที่เกิดขึ้นจากการกระทำความผิดเป็นคดีแพ่งต่างหากจากคดีอาญา แต่เพื่อให้วิธีพิจารณาในคดีเกี่ยวเนื่องกันเสร็จสิ้นไปในคราวเดียวกัน จึงได้มีการบัญญัติกฎหมายเพื่อให้เป็นสิทธิของผู้เสียหายที่มีสิทธิจะเรียกค่าเสียหายในทางแพ่งสามารถยื่นคำร้องเพื่อเรียกค่าเสียหายดังกล่าวมาในคดีอาญาได้ และศาลที่พิจารณาคดีอาญามีอำนาจที่จะพิพากษาคดีในส่วนแพ่ง อันเป็นการให้ความสะดวกในการดำเนินคดีกับทั้งผู้กระทำความผิดและผู้เสียหายเพื่อให้ต้องเข้าร่วมในกระบวนการยุติธรรมเท่าที่จำเป็นและวิธีพิจารณาสามารถเสร็จสิ้นไปได้โดยเร็ว

การดำเนินคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา ตาม มาตรา 44/1 นี้ การดำเนินคดีหลักในส่วนอาญาของพนักงานอัยการยังคงดำเนินการสืบพยานไปตามปกติ กล่าวคือ จะดำเนินการสืบพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ความผิดของจำเลยโดยพนักงานอัยการก่อน เมื่อสืบพยานของพนักงานอัยการเสร็จสิ้นแล้ว ก็ให้สืบพยานหลักฐานในส่วนแพ่งของผู้เสียหาย อันเป็นการจัดลำดับความสำคัญของการสืบพยานว่า กฎหมายให้นำหน้าหรือความสำคัญแก่การดำเนินคดีอาญาเพื่อพิสูจน์ความผิดของจำเลยเป็นหลัก ส่วนการนำสืบถึงค่าสินไหมทดแทนในคดีส่วนแพ่งของผู้เสียหายนั้นตั้งอยู่บนพื้นฐานในคดีส่วนอาญาของพนักงานอัยการ โจทก์เท่านั้น ผู้เสียหายจึงมีภาระการพิสูจน์และมีหน้าที่นำสืบถึงค่าสินไหมทดแทนที่ตนเรียกร้อง เพื่อให้ศาลมีข้อมูลเพียงพอที่จะพิจารณากำหนดราคาทรัพย์สินหรือจำนวนค่าสินไหมทดแทนได้อย่างถูกต้องและเป็นธรรมตามควรแก่ความเสียหายอันแท้จริงที่เกิดขึ้นจากการกระทำของจำเลย โดยในการสืบพยานของผู้เสียหายนี้จะไม่รวมถึงข้อเท็จจริงอันเกี่ยวกับการกระทำความผิดของจำเลยตามที่ถูกกล่าวหา และหลังจากนั้นจึงเป็นการ

⁶ บรรหาร คำลา. (2549, พฤษภาคม-มิถุนายน). “สรุปสัมมนาทางวิชาการ เรื่องการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญาและการชดใช้ค่าสินไหมทดแทน.” *มูลนิธิ*, 3, 3. หน้า 27.

สืบพยานฝ่ายจำเลยเหมือนคดีอาญาโดยปกติ ทั้งนี้จำเลยมีสิทธินำสืบพยานหลักฐานหักล้างถึงจำนวนค่าสินไหมทดแทนที่ฝ่ายผู้เสียหายเรียกร้องได้

เมื่อศาลได้รับคำร้องของผู้เสียหายแล้ว กฎหมายกำหนดให้ศาลเป็นผู้แจ้งให้จำเลยทราบและสอบถามคำให้การของจำเลยเพื่อแก้คำร้องของผู้เสียหาย ซึ่งจำเลยอาจให้การแก้คำร้องด้วยวาจาหรือเป็นหนังสือก็ได้ คำให้การของจำเลยเพื่อแก้คำร้องไม่มีความจำเป็นต้องยื่นคำให้การภายใน 15 วัน เหมือนวิธีพิจารณาความแพ่ง ทั้งนี้ไม่นับบทบัญญัติในเรื่องของการขาดนัดยื่นคำให้การ หรือการขาดนัดพิจารณามาใช้บังคับ

ก่อนการสืบพยานฝ่ายผู้เสียหาย ผู้เสียหายต้องยื่นบัญชีระบุพยานต่อศาล แม้ว่ากฎหมายจะไม่ได้กำหนดระยะเวลาในการยื่นบัญชีระบุพยานของผู้เสียหายไว้ แต่เมื่อพิจารณาถึงบทบัญญัติมาตรา 44/1 วรรคสอง ที่กำหนดให้การยื่นคำร้องของผู้เสียหายเพื่อเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน ผู้เสียหายมีสิทธิยื่นเมื่อใดก็ได้ก่อนเริ่มสืบพยานโจทก์ ดังนั้น ผู้เสียหายจึงควรยื่นบัญชีระบุพยานเข้าไปพร้อมกันด้วยกับการยื่นคำร้อง เว้นแต่ระยะเวลาก่อนเริ่มสืบพยานเหลืออยู่มากกว่า 7 วัน ก็อาจยื่นบัญชีระบุพยานก่อนวันสืบพยานไม่น้อยกว่า 7 วันได้

ศาลจะอนุญาตให้ผู้เสียหายนำสืบถึงความเสียหายเพื่อกำหนดค่าสินไหมทดแทนได้เท่าที่จำเป็นเท่านั้น เนื่องจากกฎหมายได้กำหนดและให้ความสำคัญกับการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ โจทก์เป็นหลัก ประกอบกับจำเลยมีสิทธิตามรัฐธรรมนูญที่จะได้รับการพิจารณาคดีโดยรวดเร็ว ต่อเนื่อง และเป็นธรรม การที่กฎหมายให้สิทธิแก่ผู้เสียหายที่จะเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนจากจำเลยได้เพียงยื่นคำร้องเข้ามาในคดีของพนักงานอัยการ โจทก์เท่านั้น กฎหมายจึงกำหนดบทบาทของศาลในการควบคุมกระบวนการพิจารณาในคดีส่วนแพ่งให้แล้วเสร็จไปในเวลาอันสมควร โดยไม่ให้มีผลกระทบก่อให้เกิดความล่าช้าหรือเกิดอุปสรรคในการพิจารณาคดีส่วนอาญา หากผู้เสียหายนำสืบถึงประเด็นเรื่องค่าสินไหมทดแทนเกินความจำเป็น ศาลมีอำนาจที่จะไม่อนุญาตได้ ตาม มาตรา 44/2

ในการสืบพยานของฝ่ายผู้เสียหายนี้ หากศาลพิจารณาแล้วเห็นสมควรเนื่องจากผู้เสียหายได้กล่าวแสดงรายละเอียดเกี่ยวกับความเสียหายในหลายประเด็นหรือมีความซับซ้อนยุ่งยาก อันจะมีผลให้การดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ โจทก์เป็นอุปสรรคหรือเกิดความติดขัดเนิ่นช้า กฎหมายกำหนดให้ศาลมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีส่วนอาญาไปก่อน แล้วจึงมาพิจารณาพิพากษาในคดีส่วนแพ่งในภายหลัง และทำคำพิพากษาคดีส่วนแพ่งอีกฉบับก็ได้ ทั้งนี้เมื่อศาลมีคำพิพากษาในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา ตาม มาตรา 44/1 นี้แล้ว การอุทธรณ์หรือฎีกาคำพิพากษาคดีส่วนอาญาต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ว่าด้วยการอุทธรณ์หรือฎีกา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และการอุทธรณ์หรือฎีกาคำพิพากษาคดีส่วนแพ่งต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ว่าด้วยการอุทธรณ์หรือฎีกา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

4.1.1.2 ระบบการดำเนินคดีที่ไม่เป็นทางการในกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์

การประนอมข้อพิพาทในคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา มีลักษณะเป็นกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ที่แทรกเข้ามาในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เพื่อให้คดีอาญาและคดีแพ่งที่สามารถยุติลงได้โดยไม่ต้องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาอย่างเต็มรูปแบบสามารถเสร็จสิ้นไปได้โดยเร็วด้วยความพอใจของของคู่กรณี ซึ่งตามกฎหมายไทย พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 24) พ.ศ. 2548 ได้มีการใช้กระบวนการในการไกล่เกลี่ยในเบื้องต้นและกระบวนการในการประนอมข้อพิพาทเพื่อไกล่เกลี่ยคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาที่สามารถตกลงกันได้ให้เป็นขั้นตอนหนึ่งในวิธีพิจารณาในการดำเนินคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาโดยมีรายละเอียดดังนี้

กระบวนการในการประนอมข้อพิพาทในคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาแบ่งออกได้เป็น 2 กรณี คือ

กรณีแรก กรณีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ ตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 เมื่อศาลมีคำสั่งรับคำร้องเรียกค่าสินไหมทดแทนแล้ว ให้ศาลมีคำสั่งนัดพร้อมผู้เสียหายและจำเลยเพื่อประนอมข้อพิพาทในวันถัดไป และเมื่อถึงวันนัดพร้อมเพื่อประนอมข้อพิพาทให้ศาลพยายามไกล่เกลี่ยผู้เสียหายกับจำเลยในเบื้องต้น ในกรณีที่ไกล่เกลี่ยแล้วทั้งสองฝ่ายสามารถตกลงกันได้เฉพาะในคดีส่วนแพ่ง โดยผู้เสียหายถอนคำร้องเรียกค่าสินไหมทดแทนให้ศาลมีคำสั่งจำหน่ายคดีในส่วนแพ่งออกจากสารบบความ หากผู้เสียหายประสงค์จะให้ศาลมีคำพิพากษาตามยอม ก็ให้ทำสัญญาประนีประนอมยอมความไว้เพื่อรอพิพากษาไปพร้อมกับคดีอาญา ส่วนคดีอาญาให้ศาลดำเนินการ ไปปกติ

1) ในกรณีที่ไกล่เกลี่ยแล้ว ทั้งสองฝ่ายสามารถตกลงกันได้ทั้งในคดีอาญาและคดีแพ่ง

ก. หากเป็นความผิดอาญาอันยอมความได้ และผู้เสียหายได้ถอนคำร้องทุกข์ในคดีอาญา ก็ให้ศาลมีคำสั่งจำหน่ายคดีทั้งหมดออกจากสารบบความ แต่ถ้าผู้เสียหายประสงค์จะให้ศาลมีคำพิพากษาตามยอมในคดีส่วนแพ่ง ก็ให้ศาลมีคำสั่งจำหน่ายคดีอาญาและพิพากษาคดีส่วนแพ่งตามสัญญาประนีประนอมยอมความ

ข. หากเป็นความผิดอาญาแผ่นดิน และจำเลยให้การรับสารภาพ ก็ให้ศาลมีคำพิพากษาคดีอาญา ส่วนคดีแพ่งถ้าผู้เสียหายมิได้ถอนคำร้องเรียกค่าสินไหมทดแทน เพราะประสงค์จะให้ศาลมีคำพิพากษาตามยอม ก็ให้ศาลมีคำพิพากษาตามสัญญาประนีประนอมยอมความไปในฉบับเดียวกับคำพิพากษาคดีอาญา

2) ในกรณีที่ไกล่เกลี่ยแล้ว ทั้งสองฝ่ายไม่สามารถตกลงกันได้ ถ้าผู้เสียหายหรือคู่ความฝ่ายใดร้องขอหรือศาลเห็นสมควร เนื่องจากผู้เสียหายกับจำเลยมีความสัมพันธ์กันมาก่อน

ไม่ว่าจะเป็นความสัมพันธ์ทางครอบครัว หรืออาชีพการงาน หรือเป็นความผิดที่กระทำโดยประมาท หรือเป็นกรณีที่ศาลเห็นว่า การประณอมข้อพิพาทจะก่อให้เกิดประโยชน์แก่คู่กรณีหรือสังคมโดยรวม ทั้งนี้ศาลอาจมีคำสั่งให้นำคดีเข้าสู่กระบวนการประณอมข้อพิพาทต่อไป⁷

กรณีที่สอง ผู้เสียหายเป็นโจทก์ฟ้องเอง โดยมีเหตุสมควรที่จะยื่นคำขอยกเว้นค่าธรรมเนียมศาล ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 254 วรรคสอง หรือกรณีผู้เสียหายเป็นโจทก์ฟ้องคดีแพ่งเกี่ยวกับคดีอาญาเอง ตามมาตรา 40 โดยเสียค่าธรรมเนียมศาลดังกล่าวแล้ว ในวันนัดไต่สวนมูลฟ้อง ศาลอาจไต่ถามถึงคู่ความในเบื้องต้น และอาจมีคำสั่งให้นำคดีเข้าสู่กระบวนการประณอมข้อพิพาท โดยนัดไต่สวนมูลฟ้องควบคู่ไปด้วยก็ได้ เมื่อศาลได้มีคำสั่งประทับฟ้องคดีอาญาแล้ว หากศาลยังไม่ได้ไต่ถามถึงคู่ความ ให้ศาลมีคำสั่งนัดพร้อมคู่ความเพื่อประณอมข้อพิพาท โดยศาลอาจไต่ถามถึงคู่ความในเบื้องต้นก่อน และอาจมีคำสั่งนำคดีเข้าสู่กระบวนการประณอมข้อพิพาทต่อไป⁸

ทั้งสองกรณีดังกล่าว เมื่อศาลได้มีคำสั่งให้นำคดีเข้าสู่กระบวนการประณอมข้อพิพาทแล้ว ให้ศูนย์ประณอมข้อพิพาทกำหนดวันนัดประณอมข้อพิพาทและแจ้งให้คู่ความที่เกี่ยวข้องทราบ โดยการประณอมข้อพิพาทจะต้องดำเนินการต่อหน้าคู่ความและบุคคลที่เกี่ยวข้อง เว้นแต่ผู้ประณอมข้อพิพาทเห็นเป็นการจำเป็นเพื่อประโยชน์ในการประณอมข้อพิพาทก็อาจดำเนินการเป็นการลับเฉพาะต่อหน้าตัวความทุกฝ่ายหรือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งก็ได้ ก่อนเริ่มการประณอมข้อพิพาท ให้ผู้ประณอมข้อพิพาทแจ้งแก่คู่ความให้ทราบว่าข้อเท็จจริงที่เจรจาจะไม่นำไปใช้ในการพิจารณาคดีและไม่ผูกพันองค์คณะผู้พิพากษาหรือคู่ความในการดำเนินกระบวนการพิจารณาหรือพิพากษาคดี

ผู้ประณอมข้อพิพาท⁹ ต้องดำเนินการประณอมข้อพิพาทให้แล้วเสร็จก่อนวันนัดสืบพยาน แต่หากไม่สามารถดำเนินการได้ทันทีให้รายงานให้ศาลทราบเพื่อให้ศาลมีคำสั่งตาม

⁷ ระเบียบศาลอาญาว่าด้วยแนวปฏิบัติในการดำเนินคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา พ.ศ. 2549 ข้อ 15.3 (1) (2) (3).

⁸ ระเบียบศาลอาญาว่าด้วยแนวปฏิบัติในการดำเนินคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา พ.ศ. 2549 ข้อ 12 13 และ 14.

⁹ การแต่งตั้งผู้ประณอมข้อพิพาทเพื่อทำหน้าที่ประณอมข้อพิพาทประจำศูนย์ประณอมข้อพิพาทนั้น แต่งตั้งบุคคลที่มีความรู้ความสามารถในศาสตร์ต่างๆ เช่น แพทย์ศาสตร์ จิตวิทยา สังคม สงเคราะห์ศาสตร์ นิติศาสตร์ หรือรัฐศาสตร์ เป็นต้น และบุคคลดังกล่าวต้องเป็นผู้พิพากษาในศาลอาญา หรือเป็นผู้ประณอมข้อพิพาทที่ขึ้นทะเบียนไว้ตามระเบียบคณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรมว่าด้วยการไต่ถามข้อพิพาท หรือเป็นบุคคลอื่น ซึ่งอธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาเห็นว่าเป็นผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญและมีประสบการณ์ในการประณอมข้อพิพาทเป็นอย่างดี.

ตามที่เห็นสมควรต่อไป หากผู้เสียหายกับจำเลยได้ทำสัญญาประนีประนอมยอมความกันก็ให้ ผู้ประนอมข้อพิพาทรายงานผลการประนอมข้อพิพาทต่อศาล โดยให้เสนอสัญญาประนีประนอมยอมความไปพร้อมกับรายงานด้วย ในระหว่างการประนอมข้อพิพาทนี้ผู้ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอาจ ถอนตัวจากการประนอมข้อพิพาทก็ได้

เมื่อผู้เสียหายและจำเลยสามารถไกล่เกลี่ยกันได้ไม่ว่าในชั้นไกล่เกลี่ยหรือ ชั้นประนอมข้อพิพาท ผู้เสียหายก็มีสิทธิที่จะได้รับค่าเสียหายจากสัญญาประนีประนอมยอมความ โดยให้ศาลมีคำพิพากษาตามยอม ซึ่งหากจำเลยไม่มีทรัพย์สินพอที่จะชดเชยให้ผู้เสียหาย การไกล่เกลี่ยหรือการประนอมข้อพิพาทก็ไม่อาจสำเร็จลงได้ ผู้เสียหายก็อาจไม่ได้รับค่าเสียหายจึงต้อง ดำเนินการตามกระบวนการวิธีพิจารณาความอาญาต่อไป แต่การประนอมข้อพิพาทจะเป็นผลดีใน ส่วนของการฟื้นฟูสำนึกของผู้กระทำความผิด และทำให้ข้อพิพาทสามารถเสร็จสิ้นลงได้ในเวลา อันรวดเร็ว ด้วยความยินยอมของทั้งสองฝ่าย ไม่ว่าจะเป็คดีในส่วนแพ่งหรือคดีในส่วนอาญา แต่ สำหรับค่าเสียหายของผู้เสียหายก็เป็นอีกเรื่องหนึ่งที่จะต้องคำนึงถึงการได้รับการชดเชยอย่างแท้จริง

4.1.1.3 มาตรการส่งเสริมให้ผู้เสียหายได้รับการเยียวยาผ่านกลไกของกระบวนการ ยุติธรรม

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 มีเจตนารมณ์เพื่อให้ผู้เสียหายในคดีอาญาได้รับการเยียวยาความเสียหายที่เกิดจากมูลความรับผิดชอบทางอาญาโดยสามารถ เข้าถึงความยุติธรรมอย่างสะดวก รวดเร็ว เป็นธรรม และประหยัด ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับ “ปฏิญญาว่าด้วยหลักการพื้นฐานเกี่ยวกับการอำนวยความสะดวกแก่ผู้ที่ได้รับความเสียหายจาก อาชญากรรมและการใช้อำนาจโดยไม่ถูกต้องมาตรา 5” (Declaration of Basic Principles of Justices for Victims of Crime and Abuse of Power 1985 Article 5) ที่ต้องการให้มีมาตรการรองรับแจ้งให้ ผู้เสียหายทราบถึงสิทธิในการได้รับการเยียวยาผ่านกลไกของกระบวนการยุติธรรม ดังนั้น มาตรการ รองรับดังกล่าว ปัจจุบันมี “ระเบียบศาลอาญาว่าด้วยแนวปฏิบัติในการดำเนินคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับ คดีอาญา พ.ศ. 2549” ซึ่งทางหน่วยงานทางตุลาการของศาลยุติธรรมยึดถือเป็นแนวทางปฏิบัติ เดียวกัน โดยกำหนดให้ผู้อำนวยการประจำสำนักงานศาลยุติธรรมเป็นผู้ประสานกับหน่วยงานที่มี อำนาจหน้าที่สอบสวนคดีอาญา เพื่อขอความร่วมมือในการแจ้งสิทธิในการเรียกร้องค่าสินไหม ทดแทน ตาม มาตรา 44/1 ให้ผู้เสียหายทราบ รวมทั้งอำนวยความสะดวกตามสมควรแก่ผู้เสียหายที่ ประสงค์จะใช้สิทธิยื่นคำร้องดังกล่าว นอกจากนี้ยังกำหนดให้ศูนย์ประนอมข้อพิพาทประจำศาล เป็นผู้มีหน้าที่แจ้งสิทธิในการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน ตามมาตรา 44/1 ให้ผู้เสียหายทราบ ทั้งนี้

การแจ้งสิทธิดังกล่าวอาจทำโดยทางโทรศัพท์ หรือทำเป็นหนังสือ แจ้งไปยังผู้เสียหายทางไปรษณีย์ หรือทางโทรสาร¹⁰

4.1.2 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 มาตรา 40 (5)

สำหรับประเทศไทย ก่อนการประกาศใช้ พ.ร.บ. แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2548 (ฉบับที่ 24) นั้นยังไม่มีกฎหมายรับรองสิทธิของผู้เสียหายที่เป็นมาตรฐานกลาง มีแต่กฎหมายสำหรับเยียวยาผู้เสียหายอยู่ 2 ฉบับ¹¹ คือ

1) ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เกี่ยวกับการดำเนินคดีแพ่งที่เกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญา เป็นการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนจากผู้กระทำผิด โดยให้อัยการร้องขอต่อศาลแทนผู้เสียหายในความผิด 9 ประเภท ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 43 และอีกวิธีหนึ่ง คือการให้ผู้เสียหายฟ้องเรียกร้องทางแพ่งเองโดยจะฟ้องต่อศาลอาญาหรือศาลที่มีอำนาจชำระคดีแพ่งก็ได้ตาม มาตรา 40 เรียกว่า “ระบบเยียวยาโดยผู้กระทำผิด” (Restitution)

2) พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 เป็นกฎหมายว่าด้วยการจ่ายค่าตอบแทนให้ผู้เสียหายในคดีอาญา ในกฎหมายนี้มีส่วนหนึ่งที่กำหนดให้รัฐจ่ายค่าตอบแทนเป็นการเยียวยาให้กับผู้เสียหายโดยรัฐไม่ใช่ผู้กระทำผิด แต่เป็นลักษณะการสงเคราะห์ในกรณีผู้เสียหายไม่สามารถเรียกร้องจากใคร ได้รัฐจึงช่วยบรรเทาความเสียหายให้บางส่วนซึ่งเรียกว่า “ระบบเยียวยาโดยรัฐ” (Compensation)

ด้วยสาเหตุสำคัญอีกประการหนึ่งของการประกาศใช้ พ.ร.บ. แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2548 (ฉบับที่ 24) ในเรื่องการดำเนินคดีแพ่งที่เกี่ยวกับคดีอาญานั้น ด้วยเหตุที่ว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 245 วรรคหนึ่งที่บัญญัติ “ให้บุคคลซึ่งเป็นผู้เสียหายในคดีอาญามีสิทธิได้รับความคุ้มครอง การปฏิบัติที่เหมาะสม และค่าตอบแทนที่จำเป็นและเหมาะสมจากรัฐ ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ” แต่ยังไม่มีการของกฎหมายในการเยียวยาความเสียหายแก่ผู้เสียหายโดยผู้กระทำผิดเพิ่มเติมได้อย่างกว้างขวางและทั่วถึงจากรัฐ ทั้งที่สิทธิของผู้เสียหายในกระบวนการยุติธรรมมีบัญญัติไว้แล้วในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย รัฐจึงควรบัญญัติกฎหมายภายในเพื่อเป็นการคุ้มครองรับรองสิทธิและผลประโยชน์ของผู้เสียหายอันพึงมีอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่ง

¹⁰ ระเบียบศาลอาญาว่าด้วยแนวปฏิบัติในการดำเนินคดีแพ่งที่เกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา พ.ศ. 2549 ข้อ 4, 5 และ 6.

¹¹ ชาญณรงค์ ปราณิจิตต์. (2549, กุมภาพันธ์). “วิอาญาใหม่ ผู้เสียหาย : เรียกค่าเสียหายโดยไม่ต้องฟ้อง.” วารสารข่าวกฎหมายใหม่, 3, 68. หน้า 5.

ราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 245 วรรคหนึ่ง¹² แม้ในปัจจุบันรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 จะได้ถูกยกเลิกไปแล้วสิทธิในการได้รับการเยียวยาของผู้เสียหายในคดีอาญาก็ยังคงได้รับการรับรองไว้โดย รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ในส่วนที่ 4 ว่าด้วยสิทธิในกระบวนการยุติธรรมมาตรา 40 (5) กล่าวคือ “ผู้เสียหายในคดีอาญา มีสิทธิได้รับความคุ้มครองและความช่วยเหลือที่จำเป็นและเหมาะสมจากรัฐ ส่วนค่าตอบแทน ค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายที่จำเป็นให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ”¹³

ศาลยุติธรรมมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่ง ในการกำกับดูแลคุ้มครองสิทธิและผลประโยชน์ของผู้เสียหายเพื่อให้ได้รับการเยียวยาความเสียหายอย่างเป็นธรรม และให้ความช่วยเหลือที่จำเป็นและเหมาะสมในฐานะองค์กรแห่งกระบวนการยุติธรรมของรัฐ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ในส่วนที่ 4 ว่าด้วยสิทธิในกระบวนการยุติธรรม มาตรา 40 (5)

ในการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ตามมาตรา 44/1 เข้ามา กฎหมายได้ให้สิทธิแก่ผู้เสียหายในกระบวนการยุติธรรม ซึ่งศาลยุติธรรมควรเข้าไปมีบทบาทคุ้มครองดูแลสิทธิและผลประโยชน์ของผู้เสียหาย และความช่วยเหลือที่จำเป็นและเหมาะสมในฐานะองค์กรของรัฐ ดังจะกล่าวต่อไปนี้ คือ

1) บทบาทในการตรวจสอบคำร้องขอบังคับให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนของผู้เสียหาย ตามมาตรา 44/1 ที่ยื่นต่อศาลเข้ามาในคดีอาญาที่อัยการเป็นโจทก์ หากศาลเห็นว่าคำร้องไม่สมบูรณ์ขาดสาระสำคัญ ศาลควรมีคำสั่งให้ผู้ร้องแก้ไขคำร้องให้สมบูรณ์ก่อนเสมอ¹⁴

2) บทบาทในการคุ้มครองดูแลสิทธิของผู้เสียหายในการจัดหาทนายความให้แก่ผู้ร้องซึ่งมีฐานะยากจน และสิทธิที่จะได้รับการยกเว้นค่าธรรมเนียม¹⁵

3) บทบาทในการมีความกระตือรือร้น (Active) ในการค้นหาความจริงเพื่อเยียวยาความเสียหายให้แก่ผู้เสียหายจากอาชญากรรมให้ได้รับความเป็นธรรมจากกระบวนการยุติธรรม ตามมาตรา 44/1 ให้มีประสิทธิภาพและเป็นธรรม เพราะเหตุเป็นคดีของพนักงานอัยการโจทก์ซึ่ง

¹² ศิวพร สักดาศิริวัฒน์. เล่มเดิม. หน้า 3.

¹³ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 40 บัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิในกระบวนการยุติธรรมดังต่อไปนี้...(5) ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา จำเลยและพยานในคดีอาญา มีสิทธิได้รับความคุ้มครองและความช่วยเหลือที่จำเป็นและเหมาะสมจากรัฐ ส่วนค่าตอบแทน ค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายที่จำเป็นให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ...”

¹⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 44/1 วรรคสอง.

¹⁵ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 44/2 วรรคสอง.

ฟ้องในฐานะตัวแทนของรัฐตามหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ และผู้เสียหายดำเนินคดีส่วนตัวแบ่งควบคู่กันไปโดยคดีส่วนตัวตั้งอยู่บนพื้นฐานของคดีอาญาเป็นหลัก ทั้งนี้ศาลไม่ควรวางเฉยเพราะศาลสามารถรักษาความเป็นกลางไว้ได้ ซึ่งเป็นคนละเรื่องกับการที่จะมีความกระตือรือร้นในการค้นหาความจริง ความกระตือรือร้นไม่ได้ทำให้ศาลเสียความเป็นกลาง โดยเห็นได้ชัดว่า ในกฎหมายของไทยเองแม้จะเป็นคดีแพ่ง ก็มีบทบัญญัติให้ศาลทำการค้นหาความจริงไว้อย่างเด่นชัด ส่วนใหญ่จะเป็นกฎหมายแพ่งที่เกี่ยวกับผลประโยชน์ของสาธารณชน เช่น พ.ร.บ. วิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค¹⁶ กฎหมายแรงงาน กฎหมายล้มละลาย และกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา ศาลยุติธรรมในฐานะองค์กรแห่งรัฐจึงควรมีภารกิจในการคุ้มครองสิทธิและผลประโยชน์ของผู้เสียหายให้ได้รับการเยียวยาความเสียหายจากการกระทำความผิดอาญา ซึ่งถือว่าตามหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐแล้ว รัฐบกพร่องในการปกป้องคุ้มครองประชาชนในสังคมให้ปลอดภัยจากอาชญากรรม รัฐจึงเป็นผู้เสียหายและมีหน้าที่ต้องเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นด้วย

4) บทบาทในการมีมาตรการแจ้งให้ผู้เสียหายทราบถึงสิทธิในการได้รับการเยียวยาผ่านกลไกของศาลยุติธรรม เมื่อพนักงานอัยการยื่นคำฟ้องจำเลยต่อศาล ปัจจุบันระเบียบศาลอาญาว่าด้วยแนวปฏิบัติในการดำเนินคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา พ.ศ. 2549 ข้อ 5 กำหนดให้ศูนย์ประνομข้อพิพาทประจำศาลเป็นผู้มีหน้าที่แจ้งสิทธิในการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน ตาม มาตรา 44/1 ให้ผู้เสียหายทราบ

5) บทบาทในการเป็นผู้ประνομข้อพิพาทหรือกำกับดูแลผู้ประνομข้อพิพาทในการทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยประสานสิทธิและผลประโยชน์ระหว่างผู้เสียหายกับจำเลยให้ยุติเชิงสมานฉันท์ โดยดูแลให้ได้รับความเป็นธรรมและทำให้คดีอาญาในความผิดต่อส่วนตัวยุติลงตามกฎหมาย ทั้งนี้ตามระเบียบศาลอาญาว่าด้วยการประνομข้อพิพาท พ.ศ. 2549 ข้อ 9

สำหรับการดำเนินกระบวนการพิจารณาจะเห็นได้ว่าบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 ที่แก้ไขเพิ่มเติมเข้ามายังคงตั้งอยู่บนพื้นฐานในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเดิม คือเป็นทางเลือกของผู้เสียหายที่จะยื่นคำร้องขอเรียกค่าสินไหมทดแทนเข้ามาในคดีที่อัยการเป็นโจทก์ หรือแยกดำเนินการต่างหาก แต่ประโยชน์ที่จะได้รับในการดำเนินคดีตาม มาตรา 44/1 คือผู้เสียหายสามารถเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนจากผู้กระทำความผิดทุกประเภทโดยสะดวกรวดเร็วยิ่งขึ้นและได้รับยกเว้นค่าธรรมเนียมศาล โดยเป็นการสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ในส่วนที่ 4 ว่าด้วยสิทธิใน

¹⁶ ธานีศ เกสวพิทักษ์ ก (2551). กฎหมายวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551. หน้า 36-37.

กระบวนการยุติธรรมมาตรา 40 (5) ในปัจจุบันที่รัฐจะต้องบัญญัติกฎหมายภายในเพื่อคุ้มครองเหยี่ยวความเสียหายแก่ผู้เสียหายอันเป็นสิทธิของผู้เสียหายที่จะได้รับความคุ้มครองและความช่วยเหลือที่จำเป็นและเหมาะสมจากรัฐ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

4.1.3 วิเคราะห์แนวทางความเหมาะสมในบทบาทของศาลยุติธรรม

4.1.3.1 บทบาทในการกำหนดทิศทางของการพิจารณาคดี

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 เป็นกรณีที่รัฐเป็นผู้ดำเนินคดีอาญาแทน โดยให้สิทธิผู้เสียหายยื่นคำร้องขอค่าสินไหมทดแทนส่วนแบ่งจากความเสียหายได้ทุกประเภท โดยมีลักษณะเป็นการดำเนินคดีควบคู่กันไป ใช้วิธีพิจารณาที่ย่นย่อและอิงกับการพิจารณาคดีอาญา การดำเนินในส่วนของการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนจึงเป็นไปอย่างสะดวก รวดเร็ว เพราะกฎหมายต้องการให้การเยียวยาส่วนแบ่งเสร็จสิ้นไปพร้อมกับคดีอาญา

เมื่อการดำเนินคดี ตามมาตรา 44/1 นี้ เป็นการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ คือพนักงานอัยการในฐานะตัวแทนของรัฐเป็นผู้นำคดีขึ้นสู่ศาล กฎหมายจึงมุ่งเน้นให้ความสำคัญในคดีอาญาของพนักงานอัยการเป็นหลักสำคัญ โดยคดีส่วนแบ่งของผู้เสียหายอยู่บนพื้นฐานของคดีอาญา ดังนั้นในการยื่นคำร้องของผู้เสียหายนั้น การพิจารณาคดีในความเสียหายส่วนแบ่งจะต้องไม่ก่อให้เกิดอุปสรรคหรือความติดขัดล่าช้ามาสู่คดีอาญาของพนักงานอัยการโจทก์¹⁷ กฎหมายจึงบัญญัติให้การสืบพยานหลักฐานเกี่ยวกับค่าสินไหมทดแทนส่วนแบ่งของผู้เสียหายจะทำได้เพียงเท่าที่จำเป็นเท่านั้น¹⁸ ทั้งนี้เพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ที่ไม่ต้องการให้การดำเนินคดีส่วนแบ่งของผู้เสียหายมีผลกระทบต่อคดีอาญา¹⁹

¹⁷ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 44/1 วรรคสาม. บัญญัติว่า “คำร้องตามวรรคหนึ่งจะมีคำขอประการอื่นที่มีค่าใช้จ่ายบังคับให้จำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดของจำเลยในคดีอาญามีได้ และต้องไม่ขัดหรือแย้งกับคำฟ้องในคดีอาญาที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ และในกรณีที่พนักงานอัยการได้ดำเนินการตามความในมาตรา 43 แล้ว ผู้เสียหายจะยื่นคำร้องตามวรรคหนึ่ง เพื่อเรียกทรัพย์สินหรือราคาทรัพย์สินอื่นไม่ได้.”

¹⁸ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 44/2 วรรคหนึ่ง ตอนที่ห้า. บัญญัติว่า “...” เมื่อพนักงานอัยการสืบพยานเสร็จ ศาลจะอนุญาตให้ผู้เสียหายนำพยานเข้าสืบถึงค่าสินไหมทดแทนได้เท่าที่จำเป็นหรือศาลจะพิจารณาพิพากษาคดีอาญาไปก่อนแล้วพิจารณาพิพากษาคดีส่วนแบ่งในภายหลังก็ได้ “...”

¹⁹ รายงานการประชุมคณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ครั้งที่ 1297-4 /2546 สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. หน้า 8-9.

ศาลยุติธรรมจึงควรมีบทบาทในการกำหนดทิศทางของคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา ตาม มาตรา 44/1 นี้ เพื่อให้กระบวนการพิจารณาคดีอาญาของพนักงานอัยการ โจทก์และการยื่นคำร้องของผู้เสียหายเพื่อขอชดใช้ค่าสินไหมทดแทนจากจำเลยเป็นไปในทิศทางเดียวกันในการประสานประโยชน์ระหว่างการรักษาความสงบเรียบร้อยให้แก่ประชาชนในสังคมและในขณะเดียวกันก็สามารถเยียวยาความเสียหายให้แก่ผู้เสียหายจากการกระทำผิดอาญาได้อย่างเป็นธรรมและมีประสิทธิภาพควบคู่กันไปให้เสร็จสิ้นไปในคราวเดียวกัน

บทบาทในการกำหนดทิศทางของคดี ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 นั้น ศาลยุติธรรมสามารถกำหนดทิศทางของการดำเนินคดีได้ตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งจบกระบวนการพิจารณาคดี หรือแม้กระทั่งคดีได้มีการตกลงประนีประนอมยอมความทั้งในคดีอาญาอันเป็นความผิดต่อส่วนตัวและค่าเสียหายส่วนแพ่ง ทั้งนี้ก็เพื่อให้กระบวนการยุติธรรมมีประสิทธิภาพ และได้รับความเป็นธรรม ตลอดจนเป็นไป ตามเจตนารมณ์ของกฎหมายที่ประสงค์จะให้การพิจารณาพิพากษาคดีแพ่งของผู้เสียหายเสร็จไปพร้อมกับคดีอาญา ผู้เขียนได้ศึกษาวิเคราะห์และขอเสนอแนวทาง ดังนี้

1) บทบาทในการคุ้มครองรักษาผลประโยชน์ของผู้เสียหายให้ได้รับความเป็นธรรมทางคดี เมื่อผู้เสียหายยื่นคำร้องเข้ามา ศาลมีหน้าที่ต้องตรวจสอบคำร้องให้มีความสมบูรณ์เพื่อรักษาสิทธิและผลประโยชน์ของผู้เสียหายให้ได้รับความเป็นธรรม หากเห็นว่าไม่ถูกต้องหรือขาดสาระสำคัญหรือไม่เป็นธรรมต่อผู้เสียหาย ศาลควรมีคำสั่งให้ผู้เสียหายแก้คำร้องก่อนเสมอ โดยอาศัยอำนาจ ตาม มาตรา 44/1 วรรคสอง

2) บทบาทในการกำหนดทิศทางของคดี มิให้คำร้องของผู้เสียหายทำให้อาญาของพนักงานอัยการติดขัดเน้นซ้ำหรือต้องเสียหาย เช่น คดีส่วนแพ่งที่มีความเสียหายมาก มีความจำเป็นต้องสืบพยานหลักฐานจำนวนมาก หรือมีประเด็นส่วนแพ่งซึ่งสลับซับซ้อนหรือความเสียหายที่ยากแก่การจะรู้ได้ขณะนั้นว่ามีความเสียหายที่ยุติแน่นอนเพียงใดซึ่งต้องมีการสืบพยานในส่วนแพ่งเพิ่มเติม ศาลควรที่จะกำหนดทิศทางของคดี ตามมาตรา 44/2 วรรคแรก โดยศาลสามารถพิจารณาคดีส่วนอาญาและพิพากษาคดีส่วนอาญาของพนักงานอัยการ โจทก์ไปก่อนได้แล้วจึงพิจารณาพิพากษาคดีส่วนแพ่งของผู้เสียหายในภายหลังก็ได้ หรือหากคดีมีความจำเป็นที่ไม่สามารถจะดำเนินคดีควบคู่ไปด้วยกันเนื่องจากศาลเห็นว่าคดีส่วนแพ่งของผู้เสียหายเป็นการขัดกับคำฟ้องของพนักงานอัยการอันจะมีผลกระทบเกี่ยวพันถึงคดีอาญาของพนักงานอัยการให้เสียหายได้ หรือคำร้องของผู้เสียหายจะเป็นอุปสรรคทำให้คดีอาญาของพนักงานอัยการ โจทก์ต้องติดขัดหรือเน้นซ้ำ ศาลควรที่จะกำหนดทิศทางของคดี โดยมีคำสั่งให้แยกการดำเนินคดีแพ่งออกจากคดีอาญา และ

พิจารณาต่างหากโดยศาลที่มีอำนาจชำระคดีแพ่ง คือ ศาลแพ่ง ตามมาตรา 41²⁰ และมีคำสั่งยกเว้นค่าธรรมเนียมศาลในคดีแพ่งนั้นแก่ผู้เสียหาย ตาม มาตรา 254 วรรค 2

3) บทบาทในการกำหนดการสืบพยานหลักฐานในส่วนแพ่งของผู้เสียหายให้เป็นไปอย่างสะดวกและรวดเร็วเท่าที่จำเป็น ซึ่งในการสืบพยานหลักฐานในการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนนี้กฎหมายกำหนดภาระให้อยู่ในความรับผิดชอบของผู้เสียหายเอง ดังนั้นการสืบพยานหลักฐานในการดำเนินคดีแพ่งเกี่ยวกับคดีอาญา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 นี้ผู้เสียหายต้องยื่นบัญชีระบุพยานต่อศาล แม้ว่ากฎหมายจะไม่ได้กำหนดระยะเวลาในการยื่นบัญชีระบุพยานของผู้เสียหายไว้ แต่เมื่อพิจารณาถึงบทบัญญัติ มาตรา มาตรา 44/1 วรรคสองที่กำหนดให้การยื่นคำร้องของผู้เสียหายเพื่อเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน ต้องยื่นก่อนเริ่มสืบพยานหรือในกรณีที่ไม่มี การสืบพยาน ต้องยื่นก่อนศาลวินิจฉัยชี้ขาดคดี ดังนั้น ผู้เสียหายจึงควรยื่นบัญชีระบุพยานเข้าไปพร้อมกับการยื่นคำร้อง²¹ เมื่อศาลได้ตั้งรับคำร้องและบัญชีระบุพยานของผู้เสียหายแล้ว ศาลสามารถที่จะตรวจสอบถึงพยานหลักฐานในบัญชีระบุพยานในคดีอาญาของพนักงานอัยการ โจทก์ว่ามีความคาบเกี่ยวกันในความเสียหายของผู้เสียหาย และเป็นข้อมูลเพียงพอในการกำหนดค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหายได้อย่างเป็นธรรม โดยไม่จำเป็นต้องสืบพยานของผู้เสียหายในส่วนที่เป็นการซ้ำซ้อนและไม่จำเป็นอีก เพราะการสืบพยานหลักฐาน ตาม มาตรา 44/1 นั้นผู้เสียหายต้องถือข้อหาตามคำฟ้องของพนักงานอัยการ โจทก์ พยานหลักฐานของพนักงานอัยการ โจทก์ที่จะพิสูจน์ถึงความผิดของจำเลยตลอดจนความเสียหายที่เกิดขึ้น จึงต้องถือเป็นพยานหลักฐานในคดีส่วนแพ่งด้วย เพราะลักษณะของการสืบพยานในคดีส่วนอาญาและคดีส่วนแพ่งที่มีความคาบเกี่ยวกันจึงไม่อาจแยกจากกันได้²² ศาลจึงควรมีบทบาทในการกำหนดการสืบ

²⁰ ระเบียบศาลอาญาว่าด้วยแนวปฏิบัติในการดำเนินคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา พ.ศ. 2549 ข้อ 24. บัญญัติว่า “การใช้อำนาจสั่งแยกคดีแพ่งออกจากคดีอาญา ตาม ป.วิ อาญา มาตรา 41 ศาลพึงใช้เท่าที่จำเป็น โดยคำนึงถึงเจตนารมณ์ของกฎหมายที่ประสงค์จะให้พิจารณาพิพากษาคดีแพ่งไปพร้อมกับคดีอาญาและฐานะของผู้เสียหายว่าเป็นคนยากจนหรือไม่ประกอบด้วย ทั้งนี้จะต้องปรากฏว่า การพิจารณาคดีแพ่งจะทำให้คดีการพิจารณาคดีอาญานั้นช้าหรือติดขัด ดังนั้น การใช้อำนาจตามบทบัญญัติดังกล่าวควรปรึกษาอธิบดีหรือรองอธิบดีที่ได้รับมอบหมายก่อนมีคำสั่ง.”

²¹ ระเบียบศาลอาญาว่าด้วยแนวปฏิบัติในการดำเนินคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา พ.ศ. 2549 ข้อ 8. บัญญัติว่า “ให้งานประชาสัมพันธ์ช่วยเหลือและนำผู้เสียหายในการเขียนคำร้องและจัดทำสำเนาให้จำเลย รวมทั้งสอบถามผู้เสียหายถึงพยานหลักฐานที่ประสงค์จะอ้างอิงและจัดทำบัญชีระบุพยานแนบมาพร้อมคำร้อง และหากผู้เสียหายได้นำพยานเอกสาร หรือพยานวัตถุมาด้วย ผู้เสียหายจะเสนอพยานหลักฐานดังกล่าวมาพร้อมกับคำร้องก็ได้.”

²² อนันต์ เสนอกุ่ม, ชาญณรงค์ ปรานีจิตต์, กมล คำเพ็ญ และคณะ. เล่มเดิม. หน้า 4.

พยานหลักฐานในส่วนแบ่งของผู้เสียหายให้เป็นไปอย่างสะดวกและเท่าที่จำเป็นเท่านั้น อันจะส่งผลให้การพิจารณาคดีอาญาเสร็จไปพร้อมกับคดีแพ่งโดยสะดวกและรวดเร็ว

4) บทบาทในการกำหนดทิศทางของคดี ตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 ให้ความผิดอาญาต่อส่วนตัวหรือคดีส่วนแบ่งยุติลงเชิงสมานฉันท์ ทั้งนี้ เพื่อให้คดีอาญาในความผิดต่อส่วนตัวหรือคดีส่วนแบ่งที่สามารถยุติลงได้ ไม่ต้องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมอย่างเต็มรูปแบบสามารถเสร็จสิ้นไปอย่างรวดเร็วด้วยความพึงพอใจของคู่กรณี ศาลยุติธรรมในฐานะผู้ประนอมข้อพิพาทหรือผู้กำกับดูแลผู้ประนอมข้อพิพาทในการทำหน้าที่ใกล้เคียงประสานสิทธิและผลประโยชน์ระหว่างผู้เสียหายกับจำเลยให้ยุติเชิงสมานฉันท์ โดยดูแลให้ได้รับความเป็นธรรมตามกฎหมาย ตามระเบียบศาลอาญาว่าด้วยการประนอมข้อพิพาท พ.ศ. 2549

ทั้งนี้ ประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับการที่ศาลยุติธรรมสามารถกำหนดทิศทางของคดี ตามมาตรา 44/1 ให้ยุติสำเร็จเชิงสมานฉันท์ได้อันเกิดจากการเจรจาไกล่เกลี่ยโดยนำคดีเข้าสู่การประนอมข้อพิพาท ทำให้ผู้เสียหายมีโอกาสจะได้รับการชดเชยค่าสินไหมทดแทนตามความประสงค์ และมีความเป็นไปได้มากกว่าการได้รับชดเชยค่าสินไหมทดแทนจากการดำเนินกระบวนการคดีตามปกติ และยังมีความเป็นไปได้ที่ผู้เสียหายจะได้รับชดเชยจากผู้กระทำผิดในระยะสั้นกว่า เนื่องจากการตกลงกันเกิดจากความยินยอมหรือยอมรับในความเสียหายที่เกิดขึ้นระหว่างผู้เสียหายกับผู้กระทำผิด ส่งผลให้ไม่ต้องมีการดำเนินการบังคับคดีให้ผู้กระทำผิดชดเชยค่าเสียหาย²³ ดังนั้น ศาลยุติธรรมหรือบุคลากรซึ่งทำหน้าที่ประนอมข้อพิพาทพึงตระหนักในการมีความรู้ความเข้าใจในด้านกฎหมายปรับประยุกต์ใช้กับศาสตร์แห่งจิตวิทยา รวมถึงมีประสบการณ์ในเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดี

5) บทบาทในการกำหนดทิศทางคดีในคดีที่ผู้เสียหายนั้นเป็นคนยากจนไม่สามารถที่จะจัดหาทนายความเพื่อดำเนินคดีได้ ให้ศาลมีอำนาจตั้งทนายความให้แก่ผู้เสียหายเพื่อดำเนินคดีส่วนแบ่งแทน ตามบทบัญญัติ มาตรา 44/2 วรรคสอง เนื่องจากปัญหาในทางปฏิบัติบางประการกล่าวคือ ผู้เสียหายที่ยากจนมักจะไม่ทราบถึงสิทธิของตนในการเรียกค่าสินไหมทดแทนและขาดความรู้ความเข้าใจในสิทธิและขั้นตอนของการดำเนินคดีตามกฎหมายและไม่สามารถรักษาผลประโยชน์ทางรูปคดีได้ ทั้งนี้กฎหมายกำหนดให้เป็นเป็นดุลพินิจของศาลที่จะแต่งตั้งทนายความให้ผู้เสียหายที่มีฐานะยากจนเพื่อดำเนินคดีแทน ในกรณีนี้ผู้เขียนมีความเห็นว่าเมื่อศาลมีคำสั่งแต่งตั้งทนายความเพื่อดำเนินคดีให้กับผู้เสียหายที่เป็นคนยากจนแล้ว การแต่งตั้งทนายความดังกล่าว

²³ <http://www.restorativejustice.org/intro/outcomes/restitution>

ควรจะมีผลช่วยเหลือผู้เสียหายที่เป็นคนยากจนไปจนถึงการดำเนินการชั้นบังคับคดีให้ผู้เสียหายด้วย กรณีดังกล่าวจะทำให้ทนายความมีบทบาทเพิ่มขึ้นในการช่วยเหลือรักษาสีทธิและผลประโยชน์ของผู้เสียหายตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงกระบวนการบังคับคดีส่วนแพ่ง

4.1.3.2 บทบาทในการค้นหาความจริงแห่งคดี

เนื่องด้วยการดำเนินคดีในส่วนแพ่งของผู้เสียหายที่เป็นคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญานั้น ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 นั้น ต้องดำเนินการเมื่อพนักงานอัยการสืบพยานเสร็จในคดีอาญาเสียก่อน แล้วศาลจึงจะอนุญาตให้ผู้เสียหายเริ่มต้นนำพยานหลักฐานเข้าสืบถึงค่าสินไหมทดแทนได้เท่าที่จำเป็น กล่าวคือในส่วนการสืบพยานหลักฐานของศาลใช้ระบบวิธีพิจารณาแบบกล่าวหาตามปกติ ทั้งในคดีส่วนอาญาและในคดีส่วนแพ่งนั้น ในทางปฏิบัติศาลจะวางเฉยเป็นคนกลางไม่กระตือรือร้นในการหาความจริงในคดี โดยการพิสูจน์ข้อเท็จจริงในคดีคงเป็นภาระหน้าที่ของพนักงานอัยการและผู้เสียหายแต่ละฝ่ายค้นหาและนำมาแสดงต่อศาล โดยคดีในส่วนแพ่งนั้นผู้เสียหายก็ยังคงต้องมีภาระหน้าที่พิสูจน์ถึงความเสียหายที่แท้จริง²⁴ เพื่อให้จำเลยต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนด้วยตนเอง ซึ่งแตกต่างไปจากหลักการที่กำหนดไว้ใน มาตรา 43 โดยให้เป็นอำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการในฐานะตัวแทนรัฐดำเนินคดีแทนผู้เสียหายโดยยื่นฟ้องคดีอาญาและเป็นผู้มีสิทธิเรียกทรัพย์สินหรือราคาทรัพย์สินให้แทนผู้เสียหายได้ด้วย แต่ก็จำกัดเฉพาะคดีอาญาในฐานะความผิดเพียง 9 ข้อหาเท่านั้น ส่วนหลักการที่กำหนดไว้ใน มาตรา 44/1 ซึ่งกำหนดไว้ให้เป็นสิทธิของผู้เสียหายครอบคลุมถึงค่าสินไหมทดแทนในคดีอาญาทุกประเภท แต่กลับกำหนดให้เป็นภาระหน้าที่ของผู้เสียหายเองที่จะต้องยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนรวมถึงแสวงหาพยานหลักฐานมาสืบต่อศาลด้วยตนเอง ย่อมเป็นสาเหตุสำคัญซึ่งก่อให้เกิดความยุ่งยากแก่ผู้เสียหายอย่างแน่แท้

ปัจจัยอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ศาลยุติธรรมไม่ค่อยมีบทบาทในการคุ้มครองสิทธิประโยชน์ของผู้เสียหายซึ่งได้รับผลร้ายจากอาชญากรรมมากนัก เนื่องจากระบบการดำเนินคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 43 ที่ผ่านมาศาลยุติธรรมมีความสัมพันธ์กับผู้เสียหายในการพิจารณาคดีอาญาเสมือนเป็นพยานปากหนึ่งในคดีของพนักงานอัยการ โจทก์เท่านั้น ส่วนระบบการดำเนินคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาที่ผู้เสียหายฟ้อง

²⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง, มาตรา 84/1 ประกอบประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 15 บัญญัติว่า “คู่ความฝ่ายใดกล่าวอ้างข้อเท็จจริงเพื่อสนับสนุนคำคู่ความของตนให้คู่ความฝ่ายนั้นมีภาระการพิสูจน์ข้อเท็จจริงนั้น แต่ถ้ามีข้อสันนิษฐานไว้ในกฎหมายหรือมีข้อสันนิษฐานที่ควรจะเป็นซึ่งปรากฏจากสภาพปกติธรรมดาของเหตุการณ์เป็นคุณแก่คู่ความฝ่ายใด คู่ความฝ่ายนั้นต้องพิสูจน์เพียงว่าตนได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขแห่งการที่ตนจะได้รับประโยชน์จากข้อสันนิษฐานนั้นครบถ้วนแล้ว.”

คดีแพ่งเรียกร้องเอาค่าสินไหมทดแทนความเสียหายจากผู้กระทำความผิดเอง ตามมาตรา 40 นั้น ผู้เสียหายก็มีฐานะเป็นโจทก์ ซึ่งก็คือคู่ความในคดีฝ่ายหนึ่ง ดังนั้นศาลยุติธรรมจึงมิได้ปฏิบัติต่อผู้เสียหายในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาเป็นพิเศษแต่ประการใด²⁵ ระบบการค้นหาคความจริงของศาลยุติธรรมในฐานะองค์กรของรัฐจึงมิได้ร่วมมือกันในการค้นหาคความจริงเพื่อตรวจสอบข้อเท็จจริงในความผิดเท่าที่ควร เพราะรัฐมีหน้าที่อำนวยความสะดวกยุติธรรมในคดีอาญา รวมถึงการเยียวยาความเสียหายแก่ผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญาที่เกิดขึ้น ตามหลักดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ มาตราการเพิ่มเติมให้สิทธิผู้เสียหายยื่นคำร้องขอใช้ค่าสินไหมทดแทนในความผิดอาญาทุกประเภท โดยองค์กรของรัฐมิได้เข้ามามีบทบาทร่วมมือกันค้นหาคความจริงแห่งคดี โดยให้เป็นภาระความรับผิดชอบของผู้เสียหายนั้น ผู้เขียนเห็นว่าไม่อาจสัมฤทธิ์ผลได้อย่างมีประสิทธิภาพ หากศาลยุติธรรมมิได้ปรับเปลี่ยนบทบาทของตนในการเข้ามามีบทบาทในร่วมมือกันการค้นหาคความจริงแห่งเนื้อหาคดีในการเยียวยาความเสียหายส่วนแบ่งให้แก่ผู้เสียหายด้วย

เมื่อวิเคราะห์ถึงแนวคิดตามหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ ประกอบกับบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ในส่วนที่ 4 สิทธิในกระบวนการยุติธรรม มาตรา 40 (5) เกี่ยวกับศาลยุติธรรมในเรื่องการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายและให้ความช่วยเหลือที่จำเป็นและเหมาะสมจากรัฐแล้ว ผู้เขียนเห็นว่า ศาลยุติธรรมพึงต้องตระหนักถึงฐานะที่เป็นองค์กรในกระบวนการยุติธรรมแห่งรัฐให้มากขึ้นและพึงเข้าเฝ้าบทบาทหน้าที่ในการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาให้ได้รับการปฏิบัติที่เป็นธรรมและเหมาะสม ตามมาตรา 44/1 ทั้งนี้มีแนวทางความเหมาะสมเพียงใด ที่จะปรับเปลี่ยนภารกิจการค้นหาคความจริงแห่งเนื้อหาของคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาตามหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐให้ชัดเจนกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน เพราะเหตุเป็นคดีส่วนแบ่งซึ่งมีมูลฐานความรับผิดมาจากคดีอาญาเป็นหลัก และถือว่าความรับผิดส่วนแบ่งมีความเกี่ยวข้องกับความสงบเรียบร้อยของประชาชนด้วย

ทั้งนี้ตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 42 ได้เปิดช่องให้ศาลยุติธรรมสามารถเข้าไปมีบทบาทในการตรวจสอบค้นหาคความจริงในพยานหลักฐานแห่งคดีส่วนแบ่งของผู้เสียหายได้อยู่แล้ว แต่ปัญหาในทางปฏิบัติศาลจะวางตัวเป็นกลางไม่ค่อยมีบทบาทในการค้นหาคความจริงเพื่อเยียวยาความเสียหายเท่าที่ควร โดยศาลจะกำหนดความเสียหายให้จากพยานหลักฐานที่ผู้เสียหายสามารถยื่นพยานเสนอให้เท่านั้น ซึ่งผู้เขียนเห็นว่า มาตรา 42 ให้ศาลมีอำนาจมีคำสั่งเรียกพยานหลักฐานในคดีส่วนแบ่งมาสืบเพิ่มเติมได้ หากพยานหลักฐานของพนักงาน

²⁵ ไชยงค์ กงจันทร์. เล่มเดิม. หน้า 40.

อัยการที่นำสืบมาไม่เพียงพอ²⁶ ดังนั้น หากปรากฏว่าพยานหลักฐานในคดีอาญาของพนักงานอัยการ โจทก์ไม่เพียงพอ ศาลควรปรับเปลี่ยนบทบาทในการกระตือรือร้น (Active) ในการตรวจสอบค้นหาความจริงโดยมีคำสั่งเรียกพยานหลักฐานความเสียหายมาสืบได้เองแทนผู้เสียหาย แม้จะมีได้บัญญัติไว้โดยตรงใน มาตรา 44/1 และ 44/2 ก็ตาม²⁷ ทั้งนี้เพื่อให้การดำเนินคดีของรัฐสามารถอำนวยความยุติธรรมให้แก่ผู้เสียหายในลักษณะของการร่วมมือกันขององค์กรแห่งรัฐในการตรวจสอบเยียวยาความเสียหายอย่างเป็นรูปธรรม อันจะเป็นการคุ้มครองสิทธิและประโยชน์ของผู้เสียหายได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นการตอบสนองให้ผู้เสียหายได้รับการเยียวยาความเสียหายโดยรวดเร็ว เป็นธรรม ประหยัด และเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้ง่าย

4.1.3.3 บทบาทในการเยียวยาความเสียหาย

เมื่อมีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้น และการกระทำนั้นก่อให้เกิดสิทธิเรียกร้องในทางแพ่ง หรือที่เรียกว่า “คดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา” ซึ่งความรับผิดชอบของผู้กระทำความผิดอาญา ต้องเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายอันว่าด้วยความรับผิดชอบของบุคคลในทางแพ่ง ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 47 ทั้งนี้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 ได้บัญญัติให้ผู้ทำละเมิดต้องจ่ายค่าสินไหมทดแทนเพื่อการทำละเมิดด้วย ซึ่งค่าเสียหายดังกล่าว ได้แก่ การคืนทรัพย์สิน การใช้ราคาทรัพย์สิน และค่าเสียหายเพื่อความเสียหายอย่างใดๆ ที่เกิดขึ้นด้วย²⁸

กฎหมายในเรื่องละเมิดนั้น มีหลักสำคัญอยู่สามประการคือ มีการกระทำความผิด มีความเสียหายเกิดขึ้น ความเสียหายนั้นมีความสัมพันธ์กับการกระทำความผิด ซึ่งสิ่งที่กฎหมายละเมิดพึงคุ้มครองนั้น คือ สิทธิในความปลอดภัยต่อชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สิน และชื่อเสียง โดยหากมีการกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดอันเป็นการกระทบกระเทือนสิทธิเหล่านี้ ย่อมทำให้ผู้ถูกระทำมีสิทธิเรียกค่าสินไหมทดแทน (Compensation) เพื่อการละเมิดนั้นได้ โดยค่าสินไหมทดแทนที่จะได้รับนั้น จะพิจารณาจากหลักการกลับคืนสู่ฐานะเดิมของผู้เสียหายก่อนที่จะมีการละเมิด หรือที่เรียกว่าหลักฐานที่ถูกต้องแท้จริง²⁹

²⁶ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 42 วรรคแรก. บัญญัติว่า “ในการพิจารณาคดีแพ่ง ถ้าพยานหลักฐานที่นำสืบแล้วในคดีอาญาไม่เพียงพอ ศาลจะเรียกพยานหลักฐานมาสืบเพิ่มเติมอีกก็ได้.”

²⁷ รายงานการประชุมคณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ครั้งที่ 1297-4 /2546 สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, หน้า 10. ทั้งนี้ที่ประชุมคณะกรรมการฯ เห็นว่าสามารถนำมาตรา 42 มาใช้กับมาตรา 44/1 ได้ จึงมิได้นำหลักการดังกล่าวมาบัญญัติไว้อีก.

²⁸ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์, มาตรา 438 วรรคสอง.

²⁹ อุดม รัฐอมฤต, วีรศักดิ์ แสงสารพันธ์, สรียา วิริโยสุทธิกุล และคณะ. เล่มเดิม. หน้า 14.

เมื่อมีความเสียหายจากการกระทำความผิดอาญาอันเกิดมูลฐานความรับผิดชอบทางละเมิด อาจเป็นความเสียหายที่คำนวณเป็นเงินได้ (Pecuniary Damage Or Loss) หรือไม่อาจคำนวณเป็นเงินได้ (None- Pecuniary Damage Or Loss) ก็ได้ ความเสียหายดังกล่าว หากเป็นความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินอันเป็นมูลฐาน เช่น ทำให้เขาเสียหายถึงแก่ชีวิต ก็ต้องชดใช้ค่าเสียหายเป็นเงิน เพราะการทำให้เขาเสียชีวิตนั้น ไม่อาจทำให้เขาคืนชีพขึ้นได้อยู่ในตัว จึงให้มีการชดใช้ค่าเสียหายเป็นเงินดังกล่าว เป็นวิธีชดใช้เมื่อไม่สามารถหาวิธีอื่นได้ดีกว่านี้ การชดใช้ความเสียหายในความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินดังกล่าว เป็นเพียงแต่การรองรับถึงการมีอยู่แห่งสิทธิบางประการที่ผู้เสียหายเป็นผู้ทรงสิทธิและผู้กระทำผิดได้ล่วงละเมิดเท่านั้น แต่ในปัจจุบันนี้มีความเสียหายที่ไม่อาจคำนวณเป็นตัวเงินได้ ซึ่งศาลไทยยังไม่ยอมรับบังคับให้เรียกค่าสินไหมทดแทนกันได้³⁰ เพราะเป็นความเสียหายที่ไม่มีรูปร่าง มองไม่เห็นเป็นนามธรรมอย่างชนิดมีรูปร่างทางร่างกาย หรือทรัพย์สิน ทั้งๆ ที่ทางกฎหมายอาญาได้มีบทบัญญัติในบทกฎหมายรองรับไว้แล้ว ว่าอาจมีการทำร้ายจนเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่จิตใจกันได้ ดัง ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 295, 390³¹ หรือตามมาตราอื่น มิได้จำกัดว่าต้องเป็นความเสียหายที่มีรูปร่างเป็นตัวเงินเท่านั้น แต่มีความหมายกว้างพอที่จะครอบคลุมความเสียหายทางจิตใจอันเป็นความเสียหายอันมิใช่ตัวเงินด้วย ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 438 ที่ว่าค่าสินไหมทดแทนจะพึงใช้ได้โดยสถานใด เพียงใด ให้ศาลวินิจฉัยตามควรแก่พฤติการณ์และความร้ายแรงนั้น ก็กว้างพอที่จะใช้กำหนดความเสียหายทางจิตใจได้อยู่แล้ว จึงไม่ได้จำกัดอยู่เพียงว่าต้องมีบทกฎหมายให้เรียกค่าเสียหายทางจิตใจจึงจะเรียกได้³²

เนื่องจากบทบัญญัติของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในส่วนของ การเรียกค่าสินไหมทดแทนนั้น ตามมาตรา 44/1 มีลักษณะเป็นคดีแพ่งที่เกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา อันเป็นการผสมผสานระหว่างคดีแพ่งและคดีอาญา โดยมีลักษณะสำคัญที่ยังคงเป็นการการเรียกค่าสินไหมทดแทนความเสียหายในทางแพ่ง แต่ให้สิทธิผู้เสียหายที่จะยื่นคำร้องเพื่อเรียกค่าเสียหายที่เกิดจากการกระทำความผิดอาญาเข้ามาในคดีของพนักงานอัยการ โจทก์ได้ ดังนั้น ศาลยุติธรรม ในฐานะองค์กรในกระบวนการยุติธรรมแห่งรัฐ จึงควรตระหนักถึงบทบาทสำคัญในการกำหนดค่าสินไหมทดแทนเพื่อเยียวยาความเสียหายอันเกิดจากการกระทำความผิดอาญาในรูปแบบที่เหมาะสม

³⁰ ไพจิตร บุญญาพันธ์. (2550). คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิด. หน้า 150-151.

³¹ ประมวลกฎหมายอาญา, มาตรา 295 บัญญัติว่า “ผู้ใดทำร้ายผู้อื่นจนเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กายหรือจิตใจของผู้อื่นนั้น ผู้นั้นกระทำความผิดฐานทำร้ายร่างกาย ต้องระวางโทษ... ”

ประมวลกฎหมายอาญา, มาตรา 390 บัญญัติว่า “ผู้ใดกระทำโดยประมาท และการกระทำนั้นเป็นเหตุให้ผู้อื่นรับอันตรายแก่กายหรือจิตใจ ต้องระวางโทษ... ”

³² ไพจิตร บุญญาพันธ์. เล่มเดิม. หน้า 216-217.

เป็นกรรมแก่ผู้เสียหาย เพื่อบรรเทาผลร้ายที่เกิดขึ้นโดยสามารถเยียวยาให้ผู้เสียหายกลับคืนสู่สภาพที่เป็นอยู่เดิมให้ได้มากที่สุด ซึ่งเป็นการกำหนดวิธีการเยียวยาในรูปแบบต่างๆ โดยไม่ยึดติดกับค่าเสียหายด้วยตัวเงิน เพราะต้องยอมรับในความเป็นจริงว่าความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับจากการกระทำความคิดอาญาทั้งชีวิต ร่างกาย จิตใจ ชื่อเสียงและทรัพย์สินในบางกรณีนั้นไม่สามารถที่จะเยียวยาให้กลับคืนสู่สภาพเดิมได้ด้วยค่าสินไหมทดแทนด้วยตัวเงินเพียงอย่างเดียว ศาลยุติธรรมจึงควรมีบทบาทในการตีความก้าวหน้าในการกำหนดค่าสินไหมทดแทนในรูปแบบอื่นอันมิใช่ตัวเงิน³³ โดยให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายเพื่อให้สามารถเยียวยาความเสียหายให้แก่ผู้เสียหายอย่างมีประสิทธิภาพ โดยคำนึงถึงความพึงพอใจของผู้เสียหายเป็นสำคัญมิใช่ขึ้นอยู่กับจำนวนเงินค่าเสียหายมากหรือน้อยเป็นเกณฑ์ ได้แก่ การกำหนดค่าสินไหมทดแทนในรูปแบบทางจิตใจให้แก่ผู้เสียหายจากผลกระทบทางด้านจิตใจที่หวาดกลัวต่ออาชญากรรม ความเสียใจ ความอับอาย ซึ่งความเสียหายทางความรู้สึกที่ไม่อาจประเมินค่าเป็นตัวเงินได้นี้ เช่น การที่กำหนดค่าเสียหายในรูปแบบให้หาจิตแพทย์มาให้คำปรึกษาเพื่อรักษาเยียวยาสภาพจิตใจจนหายเป็นปกติ สุข หรือค่าสินไหมทดแทนอันมิใช่ตัวเงินในรูปแบบอื่น เช่น ในรูปแบบการประกาศขอมาต่อสาธารณะชน และในรูปแบบการกำหนดหน้าที่บริการเยียวยาความเสียหายโดยตรงแก่ผู้เสียหาย เป็นต้น

ซึ่งผู้เขียนเห็นว่า เพื่อให้เกิดความชัดเจนและไม่เป็นปัญหาในการตีความทางกฎหมาย จึงควรบัญญัติไว้ในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไว้ว่า ให้อำนาจศาลยุติธรรมกำหนดค่าเสียหายอื่นๆ ในรูปแบบอันมิใช่ตัวเงิน³⁴ โดยความพึงพอใจของผู้เสียหาย ทั้งนี้ตามที่ศาลเห็นสมควรกำหนด ตามมาตรา 44/1 ซึ่งอาจเป็นทางเลือกที่ดีของผู้เสียหายประการหนึ่งและสามารถ

³³ อนันต์ เสนอคุ้ม, ชาญณรงค์ ปราณจิตรต์, กมล คำเพ็ญ และคณะ. เล่มเดิม. หน้า 10-11. ให้ความเห็นว่า “ค่าสินไหมทดแทน” ที่ผู้เสียหายมีสิทธิเรียก ตามมาตรา 44/1 นี้มีความหมายตรงกัน กับ “ค่าสินไหมทดแทน” ตามมาตรา 438 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หากแต่รวมถึงหนี้ที่เกิดจากการกระทำเพื่อมีผลให้ผู้เสียหายจากการกระทำอาญากลับคืนสู่สถานะเดิม เช่น การขอให้จับไล่จำเลยออกจากอสังหาริมทรัพย์ในความคิดฐานบุกรุก การขอให้ลงโทษประกาศหนังสือพิมพ์เพื่อแก้ไขเยียวยาความเสียหายที่เกิดต่อชื่อเสียงในความคิดฐานหมิ่นประมาท การขอให้เพิกถอนการจดทะเบียนอันเนื่องจากการกระทำความผิดฐาน โกงเจ้าหนี้ หรือการเพิกถอนการจดทะเบียนซื้อขายอันเนื่องมาจากการใช้หนังสือมอบอำนาจปลอมในความคิดฐานปลอมเอกสาร เป็นต้น เพราะกฎหมายประสงค์จะให้ผู้เสียหายได้รับการเยียวยาทางแพ่งให้เสร็จสิ้นไปในคราวเดียวกับคดีอาญา ดังนั้นค่าสินไหมทดแทนที่ผู้เสียหายมีสิทธิขอให้บังคับจำเลยชดใช้ตาม มาตรา 44/1 จึงไม่ได้จำกัดว่า จะต้องเป็นค่าเสียหายที่เป็นตัวเงินเท่านั้น.

³⁴ อุดม รัฐอมฤต, วีรศักดิ์ แสงสารพันธ์, สรียา วิริโยสุทธิกุล และคณะ. เล่มเดิม. หน้า 128.

เสียหายให้ผู้เสียหายรู้สึกดีขึ้นด้วยความพึงพอใจของผู้เสียหายเองมากกว่าการกำหนดค่าสินไหมทดแทนเป็นตัวเงิน ซึ่งอาจมิใช่ทางแก้ไขแห่งเยียวยาความเสียหายได้ในทุกกรณี และทำให้ผู้เสียหายได้รับความรู้สึกว่าได้รับการดูแลเอาใจใส่ในการเยียวยาความเสียหายจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่เป็นธรรมมากยิ่งขึ้น

4.2 วิเคราะห์เปรียบเทียบบทบาทของพนักงานอัยการในการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหาย ตาม มาตรา 44/1

4.2.1 แนวทางของสหประชาชาติว่าด้วยบทบาทของอัยการ ค.ศ. 1990 (United Nation's Guidelines on the Role of Prosecutors 1990)

ในการประชุมองค์การสหประชาชาติว่าด้วยรับรองโดยที่ประชุมขององค์การสหประชาชาติว่าด้วยการป้องกันอาชญากรรมและการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิด ครั้งที่ 8 ณ กรุงฮาวานา ประเทศคิวบา ได้กำหนดแนวทางบทบาทของพนักงานอัยการร่วมกันของกลุ่มประเทศสมาชิกเพื่อให้พนักงานอัยการสามารถดำเนินการกิจในการดำเนินคดีอย่างเสมอภาคและมีความยุติธรรม

โดยบทบาทหน้าที่ของพนักงานอัยการส่วนหนึ่งที่ถูกกำหนดขึ้นนั้น ที่ประชุมองค์การสหประชาชาติได้วางบทบาทให้พนักงานอัยการเป็นผู้รับหน้าที่สำคัญในการทำงานเชิงรุก เพื่อแสดงบทบาทในฐานะเป็นผู้รักษาผลประโยชน์ของสาธารณชน เป็นผู้ส่งเสริมมาตรการต่างๆ เพื่อให้การดำเนินคดีเป็นไปตามกฎหมาย ตามหลักนิติธรรม และให้มีการดำเนินคดีอย่างมีประสิทธิภาพในกระบวนการยุติธรรม

บทบาทของพนักงานอัยการในการคุ้มครองประโยชน์ของสาธารณชน มีการวางแนวทางให้ต้องมีการปฏิบัติอย่างเหมาะสม ทั้งต่อผู้เสียหายและผู้ถูกกล่าวหา โดยใส่ใจต่อพฤติการณ์ที่เกี่ยวข้องทั้งหมดในคดี³⁵ ทั้งนี้ ได้กำหนดแนวทางในเรื่องบทบาทของอัยการในการคุ้มครองสิทธิเอาไว้ ดังนี้

ในข้อ 2 (b) พนักงานอัยการเป็นผู้มีความตระหนักถึงคุณธรรมและอุดมคติในการปฏิบัติหน้าที่ของอัยการตลอดจนต้องคำนึงถึงการคุ้มครองสิทธิทั้งของผู้ถูกกล่าวหาและผู้เสียหาย

³⁵ กิตติพงษ์ กิตยารักษ์, ชาติ ชัยเดชสุริยะ และ ณัฐวสา ฉัตรไพบุลย์ ข เล่มเดิม. หน้า 152-155.

ตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญและกฎหมาย รวมถึงสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐานตามกฎหมายของประเทศและกฎหมายระหว่างประเทศ³⁶

ในข้อ 13 (b) คຸ້ມครองผลประโยชน์ของสาธารณชน ดำรงในความยุติธรรมโดยปราศจากอคติ ปฏิบัติอย่างเหมาะสมทั้งต่อผู้ถูกกล่าวหาและผู้เสียหาย ให้ความใส่ใจอย่างละเอียดรอบครอบต่อพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องทั้งหมดในคดี โดยไม่คำนึงว่าตนจะได้รับผลกระทบในทางที่เป็นคุณหรือโทษจากผู้ต้องสงสัยหรือผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิด³⁷

ในข้อ 13 (d) คำนึงถึงความรู้สึกนึกคิดและฐานะของผู้เสียหายซึ่งถูกระทบหรือได้รับความเสียหายโดยเฉพาะนั้น และจะต้องจัดวางมาตรการให้ผู้เสียหายได้รับทราบถึงสิทธิที่พึงจะได้รับ ตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในปฏิญญาว่าด้วยหลักการพื้นฐานเกี่ยวกับการอำนวยความสะดวกแก่ผู้ได้รับความเสียหายจากอาชญากรรมและการใช้อำนาจโดยไม่ถูกต้อง ค.ศ. 1985³⁸

แนวทางของสหประชาชาติว่าด้วยบทบาทของพนักงานอัยการ ค.ศ. 1990 ที่ได้มีการกำหนดเรื่องบทบาทของอัยการในการคุ้มครองสิทธิทั้งของผู้เสียหายและผู้ถูกกล่าวหา ดังที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้เห็นได้ว่าในนานาอารยประเทศได้ให้ความสำคัญกับบทบาทของพนักงานอัยการในกระบวนการยุติธรรมด้านการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายและผู้ถูกกล่าวหา ดังนั้นการอำนวยความสะดวกยุติธรรมของพนักงานอัยการนั้น แม้เป็นการทำหน้าที่ของเจ้าพนักงานในฝ่ายบริหารแต่มีลักษณะเป็นการใช้อำนาจตุลาการอยู่ด้วย โดยลักษณะของการดำเนินคดีที่พนักงานอัยการได้กระทำลงไปจะมีได้มุ่งที่ผลแพ้ชนะของคดีความ หากแต่พนักงานอัยการเป็นผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่ในการตรวจสอบค้นหาความจริงของคดี นอกจากการดำเนินคดีเพื่อขอให้ศาลลงโทษจำเลยอันเป็นการคุ้มครอง

³⁶ United Nation's Guidelines on the Role of Prosecutors 1990, 2(b) : Prosecutor have appropriate education and training and should be made aware of the ideals and ethical duties of their office, of the constitutional and statutory protections for the rights of the suspect and the victim, and of human rights and fundamental freedoms recognized by national and international law.

³⁷ United Nation's Guidelines on the Role of Prosecutors 1990, :13(b) Protect the public interest ,act with objectivity, take proper account of the position of the suspect and the victim, and pay attention of all relevant circumstances, irrespective of whether they are to the advantage of disadvantage of the suspect.

³⁸ Nation's Guidelines on the Role of Prosecutors 1990,:13(d) Consider the views and concerns of victims when their personal interests and affected and ensure that victims are informed of their rights in accordance with the Declaration of Basic Principles of Justice for.

ผู้เสียหายและสังคมโดยรวมแล้ว การดำเนินคดีของพนักงานอัยการในบางครั้งจึงยังเป็นไปในทางที่จำเลยได้รับประโยชน์ด้วย³⁹

แม้ว่าการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 จะเป็นการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาให้มีหนทางเรียกค่าสินไหมทดแทนจากผู้กระทำ ความผิดเพิ่มขึ้นอีกทางหนึ่ง แต่กฎหมายได้กำหนดให้ผู้เสียหายเป็นผู้รับผิดชอบในการดำเนินคดี ส่วนแพ่งซึ่งเป็นการก่อภาระการดำเนินคดีดังกล่าวให้แก่ผู้เสียหาย ซึ่งที่ประชุมองค์การสหประชาชาติได้วางบทบาทให้พนักงานอัยการเป็นผู้รับหน้าที่สำคัญในการทำงานเชิงรุก เพื่อแสดงบทบาทในฐานะเป็นผู้รักษาผลประโยชน์ของสาธารณชนเพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายไว้ อยู่แล้ว ผู้เขียนเห็นว่าในข้อ 2 (b) “พนักงานอัยการต้องคำนึงถึงการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ” ซึ่งสิทธิในการได้รับการเยียวยาของผู้เสียหายในคดีอาญาได้รับการรับรองไว้โดย รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ในส่วนที่ 4 ว่าด้วยสิทธิในกระบวนการยุติธรรมมาตรา 40 (5) กล่าวคือ “ผู้เสียหายในคดีอาญา มีสิทธิได้รับความคุ้มครองและความช่วยเหลือที่จำเป็นและเหมาะสมจากรัฐ ส่วนค่าตอบแทน ค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายที่จำเป็นให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ” องค์การอัยการจึงควรมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการกำกับดูแลคุ้มครองสิทธิและผลประโยชน์ของผู้เสียหายเพื่อให้ได้รับการเยียวยาความเสียหายอย่างเป็นธรรม และให้ความช่วยเหลือที่จำเป็นและเหมาะสมในฐานะองค์กรแห่งกระบวนการยุติธรรมของรัฐ จึงจะมีแนวทางความเหมาะสมกว่าการให้ผู้เสียหายเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินคดีส่วนแพ่งเอง เพราะคดีดังกล่าวมิใช่คดีส่วนแพ่งโดยแท้ แต่เป็นคดีส่วนแพ่งที่มีมูลฐานความรับผิดมาจากคดีอาญา⁴⁰ เมื่อการดำเนินคดี ตามมาตรา 44/1 เป็นการดำเนินคดีของรัฐ พนักงานอัยการจึงควรมีบทบาทในการรับผิดชอบด้านคดีเพื่อให้ความคุ้มครองและความช่วยเหลือที่จำเป็นและเหมาะสมแทนรัฐ

นอกจากนี้ ผู้เขียนเห็นว่า การที่พนักงานอัยการในฐานะตัวแทนของรัฐ เมื่อเข้าไปมีบทบาทช่วยเหลือหรือคุ้มครองดูแลผลประโยชน์ของผู้เสียหาย จะเป็นการสอดคล้องกับแนวทางของสหประชาชาติว่าด้วยบทบาทของพนักงานอัยการ ค.ศ. 1990 ในข้อ 13 (b) “ที่ให้พนักงานอัยการคุ้มครองผลประโยชน์ของสาธารณชน ดำรงในความยุติธรรม ปฏิบัติอย่างเหมาะสมผู้เสียหาย ให้ความใส่ใจอย่างละเอียดรอบคอบต่อพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องทั้งหมดในคดี... .” พนักงานอัยการจึงควรมีบทบาทคุ้มครองผลประโยชน์ของผู้เสียหายในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา ตาม มาตรา 44/1 ซึ่งไม่ถือว่าเป็นการขัดต่อหลักการที่ว่า “รัฐไม่ควรดำเนินคดีแพ่งให้เอกชน” เพราะเหตุแห่ง

³⁹ คณิศ ฅ นคร ก เล่มเดิม. หน้า 103.

⁴⁰ วัชร พิงชลาร์กษ. เล่มเดิม. หน้า 66.

การเรียกร้องของพนักงานอัยการในส่วนแพ่งนั้นเป็นผลสืบเนื่องมาจากคดีอาญา หากพนักงานอัยการฟ้องคดีแพ่งแทนผู้เสียหายไม่⁴¹

ส่วนในข้อ 13 (d) กำหนดบทบาทของพนักงานอัยการว่า “จะต้องจัดวางมาตรการให้ผู้เสียหายได้รับทราบถึงสิทธิที่พึงจะได้รับ ตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในปฏิญญาว่าด้วยหลักการพื้นฐานเกี่ยวกับการอำนวยความสะดวกแก่ผู้ได้รับความเสียหายจากอาชญากรรมและการใช้อำนาจโดยไม่ถูกต้อง ค.ศ. 1985” ซึ่งผู้เขียนเห็นว่า ปฏิญญาสากลว่าด้วยหลักการพื้นฐานเกี่ยวกับการอำนวยความสะดวกแก่ผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรม และการใช้อำนาจโดยมิชอบ ค.ศ. 1985 ในเรื่องการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม และได้รับการปฏิบัติที่เป็นธรรมของผู้เสียหาย ตามมาตรา 6(C) บัญญัติว่า “กระบวนการยุติธรรมทางอาญาต้องตอบสนองต่อความต้องการของผู้เสียหายและควรอำนวยความสะดวกแก่ผู้เสียหายโดย จัดให้มีการช่วยเหลือเหยื่อ (Assistance) ที่เหมาะสมตั้งแต่ต้นจนจบกระบวนการทางกฎหมาย”⁴² พนักงานอัยการจึงควรเข้าไปมีบทบาทในทางคดีเพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายตั้งแต่เริ่มต้นดำเนินคดี จนถึงชั้นพิจารณาพิพากษาคดี ในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา ตามมาตรา 44/1 ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวทางของสหประชาชาติว่าด้วยบทบาทของพนักงานอัยการ ค.ศ. 1990 ดังกล่าว

เมื่อเปรียบเทียบกับในนานาอารยประเทศการยื่นดำเนินคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาของผู้เสียหายในคดีของรัฐนั้น บทบาทของพนักงานอัยการจะมีบทบาทในการคุ้มครองผลประโยชน์ของสาธารณชนในลักษณะของการกั้นกรงคดีจากหน่วยงานของรัฐในขั้นต้นก่อนที่จะมีการให้ศาลพิจารณาสั่งให้ชดใช้ กล่าวคือ ไม่ว่าจะเป็วิธีพิจารณาว่าด้วยการชดใช้ค่าเสียหายที่ดำเนินกระบวนการพิจารณาชดใช้ค่าเสียหายให้แก่ผู้เสียหายไปพร้อมกับกระบวนการพิจารณาในการพิสูจน์ความผิดของผู้กระทำความผิด (Civil Law) เช่น ประเทศฝรั่งเศส หรือวิธีพิจารณาว่าด้วยการชดใช้ค่าเสียหายที่แยกกระบวนการพิจารณาการชดใช้ค่าเสียหายให้แก่ผู้กระทำความผิดออกจากกระบวนการพิจารณาในการพิสูจน์ความผิดของผู้กระทำความผิด (Common Law) เช่น ประเทศออสเตรเลีย และ แคนาดา คำร้องของผู้เสียหายซึ่งขอค่าสินไหมทดแทนทางแพ่งจะผ่านองค์กรอัยการเพื่อนำคดีส่วนแพ่งขึ้นสู่ศาลเพื่อมีคำสั่งให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทน⁴³

⁴¹ คณิต ณ นคร ก เล่มเดิม. หน้า 103.

⁴² ปฏิญญาสากลว่าด้วยหลักการพื้นฐานเกี่ยวกับการอำนวยความสะดวกแก่ผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรม และการใช้อำนาจโดยมิชอบ, มาตรา 6 (C).

⁴³ โปรดดูรายละเอียดในบทที่ 3 หัวข้อ 3.1 และ 3.2.

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าการกำหนดให้พนักงานอัยการในฐานะตัวแทนของรัฐในการคุ้มครองผลประโยชน์ของสาธารณชนเข้ามามีบทบาทเป็นผู้ดำเนินคดีแทนผู้เสียหายจะเป็นการให้ความคุ้มครองสิทธิและประโยชน์แก่ผู้เสียหายที่ตกเป็นเหยื่อของอาชญากรรมให้ได้รับการคุ้มครองมากขึ้นและเป็นการสอดคล้องกับแนวทางของสหประชาชาติว่าด้วยบทบาทของพนักงานอัยการ ค.ศ. 1990

4.2.2 วิเคราะห์บทบาทของพนักงานอัยการ ตาม พ.ร.บ. พนักงานอัยการ พ.ศ. 2498 กับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 43 และ มาตรา 44/1

หากพิจารณาถึงอำนาจของพนักงานอัยการแล้ว พนักงานอัยการมีอำนาจและหน้าที่ในการดำเนินคดีตามบทบัญญัติของกฎหมาย ซึ่งบทบัญญัติกฎหมายที่บัญญัติหลักการหรือแนวทางเกี่ยวกับอำนาจและหน้าที่ของอัยการไว้คือ พระราชบัญญัติพนักงานอัยการ พ.ศ. 2498 โดยในมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัตินี้ได้ให้คำจำกัดความของคำว่าดำเนินคดีไว้ว่า “ดำเนินคดี” หมายถึง ดำเนินการไปตามอำนาจและหน้าที่ในทางอรรถคดีของพนักงานอัยการ ซึ่งในมาตรา 11 (1) ถึง (8) ก็ได้กำหนดถึงขอบเขตแห่งอำนาจหน้าที่ของอัยการในการดำเนินคดี โดยมีอำนาจในการดำเนินคดีทั้งคดีแพ่งและคดีอาญา ทั้งนี้ ในมาตรา 11 (2) (3) (4) (5) (6) (7) ได้บัญญัติถึงอำนาจหน้าที่ของอัยการในส่วนที่เกี่ยวกับการดำเนินคดีแพ่งไว้ โดยเฉพาะมาตรา 11 (2) ได้บัญญัติถึงอำนาจของอัยการไว้ว่า ในคดีแพ่งมีอำนาจและหน้าที่ดำเนินคดีแทนรัฐบาลในศาลทั้งปวงกับมีอำนาจและหน้าที่ตามกฎหมายอื่นซึ่งบัญญัติว่าเป็นอำนาจและหน้าที่ของกรมอัยการหรือพนักงานอัยการ

ทั้งนี้ การปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานอัยการนอกจากจะมีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายฉบับนี้แล้ว พนักงานอัยการยังมีหน้าที่ตามกฎหมายอื่น ดังที่พระราชบัญญัติพนักงานอัยการ พ.ศ. 2498 มาตรา 11 (2) ได้บัญญัติเป็นหลักหรือแนวทางเกี่ยวกับอำนาจในการดำเนินคดีแพ่งของอัยการว่า “ให้มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายอื่นซึ่งบัญญัติไว้ และในส่วนของกฎหมายอื่นที่ได้บัญญัติเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของอัยการในการดำเนินคดีแพ่ง” เช่น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เป็นต้น⁴⁴

ตามพระราชบัญญัติพนักงานอัยการ พ.ศ. 2498 มาตรา 11 (2) ได้บัญญัติ ให้พนักงานอัยการมีอำนาจหน้าที่ดำเนินคดีแพ่ง ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 43 ทั้งนี้ แนวคิดที่มาของบทบาทของพนักงานอัยการในการดำเนินคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา ตามมาตรา 43 มีดังนี้

⁴⁴ ศิวพร ศักดาสิโรรัตน์. เล่มเดิม. หน้า 63.

ประการแรก อำนาจหน้าที่ในการรักษาความสงบเรียบร้อยหรือการดำเนินคดีอาญาตามหน้าที่ของพนักงานอัยการนั่นเอง

ประการที่สอง เป็นอำนาจหน้าที่ในการคุ้มครองรักษาสิทธิเสรีภาพและผลประโยชน์ของสาธารณชน และยังมีอำนาจหน้าที่คุ้มครองประโยชน์ของประชาชนตามดุลพินิจของพนักงานอัยการที่จะดำเนินการตามสมควร ซึ่งมีในกฎหมายหลายฉบับ แต่กฎหมายที่เป็นหัวใจของการดำเนินคดีอาญา ก็คือ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และกล่าวได้ว่า การปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานอัยการนั้น พนักงานอัยการควรจะคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและประโยชน์ของผู้เสียหาย จำเลย และของสังคมพร้อมๆ กัน⁴⁵ เหตุผลในการให้อำนาจพนักงานอัยการฟ้องขอให้คืนหรือใช้ราคาทรัพย์สินให้ผู้เสียหาย ตาม มาตรา 43 นี้ ก็เป็นคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา ซึ่งมีความมุ่งหมายที่จะรวมการพิจารณาคดีแพ่งและคดีอาญาที่มีเนื้อหา หรือมูลคดีเรื่องเดียวเข้าด้วยกัน เพื่อความสะดวก รวดเร็วในการดำเนินกระบวนการพิจารณาของศาลและคู่ความนั่นเอง นอกจากนี้ในรายงานการประชุมคณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ครั้งที่ 404-14/2515 ของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา เมื่อวันที่ 4 เมษายน 2515 ท่านอาจารย์ประมวลสุวรรณศรี ได้ให้ความเห็นในประเด็นที่เสนอว่าควรจะบัญญัติไม่ให้ฟ้องคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญารวมกันหรือไม่ ว่า “จะยกเลิกหลักในเรื่องให้ฟ้องรวมกันย่อมไม่เป็นการสมควร เพราะในการยอมให้ฟ้องคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญานั้นมีประโยชน์อยู่เป็นอย่างมาก กล่าวคือ ผู้เสียหายเขาย่อมขออื่นฟ้องคดีแพ่งเรียกค่าเสียหายมาด้วยพร้อมกัน โดยมีต้องไปฟ้องเป็นคดีแพ่งต่างหากอีกคดีหนึ่งซึ่งจะทำให้เสียเวลามาก” เหตุผลเช่นเดียวกับการที่ยอมให้พนักงานอัยการที่ฟ้องผู้ต้องหาในคดีตามมาตรา 43 สามารถเรียกทรัพย์สินหรือให้ราคาทรัพย์สินแทนผู้เสียหายได้ ก็เพื่อมิให้ผู้เสียหายต้องไปฟ้องคดีแพ่งเป็นคดีใหม่อีกคดีต่างหาก อีกทั้งการฟ้องคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาโดยผู้เสียหายเป็นโจทก์ฟ้องเองนั้นจะต้องเสียค่าธรรมเนียมมาก เพราะจะต้องเสียค่าธรรมเนียมซึ่งคิดจากทุนทรัพย์ในคดีแพ่งนั้น ถ้าความเสียหายมากค่าใช้จ่ายก็สูงขึ้นด้วย และนอกจากนี้ค่าธรรมเนียมอื่นๆ เช่น ค่าคำร้องคำขอ ตลอดจนค่าส่งประเด็นก็ถือตามคดีแพ่ง แต่ถ้าพนักงานอัยการฟ้องแทนไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียมตามมาตรา 253 แม้ผู้เสียหายจะขอเข้าแทนแม้ราคาทรัพย์สินนั้นจะเกินกว่า 300,000 บาท ศาลแขวงก็มีอำนาจพิจารณาคดีส่วนแพ่งนี้ได้ไม่ถือว่าเป็นการเกินอำนาจตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม⁴⁶

⁴⁵ โปรดดูรายละเอียดในบทที่ 2 หัวข้อ 2.3.2 แนวคิดหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐกับบทบาทพนักงานอัยการ.

⁴⁶ วัชร พิงชลาร์กย์. เล่มเดิม. หน้า 67-68.

แต่ด้วยเหตุผลที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 43 ไม่สามารถคุ้มครองเสียหายความเสียหายของผู้เสียหายในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาได้อย่างทั่วถึง และไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้เสียหายในการได้รับการเยียวยาความเสียหายจากผู้กระทำความผิดได้อย่างทั่วถึงและโดยง่าย เพราะการใช้สิทธิทางแพ่งในการเรียกค่าสินไหมทดแทนตามมาตรา 43 ถูกจำกัดให้ทำได้เฉพาะในคดีที่เป็นความผิดเกี่ยวกับทรัพย์เพียง 9 ฐาน พนักงานอัยการจะใช้อำนาจเรียกให้จำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนอื่นๆ นอกจากขอให้คืนหรือใช้ราคาทรัพย์ไม่ได้ แต่หากผู้เสียหายประสงค์จะเรียกค่าเสียหายหรือเรียกร้องสิทธิประการอื่นที่มีได้เป็นการขอให้คืนหรือใช้ราคาทรัพย์ที่ถูกประทุษร้าย ผู้เสียหายจะต้องไปฟ้องเรียกค่าสินไหมทดแทนด้วยตนเอง ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 40 โดยต้องเสียค่าธรรมเนียมและค่าใช้จ่ายต่างๆ เหมือนคดีแพ่งทั่วไปซึ่งทำให้เกิดภาระและความยุ่งยากแก่ผู้เสียหาย

การดำเนินคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาของไทย จึงได้ถูกแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 24) พ.ศ. 2548 ซึ่งกำหนดมาตรการให้ผู้เสียหายอาจเรียกร้องความเสียหายที่ตนเองได้รับ ไม่ว่าจะเป็นความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย เสรีภาพ ชื่อเสียง หรือทรัพย์สิน ซึ่งเป็นความเสียหายอันเป็นคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา โดยเป็นการขยายสิทธิเรียกร้องให้แก่ผู้เสียหายที่จะเรียกร้องได้ในคดีของพนักงานอัยการที่ได้ฟ้องคดีอาญาแก่จำเลย เป็นอีกทางเลือกหนึ่งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 ซึ่งไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียมศาล

เมื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบ มาตรา 43 กับ มาตรา 44/1 แล้ว ผู้เขียนเห็นว่า ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 43 เมื่อมีแนวคิดมาจากการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ โดยพนักงานอัยการในฐานะตัวแทนรัฐ มีอำนาจหน้าที่ในการรักษาความสงบเรียบร้อยและดำเนินคดีอาญาแทนรัฐ ในขณะที่เดียวกันก็มีหน้าที่ในการคุ้มครองรักษาสิทธิเสรีภาพและผลประโยชน์ของสาธารณชน พนักงานอัยการจึงควรที่จะคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและประโยชน์ของผู้เสียหาย และของสังคมพร้อมๆ กัน

ดังนั้น การชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหายโดยผู้กระทำความผิด ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 ซึ่งเป็นการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐเหมือนกัน ซึ่งมีแนวความคิดเกี่ยวกับภาระหน้าที่ของรัฐในการดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคมให้เกิดความสงบสุขแก่ประชาชน เมื่อมีการกระทำความผิดอาญาต่อบุคคล ย่อมแสดงว่า รัฐบกพร่องในหน้าที่ในการปกป้องประชาชนของตนให้ปลอดภัยจากอาชญากรรม รัฐจึงมีภาระหน้าที่ต้องเยียวยาความเสียหายแก่

ผู้เสียหาย⁴⁷ ดังนั้น เมื่อพิจารณาตามหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ ตามมาตรา 43 กับมาตรา 44/1 แล้ว พนักงานอัยการจึงควรมีบทบาทคุ้มครองผลประโยชน์ของผู้เสียหายในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา ตามมาตรา 44/1 ซึ่งไม่ถือว่าเป็นการขัดต่อหลักการที่ว่า “รัฐไม่ควรดำเนินคดีแพ่งให้เอกชน” เพราะเหตุแห่งการเรียกร้องของพนักงานอัยการในส่วนแพ่งนั้นเป็นผลสืบเนื่องมาจากคดีอาญา หากใช้พนักงานอัยการฟ้องคดีแพ่งแทนผู้เสียหายไม่ หากกฎหมายได้บัญญัติให้อำนาจแก่พนักงานอัยการผู้รับผิดชอบในคดีอาญาที่ผู้เสียหายได้ยื่นคำร้องเข้ามาได้ ตามมาตรา 44/1 เป็นผู้มีอำนาจหน้าที่ดำเนินคดีในส่วนแพ่งให้กับผู้เสียหายแล้ว กรณีเช่นนี้จะทำให้ระบบการดำเนินคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาโดยรัฐเกิดเอกภาพเป็นระบบเดียวกัน

4.2.3 วิเคราะห์แนวทางความเหมาะสมในบทบาทของพนักงานอัยการ

4.2.3.1 บทบาทในการกลั่นกรองคดีในชั้นต้นของผู้เสียหาย

โดยในการประชุมของคณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา⁴⁸ ได้พิจารณาศึกษาเปรียบเทียบแนวคิดและรูปแบบในการขอใช้ค่าเสียหายโดยผู้กระทำความผิดแก่ผู้เสียหายในคดีอาญาที่เหมาะสมกับประเทศไทยเป็น 2 รูปแบบด้วยกัน ได้แก่

รูปแบบที่หนึ่ง เป็นร่างกฎหมายที่สำนักงานศาลยุติธรรมเสนอ คือ เพิ่มเติมความเป็นมาตรา 44/1 ให้ผู้เสียหายมีสิทธิยื่นคำร้องขอให้จ่ายชดเชยค่าสินไหมทดแทน เพราะพนักงานอัยการไม่ดำเนินการ ตาม มาตรา 43 หรือผู้เสียหายได้รับความเสียหายและมีสิทธิเรียกค่าสินไหมทดแทนในกรณีอื่นนอกจาก มาตรา 43

รูปแบบที่สอง เป็นร่างกฎหมายที่ฝ่ายเลขานุการคณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้เสนอ คือ ให้แก้ไขบทบัญญัติในมาตรา 43 โดยกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการยื่นคำขอในการเรียกทรัพย์สินคืนหรือเรียกให้ใช้ราคาหรือเรียกค่าสินไหมทดแทนในกรณีผู้เสียหายได้รับอันตรายถึงแก่ชีวิต ร่างกาย จิตใจ หรือเสื่อมเสียต่อเสรีภาพในร่างกาย หรือได้รับความเสียหายทางทรัพย์สินไปพร้อมกับเมื่อยื่นคำฟ้องด้วย โดยการยื่นคำร้องดังกล่าวต้องได้รับความยินยอมจากผู้เสียหายก่อน⁴⁸

ทางคณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้เลือกรูปแบบที่หนึ่ง โดยให้เป็นสิทธิของผู้เสียหายเรียกร้องเข้ามาในคดีอาญาของพนักงานอัยการ โจทก์ในค่าสินไหมทดแทนทุกประเภท เพราะเห็นว่าน่าจะเหมาะสมกว่า ซึ่งมีผลดีในด้านที่จะไม่เป็นภาระกับระบบของรัฐด้วย และทำให้ผู้เสียหายได้มีโอกาสแสดงความประสงค์ต้องการของ

⁴⁷ ไชยงค์ กงจันทร์. เล่มเดิม. หน้า 55.

⁴⁸ รายงานการประชุมคณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ครั้งที่ 1295-2 /2546 สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. หน้า 2-3.

เขาอีกด้วย นอกจากนี้เหตุผลที่ไม่กำหนดให้อัยการในฐานะตัวแทนของรัฐเป็นผู้รับผิดชอบ
 ดำเนินการแทนผู้เสียหายในการเรียกค่าสินไหมทดแทน เนื่องจากมีข้อจำกัดในเรื่องระยะเวลา ใน
 การดำเนินคดีอาญาและการสอบสวนค่าเสียหายของพนักงานสอบสวน เพราะถ้ากำหนดให้อัยการ
 เป็นผู้ดำเนินการแทนผู้เสียหาย อัยการจะต้องมีข้อมูลในเรื่องค่าเสียหายและข้อมูลนั้นก็จะต้อง
 ผ่านการสอบสวนมาก่อนย่อมเป็นการสร้างภาระให้แก่พนักงานสอบสวนที่จะต้องรวบรวมพยาน
 หลักฐานต่างๆ ที่เกี่ยวกับค่าเสียหายด้วย อีกทั้งอาจมีความขัดแย้งเกี่ยวกับค่าเสียหายระหว่างอัยการ
 กับผู้เสียหายในเรื่องการเรียกค่าเสียหายไม่ตรงตามที่คุณเสียหายต้องการประกอบกับผู้เสียหาย
 สามารถฟ้องคดีแพ่งแยกต่างหากได้อยู่แล้ว และโดยหลักของการดำเนินคดีส่วนแพ่งนั้นเป็นเรื่อง
 ของผู้เสียหายโดยเฉพาะ เมื่อได้พิจารณาถึงข้อจำกัดที่ระบบรัฐเข้ามาฟ้องคดีแทนเอกชนจะทำให้
 ระยะเวลาการดำเนินคดีของอัยการและพนักงานสอบสวนล่าช้าไป ผู้เสียหายจึงควรรับภาระในการ
 ฟ้องคดีส่วนแพ่งเอง แต่ประโยชน์ในการให้ผู้เสียหายยื่นคำร้องเข้ามาในคดีอาญาได้ คือ ทำให้
 ผู้เสียหายได้เข้ามามีส่วนร่วมในคดีอาญาโดยความยินยอมสมัครใจของผู้เสียหายเอง ดังนั้น จึงได้
 กำหนดให้ในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ผู้เสียหายสามารถยื่นคำร้องต่อศาลขอให้บังคับจำเลย
 ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ตนได้โดยผู้เสียหายเข้ามาเป็นโจทก์เฉพาะในคดีส่วนแพ่งเท่านั้น และ
 จะจำกัดประเด็นเฉพาะเรื่องค่าสินไหมทดแทนเพียงอย่างเดียว การแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมาย
 วิธีพิจารณาความอาญาเรื่องการดำเนินคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญา ตามมาตรา 44/1 จึงเป็นเรื่องที่รัฐ
 ช่วยอำนวยความสะดวกให้ในการเรียกร้องทางแพ่งเท่านั้น⁴⁹

เมื่อเปรียบเทียบกับในนานาอารยประเทศ การดำเนินคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับ
 คดีอาญาของผู้เสียหายในคดีของรัฐนั้น บทบาทของพนักงานอัยการจะมีบทบาทในการคุ้มครอง
 ผลประโยชน์ของสาธารณชนในลักษณะของการถ่วงดุลคดีจากหน่วยงานของรัฐในชั้นต้น
 ก่อนที่จะมีการนำคดีส่วนแพ่งส่งให้ศาลพิจารณา เช่นในประเทศฝรั่งเศส ผู้เสียหายอาจดำเนิน
 คดีอาญาโดยวิธียื่นฟ้องคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาผู้กระทำความผิดต่อศาลอาญา ซึ่งผู้เสียหาย
 ต้องยื่นคำร้องต่อขอผู้พิพากษาสอบสวนเพื่อเป็นคู่ความทางแพ่ง ซึ่งศาลจะมีการส่งคำร้องให้แก่
 พนักงานอัยการ ให้พนักงานอัยการขอให้ศาลเปิดการสอบสวน เมื่อพนักงานอัยการได้รับคำร้อง
 แล้วจะพิจารณาขอให้ศาลมีคำสั่งรับหรือไม่รับผู้เสียหายเป็นคู่ความทางแพ่ง และขอให้สอบสวน
 หรือไม่สอบสวนบุคคลใดก็ได้ เพื่อบังคับให้พนักงานอัยการดำเนินคดีอาญาในชั้นศาล อาจเรียกว่า
 เป็นการยื่นฟ้องคดีอาญาในทางอ้อมนั่นเอง เพราะศาลอาญาจะพิจารณาคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับ

⁴⁹ รายงานการประชุมคณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ครั้งที่
 1294-1 /2546, 1295-2/2546, 1296-3/2546 สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา.

คดีอาญาได้ก็ต่อเมื่อได้พิจารณาข้อกล่าวหาในคดีอาญานั้นก่อนแล้ว ส่วนในประเทศออสเตรเลีย คำสั่งศาลให้ชดใช้ (Restitution) นั้นเป็นคำสั่งที่ให้จำเลยหรือบุคคลที่สามคืนทรัพย์สินที่เสียไปจากการกระทำความผิดให้แก่ผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรม ซึ่งผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมต้องดำเนินการยื่นคำร้องขอบังคับไปยังพนักงานอัยการ เมื่อผู้กระทำผิดต้องคำพิพากษาของศาลแล้ว โดยพนักงานอัยการจะมีคำขอในนามผู้เสียหายในการเรียกค่าสินไหมทดแทนโดยพนักงานอัยการ มีบทบาทเป็นผู้นำเสนอข้อมูลของผู้เสียหายที่เกี่ยวกับคำร้องดังกล่าวต่อศาล หรือในประเทศแคนาดา หากผู้เสียหายได้รับความเสียหายทางการเงินอันเป็นผลมาจากอาชญากรรมผู้เสียหายมีสิทธิที่จะได้รับการชดใช้จากผู้กระทำความผิด โดยผู้เสียหายต้องทำเป็นคำร้องและกรอกจำนวนเงินที่ต้องการได้รับเป็นค่าชดใช้ โดยไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียมในการยื่นคำร้องดังกล่าวดังเช่นการฟ้องคดีแพ่งทั่วไป เพื่อให้เจ้าหน้าที่ตำรวจดำเนินการส่งคำร้องขอค่าสินไหมทดแทนไปยังพนักงานอัยการ และส่งไปยังศาลเพื่อมีคำสั่งชดใช้ค่าเสียหาย หลังจากที่ศาลได้พิจารณาพิพากษาคดีอาญาแล้ว เห็นว่าผู้กระทำผิดได้กระทำความผิดจริง ผู้พิพากษาจะพิจารณาการชดใช้ค่าเสียหายให้กับผู้เสียหาย

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า ระบบการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหายในต่างประเทศดังกล่าวข้างต้น จะมีการกลั่นกรองคดีจากหน่วยงานของรัฐในขั้นตอนก่อนที่จะมีการส่งเรื่องขึ้นสู่ศาลพิจารณาเพื่อบังคับชดใช้ค่าสินไหมทดแทนโดยผู้กระทำผิด ซึ่งมีผลให้คดีส่วนแบ่งที่ขึ้นสู่ศาลลดน้อยลง เพราะอาจยุติลงได้ในชั้นเจ้าพนักงานที่จะนำคดีส่วนแบ่งยื่นต่อศาล เพราะผู้เสียหายกับผู้กระทำความผิดอาจตกลงให้คดียุติลง ณ ขั้นตอนที่ยื่นคำร้องมายังเจ้าพนักงานได้ทุกขั้นตอน และยังเป็นกรกลั่นกรองความเสียหายในส่วนแบ่งที่หน่วยงานรัฐเข้ามาช่วยเหลือกำกับดูแลให้ ซึ่งผู้เขียนเห็นว่า ควรจะให้สิทธิผู้เสียหายยื่นคำร้อง ตามมาตรา 44/1 นี้ ต่อพนักงานสอบสวนเป็นขั้นตอนแรก และพนักงานสอบสวนจะดำเนินการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องในความเสียหายของผู้เสียหายหรือตามคำสั่งของพนักงานอัยการส่งมายังพนักงานอัยการซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบในขั้นที่สุด เพื่อเป็นผู้กลั่นกรองเรื่องในขั้นตอนก่อนที่จะนำคดีส่วนแบ่งขึ้นสู่ศาล จะเป็นการเหมาะสมและเป็นการคุ้มครองผลประโยชน์ของสาธารณชน โดยรัฐมากกว่าการกำหนดให้เป็นภาระหน้าที่ในความรับผิดชอบของผู้เสียหายที่ต้องดำเนินการรับผิดชอบเอง

4.2.3.2 บทบาทในการดำเนินคดีแทนผู้เสียหาย

ทั้งนี้ มีแนวทางความเหมาะสมเพียงใด ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 ซึ่งกำหนดให้การดำเนินคดีอาญาของรัฐโดยพนักงานอัยการเป็นผู้รับผิดชอบ แต่การขอค่าสินไหมทดแทนจากผู้กระทำความผิดเป็นภาระหน้าที่ของผู้เสียหายต้องรับผิดชอบเอง ผู้เขียนเห็นว่าควรจะวิเคราะห์จากเจตนารมณ์ในการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2548 (ฉบับที่ 24) เป็นหลักสำคัญ ดังนี้

สาเหตุสำคัญมาจากข้อจำกัดในอำนาจส่วนแบ่งของพนักงานอัยการ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 43 ซึ่งไม่สามารถคุ้มครองเสียหายความเสียหายของผู้เสียหายในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาได้อย่างทั่วถึง และไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้เสียหายในการได้รับการเยียวยาความเสียหายจากผู้กระทำความผิดได้อย่างทั่วถึง เพราะการใช้สิทธิทางแพ่งในการเรียกค่าสินไหมทดแทนตามมาตรา 43 ถูกจำกัดให้ทำได้เฉพาะในคดีที่เป็นความผิดเกี่ยวกับทรัพย์เพียง 9 ฐาน พนักงานอัยการจะใช้อำนาจเรียกให้จำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนอื่นๆ นอกจากขอให้คืนหรือใช้ราคาทรัพย์ไม่ได้ แต่หากผู้เสียหายประสงค์จะเรียกค่าเสียหายหรือเรียกร้องสิทธิประการอื่นที่มีได้เป็นการขอให้คืนหรือใช้ราคาทรัพย์ที่ถูกประทุษร้าย ผู้เสียหายจะต้องไปฟ้องเรียกค่าสินไหมทดแทนด้วยตนเอง โดยเสียค่าธรรมเนียมและค่าใช้จ่ายต่าง ๆ เหมือนคดีแพ่งทั่วไปซึ่งทำให้เกิดภาระและความยุ่งยากแก่ผู้เสียหาย⁵⁰ ผู้เขียนเห็นว่า ตามเจตนารมณ์ในสาเหตุข้อนี้ เกิดจากข้อบกพร่องของระบบการคุ้มครองเสียหายความเสียหายให้แก่ผู้เสียหาย ตามมาตรา 43 ในเรื่องอำนาจดำเนินคดีส่วนแพ่งอันมีมูลฐานความรับผิดชอบมาจากคดีอาญา ถูกจำกัด

ดังนั้น การแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ให้สามารถคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายได้อย่างกว้างขวางและทั่วถึง จึงต้องแก้ไขเพิ่มเติมในส่วนที่เป็นปัญหาของระบบกฎหมายอย่างแท้จริง จึงสมควรแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายเพื่อให้อำนาจแก่พนักงานอัยการดำเนินการในส่วนแพ่งเกี่ยวกับค่าสินไหมทดแทนความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย จิตใจ หรือได้รับความเสื่อมเสียต่อเสรีภาพในร่างกาย ชื่อเสียง หรือได้รับความเสียหายในทางทรัพย์สินอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดของจำเลย เพื่อแก้ไขข้อขัดข้องจากการถูกจำกัดในฐานความผิดอาญาดังกล่าว จึงจะเป็นการแก้ปัญหของระบบกฎหมายอันจะเป็นกรณีรัฐคุ้มครองสิทธิและผลประโยชน์ของผู้เสียหายได้มีประสิทธิภาพมากกว่า ดังนี้

1) เกิดความเป็นเอกภาพในระบบการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนโดยผู้กระทำความผิดซึ่งดำเนินคดีโดยรัฐของพนักงานอัยการเป็นระบบเดียวกัน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ไม่ต้องมีการดำเนินคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาโดยรัฐถึงสองระบบ⁵¹ โดยไม่สอดคล้องกับสภาพสังคมและเศรษฐกิจของไทย

⁵⁰ รายงานการประชุมคณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ครั้งที่ 1294-1/2546 สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. หน้า 3.

⁵¹ รายงานการประชุมคณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ครั้งที่ 1294-1/2546 สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. หน้า 4.

2) พนักงานอัยการเป็นองค์กรของรัฐในการกลั่นกรองขั้นต้นในการรับคำร้องจากผู้เสียหายโดยผ่านทางพนักงานสอบสวนและเป็นผู้ดำเนินคดีให้แก่ผู้เสียหายในชั้นศาล อันจะเป็นการคุ้มครองผู้เสียหายให้ได้รับการเยียวยาความเสียหายอย่างเป็นธรรมและมีประสิทธิภาพมากกว่า ระบบให้ผู้เสียหายดำเนินคดีส่วนแบ่งเอง เพราะมีกลไกสำคัญที่จะขับเคลื่อนกระบวนการยุติธรรมให้ผู้เสียหาย คือ รัฐ⁵²

3) เป็นการลดปริมาณคดีที่จะขึ้นสู่ศาล เพราะคดีอาญาในความผิดต่อส่วนตัวหรือคดีส่วนแบ่งอาชญากรรมได้โดยการตกลงกันระหว่างผู้เสียหายกับผู้กระทำผิดในชั้นการกลั่นกรองคดีในชั้นต้นของผู้เสียหาย

นอกจากนี้การกำหนดให้อำนาจแก่พนักงานอัยการมีบทบาทในการดำเนินคดีแทนผู้เสียหาย ตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 นี้ ยังเป็นการสอดคล้องกับแนวทางของสหประชาชาติว่าด้วยบทบาทของพนักงานอัยการ ค.ศ. 1990 ที่ได้มีการกำหนดเรื่องบทบาทของอัยการในการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายไว้ และสอดคล้องกับสิทธิในการได้รับการเยียวยาของผู้เสียหายในคดีอาญา ตาม รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ในส่วนที่ 4 ว่าด้วยสิทธิในกระบวนการยุติธรรมมาตรา 40 (5) กล่าวคือ “ผู้เสียหายในคดีอาญา มีสิทธิได้รับความคุ้มครองและความช่วยเหลือที่จำเป็นและเหมาะสมจากรัฐ ส่วนค่าตอบแทน ค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายที่จำเป็นให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ” โดยพนักงานอัยการในฐานะตัวแทนรัฐเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนคุ้มครองสิทธิและผลประโยชน์แก่ผู้เสียหายตั้งแต่เริ่มต้นจนจบกระบวนการยุติธรรม⁵³

ดังนั้น หากกฎหมายได้บัญญัติให้อำนาจแก่พนักงานอัยการผู้รับผิดชอบในคดีอาญาที่ผู้เสียหายได้ยื่นคำร้องเข้ามาได้ ตาม มาตรา 44/1 เป็นผู้ที่มีอำนาจหน้าที่ในการรับคำร้องดังกล่าวของผู้เสียหายโดยผ่านทางพนักงานสอบสวนในการทำหน้าที่การกลั่นกรองคดีในชั้นต้นของผู้เสียหาย และดำเนินคดีในส่วนแบ่งให้กับผู้เสียหายอันมีมูลความรับผิดชอบมาจากคดีอาญาในระบบ

⁵² ธานีศ เกศวพิทักษ์ ก เล่มเดิม. หน้า 36 กรณีควรศึกษาเปรียบเทียบ : ในวิธีพิจารณาคดีแรงงาน ตาม พ.ร.บ.จัดตั้งศาลแรงงาน พ.ศ. 2522 และในวิธีพิจารณาคดีมิโนสารกับในคดีไม่มีข้อยุ่งยาก ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง แม้จะได้พยายามปรับเปลี่ยนกระบวนการพิจารณาจากระบบที่ค่อนข้างไปในระบบกล่าวหามาเป็นระบบที่ค่อนข้างมาทางระบบไต่สวนแล้วก็ตาม แต่ภารกิจของศาลในการทำหน้าที่ค้นหาความจริงด้วยตนเอง อันเป็นหลักการสำคัญในระบบไต่สวนนั้น กฎหมายทั้งสองฉบับดังกล่าวข้างต้น ยังไม่เอื้ออำนาจให้ศาลสามารถทำหน้าที่ดังกล่าวได้อย่างสมบูรณ์และมีประสิทธิภาพเพียงพอ ทั้งนี้เพราะกฎหมายทั้งสองฉบับนั้น มิได้กำหนดให้มีเจ้าพนักงานทำหน้าที่ช่วยเหลือศาลในการที่จะตรวจสอบพยานหลักฐานอันเป็นประเด็นแห่งคดี.

⁵³ โปรดดูรายละเอียดในหัวข้อ 4.2.1.

เดียวกัน กรณีเช่นนี้จะทำให้อัยการมีอำนาจดำเนินคดีในส่วนแพ่งเพื่อเรียกค่าสินไหมทดแทนให้กับผู้เสียหายในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาได้ ซึ่งการให้อำนาจแก่พนักงานอัยการเข้าดำเนินการแทนดังกล่าวจะทำให้ระบบกระบวนการยุติธรรมเป็นการร่วมมือกันค้นหาความจริงแห่งเนื้อหาของคดีอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นประโยชน์ทั้งต่อรัฐและต่อผู้เสียหายมากกว่า

4.3 วิเคราะห์เปรียบเทียบมาตรการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายในคดีอาญา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1

4.3.1 วิเคราะห์ผู้มีสิทธิได้รับความคุ้มครอง ตาม มาตรา 44/1

4.3.1.1 วิเคราะห์ความหมายของผู้เสียหายในคดีอาญา มาตรา 44/1

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ในส่วนที่ 4 ว่าด้วยสิทธิในกระบวนการยุติธรรมมาตรา 40 (5) กล่าวคือ “ผู้เสียหายในคดีอาญา มีสิทธิได้รับความคุ้มครองและความช่วยเหลือที่จำเป็นและเหมาะสมจากรัฐ ส่วนค่าตอบแทน ค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายที่จำเป็นให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ”

ทั้งนี้ จึงกล่าวได้ว่า ผู้เสียหายในคดีอาญามีสิทธิได้รับความคุ้มครองและความช่วยเหลือที่จำเป็นและเหมาะสมจากรัฐ ตาม พ.ร.บ. แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2548 (ฉบับที่ 24) ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมหลักเกณฑ์ในเรื่องการดำเนินคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา มาตรา 44/1 และมาตรา 44/2 โดยเป็นกฎหมายที่สำนักงานศาลยุติธรรมเป็นผู้เสนอ ได้เพิ่มหลักการใหม่ โดยกฎหมายได้ให้สิทธิแก่ผู้เสียหายสามารถยื่นคำร้องเรียกค่าสินไหมทดแทนเข้ามาในคดีอาญาที่อัยการเป็นโจทก์ได้แก่ค่าสินไหมทดแทนความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย จิตใจ หรือได้รับความเสื่อมเสียต่อเสรีภาพในร่างกายชื่อเสียงหรือได้รับความเสียหายในทางทรัพย์สินอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดของจำเลยได้อย่างกว้างขวาง โดยไม่เสียค่าธรรมเนียมศาล⁵⁴

⁵⁴ เจตนารมณ์ประการหนึ่งเพื่อให้เป็นไปตามหลักการในการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญา ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 245 วรรคหนึ่ง ที่บัญญัติว่า “ให้บุคคลซึ่งเป็นผู้เสียหายในคดีอาญามีสิทธิได้รับความคุ้มครอง การปฏิบัติที่เหมาะสม และค่าตอบแทนที่จำเป็นและเหมาะสมจากรัฐ ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ” ซึ่งปัจจุบันรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ได้ถูกยกเลิกแล้ว แต่สิทธิในการได้รับการเยียวยาของผู้เสียหายก็ยังคงได้รับการรับรองตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550, มาตรา 40 (5) ต่อไป.

เมื่อประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 และมาตรา 44/2 บัญญัติ ให้สิทธิผู้เสียหายในคดีอาญามีสิทธิที่จะเรียกค่าสินไหมทดแทนในความเสียหายเพราะเหตุได้รับแก่ชีวิต ร่างกาย เสรีภาพ ชื่อเสียง หรือทรัพย์สิน อันเนื่องมาจากการกระทำความผิดของจำเลยเข้ามาในคดีอาญาของพนักงานอัยการ โจทก์

ปัญหาสำคัญประการหนึ่งว่า ผู้เสียหายผู้มีสิทธิยื่นคำร้องเรียกค่าสินไหมทดแทนในคดีอาญาของพนักงานอัยการ โจทก์ ซึ่งถือเป็นคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา ตามมาตรา 44/1 หมายถึง บุคคลผู้ใดบ้างที่ควรจะได้รับคุ้มครองและมีหลักเกณฑ์ในการตีความอย่างไร จึงจะเป็นการคุ้มครองสิทธิแก่บุคคลดังกล่าวได้อย่างเหมาะสมและเกิดความเป็นธรรม

ประเด็นสำคัญที่พึงต้องนำมาวิเคราะห์เป็นประการแรก คือ ในการแก้ไขเพิ่มเติมหลักเกณฑ์ในเรื่องการดำเนินคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญามาตรา 44/1 และมาตรา 44/2 เจตนารมณ์ของคณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ฉบับที่ 24 ต้องการจะให้สิทธิแก่บุคคลใดบ้าง ทั้งนี้ ในการประชุมคณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาดังกล่าว ได้ให้ความเห็นว่า “การดำเนินคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาตาม มาตรา 44/1 นั้น จะต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของการดำเนินคดีอาญา จึงต้องจำกัดเฉพาะผู้เสียหาย ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (4) มาตรา 4 มาตรา 5 และมาตรา 6 สำหรับบุคคลที่ไม่ใช่ผู้เสียหาย ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ย่อมอยู่นอกระบบของการดำเนินคดีอาญา จึงควรให้ฟ้องเป็นคดีแพ่งต่างหาก”⁵⁵

ดังนั้น ผู้เสียหาย ตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 จึงมีความหมายถึง ผู้เสียหายในคดีอาญา ตาม มาตรา 2 (4) มาตรา 4 มาตรา 5 และมาตรา 6 เท่านั้น

จากนิยามความหมายของคำว่า “ผู้เสียหาย” ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาจะเห็นได้ว่า ผู้เสียหายในคดีอาญา มีอยู่ 2 ประเภทด้วยกัน คือ

1) ผู้เสียหาย คือ บุคคลผู้ที่ได้รับความเสียหายเนื่องจากการกระทำความผิดฐานใดฐานหนึ่ง ตาม มาตรา 2(4)

2) ผู้มีอำนาจจัดการแทนผู้เสียหาย ตามที่กฎหมายได้ระบุไว้ในมาตรา 4, 5 และ 6 ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งได้แก่

มาตรา 4 วรรค 1 ได้บัญญัติว่า ในคดีอาญาซึ่งผู้เสียหายเป็นหญิงมีสามี หญิงนั้นมีสิทธิฟ้องคดีได้เอง โดยมีต้องได้รับอนุญาตของสามีก่อน

⁵⁵ รายงานการประชุมคณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ครั้งที่ 1297-4 /2546 สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. หน้า 5.

มาตรา 4 วรรค 2 บัญญัติว่า สามีมียุติสิทธิฟ้องคดีอาญาแทนภริยาได้ เมื่อได้รับอนุญาตชัดเจนจากภริยา ทั้งนี้ต้องเป็นสามีภริยาโดยชอบด้วยกฎหมาย แม้ว่าความเป็นสามีภริยาโดยชอบด้วยกฎหมายจะเกิดขึ้นหลังจากความผิดได้เกิดขึ้นก็ตาม⁵⁶

มาตรา 5 บุคคลเหล่านี้มีอำนาจจัดการแทนผู้เสียหายได้

- 1) ผู้แทนโดยชอบธรรมหรือผู้อนุบาล เฉพาะต่อความผิดที่ได้กระทำต่อผู้เยาว์หรือผู้ไร้ความสามารถซึ่งอยู่ในความดูแล
- 2) ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน สามีหรือภรรยา เฉพาะต่อความผิดอาญาซึ่งผู้เสียหายถูกทำร้าย ถึงแก่ความตาย หรือบาดเจ็บจนไม่สามารถจะจัดการเองได้
- 3) ผู้จัดการแทน หรือผู้แทนอื่นๆ ของนิติบุคคลเฉพาะความผิดซึ่งกระทำลงแก่นิติบุคคลนั้น

มาตรา 6 ในคดีอาญาซึ่งผู้เสียหายเป็นผู้เยาว์ไม่มีผู้แทนโดยชอบธรรม หรือเป็นผู้วิกลจริตหรือคนไร้ความสามารถไม่มีผู้อนุบาลหรือผู้แทนโดยชอบธรรม หรือผู้อนุบาลไม่สามารถจะทำการตามหน้าที่โดยเหตุหนึ่งเหตุใด รวมทั้งมีผลประโยชน์ขัดกันกับผู้เยาว์หรือคนไร้ความสามารถนั้นๆ ญาติของผู้นั้น หรือผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้องร้องขอต่อศาลขอให้ตั้งเขาเป็นผู้แทนเฉพาะคดีได้

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า ผู้เสียหายตามกฎหมายไทยนั้นจะหมายถึงเอกชน ซึ่งจะจำกัดเฉพาะผู้ที่ได้รับความเสียหาย และผู้มีอำนาจจัดการแทนตามที่กฎหมายกำหนดไว้ ซึ่งการเป็นผู้เสียหายหรือไม่ตามกฎหมาย มีความสำคัญอย่างมาก เพราะกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้บัญญัติสิทธิในทางคดีของผู้เสียหายไว้หลายประการด้วยกัน⁵⁷ ในคดีอาญาผู้เสียหายสามารถที่จะดำเนินการฟ้องคดีอาญาเองได้ ฟ้องร้องดำเนินคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา รวมถึงการใช้สิทธิยื่นคำร้องขอให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนในคดีอาญาของพนักงานอัยการ โจทก์ ตาม มาตรา 44/1 ซึ่งเป็นสิทธิประการหนึ่งของผู้เสียหายซึ่งอยู่ตามที่กฎหมายกำหนดไว้

4.3.1.2 หลักเกณฑ์การตีความผู้เสียหาย ตาม มาตรา 2 (4)

แม้ว่าในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทย จะไม่มีการกำหนดในเรื่องผู้เสียหายโดยนิตินัยเอาไว้ แต่ในทางดำรการศึกษา จากหลักกฎหมายทั่วไปและคำพิพากษาฎีกา เรื่องผู้เสียหายในคดีอาญาของไทย ได้มีการอธิบายในเรื่องผู้เสียหายโดยนิตินัยไว้ โดยเป็นหลัก

⁵⁶ สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล. (2549). ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับอ้างอิง). หน้า 52.

⁵⁷ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 3(1) (2) (3) (4) (5).

ที่นำมาพิจารณาเป็นส่วนประกอบอันหนึ่งในการพิจารณาถึงความเสียหายที่แท้จริง กล่าวคือ การเป็นผู้เสียหายในคดีอาญานั้น ตาม ป.วิ อาญา มาตรา 2(4) ประกอบด้วย⁵⁸

- 1) มีความผิดอาญาฐานใดฐานหนึ่งขึ้น
- 2) ผู้นั้นเป็นผู้ที่ได้รับความเสียหายจากความผิดฐานนั้นโดยตรง
- 3) ผู้นั้นเป็นผู้เสียหายโดยนิตินัย หมายถึง ผู้ได้รับความเสียหายนั้นจะต้องเป็นผู้เสียหายตามกฎหมาย⁵⁹ เป็นหลักที่เกิดมาจากการใช้แนวคำพิพากษาของศาลฎีกามาเป็นบรรทัดฐาน

ในการพิจารณาเงื่อนไขความเป็นผู้เสียหายที่จะสามารถฟ้องร้องคดีได้ มิได้เกิดมาจากการที่กฎหมายบัญญัติไว้เป็นลายลักษณ์อักษรวางกรอบการพิจารณาในเรื่องนี้ไว้แต่ประการใด⁶⁰ ดังนั้น การพิจารณาถึงสาเหตุที่ทำให้ผู้เสียหายไม่เป็นผู้เสียหายโดยนิตินัยนั้น จึงเป็นเรื่องที่ต้องอาศัยข้อเท็จจริงในคดีต่างๆ และแนวคำพิพากษาที่เกี่ยวข้อง มาเป็นเกณฑ์ในการพิจารณา ซึ่งพอจะแยกสาเหตุที่ทำให้ผู้เสียหายไม่เป็นผู้เสียหายโดยนิตินัยตามกฎหมายได้ ได้แก่ ความผิดที่ผู้เสียหายมีส่วนในการกระทำความผิดในลักษณะที่เป็นผู้ให้ความยินยอม หรือความผิดที่ผู้เสียหายมีส่วนในการกระทำความผิดในลักษณะที่เป็นการตกลงที่มีวัตถุประสงค์ขัดต่อบทบัญญัติของกฎหมาย หรือความผิดในลักษณะที่ต่างฝ่ายต่างก็เป็นผู้กระทำความผิด

ถ้าไม่ครบองค์ประกอบดังกล่าวแล้วก็จะไม่ใช่ผู้เสียหายที่แท้จริงที่จะสามารถดำเนินคดีอาญาต่อผู้กระทำความผิดได้

ทั้งนี้ความเห็นของนักนิติศาสตร์ต่อเรื่องนี้ มีทั้งฝ่ายที่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วยต่อ “หลักผู้เสียหายโดยนิตินัย” ดังนี้

ฝ่ายที่เห็นด้วยกับ “หลักผู้เสียหายโดยนิตินัย”

ศาสตราจารย์ คะนิง ภาไชย เห็นว่า หลักเรื่องผู้เสียหายโดยนิตินัย เป็นเรื่องตามหลักเกณฑ์กฎหมายทั่วไปที่ว่า “ผู้ที่จะมาพึ่งบารมีแห่งความยุติธรรมต้องมาด้วยมืออันบริสุทธิ์” อันเป็นหลักที่ค้ำเนินถึงหลักสุจริต หรือหลักบริสุทธิ์อันเป็นองค์ประกอบสำคัญในการพิจารณาว่าบุคคลนั้นเป็นผู้สมควรจะได้รับความคุ้มครองหรือไม่⁶¹

⁵⁸ ณรงค์ ใจหาญ. เล่มเดิม. หน้า 52.

⁵⁹ คนิง ภาไชย ก เล่มเดิม. หน้า 10.

⁶⁰ สัญญา ธรรมศักดิ์. (2522). คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. หน้า 180.

⁶¹ คนิง ภาไชย ข (2545). กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1. หน้า 28.

อาจารย์พิพัฒน์ จักรางกูร เห็นว่า การเป็นผู้เสียหายโดยนิตินัยนั้น ในสายตาของกฎหมาย คือ ผู้เสียหายโดยชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งเป็นหลักกฎหมายทั่วไปที่ว่า “ผู้มาขอความยุติธรรม ต้องมาด้วยมือบริสุทธิ์”⁶²

ฝ่ายที่ไม่เห็นด้วยกับ “หลักผู้เสียหายโดยนิตินัย”

ศาสตราจารย์ ดร. คณิต ฅ นคร เห็นว่า หลักเกณฑ์ผู้เสียหายโดยนิตินัย จะเห็นได้ว่า การพิจารณาความเป็นผู้เสียหายโดยนิตินัย เป็นการพิจารณาที่มุ่งไปที่ตัวบุคคล ซึ่งไม่ตรงกับนิยามตามกฎหมาย เพราะหลักเกณฑ์ดังกล่าวมิได้ชี้ชัดถึง “ความเสียหาย” เนื่องจากการกระทำผิดฐานใดฐานหนึ่งว่าเป็นอย่างไร ทั้งหลักกฎหมายสุดท้ายที่ว่า “ผู้ที่จะมาฟ้องคดีความยุติธรรม ต้องมาด้วยมืออันบริสุทธิ์” ที่ได้หยิบยกขึ้นก็ขาดเหตุผลที่อ้างอิง เพราะหลักกฎหมายหรือสุดท้ายดังกล่าว เป็นกรณีที่ใช้ได้สำหรับคดีแพ่งเท่านั้น “หลักผู้เสียหายโดยนิตินัย” ยังขาดเหตุผลอยู่อย่างมาก⁶³

ศาสตราจารย์ ดร. หยุต แสงอุทัย ได้ให้ความเห็น ใน “หลักผู้เสียหายโดยนิตินัย” ไว้ในบันทึกท้ายคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 781/2493 ว่า “ผู้เขียนเห็นว่า เจตนารมณ์ ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาแสดงให้เห็นว่า ไม่ต้องการให้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เข้ามาเกี่ยวข้อง ฉะนั้นถ้าจะตีความคำว่า “ผู้เสียหาย” ให้ขัดแย้งกับกฎหมายอาญา น่าจะคลาดเคลื่อนอยู่มูลแห่งความผิด ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ก็เป็นเรื่องส่วนแพ่ง กฎหมายอาญาและวิธีพิจารณาความอาญาไม่ประสงค์จะให้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เข้ามาเกี่ยวข้องด้วย ”

ศาสตราจารย์ จิตติ ดิงศภัทย์ ได้ให้ความเห็น ใน “หลักผู้เสียหายโดยนิตินัย” ไว้ในบันทึกท้ายคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 752/2520 ว่า “คำพิพากษาศาลฎีกานี้ แสดงให้เห็นว่า ความเสียหายในทางอาญาอันจะทำให้เป็นผู้เสียหายมีอำนาจฟ้องได้นั้น ต้องแยกพิจารณากับการที่ต้องเสียหายไปแล้วในทางแพ่ง หรืออีกนัยหนึ่งอำนาจฟ้องคดีอาญาจะมีอยู่หรือไม่ มิได้อยู่ภายใต้บังคับกฎหมายลักษณะหนึ่งทางแพ่ง หากอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาอีกส่วนหนึ่ง ”

4.3.1.3 วิเคราะห์ความเหมาะสมทางนิติวิธีกับการนำหลักผู้เสียหายโดยนิตินัยมาใช้ตีความเป็นผู้เสียหายในคดีอาญา ตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1

ความหมายของผู้เสียหายโดยนิตินัย ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยนั้น ไม่มีบทบัญญัติใดที่กำหนดว่าผู้เสียหายที่จะฟ้องคดีอาญาได้จะต้องเป็นผู้เสียหายโดยนิตินัย รวมทั้งไม่มีบทบัญญัติใดที่ได้กล่าวถึงความหมายของผู้เสียหายโดยนิตินัยว่าเป็นอย่างไร

⁶² พิพัฒน์ จักรางกูร. (2546). คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. หน้า 16.

⁶³ คณิต ฅ นคร ก เล่มเดิม. หน้า 119-120.

หรือมีเงื่อนไขอย่างไรในการพิจารณาความเป็นผู้เสียหายโดยนิตินัย ที่จะสามารถทำให้ผู้เสียหายทราบได้ว่า ตนเป็นผู้เสียหายโดยนิตินัยหรือไม่ แต่เป็นที่ยอมรับในทางปฏิบัติกันว่า ผู้เสียหายที่จะฟ้องคดีอาญาได้นั้น จะต้องเป็นผู้เสียหายโดยนิตินัย ซึ่งถ้าไม่เป็นผู้เสียหายโดยนิตินัยแล้ว แม้บุคคลนั้นจะได้รับความเสียหายตามความเป็นจริงก็ตาม แต่ก็ไม่ถือว่าเป็นผู้เสียหายตามความหมายในมาตรา 2 (4) ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไม่ ซึ่งเมื่อไม่ใช่ผู้เสียหายตามมาตรา 2 (4) ก็ไม่มีสิทธิที่จะนำความผิดดังกล่าวมาฟ้องร้องดำเนินคดีอาญาได้ หรือมีสิทธิตามที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาให้อำนาจไว้

แนวคิดอันเป็นที่มาของ “หลักผู้เสียหายโดยนิตินัย” หลักนี้เป็นหลักกฎหมายทั่วไปที่เกิดมาจากการวางแนวตามคำวินิจฉัยของศาลไทยไว้เป็นบรรทัดฐานที่ว่า “ผู้ที่จะมาฟ้องบารมีแห่งความยุติธรรมต้องมาด้วยมืออันบริสุทธิ์” นั่นคือศาลจะไม่ยอมให้ผู้ใดมาศาลเพื่อช่วยให้ตนได้รับประโยชน์จากการที่ตนได้กระทำผิด (คำพิพากษาฎีกาที่ 151/2473 และประกอบหลักกฎหมายที่ว่าความสมัครใจยอมรับการละเมิดทำให้ไม่เป็นการละเมิด (Volenti non fit injuria) (บันทึกท้ายคำพิพากษาฎีกาที่ 1390/2479) ดังนั้นจึงต้องวางหลักข้อนี้ขึ้น กล่าวคือบุคคลนั้นจะต้องไม่เป็นผู้มีส่วนร่วมในการกระทำผิดนั้นด้วย หรือเป็นผู้ยินยอมให้มีการกระทำผิดต่อตนหรือการกระทำผิดนั้นจะต้องมิได้มีมูลมาจากการที่ตนเองมีเจตนาฝ่าฝืนกฎหมายหรือความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือกรณีอื่นๆ ที่ทุจริต เพราะต้องเป็นไปโดยสุจริตจึงจะถือว่าเป็นผู้เสียหายโดยชอบด้วยกฎหมาย⁶⁴ (คำพิพากษาฎีกาที่ 1043/2498) และถ้าจะว่ากัน โดยนิตินัยความเสียหายจะเกิดขึ้นได้ก็แต่ด้วยการละเมิดสิทธิ เช่น ไฟผ่าบ้านพัง คนธรรมดาว่าเป็นการเสียหายแต่ก็หาใช่ความเสียหายในกฎหมายไม่ ถ้ามีการละเมิดสิทธิเอาไฟเผาบ้านพังทลาย เช่นนี้จึงจะกล่าวได้ว่าเป็นความเสียหายในความหมายแห่งมาตรา 2 (4) นี้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 968/2479)

โดยการตีความกฎหมายว่า ผู้เสียหายในคดีอาญา “ต้องเป็นผู้เสียหายโดยนิตินัย” นี้ มีผู้โต้แย้งว่า ในบางเรื่องทำให้ฟ้องคดีอาญาไม่ได้เลยก็มี ซึ่งเป็นที่น่าเสียดายมาก เพราะเท่ากับเป็นการส่งเสริมให้บุคคลกระทำความผิดโดยทางอ้อม โดยเขารู้ว่ากฎหมายอาญาเป็นความผิด แต่ตามกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาความอาญากลับฟ้องไม่ได้ ซึ่งเป็นข้อที่ศาลควรระลึกร้อยอย่างหนึ่งเหมือนกัน (บันทึกท้ายคำพิพากษาฎีกาที่ 1183/2494) นอกจากนี้ยังมีผู้เสนอความเห็นว่าควรแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาโดยระบุความหมายของผู้เสียหายให้ชัดเจนกว่าปัจจุบันนี้

⁶⁴ อรรถพล ใหญ่สว่าง. (2524). ผู้เสียหายในคดีอาญา. หน้า 113.

เพราะเป็นอันตรายต่อหลักการปราบปรามผู้กระทำความผิด ทั้งยังเป็นการตีความออกนอกตัวบท และขัดต่อถ้อยคำอย่างชัดแจ้ง⁶⁵

อย่างไรก็ตาม พบว่าหลักกฎหมายทั่วไปที่ว่า “ผู้ที่จะมาพึ่งบารมีแห่งความยุติธรรมต้องมาด้วยมืออันบริสุทธิ์” มีที่มาจากเรื่องของการใช้สิทธิเรียกร้องในทางทรัพย์สิน และหลักดังกล่าวในต่างประเทศจะใช้ในคดีแพ่งเท่านั้น แต่หลักผู้ใดมาขอความยุติธรรม ผู้นั้นต้องมาด้วยมือสะอาด ก็ได้ถูกนำมาปรับใช้ในการพิจารณาถึงความเป็นผู้เสียหายในคดีอาญาของไทย จนเป็น “หลักผู้เสียหายโดยนิตินัย” จะนำมาใช้ในคดีอาญามีได้⁶⁶ ซึ่งโดยผลของหลักผู้เสียหายโดยนิตินัยส่งผลเสียต่อกระบวนการยุติธรรมเป็นอย่างมาก เช่น ในการดำเนินคดีอาญา แม้ว่าตัวผู้เสียหายเองจะได้มีส่วนร่วมในการกระทำผิด หรือต่างฝ่ายต่างประมาทด้วยกัน แต่การมีส่วนดังกล่าวของผู้เสียหายก็ไม่ได้มีผลให้การกระทำความผิดไม่เป็นความผิด อันจะไม่ต้องถูกพิจารณาโทษจากการกระทำนั้น และก็ไม่ทำให้อำนาจรัฐในการคุ้มครองความปลอดภัยของประชาชนในสังคมโดยการลงโทษผู้กระทำความผิดต้องเสียไป เพราะสาเหตุที่ตัวผู้เสียหายได้มีส่วนร่วมในความผิดนั้น ศาลจึงชอบที่จะต้องดำเนินคดีอาญาต่อผู้กระทำความผิดไม่ว่าตัวผู้เสียหายเองจะมีส่วนร่วมด้วยหรือไม่ก็ตาม

ตามระบบกฎหมายที่ใช้มืออยู่ด้วยกัน 2 ระบบ⁶⁷ ได้แก่ ระบบซีวิลลอว์ กฎหมายต่างๆ จัดเป็นหมวดหมู่ ไม่ว่าจะเป็น กฎหมายแพ่ง กฎหมายอาญา กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา การตัดสินชี้ขาด รวมทั้งการดำเนินการในกระบวนการยุติธรรม ศาลจะต้องตัดสินหรือชี้ขาดโดยยึดตัวบทกฎหมายซึ่งฝ่ายนิติบัญญัติเป็นผู้ตราขึ้นเป็นสำคัญ ซึ่งแนวคำพิพากษาของศาลถือว่าเป็นเพียงการปรับใช้หลักกฎหมายเท่านั้น ไม่มีผลผูกพันศาลหรือผู้พิพากษาในคดีอื่น ส่วนในระบบคอมมอนลอว์ กฎหมายและหลักเกณฑ์ต่างๆ ในกฎหมายมีที่มาจากคำพิพากษาที่ศาลเป็นผู้ตัดสินคดีไว้เป็นหลักเกณฑ์เป็นบรรทัดฐานไว้ ซึ่งบรรทัดฐานก็จะถูกนำมาใช้ผูกพันในคดีหลังในกรณีที่ข้อเท็จจริงมีลักษณะทำนองเดียวกันให้ต้องยึดถือตาม หลักกฎหมายต่างๆ จึงมาจากแนวตัดสินตามคำพิพากษาของศาลที่เคยตัดสินไว้แล้ว ถ้าข้อเท็จจริงแห่งคดีใดไม่มีแนวคำพิพากษาในคดีวินิจฉัยเป็นบรรทัดฐาน ศาลผู้ตัดสินในคดีนั้นสามารถตัดสินไว้เป็นแนวบรรทัดฐานโดยให้เหตุผลในการพิพากษาเป็นแนวบรรทัดฐานต่อไป

⁶⁵ อมรรัตน์ จันทรสมบูรณ์. (2516). “อำนาจสืบสวน สอบสวน ฟ้องร้อง ในกระบวนการยุติธรรมของไทย.” *บทบัญญัติ, เล่มที่ 30, ตอนที่ 4*. หน้า 63.

⁶⁶ คณิต ฅ นคร ก เล่มเดิม. หน้า 119-120.

⁶⁷ อุเทน หัตตะโสภ. เล่มเดิม. หน้า 52-54.

ซึ่งจากพื้นฐานที่มาของกฎหมายทั้ง 2 ระบบ ย่อมทำให้นิติวิธีทางกฎหมายมีความแตกต่างกันอย่างชัดเจน กล่าวคือ “หลักผู้เสียหายโดยนิตินัย” ของไทย เป็นหลักกฎหมายที่ถูกนำมาใช้โดยอาศัยแนวคำพิพากษาของศาลฎีกามาเป็นแนวบรรทัดฐาน อันเป็นที่มาจากการนำหลักกฎหมายทั่วไปที่ว่า “ผู้ที่มาพึ่งบารมีแห่งความยุติธรรมต้องมาด้วยมืออันบริสุทธิ์” มาปรับใช้กับคดีอาญา ซึ่งผู้เขียนเห็นว่า เป็นการไม่ถูกต้องตามหลักนิติวิธีของไทยซึ่งมีระบบกฎหมายเป็นแบบซีวิลลอว์ ซึ่งการพิจารณาพิพากษาคดีจะต้องอาศัยถ้อยคำในตัวของกฎหมายเป็นสำคัญ หรือถ้ามีหลักกฎหมายหรือทฤษฎีทางกฎหมายก็ต้องทำให้ถูกต้องตามหลักนิติวิธี โดยนำมาบัญญัติไว้ในตัวของบทกฎหมายโดยฝ่ายนิติบัญญัติเป็นสำคัญ เพื่อให้องค์กรตุลาการมาปรับใช้พิพากษาอรรถคดี แต่ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยไม่มีการให้คำนิยามว่า ผู้เสียหายโดยนิตินัยมีความหมายว่าอย่างไร หรือมีองค์ประกอบทางกฎหมายอย่างไร เป็นตัวบทกฎหมายในรูปลายลักษณ์อักษรให้ชัดเจน เพื่อที่จะทราบได้ว่า ผู้เสียหายนั้นเป็นผู้เสียหายโดยนิตินัยหรือไม่ตามหลักนิติวิธีในระบบกฎหมายซีวิลลอว์

หลักผู้เสียหายโดยนิตินัย จึงเป็นหลักที่เกิดขึ้นจากนิติวิธีทางกฎหมายจากระบบคอมมอนลอว์ กล่าวคือ เป็นการวางหลักกฎหมายโดยอาศัยคำพิพากษาของศาลมาใช้เป็นบรรทัดฐาน โดยไม่เป็นไปตามหลักนิติวิธีในระบบกฎหมายซีวิลลอว์ของไทย ดังนั้นจึงกล่าวสรุปได้ว่าการปรับใช้หลักผู้เสียหายโดยนิตินัยของไทยไม่สอดคล้องกับนิติวิธีทางกฎหมายตามระบบกฎหมายที่ประเทศไทยยึดถือ ซึ่งถ้าจะนำมาใช้ในการดำเนินคดีอาญาของไทยก็ควรจะนำมาบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (4) ให้ชัดเจนอย่างเป็นรูปธรรมว่ามีหลักเกณฑ์ในการปรับใช้อย่างไร

เมื่อนำมาวิเคราะห์ถึงความเหมาะสมในการนำ “หลักผู้เสียหายโดยนิตินัย” มาใช้ตีความเป็นผู้เสียหายในคดีอาญาที่มีสิทธิยื่นคำร้องขอชดเชยค่าสินไหมทดแทนเข้าไปในคดีอาญาของพนักงานอัยการ โจทก์ ตามมาตรา 44/1 ตามหลักนิติวิธีในระบบกฎหมายซีวิลลอว์ของไทยแล้ว ผู้เขียนมีความเห็น ดังนี้

ผู้เสียหายที่มีสิทธิยื่นคำร้องขอชดเชยค่าสินไหมทดแทนเข้าไปในคดีอาญาของพนักงานอัยการ โจทก์ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 ต้องเป็น “ผู้เสียหายในคดีอาญา” ตามมาตรา 2 (4) มาตรา 4 มาตรา 5 และมาตรา 6 เท่านั้น เพราะกฎหมายตามมาตรา 44/1 มีเจตนารมณ์ที่จะคุ้มครองผู้เสียหายในคดีอาญา เพื่อให้ได้รับการเยียวยาความเสียหายจากผู้กระทำผิด โดยใช้วิธีพิจารณาคดีส่วนแบ่งที่ยื่นอยู่ตั้งอยู่บนพื้นฐานแห่งคดีอาญาของพนักงานอัยการ โจทก์ดำเนินคดีควบคู่กันไปให้เสร็จไปในคราวเดียวกัน โดยไม่เป็นอุปสรรคกับการดำเนินคดีอาญาให้เกิดความติดขัดหรือเนิ่นช้า ทั้งนี้โดยยกเว้นค่าธรรมเนียมศาลให้แก่ผู้เสียหาย เพื่อความสะดวก ประหยัด รวดเร็ว และเป็นธรรม การจะพิจารณา ความเป็นผู้เสียหาย ตาม มาตรา 44/1

จึงต้องพิจารณาจาก “ความเสียหาย” เป็นเกณฑ์ จึงจะตรงกับนิยามในด้วยบทกฎหมาย ตามมาตรา 2 (4) และเป็นการสอดคล้องกับหลักนิติวิธีในระบบชีวิตล่อว์ของไทย ทั้งยังเป็นการคุ้มครองความเสียหายของผู้เสียหายได้อย่างเหมาะสม

ทั้งนี้ หลักเกณฑ์ที่จะนำมาพิจารณาความเป็นผู้เสียหาย ตามมาตรา 44/1 ต้องพิจารณาตีความตามนิยามแห่งบทกฎหมาย ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (4) โดยมีลำดับการพิจารณา ดังนี้

- 1) ได้มีการกระทำความผิดอาญาขึ้นในฐานความผิดใด
- 2) บุคคลนั้นเป็นผู้ได้รับความเสียหายโดยตรงหรือไม่ในความผิดอาญานั้น

ได้แก่

(1) ถ้าความผิดฐานนั้น กฎหมายมุ่งคุ้มครองคุณค่าหรือประโยชน์ (คุณธรรมทางกฎหมาย) ส่วนที่เป็นเอกชน บุคคลที่ได้รับผลกระทบก็เป็นผู้เสียหาย

(2) ถ้าความผิดฐานนั้น กฎหมายมุ่งคุ้มครองคุณค่าหรือประโยชน์ (คุณธรรมทางกฎหมาย) ส่วนที่เป็นส่วนรวม เอกชนก็ไม่อาจเป็นผู้เสียหายได้

ดังนั้น ผู้เขียนจึงเห็นว่า ในการพิจารณาว่า บุคคลใดเป็น “ผู้เสียหายในคดีอาญา” ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 หรือไม่นั้น ควรจะตีความตามบทกฎหมายลายลักษณ์อักษร ตาม มาตรา 2 (4) โดยพิจารณาถึง “ความเสียหาย” เป็นหลักเกณฑ์ โดยเป็นการพิจารณาจากหลักเกณฑ์ที่ว่า กฎหมายอาญามีความประสงค์มุ่งคุ้มครองความผิดอาญา (คุณธรรมทางกฎหมาย) ซึ่งเป็นผลประโยชน์ที่เป็นส่วนรวม หรือที่เป็นส่วนเอกชน เป็นหลักเกณฑ์ในการพิจารณาความเสียหายของบุคคลนั้น จึงเป็นการสอดคล้องตามหลักนิติวิธีในระบบชีวิตล่อว์ อีกทั้งการตีความเช่นนี้เป็นการทำให้เจตนารมณ์ของการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญาได้รับการเยียวยาความเสียหายโดยไม่ถูกจำกัดและสามารถบังคับใช้ได้ว่าเป็นธรรมต่อผู้เสียหายให้เป็นที่ไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ในส่วนที่ 4 ว่าด้วยสิทธิในกระบวนการยุติธรรม มาตรา 40 (5) กล่าวคือ “ผู้เสียหายในคดีอาญา มีสิทธิได้รับความคุ้มครองและความช่วยเหลือที่จำเป็นและเหมาะสมจากรัฐ ส่วนค่าตอบแทน ค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายที่จำเป็นให้เป็นที่ไปตามที่กฎหมายบัญญัติ” และยังเป็นไปตามหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ ซึ่งคดี ตามมาตรา 44/1 เป็นคดีที่ดำเนินการโดยรัฐ ผู้เขียนเห็นว่า การคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายก็สามารถที่จะดำเนินการได้ภายใต้การดำเนินคดีโดยรัฐ และมีความเหมาะสมกับระบบกฎหมายและสภาพของสังคมไทยที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน และประการสุดท้ายยังเป็นการแก้ไขปัญหาในการตีความอย่างจำกัดเคร่งครัดโดยยึดหลักผู้เสียหายโดย

นิตินัยมาใช้ดีความ ซึ่งจะมีผลทำให้ผู้เสียหายในคดีอาญาไม่ได้รับการเยียวยาความเสียหายอย่างเป็นธรรม⁶⁸ ในการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐของพนักงานอัยการ โจทก์ ตาม มาตรา 44/1 นี้

4.3.2 วิเคราะห์มาตรการคุ้มครองสิทธิ ตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1

4.3.2.1 ประโยชน์ของการนำมาตรการชดเชยค่าสินไหมทดแทนโดยผู้กระทำความผิดมาใช้บังคับ

การนำมาตรการในการบังคับชดเชยค่าเสียหายโดยผู้กระทำความผิดมาใช้ในประเทศไทยนั้น โดยบัญญัติให้สิทธิแก่ผู้เสียหายในคดีอาญามีสิทธิยื่นคำร้องขอชดเชยในคดีอาญาของพนักงานอัยการในความผิดอาญาทุกประเภท ก่อให้เกิดประโยชน์แก่กระบวนการยุติธรรมผู้เสียหาย ตลอดจนผู้กระทำความผิดด้วยในหลายประการ ดังนี้

ประการแรก มาตรการดังกล่าวทำให้ผู้เสียหายจากอาชญากรรมมีโอกาสที่จะได้รับการชดเชยความเสียหายในฐานความผิดอาญาทุกประเภทมากขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากผู้เสียหายมีสิทธิยื่นคำร้องขอชดเชยค่าสินไหมทดแทนเข้าไปในคดีอาญาของพนักงานอัยการ โจทก์ได้ โดยได้รับการยกเว้นค่าธรรมเนียมศาล อันเป็นหลักประกันสิทธิของผู้เสียหายที่มีสิทธิได้รับความคุ้มครองและความช่วยเหลือที่จำเป็นและเหมาะสมจากรัฐ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 40(5)

ประการที่สอง มาตรการดังกล่าวทำให้ช่วยลดปริมาณคดีที่ขึ้นสู่ศาลแพ่ง เพราะตาม มาตรา 44/1 มีมาตรการให้ผู้เสียหายไม่ต้องไปฟ้องเป็นคดีแพ่งซึ่งมีมูลฐานความรับผิดชอบจากคดีอาญาต่อศาลแพ่ง หรือไม่ต้องไปฟ้องเป็นคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาต่อศาลอาญา ตาม ป.วิอาญา มาตรา 40 โดยเสียค่าธรรมเนียมศาลต่างหาก โดยมาตรการดังกล่าวรองรับให้ผู้เสียหายยื่นคำร้องขอค่าสินไหมทดแทนเข้าไปในคดีอาญาโจทก์ เพื่อให้การพิจารณาคดีส่วนอาญาและส่วนแพ่งดำเนินควบคู่พร้อมกันไป และพิจารณาพิพากษาเสร็จไปในคราวเดียวกัน

⁶⁸ อนันต์ เสนกุ่ม, ชาญณรงค์ ปราณิจิตต์, กมล คำเพ็ญ และคณะ. เล่มเดิม. หน้า 8. ความเห็นของสำนักงานศาลยุติธรรม เห็นว่า การยื่นคำร้องตามมาตรานี้ ถึงแม้จะให้สิทธิผู้เสียหายในคดีอาญาก็ตาม แต่ตามสภาพคำร้องเป็นการเรียกร้องสิทธิในทางแพ่ง แม้ผู้ที่ได้รับความเสียหายจะมีผู้เสียหายโดยนิตินัยในคดีอาญา เช่น สมัครใจวิวาททำร้ายซึ่งกันและกัน หรือเป็นผู้มีส่วนในการประมาทด้วย บุคคลเหล่านี้ก็น่าจะมีสิทธิยื่นคำร้องเพื่อเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนตามมาตรานี้ได้ เพราะการพิจารณาในคำร้องส่วนแพ่งต้องใช้กฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบของบุคคลทางแพ่ง ซึ่งจำเลยก็สามารถให้การต่อสู้ได้ว่า ผู้เสียหายมีส่วนผิดด้วย ตาม ป.พ.พ. มาตรา 442 ประกอบ มาตรา 223 ซึ่งหากพิจารณาเป็นเช่นนั้นจริง ในการกำหนดค่าสินไหมทดแทน ศาลต้องดูว่าฝ่ายใดก่อให้เกิดความเสียหายยิ่งหย่อนกว่ากัน และลดความรับผิดชอบของจำเลยลงตามส่วนแห่งความผิดของผู้เสียหายได้ หรือถ้าทั้งสองฝ่ายมีส่วนผิดไม่ยิ่งหย่อนกว่ากัน ศาลอาจไม่สั่งให้จำเลยชดเชยค่าสินไหมทดแทนเลยก็ได้.

ประการที่สาม ในคดีที่ผู้เสียหายนั้นเป็นคนยากจนไม่สามารถที่จะจัดหาทนายความเพื่อดำเนินคดีได้ ให้ศาลมีอำนาจตั้งทนายความให้แก่ผู้เสียหายเพื่อดำเนินคดีส่วนแพ่งแทน ตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/2 วรรคสอง เนื่องจากปัญหาในทางปฏิบัติบางประการกล่าวคือ ผู้เสียหายที่ยากจนมักจะไม่สามารถเข้าถึงสิทธิของตนในการเรียกค่าสินไหมทดแทนและขาดความรู้ความเข้าใจในสิทธิและขั้นตอนของการดำเนินคดีตามกฎหมายและไม่สามารถรักษาผลประโยชน์ทางรูปคดีได้ ทั้งนี้กฎหมายกำหนดให้เป็นเป็นดุลพินิจของศาลที่จะแต่งตั้งทนายความให้ผู้เสียหายที่มีฐานะยากจนเพื่อดำเนินคดีแทน ในกรณีนี้ผู้เขียนมีความเห็นว่าเมื่อศาลมีคำสั่งแต่งตั้งทนายความเพื่อดำเนินคดีให้กับผู้เสียหายที่เป็นคนยากจนแล้ว การแต่งตั้งทนายความดังกล่าว ควรจะมีผลช่วยเหลือผู้เสียหายที่เป็นคนยากจนไปจนถึงการดำเนินการขึ้นบังคับคดีให้ผู้เสียหายด้วย กรณีดังกล่าวจะทำให้ทนายความมีบทบาทเพิ่มขึ้นในการช่วยดูแลรักษาสิทธิและผลประโยชน์ของผู้เสียหายตั้งแต่เริ่มต้น จนถึงกระบวนการบังคับคดีส่วนแพ่ง

ประการที่สี่ ตามมาตรการให้ผู้เสียหายยื่นคำร้องขอชดใช้ค่าสินไหมทดแทนในคดีอาญาของพนักงานอัยการ โจทก์ กระบวนการยุติธรรมได้วางมาตรการเพื่อเยียวยาความเสียหายไว้ 2 ระบบ ด้วยกัน เพื่อให้สอดคล้องกับ ปฏิญญาว่าด้วยหลักการพื้นฐานเกี่ยวกับการอำนวยความสะดวกแก่ผู้ที่ได้รับความเสียหายจากอาชญากรรมและการใช้อำนาจโดยไม่ถูกต้อง” (Declaration of Basic Principles of Justices for Victims of Crime and Abuse of Power 1985 Article 5) ได้วางหลักการสำคัญในองค์กรในกระบวนการยุติธรรมของรัฐในการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายจากอาชญากรรมไว้ให้สามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม และได้รับการปฏิบัติที่เป็นธรรม (Access to justice and fair treatment) กล่าวคือ “ต้องมีกลไกตุลาการและกลไกบริหารในการส่งเสริมและสนับสนุนเพื่อให้เหยื่อสามารถได้รับการเยียวยา (Redress) ผ่านการดำเนินการที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ด้วยความรวดเร็ว เป็นธรรม ไม่เสียค่าใช้จ่ายมากและสามารถเข้าได้ถึงได้ง่าย (Accessible) อีกทั้งเหยื่อควรได้รับการแจ้งให้ทราบถึงสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาผ่านกลไกเหล่านั้น” ได้แก่

1) ระบบการดำเนินคดีที่ไม่เป็นทางการในกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์
 ทั้งนี้การประนีประนอมข้อพิพาทในคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา มีลักษณะเป็นกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ที่แทรกเข้ามาในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เพื่อให้คดีอาญาและคดีแพ่งที่สามารถยุติลงได้โดยไม่ต้องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาอย่างเต็มรูปแบบสามารถเสร็จสิ้นไปได้โดยเร็วด้วยความพอใจของของคู่กรณี ซึ่งตามกฎหมายไทยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 24) พ.ศ. 2548 ได้มีการใช้กระบวนการในการไกล่เกลี่ยในเบื้องต้นและกระบวนการในการประนีประนอมข้อพิพาทเพื่อไกล่เกลี่ยคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาที่สามารถตกลงกันได้ให้เป็นขั้นตอนหนึ่งในวิธีพิจารณาในการดำเนินคดีแพ่งที่เกี่ยวข้อง

กับคดีอาญา ทั้งนี้ ตาม ระเบียบศาลอาญาว่าด้วยแนวปฏิบัติในการดำเนินคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา พ.ศ. 2549 เกิดประโยชน์ทั้งแก่ผู้เสียหายและผู้กระทำผิด ทำให้คดีอาญาหรือคดีส่วนแพ่งยุติลงโดยมิต้องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมอย่างเต็มรูปแบบ ทำให้ผู้เสียหายมีบทบาทในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งกับตัวผู้กระทำผิด มุ่งที่จะฟื้นฟูความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและสังคม โดยส่งผลให้ผู้กระทำผิดได้ยอมรับและสำนึกในการกระทำของตน โดยแสดงความรับผิดชอบอันส่งผลดีกว่ากรณีที่ผู้กระทำผิดต้องชดใช้เพราะผลของคำพิพากษาของศาล

2) ระบบการดำเนินคดีที่เป็นทางการในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา หากคดีถูกนำเข้าสู่ระบบการประนอมข้อพิพาทแล้วไม่สำเร็จ จึงนำคดีขึ้นสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาเพื่อพิจารณาพิพากษาความผิด และกำหนดค่าสินไหมทดแทนให้ผู้เสียหาย

ประการที่ห้า มาตรการให้สิทธิผู้เสียหายให้ใช้สิทธิยื่นคำร้องขอชดใช้ค่าสินไหมทดแทนในคดีอาญา มีมาตรการรองรับแจ้งให้ผู้เสียหายทราบถึงสิทธิในการได้รับการเยียวยาผ่านกลไกของกระบวนการยุติธรรม ทั้งนี้ มาตรการรองรับดังกล่าว ปัจจุบันมี “ระเบียบศาลอาญาว่าด้วยแนวปฏิบัติในการดำเนินคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา พ.ศ. 2549” ซึ่งทางหน่วยงานทางธุรการของศาลยุติธรรมยึดถือเป็นแนวทางปฏิบัติเดียวกัน โดยกำหนดผู้อำนวยการประจำสำนักงานศาลยุติธรรมเป็นผู้ประสานกับหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่สอบสวนคดีอาญา เพื่อขอความร่วมมือในการแจ้งสิทธิในการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน ตามมาตรา 44/1 ให้ผู้เสียหายทราบรวมทั้งอำนวยความสะดวกตามสมควรแก่ผู้เสียหายที่ประสงค์จะใช้สิทธิยื่นคำร้องดังกล่าว นอกจากนี้ยังกำหนดให้ศูนย์ประนอมข้อพิพาทประจำศาลเป็นผู้มีหน้าที่แจ้งสิทธิในการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน ตามมาตรา 44/1 ให้ผู้เสียหายทราบ ทั้งนี้การแจ้งสิทธิดังกล่าวอาจทำโดยทางโทรศัพท์ หรือทำเป็นหนังสือ แจ้งไปยังผู้เสียหายทางไปรษณีย์ หรือทางโทรสาร ทั้งนี้ในทางปฏิบัติศาลยุติธรรมยังเป็นหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบในการแจ้งสิทธิเป็นหนังสือไปยังผู้เสียหายเมื่อพนักงานอัยการยื่นฟ้องแล้วอยู่

ประการที่หก ผู้เสียหายได้รับความยุติธรรมที่เป็นธรรมอย่างรวดเร็วในทางอรรถคดี เพราะการดำเนินคดีแพ่งเกี่ยวข้องกับคดีอาญา ตามมาตรา 44/1 นี้ใช้วิธีพิจารณาคดีส่วนแพ่งที่ย่นย่อโดยอิงอยู่บนพื้นฐานของคดีอาญาของพนักงานอัยการเป็นหลัก โดยเป็นการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ และผู้เสียหายได้รับประโยชน์โดยไม่ต้องนำสืบพยานในการกระทำของจำเลยในส่วนที่เกิดความรับผิดชอบทางละเมิดแก่ตน เพราะพนักงานอัยการเป็นผู้รับผิดชอบในการสืบพยานในคดีส่วนอาญาซึ่งมีผลเป็นการสืบพยานในความรับผิดชอบส่วนละเมิดอยู่แล้ว และมีผลสืบเนื่องในด้านพยานหลักฐานของอัยการ โจทก์ในส่วนความเสียหายที่สืบถึง โดยนำมาใช้เป็นพยานหลักฐานของผู้เสียหายในส่วนแพ่งได้

ประการที่เจ็ด มีมาตรการคุ้มครองจำเลยเช่นเดียวกัน ในกรณีที่ผู้เสียหายใช้สิทธิยื่นคำร้องขอชดใช้ค่าสินไหมทดแทนไม่สุจริต หรือเรียกค่าสินไหมทดแทนเกินสมควร โดยให้ศาลสั่งให้ผู้เสียหายชำระค่าธรรมเนียมศาลทั้งหมดหรือชำระแต่บางส่วน ภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนด หากผู้เสียหายเพิกเฉยไม่ปฏิบัติตามคำสั่งศาล ให้ถือว่าผู้เสียหายทิ้งฟ้องส่วนแพ่ง และศาลสั่งจำหน่ายคดีได้⁶⁹

ประการที่แปด เป็นการเพิ่มศักยภาพของรัฐในการดำเนินการกับผู้กระทำความผิดเพื่อให้ผู้กระทำความผิดต้องชดใช้ในความเสียหายที่เกิดจากการกระทำของตน นอกจากนี้จะได้รับการลงโทษอันเป็นการรักษาความสงบเรียบร้อยในสังคมได้ทางหนึ่ง เพราะเป็นการปราบปรามมิให้ผู้กระทำความผิดตัดสินใจกระทำความผิดเนื่องจากรัฐสามารถแสดงให้เห็นได้ว่าหากผู้ใดกระทำความผิดอาญาและก่อให้เกิดความเสียหายต่อผู้อื่นแล้ว รัฐจะมีมาตรการในการดำเนินการอย่างถึงที่สุดในการบังคับให้ผู้นั้นชดใช้ความเสียหายแก่ผู้เสียหาย

4.3.2.2 ข้อจำกัดของการนำมาตรการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนโดยผู้กระทำความผิดมาใช้บังคับ

จากการศึกษามาตรการให้สิทธิผู้เสียหายยื่นคำร้องขอชดใช้ค่าสินไหมทดแทนในคดีอาญาของพนักงานอัยการในค่าสินไหมทดแทนได้อย่างกว้างขวาง โดยมีต้องเสียค่าธรรมเนียมศาล ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทย พบว่ามาตรการดังกล่าวยังมีข้อจำกัดในการบังคับใช้ ดังนี้

ประการแรก ข้อจำกัดในด้านที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามุ่งเน้นในการดำเนินการบังคับคดีกับทรัพย์สินของผู้กระทำผิดมากเกินไป โดยไม่มีมาตรการทางกฎหมายในการยืดหยุ่นในการบังคับคดีกับผู้กระทำความผิด เป็นอย่างอื่นนอกจากวิธีการยึดทรัพย์ของผู้กระทำความผิดมาชำระหนี้เท่านั้น⁷⁰ เพราะในสถานะความเป็นจริงผู้กระทำผิดส่วนใหญ่เป็นผู้ยากจนหรือมีรายได้น้อยไม่มีความสามารถจะชำระหนี้ตามคำพิพากษาได้ ดังนั้นผู้เขียนเห็นว่าวิธีการยึดทรัพย์ของผู้กระทำความผิดไม่เพียงพอ ส่งผลให้ผู้เสียหายไม่ได้รับชำระหนี้ อาจจะต้องเพิ่มมาตรการบังคับคดีเพิ่มเติม เช่น มาตรการในการบังคับคดีโดยการหักเงินจากการทำงานของนักโทษ หรือในกรณีมาตรการในการกำหนดให้ผู้ถูกคุมประพฤติจ่ายค่าสินไหมทดแทนเป็นเงื่อนไขการคุมประพฤติ ในกรณีที่ศาลพิพากษาการลงโทษในคดีอาญา และมีคำสั่งให้ชดใช้

⁶⁹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 253 วรรคแรก.

⁷⁰ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 50.

ค่าสินไหมทดแทน ศาลจะกำหนดให้ผู้ถูกคุมประพฤติจ่ายค่าสินไหมทดแทนเป็นเงินแต่ละงวดโดยคำนึงความเป็นไปได้และเหมาะสมกับระยะเวลาการคุมประพฤติ เป็นเงื่อนไขในการคุมประพฤติ⁷¹

ประการที่สอง ข้อจำกัดในเรื่องหน่วยงานบังคับคดีโดยเฉพาะซึ่งมีความพร้อมกับการใช้มาตรการในการบังคับให้ผู้กระทำความผิดชดใช้ความเสียหายที่เกิดขึ้น ดังนั้นความเชี่ยวชาญของเจ้าพนักงานในการดำเนินการตามมาตรการจึงเป็นสิ่งสำคัญ หากเจ้าพนักงานที่รับผิดชอบในการดำเนินการไม่มีความเชี่ยวชาญโดยเฉพาะแล้ว อาจเกิดปัญหาในทางปฏิบัติสำหรับการบังคับใช้มาตรการได้ ซึ่งการดำเนินการใช้มาตรการในการบังคับให้ผู้กระทำความผิดชดใช้ความเสียหายในต่างประเทศนั้น มีเจ้าหน้าที่หรือหน่วยงานโดยเฉพาะในการรับผิดชอบและการดำเนินการบังคับค่าสินไหมทดแทนในคดีอาญาดังกล่าว เช่น ในประเทศสหรัฐอเมริกา มีหน่วยงานฟ้องร้องทางการเงิน (Financial Litigation Unit) หรือ FLU ที่ทำหน้าที่เป็นผู้บังคับให้เป็นไปตามคำสั่งชดใช้ตามคำพิพากษา โดยหน่วยงานฟ้องร้องทางการเงินจะติดตามบังคับให้เป็นไปตามคำสั่งให้ชดใช้ตามคำพิพากษา โดย FLU จะติดตามบังคับให้ชดใช้ตามคำสั่งเป็นเวลา 20 ปี นับจากวันที่ศาลพิพากษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ⁷² กรณีของประเทศไทยยังไม่มีหน่วยงานบังคับคดีโดยเฉพาะ การบังคับคดีของไทยมีหน่วยงานที่รับผิดชอบคือกรมบังคับคดีและผู้เสียหายซึ่งมีหน้าที่นำยึดทรัพย์สินของจำเลยมาชดใช้ตามคำพิพากษา ผู้เขียนเห็นว่า หากมีหน่วยงานที่รับผิดชอบในการบังคับคดีในค่าสินไหมทดแทนในคดีอาญาเป็นการเฉพาะแทนผู้เสียหาย ซึ่งตามกฎหมายถือเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาน่าจะมีประสิทธิภาพมากกว่า

ประการที่สาม ข้อจำกัดในด้านงบประมาณของหน่วยงานรัฐสวัสดิการ เมื่อมีอาชญากรรมเกิดขึ้นในสังคม นอกจากผู้กระทำความผิดที่ต้องเป็นผู้รับผิดชอบโดยตรงต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นแล้ว รัฐในฐานะผู้รักษาความสงบเรียบร้อยในสังคมย่อมต้องมีส่วนต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นจากอาชญากรรมอย่างปฏิเสธมิได้ ดังนั้น ผู้เขียนเห็นว่า ควรมีการจัดตั้งกองทุนแห่งการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหายซึ่งได้รับเงินอุดหนุนจากเงินงบประมาณแผ่นดิน โดยจะจ่ายค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหายเมื่อมีคำพิพากษาของศาลอันถึงที่สุดในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา ตาม มาตรา 44/1 ซึ่งจะเป็นหลักประกันให้ผู้เสียหายว่าจะได้รับการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเต็มตามสิทธิที่มีตามคำพิพากษาของศาล และเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของกองทุนค่าสินไหมทดแทนที่จะดำเนินการบังคับไล่เบี้ยให้ผู้กระทำความผิด หรือผู้รับผิดชอบชดใช้คืนแก่กองทุนค่าสินไหมทดแทน

⁷¹ วีระศักดิ์ แสงสารพันธ์. (2544). ผู้เสียหายในคดีอาญา: สิทธิและสิทธิและการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทย. หน้า 174.

⁷² โปรดดู บทที่ 3 หัวข้อ 3.2.1.

ประการที่สี่ ข้อจำกัดของการกำหนดค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหาย การที่ศาลจะมีคำพิพากษาส่วนแบ่งให้จำเลยชดใช้ค่าเสียหายแก่ผู้เสียหาย โดยเพียงคำนึงถึงพฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งการกระทำความผิดของจำเลย เพื่อมุ่งกำหนดค่าเสียหายในรูปแบบตัวเงินนั้นยังไม่เพียงพอ และอาจส่งผลให้การเยียวยาแก่ผู้เสียหายไม่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะโดยส่วนใหญ่ผู้กระทำความผิดมักเป็นคนยากจนอยู่แล้ว และไม่อยู่ในฐานะที่จะต้องรับภาระชดใช้ค่าสินไหมทดแทนที่ศาลกำหนดเป็นตัวเงินให้ได้ จึงต้องคำนึงถึงปัจจัยอื่นๆ ประกอบในการกำหนดค่าเสียหายด้วย ได้แก่ การกำหนดค่าสินไหมทดแทนเพื่อเยียวยาความเสียหายในรูปแบบอื่นอันมิใช่ตัวเงิน ทั้งนี้ ด้วยความพึงพอใจของผู้เสียหายเอง ย่อมเป็นทางเลือกของผู้เสียหายให้ได้รับการเยียวยาความเสียหายอย่างครอบคลุมความเสียหายได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นธรรมยิ่งขึ้น

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

จากการศึกษาในเรื่องนี้พบว่า ตาม พ.ร.บ. แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2548 (ฉบับที่ 24) ซึ่งได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมหลักเกณฑ์ในเรื่องการดำเนินคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา มาตรา 44/1 และมาตรา 44/2 โดยเป็นกฎหมายที่สำนักงานศาลยุติธรรมเป็นผู้เสนอ ได้เพิ่มหลักการใหม่ โดยกฎหมายได้ให้สิทธิแก่ผู้เสียหายสามารถยื่นคำร้องเรียกค่าสินไหมทดแทนเข้ามาในคดีอาญาที่อัยการเป็นโจทก์ได้แก่ค่าสินไหมทดแทนความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย จิตใจ หรือได้รับความเสื่อมเสียต่อเสรีภาพในร่างกาย ชื่อเสียง หรือได้รับความเสียหายในทางทรัพย์สินอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดของจำเลย ด้วยเหตุผลอันเป็นสาระสำคัญพอสรุปได้ ดังนี้

ประการแรก เนื่องจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 43 ไม่สามารถคุ้มครองเยียวยาความเสียหายของผู้เสียหายในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาได้อย่างทั่วถึง ถึงแม้ตามบทบัญญัติ ในมาตรา 43 ได้กำหนดให้อัยการที่ฟ้องคดีอาญาสามารถเรียกร้องสิทธิในทางแพ่งแทนผู้เสียหายได้ แต่ก็ไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้เสียหายในการได้รับการเยียวยาความเสียหายจากผู้กระทำความผิดได้อย่างทั่วถึงและโดยง่าย เพราะการใช้สิทธิทางแพ่งในการเรียกค่าสินไหมทดแทน ตามมาตรา 43 ถูกจำกัดให้ทำได้เฉพาะในคดีที่เป็นความผิดเกี่ยวกับทรัพย์เพียง 9 ฐาน พนักงานอัยการจะใช้อำนาจเรียกให้จำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนอื่นๆ นอกจากขอให้คืนหรือใช้ราคาทรัพย์ไม่ได้ แต่หากผู้เสียหายประสงค์จะเรียกค่าเสียหายหรือเรียกร้องสิทธิประการอื่นที่มีได้เป็นการขอให้คืนหรือใช้ราคาทรัพย์ที่ถูกประทุษร้าย ผู้เสียหายจะต้องไปฟ้องเรียกค่าสินไหมทดแทนด้วยตนเอง โดยเสียค่าธรรมเนียมและค่าใช้จ่ายต่างๆ เหมือนคดีแพ่งทั่วไปซึ่งทำให้เกิดภาระและความยุ่งยากแก่ผู้เสียหาย

ประการที่สอง เพื่อให้เป็นไปตามหลักการในการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญา ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 245 วรรคหนึ่ง ที่บัญญัติให้บุคคลซึ่งเป็นผู้เสียหายในคดีอาญามีสิทธิได้รับความคุ้มครอง การปฏิบัติที่เหมาะสม และค่าตอบแทนที่จำเป็นและเหมาะสมจากรัฐ ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ

ประการที่สาม เพื่อให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากลเกี่ยวกับหลักประกันสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญาที่สำคัญและเป็นหลักการพื้นฐาน คือ ปฏิญญาว่าด้วยหลักการพื้นฐานเกี่ยวกับ

การอำนวยความสะดวกให้ผู้ได้รับความเสียหายจากอาชญากรรมและการใช้อำนาจโดยไม่ถูกต้อง ค.ศ.1985 (Declaration of Basic Principles of Justice for Victims of Crime and Abuse of Power 1985)

จากการศึกษาบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เรื่องมาตรการ ให้สิทธิผู้เสียหายยื่นคำร้องขอชดใช้ค่าสินไหมทดแทนในคดีอาญาของพนักงานอัยการ โจทก์ ในความผิดอาญาทุกประเภท ทั้งนี้ผู้เสียหายได้รับยกเว้นค่าธรรมเนียมศาล พบว่ามาตรการดังกล่าว จะเกิดประสิทธิภาพสูงสุดได้ตามหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ ซึ่งมีแนวความคิดเกี่ยวกับ ภาระหน้าที่ของรัฐในการดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชนให้เกิดความสงบสุขแก่สังคม เมื่อมีการกระทำผิดอาญาต่อบุคคล ย่อมแสดงว่า รัฐบกพร่องในหน้าที่ในการปกป้องประชาชน ของตนให้ปลอดภัยจากอาชญากรรม รัฐจึงมีภาระหน้าที่ที่ต้องช่วยเหลือเยียวยาความเสียหายแก่ ผู้เสียหายนั้น ทั้งนี้องค์การของรัฐ ไม่ว่าจะเป็น ศาลยุติธรรม พนักงานอัยการ และเจ้าหน้าที่รัฐทุกฝ่าย ที่เกี่ยวข้อง ต้องปรับเปลี่ยนบทบาทในภารกิจของตนเอง โดยทุกฝ่ายต้องร่วมมือกันในการค้นหา ความจริงแห่งคดี ตลอดจนร่วมมือประสานงานกันให้เกิดความเป็นเอกภาพแห่งกระบวนการ ยุติธรรม ทั้งนี้เพื่อให้สามารถอำนวยความสะดวกให้ผู้เสียหายให้ได้รับการเยียวยาความเสียหาย ที่รวดเร็ว เป็นธรรม ประหยัด และเข้าถึงได้ง่าย

ทั้งนี้ พบว่าบทบาทของกระบวนการยุติธรรมของรัฐ ได้แก่ ศาลยุติธรรม ในทางปฏิบัติใน การพิจารณาพิพากษาคดีในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ อาญา มาตรา 44/1 ศาลจะมีบทบาทเพียงวางตัวเป็นกลาง รับฟังพยานหลักฐานที่น่าเสนอให้เท่านั้น ยัง ขาดความกระตือรือร้น ไม่ค่อยมีบทบาทในการค้นหาความจริงเพื่อเยียวยาความเสียหายเท่าที่ควร โดย ศาลจะกำหนดความเสียหายให้จากพยานหลักฐานที่ผู้เสียหายสามารถค้นหามาเสนอให้เท่านั้น ที่ผ่านมาศาลยุติธรรมจึงไม่ค่อยมีบทบาทในการคุ้มครองสิทธิประโยชน์ของผู้เสียหายซึ่งเป็นเหยื่อ อาชญากรรมมากนัก กล่าวคือ ผู้เสียหายมีความสัมพันธ์กับศาลยุติธรรมในการพิจารณาส่วนคดีอาญา เสมือนเป็นพยานปากหนึ่งในคดีเท่านั้น และในคดีส่วนแพ่งซึ่งเรียกร้อยเอาค่าสินไหมทดแทนความเสียหายจากผู้กระทำความผิดนั้น ผู้เสียหายก็มีฐานะเป็นโจทก์ ซึ่งก็คือคู่ความในคดีฝ่ายหนึ่งนั่นเอง ดังนั้น ศาลยุติธรรมจึงมิได้ปฏิบัติต่อผู้เสียหายในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาเป็นพิเศษแต่ประการใด ทั้งนี้ ตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 42 ได้เปิดช่องให้ศาลยุติธรรมสามารถเข้า ไปมีบทบาทในการตรวจสอบค้นหาความจริงในพยานหลักฐานแห่งคดีส่วนแพ่งของผู้เสียหายได้อยู่ แล้ว ซึ่งผู้เขียนเห็นว่า ศาลมีอำนาจมีคำสั่งเรียกพยานหลักฐานในคดีส่วนแพ่งมาสืบเพิ่มเติมได้ หาก พยานหลักฐานของพนักงานอัยการที่นำสืบมาไม่เพียงพอ ดังนั้น หากปรากฏว่าพยานหลักฐานใน คดีอาญาของพนักงานอัยการ โจทก์ไม่เพียงพอ ศาลควรปรับเปลี่ยนบทบาทในการกระตือรือร้น (Active) ในการตรวจสอบค้นหาความจริง โดยมีคำสั่งเรียกพยานหลักฐานความเสียหายมาสืบได้เอง แทนผู้เสียหาย แม้จะมีได้มีบทบัญญัติไว้โดยตรงใน มาตรา 44/1 และ 44/2 ก็ตาม

นอกจากนี้ศาลยุติธรรมควรมีบทบาทสำคัญในการกำหนดทิศทางของคดี ตามที่กฎหมายให้อำนาจไว้ในทางเป็นคุณเสมอ โดยไม่ควรถือเป็นดุลพินิจ เช่น หากศาลเห็นว่าคำร้องไม่สมบูรณ์ขาดสาระสำคัญ ศาลควรมีคำสั่งให้ผู้ร้องแก้ไขคำร้องให้สมบูรณ์ก่อนเสมอ มาตรา 44/1 วรรคสอง คู่แฉกคุ้มครองสิทธิในการจัดหาทนายความให้แก่ผู้ร้องซึ่งมีฐานะยากจน มาตรา 44/2 วรรคสอง ควบคุมมาตรการแจ้งให้ผู้เสียหายทราบถึงสิทธิในการได้รับการเยียวยาผ่านกลไกของศาลยุติธรรมตั้งแต่ต้นจนจบกระบวนการแห่งคดี ควบคุมมิให้การพิจารณาคดีส่วนแบ่งเป็นอุปสรรคแก่การพิจารณาคดีส่วนอาญาต้องติดขัดหรือเนิ่นช้า เพราะคดีอาญาเป็นเรื่องอิสรภาพของจำเลย ซึ่งจะต้องได้รับความเป็นธรรมจากกระบวนการยุติธรรมเช่นเดียวกัน บทบาทในการกำหนดการสืบพยานหลักฐานในส่วนแบ่งของผู้เสียหายให้เป็นไปเป็นไปอย่างสะดวกและรวดเร็วและเท่าที่จำเป็นเพื่อให้คดีเสร็จไปพร้อมกันโดยเร็ว และนำคดีเข้าสู่การประนอมข้อพิพาทและกำกับดูแลผู้ประนอมข้อพิพาทในการทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยประสานสิทธิและผลประโยชน์ระหว่างผู้เสียหายกับจำเลยให้ยุติลงอย่างสมานฉันท์ตลอดจนศาลควรมีบทบาทสำคัญในการกำหนดค่าสินไหมทดแทนครอบคลุมค่าเสียหายในรูปแบบอื่นๆ นอกจากค่าเสียหายอันเป็นตัวเงิน เพื่อเป็นทางเลือกของผู้เสียหายอีกทางหนึ่งในการเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้น เพราะการเยียวยาความเสียหายในรูปแบบตัวเงินมิใช่จะได้รับความพึงพอใจจากผู้เสียหายซึ่งคาดหวังจากองค์กรในกระบวนการยุติธรรมไปในทุกกรณี

แม้ว่าการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 จะเป็นการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาให้มีหนทางเรียกค่าสินไหมทดแทนจากผู้กระทำความผิดเพิ่มขึ้นอีกทางหนึ่ง แต่กฎหมายได้กำหนดให้ผู้เสียหายเป็นผู้รับผิดชอบในการดำเนินคดีส่วนแบ่งซึ่งเป็นการก่อภาระการดำเนินคดีดังกล่าวให้แก่ผู้เสียหาย ซึ่งที่ประชุมองค์การสหประชาชาติได้วางบทบาทให้พนักงานอัยการเป็นผู้รับหน้าที่สำคัญในการทำงานเชิงรุก เพื่อแสดงบทบาทในฐานะผู้รักษาสันติประโยชน์ของสาธารณชนเพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายไว้อยู่แล้ว องค์กรอัยการจึงควรมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการกำกับดูแลคุ้มครองสิทธิและผลประโยชน์ของผู้เสียหายเพื่อให้ได้รับการเยียวยาความเสียหายอย่างเป็นธรรม และให้ความช่วยเหลือที่จำเป็นและเหมาะสมในฐานะองค์กรแห่งกระบวนการยุติธรรมของรัฐ จึงจะมีแนวทางความเหมาะสมกว่าการให้ผู้เสียหายเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินคดีส่วนแบ่งเอง เพราะคดีดังกล่าวมิใช่คดีส่วนแบ่งโดยแท้ แต่เป็นคดีส่วนแบ่งที่มีมูลฐานความรับผิดมาจากคดีอาญา เมื่อการดำเนินคดี ตาม มาตรา 44/1 เป็นการดำเนินคดีของรัฐ พนักงานอัยการจึงควรมีบทบาทในการรับผิดชอบด้านคดีเพื่อให้ความคุ้มครองและความช่วยเหลือที่จำเป็นและเหมาะสมจากรัฐ ซึ่งไม่ถือว่าเป็นการขัดต่อหลักการที่ว่า “รัฐไม่ควรดำเนินคดีแพ่งให้เอกชน” เพราะเหตุแห่งการเรียกร้องของพนักงานอัยการในส่วนแบ่งนั้นเป็นผลสืบเนื่องมาจากคดีอาญา หากพนักงานอัยการฟ้องคดีแพ่งแทนผู้เสียหายแต่ประการใดไม่ ทั้งนี้เมื่อเปรียบเทียบกับในนานาอารยประเทศการยื่นดำเนินคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาของผู้เสียหายในคดีของรัฐนั้น

บทบาทของพนักงานอัยการจะมีบทบาทในการคุ้มครองผลประโยชน์ของสาธารณชนในลักษณะของการกลั่นกรองคดีจากหน่วยงานของรัฐในชั้นต้น ก่อนที่จะมีการส่งเรื่องขึ้นสู่ศาลอาญาพิจารณาเพื่อบังคับชดใช้ค่าสินไหมทดแทนโดยผู้กระทำผิด ซึ่งมีผลให้คดีส่วนแบ่งที่ขึ้นสู่ศาลลดน้อยลง เพราะอาญาคดีลงได้ในชั้นเจ้าพนักงานที่จะนำคดีส่วนแบ่งยื่นต่อศาล เพราะผู้เสียหายกับผู้กระทำความผิดอาจตกลงให้คดียุติลง ณ ชั้นต้นที่ยื่นคำร้องมายังเจ้าพนักงาน ได้ทุกชั้นตอน และยังเป็น การกลั่นกรองความเสียหายในส่วนแบ่งที่หน่วยงานรัฐเข้ามาช่วยเหลือกำกับดูแลให้ กรณีดังกล่าวควรจะให้สิทธิผู้เสียหายยื่นคำร้อง ตาม มาตรา 44/1 นี้ต่อพนักงานสอบสวนเป็นชั้นตอนแรก และพนักงานสอบสวนจะดำเนินการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องในความเสียหายของผู้เสียหายหรือตามคำสั่งของพนักงานอัยการส่งมายังพนักงานอัยการซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบในชั้นที่สุด เพื่อเป็นผู้กลั่นกรองเรื่องในชั้นต้นก่อนที่จะนำคดีส่วนแบ่งขึ้นสู่ศาล จะเป็นการเหมาะสมและเป็นการคุ้มครองผลประโยชน์ของสาธารณชน โดยรัฐมากกว่าการกำหนดให้เป็นภาระหน้าที่ในความรับผิดชอบของผู้เสียหายที่ต้องดำเนินการรับผิดชอบเอง

ปัญหาสำคัญประการหนึ่งที่ได้ศึกษาว่า ผู้เสียหายผู้มีสิทธิยื่นคำร้องเรียกค่าสินไหมทดแทนในคดีอาญาของพนักงานอัยการ โจทก์ ซึ่งถือเป็นคดีแบ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 หมายถึง บุคคลผู้ใดบ้างที่ควรจะได้รับ ความคุ้มครอง และมีหลักเกณฑ์ในการตีความอย่างไรจึงจะเป็นการคุ้มครองสิทธิแก่บุคคลดังกล่าวได้อย่างเหมาะสมและเกิดความเป็นธรรม จากการศึกษาพบว่า ผู้เสียหายตามมาตรา 44/1 มีความหมายถึงผู้เสียหายในคดีอาญา ตาม มาตรา 2 (4) มาตรา 4 มาตรา 5 และมาตรา 6 เท่านั้น เมื่อนำมาวิเคราะห์ถึงความเหมาะสมในการนำ “หลักผู้เสียหายโดยนิตินัย” มาใช้ตีความเป็น “ผู้เสียหายในคดีอาญา” ที่มีสิทธิยื่นคำร้องขอชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเข้าไปในคดีอาญาของพนักงานอัยการ โจทก์ ตาม มาตรา 44/1 ตามหลักนิติวิธีแล้ว พบว่าการตีความดังกล่าวเป็นการไม่การสอดคล้องตามหลักนิติวิธี ทำให้ผู้เสียหาย ตาม มาตรา 44/1 ถูกตีความอย่างจำกัดและเคร่งครัด ส่งผลให้ผู้เสียหายไม่ได้รับความคุ้มครองเยียวยาความเสียหายอย่างทั่วถึงและเหมาะสมจากรัฐ ในการพิจารณาว่า บุคคลใดเป็น “ผู้เสียหายในคดีอาญา” ตาม มาตรา 44/1 หรือไม่นั้น ควรจะตีความตามบทกฎหมายลายลักษณ์อักษร ตาม มาตรา 2 (4) จึงจะเป็นการถูกต้องตามหลักนิติวิธี โดยพิจารณาถึง “ความเสียหาย” เป็นหลักเกณฑ์ โดยเป็นการพิจารณาจากหลักเกณฑ์ที่ว่า กฎหมายอาญามีความประสงค์จะคุ้มครอง (คุณธรรมทางกฎหมาย) ซึ่งเป็นผลประโยชน์ต่อส่วนรวมหรือของเอกชน เป็นหลักเกณฑ์ในการพิจารณาความเสียหายของบุคคลนั้น จึงเป็นการสอดคล้องตามหลักนิติวิธีในระบบชีวิตล่อว์

การนำมาตรการในการบังคับชดใช้ค่าเสียหายโดยผู้กระทำความผิดมาใช้ในประเทศไทย นั้น โดยบัญญัติให้สิทธิแก่ผู้เสียหายในคดีอาญามีสิทธิยื่นคำร้องขอชดใช้ในคดีอาญาของพนักงานอัยการในความผิดอาญาทุกประเภท ก่อให้เกิดประโยชน์แก่กระบวนการยุติธรรม ผู้เสียหาย ตลอดจน

ผู้กระทำความผิดด้วยในหลายประการ แต่อย่างไรก็ตาม มาตรการให้สิทธิผู้เสียหายยื่นคำร้องขอชดใช้ค่าสินไหมทดแทนในคดีอาญาของพนักงานอัยการในคำสินไหมทดแทนได้อย่างกว้างขวาง โดยมีต้องเสียค่าธรรมเนียมศาล ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทย พบว่ามาตรการดังกล่าวยังมีข้อจำกัดในการบังคับใช้ที่สำคัญ ในด้านที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามุ่งเน้นในการดำเนินการบังคับคดีกับทรัพย์สินของผู้กระทำผิดมากเกินไป โดยไม่มีมาตรการทางกฎหมายในการยืดหยุ่นในการบังคับคดีกับผู้กระทำความผิด เป็นอย่างอื่นนอกจากวิธีการยึดทรัพย์ของผู้กระทำความผิดมาชำระหนี้เท่านั้น เพราะในสถานะความเป็นจริงผู้กระทำผิดส่วนใหญ่เป็นผู้ออกงานหรือมีรายได้น้อยไม่มีความสามารถจะชำระหนี้ตามคำพิพากษาได้ ดังนั้นผู้เขียนเห็นว่า วิธีการยึดทรัพย์ของผู้กระทำความผิดไม่เพียงพอ ส่งผลให้ผู้เสียหายไม่ได้รับชำระหนี้ อาจจะต้องเพิ่มมาตรการบังคับคดีเพิ่มเติม หากมีหน่วยงานที่รับผิดชอบในการบังคับคดีในคำสินไหมทดแทนในคดีอาญาเป็นการเฉพาะแทนผู้เสียหาย ซึ่งตามกฎหมายถือเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาน่าจะมีประสิทธิภาพมากกว่า และควรมีการจัดตั้งกองทุนแห่งการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหายซึ่งได้รับเงินอุดหนุนจากเงินงบประมาณแผ่นดิน โดยจะจ่ายค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหายเมื่อมีคำพิพากษาของศาลอันถึงที่สุดในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา ตาม มาตรา 44/1 ซึ่งจะเป็นหลักประกันให้ผู้เสียหายว่าจะได้รับการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเต็มตามสิทธิที่มีตามคำพิพากษาของศาล และเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของกองทุนค่าสินไหมทดแทนที่จะดำเนินการบังคับไล่เบี้ยให้ผู้กระทำความผิดชดใช้คืนแก่กองทุนค่าสินไหมทดแทน

5.2 ข้อเสนอแนะ

สรุปผลจากการศึกษา ทั้งนี้เพื่อให้ระบบการเยียวยาความเสียหายจากการกระทำความผิดทางอาญาของผู้กระทำผิดที่มีต่อผู้เสียหายสัมฤทธิ์ผลได้อย่างสูงสุด ตาม ป.วิอาญา มาตรา 44/1 และสามารถอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้เสียหาย ตลอดจนผู้กระทำผิดก็มีโอกาสแก้ไขความผิดพลาดของตนที่ได้ทำต่อผู้เสียหาย ซึ่งตามหลักการดำเนินคดีโดยรัฐ องค์กรในกระบวนการยุติธรรมในฐานะองค์กรแห่งรัฐซึ่งต้องรับผิดชอบโดยตรงต้องปรับเปลี่ยนบทบาทขององค์กรของตนในลักษณะของการร่วมมือกันในการตรวจสอบเยียวยาความเสียหายจากอาชญากรรมทางอาญาให้แก่ผู้เสียหายอย่างเป็นรูปธรรมและเป็นเอกภาพ อันจะเป็นการคุ้มครองสิทธิและประโยชน์ของผู้เสียหายได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นการตอบสนองให้ผู้เสียหายได้รับการเยียวยาความเสียหายโดยรวดเร็ว เป็นธรรม ประหยัด และเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้ง่าย ผู้เขียนจึงขอเสนอแนวทางความเหมาะสมในการพัฒนาระบบการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนโดยผู้กระทำความผิด ตาม มาตรา 44/1 ของไทย ดังนี้

1) ศาลยุติธรรมควรปรับเปลี่ยนบทบาทในการกำหนดทิศทางของคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา ตามมาตรา 44/1 นี้ ตามที่กฎหมายให้อำนาจไว้ในลักษณะของการบริหารจัดการคดีสมัยใหม่

โดยเน้นระบบการดำเนินคดีที่ไม่เป็นทางการในกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มากกว่าระบบการดำเนินคดีที่เป็นทางการในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เพื่อให้คดีอาญาในความผิดต่อส่วนตัวและคดีส่วนแพ่งสามารถยุติลงได้ โดยไม่ต้องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาอย่างเต็มรูปแบบ ทั้งนี้สามารถเสร็จสิ้นไปได้โดยเร็วและเป็นธรรมด้วยความพึงพอใจของกลุ่ม

2) มาตรการส่งเสริมให้ผู้เสียหายได้รับการเยียวยาผ่านกลไกของกระบวนการยุติธรรม พบว่า มีเพียงขั้นตอนเดียว คือ กำหนดให้ศูนย์ประเมินข้อพิพาทและคุ้มครองสิทธิประจำศาลชั้นต้นเป็นผู้มีหน้าที่เริ่มแจ้งสิทธิในการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน ตามมาตรา 44/1 ให้ผู้เสียหายทราบในขั้นตอนแรกเท่านั้น ผู้เขียนเห็นว่า หน่วยงานดังกล่าวควรมีหน้าที่ประสานงานกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องและแจ้งให้ผู้เสียหายได้รับทราบถึงขั้นตอนและกระบวนการในการดำเนินคดีตั้งแต่แรกเริ่มไปถึงกระบวนการชั้นบังคับคดีด้วย

3) ในทางปฏิบัติบทบาทในการตรวจสอบค้นหาความจริงของศาล เพื่อเยียวยาความเสียหาย ศาลมีความกระตือรือร้นน้อยมาก ศาลจะวางตัวเป็นกลางไม่ค่อยมีบทบาทในการค้นหาความจริงเพื่อเยียวยาความเสียหายเท่าที่ควร โดยศาลจะกำหนดความเสียหายให้จากพยานหลักฐานที่ผู้เสียหายสามารถค้นหามาเสนอให้เท่านั้น ซึ่งผู้เขียนเห็นว่า ตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 42 ให้ศาลมีอำนาจมีคำสั่งเรียกพยานหลักฐานในคดีส่วนแพ่งมาสืบเพิ่มเติมได้ หากพยานหลักฐานของพนักงานอัยการที่นำสืบมาไม่เพียงพอ ดังนั้น หากปรากฏว่าพยานหลักฐานในคดีอาญาของผู้เสียหายไม่เพียงพอต่อความเสียหายที่เรียกร้องมา ศาลควรปรับเปลี่ยนบทบาทในการกระตือรือร้น (Active) ในการตรวจสอบค้นหาความจริงโดยมีคำสั่งเรียกพยานหลักฐานความเสียหายมาสืบได้เองแทนผู้เสียหาย แม้จะมีได้บัญญัติไว้โดยตรงในมาตรา 44/1 และ 44/2 ก็ตาม

4) ศาลยุติธรรมในฐานะองค์กรในกระบวนการยุติธรรมแห่งรัฐ ควรตระหนักถึงบทบาทสำคัญในการกำหนดค่าสินไหมทดแทนเพื่อเยียวยาความเสียหายอันเกิดจากการทำความผิดอาญาเพื่อบรรเทาผลร้ายที่เกิดขึ้น โดยสามารถเยียวยาให้ผู้เสียหายกลับคืนสู่สภาพที่เป็นอยู่เดิมให้ได้มากที่สุด และกำหนดวิธีการเยียวยาในรูปแบบต่างๆ โดยไม่ยึดติดกับค่าเสียหายด้วยตัวเงิน เพราะต้องยอมรับในความเป็นจริงว่าความเสียหายในบางกรณีนั้นไม่สามารถที่จะเยียวยาให้กลับคืนสู่สภาพเดิมได้ด้วยค่าสินไหมทดแทนด้วยตัวเงินเพียงอย่างเดียว ศาลยุติธรรมจึงควรมีบทบาทในการตีความก้าวหน้าในการกำหนดค่าสินไหมทดแทนในรูปแบบอื่นอันมิใช่ตัวเงิน เช่น การกำหนดค่าเสียหายทางจิตใจ หรือกำหนดค่าเสียหายในหน้าที่เป็นการกระทำเพื่อมีผลให้ผู้เสียหายจากการทำความผิดอาญากลับคืนสู่สถานะเดิม เป็นต้น เพื่อให้สามารถเยียวยาความเสียหายให้แก่ผู้เสียหายได้อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่าเดิม โดยคำนึงถึงความพึงพอใจของผู้เสียหายเป็นสำคัญ ซึ่งผู้เขียนเห็นว่า เพื่อให้เกิดความชัดเจนและไม่เป็นปัญหาในการตีความทางกฎหมาย จึงควรบัญญัติไว้ในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 ว่า ให้อำนาจศาลยุติธรรมกำหนดค่าเสียหายในรูปแบบอื่นๆ อันมิใช่ตัวเงิน

ด้วย โดยความพึงพอใจของผู้เสียหาย ทั้งนี้ตามที่ศาลเห็นสมควรกำหนด ซึ่งอาจเป็นทางเลือกที่ดีของผู้เสียหายประการหนึ่ง ทำให้ผู้เสียหายได้รับความรู้สึกถึงการได้รับการดูแลเอาใจใส่ในการเยียวยาความเสียหายจากองค์กรในกระบวนการยุติธรรมที่เป็นการครอบคลุมและเป็นธรรมมากยิ่งขึ้น

5) มาตรการแจ้งสิทธิและการใช้สิทธิของผู้เสียหาย ตามมาตรา 44/1 นี้ ถือว่าเป็นภาระหน้าที่ของบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมทุกชั้นตอน ซึ่งควรต้องแจ้งสิทธิให้ผู้เสียหายทราบตั้งแต่เริ่มต้นของกระบวนการยุติธรรม ดังนั้น จึงควรจะกำหนดให้พนักงานสอบสวนเป็นผู้เริ่มแจ้งสิทธิแก่ผู้เสียหาย และในชั้นสอบสวนให้สิทธิผู้เสียหายยื่นคำร้อง ตามมาตรา 44/1 นี้ต่อพนักงานสอบสวนเป็นขั้นตอนแรก โดยพนักงานสอบสวนจะดำเนินการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องในความเสียหายของผู้เสียหายหรือตามคำสั่งของพนักงานอัยการส่งมายังพนักงานอัยการซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบในชั้นที่สุด เพื่อเป็นผู้กลั่นกรองเรื่องในชั้นต้นก่อนที่จะนำคดีส่วนแบ่งขึ้นสู่ศาล จะเป็นการเหมาะสมและเป็นการคุ้มครองผลประโยชน์ของสาธารณชน โดยรัฐมากกว่าการกำหนดให้เป็นภาระหน้าที่ในความรับผิดชอบของผู้เสียหายที่ต้องดำเนินการรับผิดชอบเอง

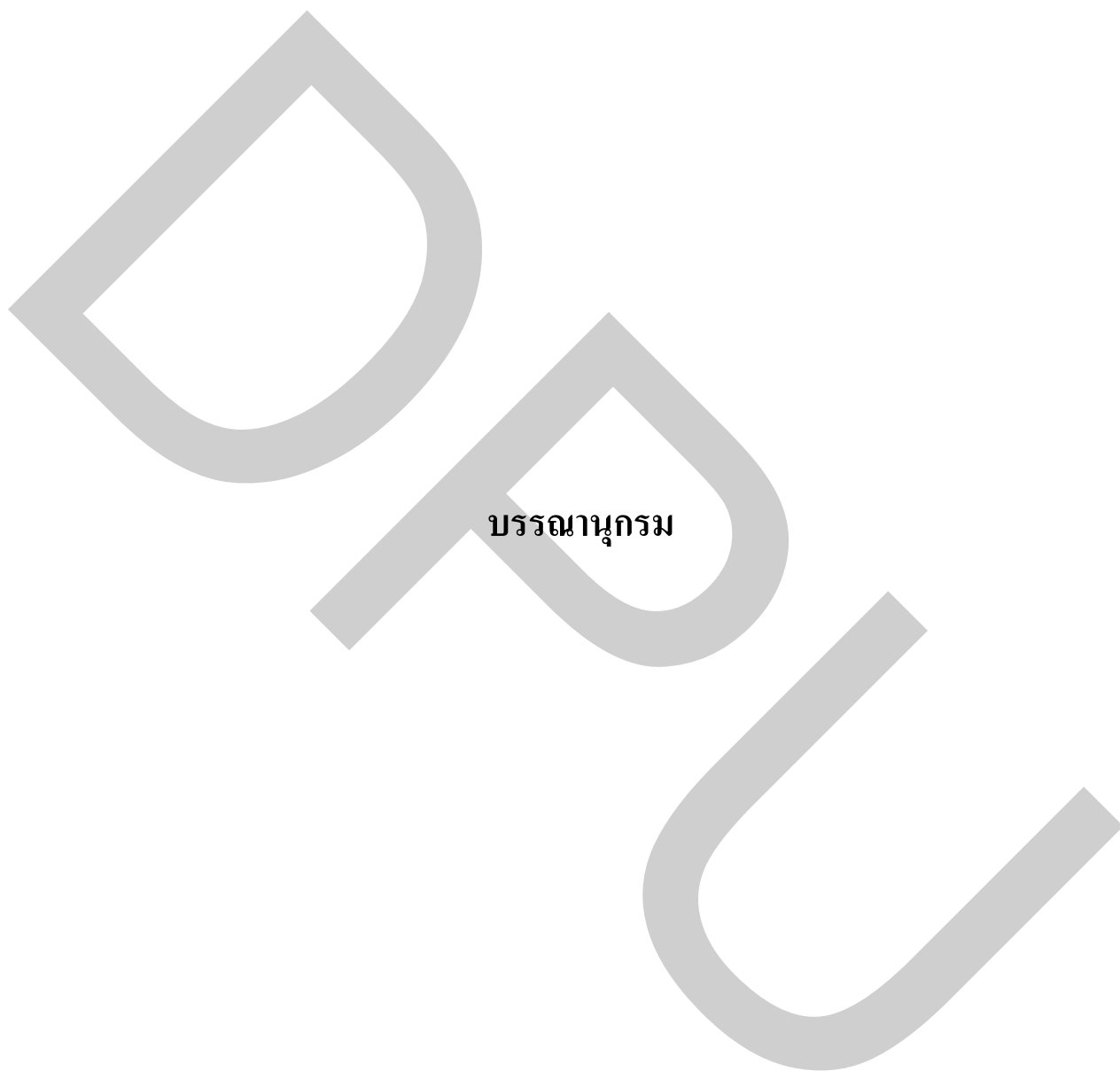
6) หากกฎหมายได้บัญญัติให้อำนาจแก่พนักงานอัยการผู้รับผิดชอบในคดีอาญาที่ผู้เสียหายได้ยื่นคำร้องเข้ามาได้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 อยู่แล้ว เป็นผู้ที่มีอำนาจหน้าที่ดำเนินคดีในส่วนแบ่งให้กับผู้เสียหายด้วยแล้ว กรณีเช่นนี้จะทำให้ระบบการดำเนินคดีแบ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาโดยรัฐ ตามมาตรา 43 กับมาตรา 44/1 เกิดเอกภาพเป็นระบบเดียวกัน และเป็นประโยชน์ทั้งต่อรัฐและต่อผู้เสียหายมากกว่า และเป็นการเพิ่มศักยภาพของรัฐแสดงให้เห็นได้ว่า หากผู้ใดกระทำความผิดอาญาและก่อให้เกิดความเสียหายต่อผู้อื่นแล้ว รัฐจะมีมาตรการในการดำเนินการอย่างถึงที่สุดในการบังคับให้ผู้นั้นชดใช้ความเสียหายแก่ผู้เสียหาย เพราะมีกลไกสำคัญที่จะขับเคลื่อนกระบวนการยุติธรรมให้ผู้เสียหาย คือ รัฐ

7) ผู้มีสิทธิได้รับความคุ้มครอง ตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 มีความหมายถึง ผู้เสียหายในคดีอาญา ตาม มาตรา 2 (4) มาตรา 4 มาตรา 5 และมาตรา 6 เท่านั้น ผู้เขียนจึงเห็นว่า ในการพิจารณาว่า บุคคลใดเป็น “ผู้เสียหายในคดีอาญา” ตามมาตรา 44/1 หรือไม่นั้น การพิจารณาถึง “ตัวผู้เสียหาย” ตาม “หลักผู้เสียหายโดยนิตินัย” เป็นการไม่เหมาะสมและไม่สอดคล้องตามหลักนิติวิธีในระบบชีวิตลอร์ว่ของไทย ควรจะตีความตามบทกฎหมายลายลักษณ์อักษร ตาม มาตรา 2 (4) จึงจะถูกต้องตามหลักนิติวิธี ทั้งนี้โดยพิจารณาถึง “ความเสียหาย” เป็นหลักเกณฑ์ กล่าวคือ ควรพิจารณาจากหลักเกณฑ์ที่ว่า กฎหมายอาญามีความประสงค์มุ่งคุ้มครองความผิดอาญา (คุณธรรมทางกฎหมาย) ซึ่งเป็นผลประโยชน์ที่เป็นส่วนรวม หรือที่เป็นส่วนเอกชน เป็นหลักเกณฑ์ในการพิจารณาความเสียหายของบุคคลนั้น จึงเป็นการสอดคล้องตามหลักนิติวิธีในระบบชีวิตลอร์ว่ ทั้งการตีความเช่นนี้ยังเป็นการทำให้เจตนารมณ์ของการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญาได้รับการเยียวยาความเสียหายโดยไม่ถูกจำกัดและเคร่งครัด และสามารถบังคับใช้ได้ว่าเป็นธรรมต่อ

ผู้เสียหาย ทั้งยังเป็นการสอดคล้องกับบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ในส่วนที่ 4 ว่าด้วยสิทธิในกระบวนการยุติธรรม มาตรา 40 (5)

8) การที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มุ่งเน้นในการดำเนินการบังคับคดีกับทรัพย์สินของผู้กระทำผิดมากเกินไป โดยไม่มีมาตรการทางกฎหมายในการยืดหยุ่นในการบังคับคดีกับผู้กระทำผิดเป็นอย่างอื่นนอกจากวิธีการยึดทรัพย์ของผู้กระทำผิดมาชำระหนี้เท่านั้น ส่งผลให้มาตรการบังคับคดีในระบบการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนโดยผู้กระทำผิด ตาม มาตรา 44/1 ไม่อาจเยียวยาผู้เสียหายได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะในสภาวะความเป็นจริงผู้กระทำผิดส่วนใหญ่เป็นผู้ยากจนหรือมีรายได้น้อยไม่มีความสามารถจะชำระหนี้ตามคำพิพากษาได้ ดังนั้นผู้เขียนเห็นว่า วิธีการยึดทรัพย์ของผู้กระทำผิดอาจไม่เพียงพอ ซึ่งส่งผลให้ผู้เสียหายไม่ได้รับชำระหนี้ อาจจะต้องเพิ่มมาตรการบังคับคดีเพิ่มเติม เช่น มาตรการในการบังคับคดีโดยการหักเงินจากการทำงานของนักโทษ หรือในกรณีมาตรการในการกำหนดให้ผู้ถูกคุมประพฤติจ่ายค่าสินไหมทดแทนเป็นเงื่อนไขการคุมประพฤติ ในกรณีที่ศาลพิพากษาการลงโทษในคดีอาญา และมีคำสั่งให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทน ศาลจะกำหนดให้ผู้ถูกคุมประพฤติจ่ายค่าสินไหมทดแทนเป็นเงินแต่ละงวดโดยคำนึงความเป็นไปได้ และเหมาะสมกับระยะเวลาการคุมประพฤติ เป็นเงื่อนไขในการคุมประพฤติ

9) ควรมีการจัดตั้งกองทุนแห่งการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหายซึ่งได้รับเงินอุดหนุนจากเงินงบประมาณแผ่นดิน โดยจะจ่ายค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหายเมื่อมีคำพิพากษาของศาลอันถึงที่สุดในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา ตาม มาตรา 44/1 และเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของกองทุนค่าสินไหมทดแทนที่จะดำเนินการบังคับไล่เบี้ยให้ผู้กระทำผิดชดใช้คืนแก่กองทุนค่าสินไหมทดแทนซึ่งจะเป็นหลักประกันให้ผู้เสียหายว่าจะได้รับการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเต็มตามสิทธิที่มีตามคำพิพากษาของศาล

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

คำธร คำประเสริฐ และ สุเมธ จานประดับ. (2543). **ประวัติศาสตร์กฎหมายและระบบกฎหมายหลัก** (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

กิตติพงษ์ กิตยารักษ์, ชาคี ชัยเดชสุริยะ และณัฐวสา ฉัตรไพบุลย์. (2547). **มาตรฐานองค์การสหประชาชาติว่าด้วยกระบวนการยุติธรรมทางอาญา**. กรุงเทพฯ: มูลนิธิพัฒนากระบวนการยุติธรรม.

กิตติพงษ์ กิตยารักษ์ (2543). **กระบวนการยุติธรรมบนเส้นทางของการเปลี่ยนแปลง** (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

กุลพล พลวัน. (2544). **การบริหารกระบวนการยุติธรรม**. กรุงเทพฯ: นิติธรรม.

เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์. (2549). **คำอธิบายหลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา**. กรุงเทพฯ: จีระการพิมพ์.

โกเมน ภัทรภิมย์. (2533). “งานอัยการในกระบวนการยุติธรรม.” **อัยการกับการสอบสวนคดีอาญารวมบทความเกี่ยวกับการสอบสวนคดีอาญาในนานาประเทศ**. กรุงเทพฯ: กรมอัยการ.

คณิต ณ นคร. (2549). **กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา** (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

_____. (2548). **กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาคการดำเนินคดี**. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

คณิง ภาไชย. (2537). **กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1** (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

_____. (2545). **กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1** (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

จิต เศรษฐบุตร. (2518). **หลักกฎหมายแพ่งลักษณะละเมิด**. กรุงเทพฯ: คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ณรงค์ ใจหาญ. (2547). **หลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1** (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ธานีศ เกศพิทักษ์. (2551). **กฎหมายวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภครวมตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภคร พ.ศ.2551**. กรุงเทพฯ: ยูเนียนอุลตราไวโอเร็ด.

- _____. (2549). คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1 (พิมพ์ครั้งที่ 4).
กรุงเทพฯ: Pholslam printinc and publishing (Thailand).
- พิพัฒน์ จักรางกูร. (2546). คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. กรุงเทพฯ:
นิติบรรณาการ.
- ไพจิตร สวัสดิสาร. (2528). ระบบกฎหมายไทยและต่างประเทศ. กรุงเทพฯ:
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- สัญญา ธรรมศักดิ์. (2522). คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (พิมพ์ครั้งที่ 1).
กรุงเทพฯ: แสงทองการพิมพ์.
- สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล. (2549). ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับอ้างอิง)
(พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- หลวงอรรถไคว้ววที และ พลโทสุข เปรมวัน. (2510). ระบบอัยการและศาลทหาร. กรุงเทพฯ:
สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย.

บทความ

- กุลพล พลวัน. (2528, มกราคม). “บทบาทของพนักงานอัยการในการดำเนินคดีอาญา.”
วารสารอัยการ, 8, 85. หน้า 34.
- คงศิริ สันทนะประภา. (2548, 11 เมษายน). “ศาลแพ่งในจินตนาการ.” มติชนรายวัน. หน้า 5.
- คณิต ฌ นคร. (2529, มิถุนายน). “ฐานะของผู้ถูกกล่าวหาในคดีอาญา.” บทบัพทิตย, เล่ม 42,
ตอน 2. หน้า 10-14.
- _____. (2525, พฤศจิกายน). “ฐานะหน้าที่ของทนายความในคดีอาญา.” วารสารอัยการ, 4, 47.
หน้า 55.
- ชาญณรงค์ ปราณจิตต์. (2549, กุมภาพันธ์). “วิ.อาญาใหม่ ผู้เสียหาย : เรียกค่าเสียหายโดยไม่ต้อง
ฟ้อง.” วารสารข่าวกฎหมายใหม่, 3, 68. หน้า 5.
- บรรหาร กำลา. (2549, พฤษภาคม-มิถุนายน). “สรุปสัมมนาทางวิชาการ เรื่องการคุ้มครองสิทธิ
ของผู้เสียหายในคดีอาญาและการชดใช้ค่าสินไหมทดแทน.” จุลนิติ, 3, 3. หน้า 27.
- ศิริศักดิ์ ดิยะพรรณ และ ประพันธ์ นัยโกวิท. (2535, พฤษภาคม). “การช่วยเหลือเหยื่อ
อาชญากรรมในออสเตรเลียได้.” วารสารอัยการ, 15, 171. หน้า 43-69.
- อมรรัตน์ จันทรสมบุรณ์. (2516). “อำนาจสืบสวน สอบสวน ฟ้องร้อง ในกระบวนการ
ยุติธรรมของไทย.” บทบัพทิตย, เล่ม 30, ตอน 4. หน้า 63.

อุดม รัฐอมฤต. (2535, มิถุนายน). “การฟ้องคดีอาญา.” วารสารนิติศาสตร์, 22, 2. หน้า 240.

อุทิศ แส่นโกศิก. (2502, พฤษภาคม). “จุดมุ่งหมายและวิธีดำเนินการของกฎหมายอาญา.”

อัยการนิเทศ, 16, 21. หน้า 55.

_____. (2530, สิงหาคม). “บทบาทของอัยการในการดำเนินคดีอาญา.” วารสารอัยการ,

10, 116. หน้า 26.

เอกสารอื่น ๆ

ประธาน วัฒนวานิชย์. (2539). การบริหารกระบวนการยุติธรรมขั้นก่อนการพิจารณา: การศึกษา

เปรียบเทียบ (งานวิจัยหลักสูตรผู้บริหารกระบวนการยุติธรรมระดับสูง). วิทยาลัยการ

ยุติธรรม: กระทรวงยุติธรรม.

รายงานการประชุมคณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ครั้งที่

1294-1/2546 ถึง 1304-11/2546 สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา.

วีระพล ตั้งสุวรรณ. (2540). การคุ้มครองผู้เสียหายในกระบวนการยุติธรรม (งานวิจัยหลักสูตร

ผู้บริหารกระบวนการยุติธรรมระดับสูง). วิทยาลัยการยุติธรรม: กระทรวงยุติธรรม.

สุทธิพล ทวีชัยการ และ อารยะ ชีรภัทรานันท์. (2546). การคุ้มครองพยานและการให้ความ

ช่วยเหลือและคุ้มครองผู้เสียหาย (รายงานสรุปผลการวิจัย). สถาบันกฎหมาย

อาญา: สำนักงานอัยการสูงสุด.

อนันต์ เสนอคุ้ม, ชาญณรงค์ ปราณิจิตต, กมล คำเพ็ญ และคณะ. (2548). ข้อพิจารณาประกอบ

พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 24).

“การดำเนินคดีแพ่งที่เกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาและการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหาย.”

สำนักงานศาลยุติธรรม.

อมรรัตน์ กรियाผล. (2539). การลงโทษผู้กระทำความผิดโดยการชดเชยค่าเสียหายแก่ผู้เสียหายใน

คดีอาญา (รายงานส่วนบุคคลในการอบรมหลักสูตรผู้พิพากษาหัวหน้าศาล).

วิทยาลัยการยุติธรรม: กระทรวงยุติธรรม.

อุดม รัฐอมฤต, วีรศักดิ์ แสงสารพันธ์, ศรียา วิริโยสุทธิกุล และคณะ. (2550). การคุ้มครองสิทธิ

ที่จะได้รับการเยียวยาความเสียหายของผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญาพยาน

(รายงานฉบับสมบูรณ์). สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์:

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

อุเทน หัตตะโสภณ. (2547). **ปัญหาผู้เสียหายโดยนิตินัย**. สารนิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

วิทยานิพนธ์

- กิตติ บุศยพลการ. (2523). **ผู้เสียหายในคดีอาญา**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- โกวิท มีพรบุษยา. (2550). **การตรวจสอบการฟ้องคดีอาญาของผู้เสียหายโดยพนักงานอัยการ**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ไชยยงค์ กงจันทร์. (2543). **ศาลยุติธรรมกับการคุ้มครองผู้เสียหายตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาศิลปศาสตร์ (การบริหารงานยุติธรรม). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ธิดิพันธ์ วงศ์พิทักษ์โรจน์. (2547). **การรับฟังข้อเท็จจริงคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- วีระศักดิ์ แสงสารพันธ์. (2544). **ผู้เสียหายในคดีอาญา: สิทธิและการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทย**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วัชร พิงชลารักษ์. (2539). **การคุ้มครองสิทธิในการขอคืนหรือใช้ราคาทรัพย์สินของผู้เสียหายในคดีอาญา**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศิวพร สักดาศิริโรจน์. (2551). **การนำคดีขึ้นสู่ศาลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- สุทธิมา พิพัฒน์พิบูลย์. (2549). **การคุ้มครองผู้เสียหายในคดีอาญา: ศึกษากระบวนการคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 245**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- อารยา เกษมทรัพย์. (2537). **การฟ้องคดีอาญาของผู้เสียหาย : ศึกษาเฉพาะกรณีพนักงานอัยการมีคำสั่งไม่ฟ้องอัยการ**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อรรถพล ใหญ่สว่าง. (2524). **ผู้เสียหายในคดีอาญา**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

กฎหมาย

- ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง.
- ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา.
- ประมวลกฎหมายอาญา.
- พระราชบัญญัติพนักงานอัยการ พ.ศ. 2498.
- พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริ โภค พ.ศ. 2551.
- ระเบียบศาลอาญาว่าด้วยแนวปฏิบัติในการดำเนินคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550.

ภาษาต่างประเทศ

BOOKS

- Anke Faeckmann and Thomas Wegerich. (1999). **The German Legal System**. (Composition). London: Sweet & Maxwell.
- Arguile, Roger. (1969). **Criminal Procedure**. London: Butterworths.
- Ezzat A. Fattah. (2002). **Victim Assistance in Canada, Resource Material Series : UNAFEI**.
- Hans-Heiner Kuhne. (1992). **Victimology Basic Theoretical Concepts and Practical Implications, in Victimology and Victim's Rights**, ed. Prathan Watanavanich. Bangkok : The Organizing Committee Thammasat University.
- Matthew Spohn. (2001). "A Statutory Chameleon: The Mandatory Victim Restitution Act's Challenge to the Civil/Criminal Divide." **86 IOWA LAW REVIEW**.

Michael Wurger. (2000). **Victim Rights and Compensation in an international Comparison; France, Austria, Germany, Max plank Institute For Foreign and International Criminal Law-February 1997 to 2000.**

See Siexis A. Aronowitz. (1960). **World Factbook of Criminal Justice System: Germany.**

Sheeham, AV. (1975). **Criminal Procedure in scotland and France: Edinburgh.**

Wumer F. Eoke and Matthew W. Finkin. (1996). **Introduction to German Law.** Netherlands: Kluwer Law International.

ELECTRONIC SOURCES

Compensation for Victims of Crime. Retrieved May 1, 2009, from

[http://www. Legalaid.wa.gov.au / aspx/default.aspx? page = Victims. Xml](http://www.Legalaid.wa.gov.au / aspx/default.aspx? page = Victims. Xml).

Restitution Legislation .Retrieved May 4, 2009, from

<http://www. Solgen.gov.ab.ca/victim/restitution.aspx>.

_____. Retrieved May 4, 2009, from

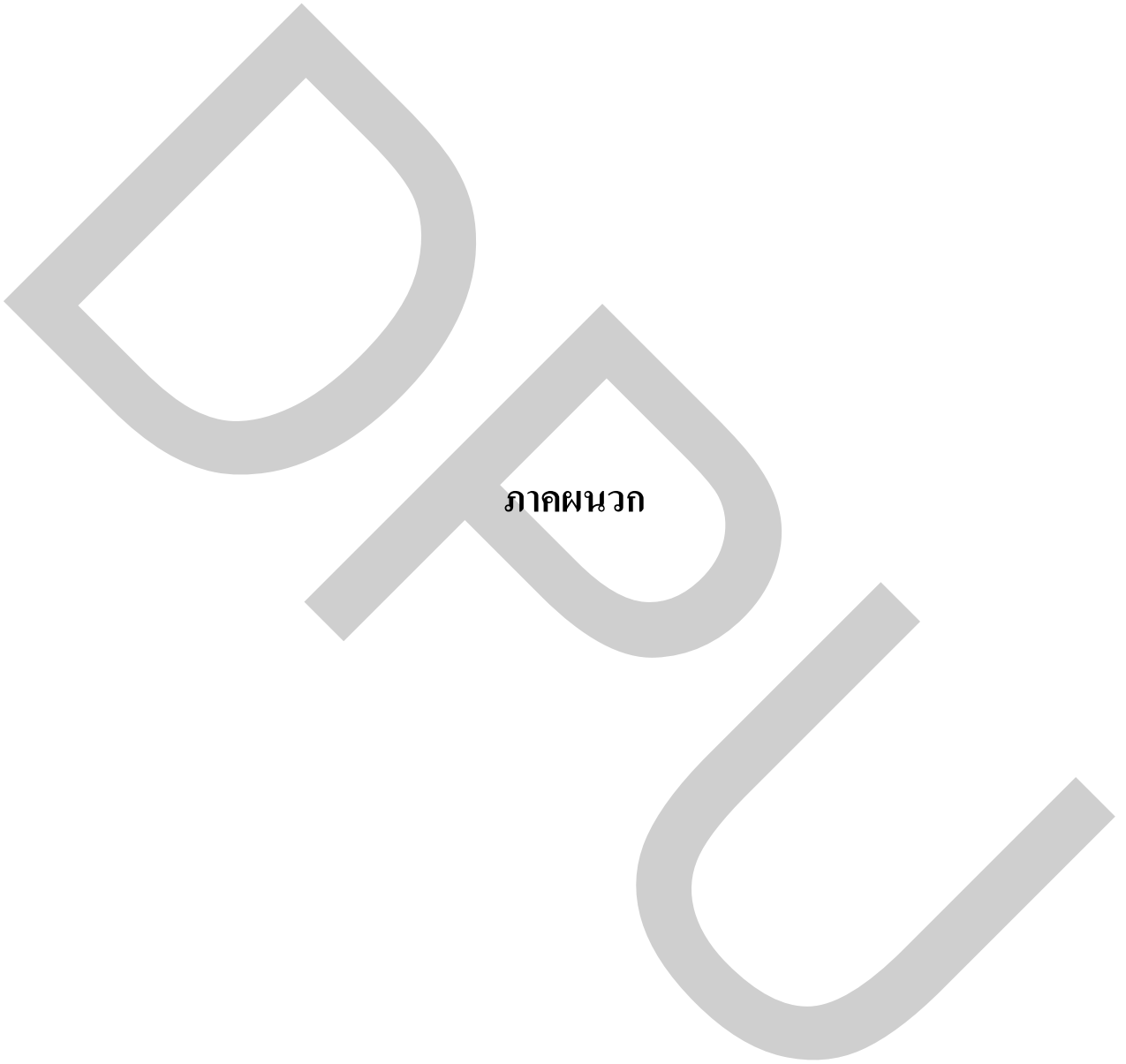
<http://www. Solgen.gov.ab.ca/victim/help-for-victims.aspx>.

_____. Retrieved May 4, 2009, from

<http://www. /pkI/isdpk/gpvlove/Publications/>.

_____. Retrieved May 4, 2009, from

<http://www. Restorativejustice.org/intus/outcomes/restitution>.

ภาคผนวก

รายงานการประชุม
คณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา
ครั้งที่ ๑๒๙๔-๑/๒๕๕๖
วันพุธ ที่ ๒๒ มกราคม ๒๕๕๖
ณ ห้องประชุมเสริม วินิจฉัยกุล สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

ผู้ที่มาประชุม

๑. นายคณิง ภาไชย	ประธานกรรมการฯ
๒. นายเกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์	กรรมการฯ
๓. นายพรเพชร วิชิตชลชัย	กรรมการฯ
๔. นายสิทธิโชค ศรีเจริญ	กรรมการฯ
๕. นายสุพล ยุติธาดา	กรรมการฯ
๖. พล.ต.อ.แสวง อีระสวัสดิ์	กรรมการฯ
๗. นายติสทัต โหตระกิตย์	กรรมการฯ และเลขานุการฯ
๘. นายธนาวัฒน์ สังข์ทอง	กรรมการฯ และผู้ช่วยเลขานุการฯ
๙. นางสาวอรรังลักษณ์ ลาพินี	กรรมการฯ และผู้ช่วยเลขานุการฯ

ผู้ที่ไม่มาประชุม

๑. นายกิตติศักดิ์ กิตติคุณไพโรจน์	ติตราชการ
๒. นายกิตติพงษ์ กิตยารักษ์	ติตราชการ
๓. นางจรรยา เจียมวิจิตร	ติตราชการ
๔. นายจิรนิติ หะวานนท์	ติตราชการ
๕. นายณรงค์ ใจหาญ	ติตราชการ
๖. นายรองพล เจริญพันธ์	ติตราชการ
๗. นายเรวัต นำเฉลิม	ติตราชการ

ผู้เข้าร่วมประชุม

๑. นายชาญณรงค์ ปรานีจิตต์	ผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรม
๒. นางสาวรัตนาวดี สมบูรณ์	ผู้แทนสำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม
๓. นางสาววิภา คชาธาร	ผู้แทนสำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม
๔. นายปริญญญา จิตรการณทีกิจ	ผู้แทนสำนักงานอัยการสูงสุด
๕. พ.ต.อ.ชาญ วัฒนธรรม	ผู้แทนสำนักงานตำรวจแห่งชาติ
๖. นายทิวา วัชรภาพ	ผู้แทนกระทรวงมหาดไทย
๗. นายบัณฑิต นริศรางกูร	ผู้แทนกระทรวงมหาดไทย

๘. นางสาวช้องนง วิษุวัตพงษ์

๙. นายธนวัฒน์ ตันจ้อย

๑๐. นายธนายุต ศิวายพราหมณ์

นิติกรสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา -

นิติกรสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

นิติกรสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

เปิดประชุมเวลา ๑๐.๐๐ นาฬิกา

ประธานฯ กล่าวเปิดประชุม และขอให้ที่ประชุมพิจารณาเรื่องตามระเบียบวาระการประชุม ซึ่งมีดังต่อไปนี้

ระเบียบวาระที่ ๑ เรื่องที่ประธานฯ แจ้งให้ที่ประชุมทราบ

เลขานุการฯ (นายดิศทัต) - ขอแจ้งให้ที่ประชุมทราบว่า พล.ต.ท.จรัส จันทร์ขจร ได้ขอลาออกจากการเป็นกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เนื่องจากรับการแต่งตั้งเป็นกรรมการตุลาการศาลปกครอง

มติ ที่ประชุมรับทราบ

ระเบียบวาระที่ ๒ เรื่องรับรองรายงานการประชุม ครั้งที่ ๑๒๙๓ - ๓/๒๕๕๕
วันพุธ ที่ ๖ มีนาคม ๒๕๕๕

มติ ที่ประชุมมีมติรับรองรายงานการประชุมโดยไม่มีแก้ไข

ระเบียบวาระที่ ๓ เรื่องเสนอเพื่อทราบ

ไม่มี

ระเบียบวาระที่ ๔ เรื่องเสนอเพื่อพิจารณา

เลขานุการฯ (นายดิศทัต) - ในวันนี้ฝ่ายเลขานุการฯ ขอเสนอร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ..) พ.ศ. (การดำเนินคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา) ให้ที่ประชุมพิจารณา ซึ่งร่างฯ ดังกล่าวสำนักงานศาลยุติธรรมและคณะกรรมการประสานงานสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้เสนอและคณะรัฐมนตรีได้มีมติอนุมัติหลักการโดยรวมเป็นร่างพระราชบัญญัติฉบับเดียว ทั้งนี้ ให้รับข้อสังเกตของคณะรัฐมนตรีกระทรวงยุติธรรมและสำนักงานอัยการสูงสุดไปพิจารณาด้วย และเนื่องจากคณะรัฐมนตรีได้ส่ง

๓

ร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ให้สำนักงานฯ เป็นผู้พิจารณา ฝ่ายเลขานุการฯ จึงขอเสนอคณะกรรมการพิจารณาเป็นวาระเร่งด่วนโดยขอชะลอร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ..) พ.ศ. (การค้นในที่สาธารณะและการค้นในยานพาหนะ) ไว้ชั่วคราว และในวันนี้ฝ่ายเลขานุการฯ ได้เชิญผู้แทนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาร่วมพิจารณา ดังนี้

๑. นายชาญณรงค์ ปราณีจิตต์	ผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรม
๒. นางสาวรัตนาดี สมบูรณ์	ผู้แทนสำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม
๓. นางสาววิภา คชาธาร	ผู้แทนสำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม
๔. นายปริญญญา จิตรกรานทีกิจ	ผู้แทนสำนักงานอัยการสูงสุด
๕. พ.ต.อ.ชาญ วัฒนธรรม	ผู้แทนสำนักงานตำรวจแห่งชาติ
๖. นายทิวา วัชรภาพ	ผู้แทนกระทรวงมหาดไทย
๗. นายบัณฑูร นริศรางกูร	ผู้แทนกระทรวงมหาดไทย

ประธานฯ - ขอเชิญผู้แทนชี้แจงหลักการและเหตุผลในการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาตามร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้

ผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรม(นายชาญณรงค์ฯ) - เนื่องจากในปัจจุบันการดำเนินคดีแพ่งเกี่ยวกับคดีอาญา ในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ การฟ้องเรียกร้องในทางแพ่งนั้นโดยหลักแล้วเป็นเรื่องนอกเหนืออำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการ เว้นแต่ในคดีบางประเภทตามมาตรา ๔๓ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่กำหนดให้พนักงานอัยการฟ้องเรียกทรัพย์สินหรือราคาของผู้เสียหายสูญเสียไปเนื่องจากการกระทำผิดคดีได้ แต่หากผู้เสียหายซึ่งได้รับความเสียหายอย่างอื่นประสงค์จะเรียกค่าสินไหมทดแทนจากจำเลยต้องไปดำเนินคดีส่วนแพ่งด้วยตนเองและต้องเสียค่าธรรมเนียมในการดำเนินคดีส่วนแพ่งด้วย ทำให้ผู้เสียหายเหล่านั้นได้รับความเดือดร้อนโดยไม่เป็นธรรม ซึ่งในชั้นการพิจารณาของคณะอนุกรรมการฯ ได้พิจารณาเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวออกเป็นสองแนวทางคือ แนวทางที่หนึ่ง ให้พนักงานอัยการเรียกค่าสินไหมทดแทนแทนผู้เสียหายซึ่งแนวทางนี้จะเป็นการแก้รัฐ และแนวทางที่สอง ให้ผู้เสียหายมีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลขอให้จำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเข้ามาในคดีอาญาที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์โดยไม่ต้องฟ้องเป็นคดีแพ่งแยกต่างหาก รวมทั้งยกเว้นค่าธรรมเนียมสำหรับการดำเนินกระบวนการพิจารณาให้แก่ผู้เสียหายด้วย ซึ่งคณะอนุกรรมการฯ พิจารณาแล้วเห็นชอบกับแนวทางที่สองจึงได้เสนอเป็นร่างมาตรา ๔๔/๑ ตามร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้

ผู้แทนสำนักงานอัยการสูงสุด(นายปริญญญาฯ) - ทางสำนักงานอัยการสูงสุดเห็นด้วยกับหลักการของร่างพระราชบัญญัติดังกล่าว แต่มีข้อสังเกตว่าหากให้พนักงานอัยการซึ่งดำเนินคดีอาญาอยู่แล้วเป็นผู้ยื่นคำร้องแทนผู้เสียหายไปพร้อมกับฟ้องคดีอาญาหรือยื่นคำร้องก่อนศาลวินิจฉัยชี้ขาดคดี ในกรณีที่ผู้เสียหายยินยอมและพนักงานอัยการเห็นสมควร จะเป็นการให้ความคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายตามรัฐธรรมนูญอีกทั้งเป็นการลดภาระและลดค่าใช้จ่ายของผู้เสียหายอีกด้วย

๔

นายพรเพชร - เห็นด้วยกับหลักการที่กำหนดให้ผู้เสียหายยื่นคำร้องต่อศาล ขอให้บังคับจำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทน แต่มีข้อสังเกตว่าความรับผิดชอบทางอาญากับความรับผิดชอบทางแพ่งมีองค์ประกอบความรับผิดชอบไม่เหมือนกัน เกรงว่าจะมีปัญหาในการนำพยานหลักฐานมาสืบ

ผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรม(นายชาญณรงค์ฯ) - ความรับผิดชอบทางอาญาและความรับผิดชอบทางแพ่งตามหลักการที่เสนอมานั้นได้กำหนดให้พิจารณาแยกจากกัน โดยคำฟ้องของพนักงานอัยการเป็นคำฟ้องคดีอาญาเพียงอย่างเดียว ส่วนคำร้องของผู้เสียหายนั้นผู้เสียหายจะเขียนคำร้องอย่างไรก็ได้ แต่ประเด็นสำคัญจะต้องมีเรื่องค่าเสียหายที่จะได้รับ

ประธานฯ - โยหลักแล้วผู้เสียหายสามารถขอเข้าร่วมเป็นโจทก์กับพนักงานอัยการได้อยู่แล้ว แต่ตามร่างฯ นี้กำหนดให้ผู้เสียหายสามารถยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อขอให้บังคับจำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนต่างหาก เกรงว่าการบรรยายคำร้องของผู้เสียหายอาจไม่ตรงกับคำฟ้องคดีอาญาของพนักงานอัยการ รวมทั้งการสืบพยานแม้กฎหมายจะกำหนดให้ผู้เสียหายนำพยานเข้าสืบได้เฉพาะค่าสินไหมทดแทนเท่านั้น แต่ในทางปฏิบัติผู้เสียหายต้องสืบถึงเหตุที่จะได้รับค่าสินไหมทดแทนด้วยซึ่งอาจจะไม่ตรงกับคำฟ้องคดีอาญาของพนักงานอัยการ

ผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรม(นายชาญณรงค์ฯ) - หลักการที่ให้ผู้เสียหายยื่นคำร้องเข้ามาในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ก็เพื่อเรียกค่าเสียหายในทางแพ่งและหากผู้เสียหายไม่ต้องการเข้ามาก็สามารถแยกฟ้องได้หรือหากผู้เสียหายต้องการใช้สิทธิเข้ามาเป็นโจทก์ร่วมในคดีอาญาก็สามารถทำได้เช่นเดียวกัน

ประธานฯ - ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๓๒ วรรคสอง กำหนดว่าถ้าพนักงานอัยการเห็นว่าผู้เสียหายจะกระทำผิดของพนักงานอัยการเสียหาย โดยกระทำหรือละเว้นกระทำการใด ๆ ในกระบวนการพิจารณา พนักงานอัยการมีอำนาจร้องต่อศาลให้สั่งผู้เสียหายกระทำหรือละเว้นกระทำการนั้น ๆ ได้

เลขานุการฯ (นายดิศทัตฯ) - ตามร่างฯ มาตรา ๔๕/๑ ที่สำนักงานศาลยุติธรรมเสนอมานั้นจะทำให้การดำเนินคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญามีสองระบบคือ ระบบตามมาตรา ๔๓ ที่ให้พนักงานอัยการเรียกทรัพย์สินหรือราคาแทนผู้เสียหาย และระบบตามร่างฯ มาตรา ๔๕/๑ ที่ให้ผู้เสียหายยื่นคำร้องต่อศาลขอให้บังคับจำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทน ในประเด็นนี้ขอให้ผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรมชี้แจงเหตุผลและความจำเป็นที่จะต้องมีส่วนสองระบบ

๕

ผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรม(นายชาญณรงค์) – เหตุผลที่ไม่กำหนดให้พนักงานอัยการดำเนินการแทนผู้เสียหายในการเรียกค่าสินไหมทดแทน เนื่องจากมีข้อจำกัดในเรื่องระยะเวลาในการดำเนินคดีอาญา และการสอบสวนเกี่ยวกับค่าเสียหายของพนักงานสอบสวน อีกทั้งอาจมีความขัดแย้งเกี่ยวกับค่าเสียหายระหว่างพนักงานอัยการกับผู้เสียหาย ประกอบกับผู้เสียหายก็สามารถฟ้องคดีแพ่งแยกต่างหากให้อยู่แล้ว ดังนั้น จึงกำหนดให้ในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ ผู้เสียหายสามารถยื่นคำร้องต่อศาลขอให้บังคับจำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ตนได้

นายสุพลา – การกำหนดให้พนักงานอัยการเป็นผู้ยื่นคำร้องแทนผู้เสียหายไม่ถือเป็นภาระแก่พนักงานอัยการเพราะพนักงานอัยการมีหน้าที่ดำเนินคดีอาญาอยู่แล้ว จึงเห็นด้วยกับความเห็นของสำนักงานอัยการสูงสุด

พล.ต.อ.แสวงฯ – ถ้าให้พนักงานอัยการดำเนินการแทนผู้เสียหาย เกรงว่าจะมีปัญหาในเรื่องการเรียกค่าเสียหายไม่ตรงตามผู้เสียหายต้องการ ดังนั้น เห็นควรให้ผู้เสียหายยื่นคำร้องได้เอง ซึ่งทำให้การคำนวณค่าเสียหายตรงกับความเป็นจริงมากขึ้น

นายเกียรติชกรฯ – ถ้าให้พนักงานอัยการดำเนินการแทนผู้เสียหายจะเป็นภาระแก่พนักงานสอบสวนอย่างไร

ผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรม(นายชาญณรงค์) – ในกรณีนี้จะเป็นภาระแก่พนักงานสอบสวนที่จะต้องรวบรวมพยานหลักฐานต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับค่าเสียหายด้วย

ประธานฯ – กฎหมายไม่บังคับให้คำร้องของผู้เสียหายจะต้องอยู่ในกรอบของคำฟ้องคดีอาญาของพนักงานอัยการ ในการบรรยายคำร้องที่จะนำไปสู่ความเสียหายที่ได้รับนั้นจะต้องมีข้อเท็จจริงที่ต่างจากองค์ประกอบของความผิดอาญา รวมทั้งค่าเสียหายที่จะได้รับนั้นพนักงานอัยการและผู้เสียหายอาจเห็นไม่ตรงกับ

นายพรเพชรฯ – มีข้อสังเกตว่าถ้ากำหนดให้ผู้เสียหายยื่นคำร้องเข้ามา เกรงว่าจะเป็นการกระทบต่อการดำเนินคดีอาญาซึ่งจะให้การดำเนินคดีอาญาล่าช้าออกไป และถ้าคำร้องในคดีแพ่งขัดแย้งกับคำฟ้องในคดีอาญาศาลจะมีดุลพินิจอย่างไร

ประธานฯ – เนื่องจากการแก้ไขในครั้งนี้มีมาตราที่เกี่ยวข้องหลายมาตรา ขอให้ที่ประชุมพิจารณาเป็นรายมาตรา

ผู้ช่วยเลขานุการฯ (นายธนวัฒน์) - ขอให้ที่ประชุมพิจารณาร่างฯ มาตรา ๓ ซึ่งเพิ่มความเป็นมาตรา ๔๔/๑

มาตรา ๓ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นมาตรา ๔๔/๑ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

“มาตรา ๔๔/๑ ในคดีอาญาที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ และไม่ตกอยู่ในบังคับมาตรา ๔๓ ถ้าผู้เสียหายมีสิทธิที่จะเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนเพราะเหตุได้รับอันตรายถึงแก่ชีวิต ร่างกาย จิตใจ หรือเสื่อมเสียต่อเสรีภาพในร่างกาย หรือได้รับความเสียหายในทางทรัพย์สินอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดของจำเลย ไม่ว่าเวลาใดก่อนเริ่มสืบพยาน หรือก่อนศาลวินิจฉัยชี้ขาดคดีในกรณีที่ไม่มี การสืบพยาน ผู้เสียหายจะยื่นคำร้องต่อศาลขอให้บังคับจำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ตนก็ได้ ในกรณีเช่นนี้ให้ถือว่าคำร้องดังกล่าวเป็นคำฟ้องตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งและผู้เสียหายอยู่ในฐานะโจทก์ในคดีส่วนแพ่งนั้น

เมื่อได้รับคำร้องตามวรรคหนึ่ง ให้ศาลแจ้งให้จำเลยทราบและถามคำให้การของจำเลย หากจำเลยให้การประการใดให้ศาลบันทึกไว้ และเมื่อพนักงานอัยการโจทก์สืบพยานเสร็จให้ศาลมีอำนาจอนุญาตให้ผู้เสียหายนำพยานเข้าสืบถึงค่าสินไหมทดแทนได้เท่าที่จำเป็น หรือศาลจะพิจารณาพิพากษาคดีอาญาไปก่อนแล้วพิจารณาพิพากษาคดีส่วนแพ่งในภายหลังก็ได้

ถ้าความปรากฏต่อศาลว่าผู้ยื่นคำร้องตามวรรคหนึ่งเป็นคนยากจน ไม่สามารถจัดหาทนายความได้เอง ให้ศาลมีอำนาจตั้งทนายความให้แก่ผู้นั้น โดยทนายความที่ได้รับแต่งตั้งมีสิทธิได้รับเงินรางวัลและค่าใช้จ่ายตามระเบียบที่คณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรมกำหนด”

นายเกียรติชจระ - คำว่า “...และไม่ตกอยู่ในบังคับมาตรา ๔๓ ...” หมายความว่าอะไร

ผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรม(นายชาญณรงค์) - คำว่า “ไม่ตกอยู่ในบังคับมาตรา ๔๓” หมายความว่ากรณีที่พนักงานอัยการไม่เรียกทรัพย์สินหรือราคาแทนผู้เสียหายตาม มาตรา ๔๓ หรือค่าเสียหายอื่นที่พนักงานอัยการไม่สามารถเรียกแทนผู้เสียหายได้ รวมทั้งกรณีความผิดประเภทอื่นนอกจากความผิดตามมาตรา ๔๓ ที่ผู้เสียหายมีสิทธิเรียกค่าสินไหมทดแทนเพราะเหตุได้รับอันตรายถึงแก่ชีวิต ร่างกาย จิตใจ หรือเสื่อมเสียต่อเสรีภาพในร่างกายหรือได้รับความเสียหายในทางทรัพย์สินอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดของจำเลย ผู้เสียหายสามารถยื่นคำร้องตามร่างฯ มาตรา ๔๔/๑ ได้

นายเกียรติขจรฯ – เป็นการแก้ไข้ปัญหาในกรณีความผิดบางประเภทตามมาตรา ๔๓ ที่พนักงานอัยการไม่สามารถเรียกแทนผู้เสียหายได้ เช่น กรณีความผิดฐานข่มขืนพนักงานอัยการเรียกดอกเบี่ยจากทรัพย์สินที่ถูกลักขโมยไม่ได้ แต่เมื่อมีร่างฯ มาตรา ๔๔/๑ ผู้เสียหายก็สามารถเรียกร้องได้เอง

เลขานุการฯ (นายดิศทัตฯ) – เนื่องจากถ้อยคำตามร่างฯ ที่เสนอมาน่าจะทำให้เข้าใจคลาดเคลื่อนว่าผู้เสียหายสามารถยื่นคำร้องตามร่างฯ มาตรา ๔๔/๑ ได้ โดยยกเว้นคดีตามมาตรา ๔๓ ฝ่ายเลขานุการฯ จะรับไปปรับปรุงร่างฯ ใหม่ เพื่อให้ตรงกับ ความมุ่งหมายของผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรมที่ชี้แจงว่าต้องการให้ผู้เสียหายยื่นคำร้องเข้ามาเพื่อเรียกค่าสินไหมทดแทนได้ทั้งในคดีตามมาตรา ๔๓ และคดีอื่นๆ ด้วย

นายเกียรติขจรฯ – ตามที่กำหนดให้ผู้เสียหายยื่นคำร้องและให้ถือว่าคำร้องดังกล่าวเป็นคำฟ้องตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งนั้นมีความมุ่งหมายอย่างไร

ผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรม(นายชาญณรงค์ฯ) – คำร้องที่ผู้เสียหายยื่นนั้นเขียนเพียงว่าตนได้รับความเสียหายอะไรบ้างโดยไม่จำเป็นต้องบรรยายฟ้องตามหลักเกณฑ์มาตรา ๑๗๒ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง การกำหนดให้ถือว่าคำร้องดังกล่าวเป็นคำฟ้องก็เพื่อป้องกันการฟ้องซ้อนและฟ้องซ้ำ

นายเกียรติขจรฯ – มีข้อสังเกตว่าคำร้องของผู้เสียหายจะบรรยายฟ้องใหม่ไม่ได้ เพราะต้องถือตามคำฟ้องคดีอาญาของพนักงานอัยการ

นายพรเพชรฯ – เห็นด้วยกับท่านเกียรติขจรฯ น่าจะมีการกำหนดให้ถือคำฟ้องคดีอาญาของพนักงานอัยการเป็นหลัก มิฉะนั้นเกรงว่าจะเกิดปัญหาในทางปฏิบัติ

นายสุพลาฯ – ควรจะกำหนดให้พนักงานอัยการเป็นผู้ยื่นคำร้องแทนผู้เสียหาย โดยได้รับความยินยอมจากผู้เสียหายก่อนและถ้าผู้เสียหายไม่ยินยอมหรือพนักงานอัยการไม่ยื่นคำร้องกรณีนี้ให้ผู้เสียหายยื่นคำร้องได้เองเพื่อเป็นการลดภาระแก่ผู้เสียหาย

เลขานุการฯ (นายดิศทัตฯ) – เห็นด้วยกับท่านสุพลาฯ น่าจะมีการกำหนดภาระระหว่างพนักงานอัยการและผู้เสียหายให้ชัดเจน อย่างไรก็ตามเพื่อความรอบคอบฝ่ายเลขานุการฯ ขอรับไปปรับปรุงร่างฯ เป็นสองแนวทาง คือแนวทางที่หนึ่งให้ผู้เสียหายเป็นผู้ยื่นคำร้อง ส่วนแนวทางที่สองให้พนักงานอัยการโดยความยินยอมของผู้เสียหายเป็นผู้ยื่นคำร้อง

๔

นายพรเพชรฯ – ในกรณีที่กำหนดให้พนักงานอัยการเป็นผู้ยื่นคำร้องตามร่างฯ มาตรา ๔๔/๑ นั้น พนักงานอัยการจะมีความพร้อมหรือไม่และจะเป็นภาระแก่พนักงานสอบสวนที่จะต้องสอบสวนเกี่ยวกับค่าเสียหายทุกกรณีหรือไม่

ประธานฯ – เกรงว่าจะเกิดภาระแก่พนักงานอัยการในการหาพยานหลักฐานเพราะความเสียหายในทางแพ่งมีหลายประเภทต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญในการสืบหาพยานหลักฐาน

นายพรเพชรฯ – ถ้ากำหนดให้ผู้เสียหายยื่นคำร้องเข้ามาในคดีก่อนเริ่มสืบพยาน เกรงว่าจะส่งผลต่อการพิจารณาคดีต่อเนื่องของศาล เพราะในทางปฏิบัติศาลได้ในวันสืบพยานไว้ต่อเนื่อง

ผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรม(นายชาญณรงค์ฯ) – เพื่อแก้ปัญหาดังกล่าวขอเสนอแก้ไขจาก “ไม่ว่าเวลาใดก่อนเริ่มสืบพยาน” เป็น “ไม่ว่าเวลาใดก่อนวันนัดสืบพยาน”

ผู้แทนสำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม(นางสาวรัตนาวดีฯ) – ร่างฯ มาตรา ๔๔/๑ วรรคสาม เรื่องการจ่ายเงินรางวัลและค่าใช้จ่ายให้แก่ทนายความที่ได้รับแต่งตั้งเป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรมกำหนดนั้น เห็นว่าควรเพิ่มข้อความว่า “โดยได้รับความเห็นชอบจากกระทรวงการคลัง” ไว้ในตอนท้าย เนื่องจากเงินรางวัลและค่าใช้จ่ายดังกล่าวต้องจ่ายจากเงินงบประมาณแผ่นดินซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของกระทรวงการคลังจึงควรต้องได้รับความเห็นชอบจากกระทรวงการคลังด้วย

มติ ที่ประชุมมีมติมอบหมายให้ฝ่ายเลขานุการฯ ปรับปรุงร่างฯ ตามข้อเสนอของที่ประชุม โดยปรับร่างฯ มาเสนอเป็นสองแบบตามที่ฝ่ายเลขานุการฯ เสนอ

ผู้ช่วยเลขานุการฯ (นายธนาวัฒน์ฯ) – ขอให้ที่ประชุมพิจารณาร่างฯ มาตรา ๔ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๔๗

มาตรา ๔ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๔๗ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๔๗ คำพิพากษาคดีส่วนแพ่งต้องเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายอันว่าด้วยความรับผิดชอบของบุคคลในทางแพ่ง โดยไม่ต้องคำนึงถึงว่าจำเลยต้องคำพิพากษาว่าได้กระทำความผิดหรือไม่

ราคาทรัพย์สินที่สั่งให้จำเลยใช้แก่ผู้เสียหายให้ศาลกำหนดตามราคาอันแท้จริง ส่วนจำนวนเงินค่าสินไหมทดแทนอย่างอื่นที่ผู้เสียหายจะได้รับนั้นให้ศาลกำหนดให้ตามความเสียหายแต่ต้องไม่เกินค่าขอ”

๘

ประธานฯ – ร่างมาตรา ๔ เป็นควรแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๔๓ โดยแก้ไขคำว่า “ค่าทดแทน” เป็น “ค่าสินไหมทดแทน”

ผู้ช่วยเลขานุการฯ (นายธนาวัดน์) – มีข้อสังเกตว่าคำว่า “ค่าสินไหมทดแทน” ตามกฎหมายแพ่งหมายรวมถึงการเรียกทรัพย์สินหรือราคาทรัพย์สินด้วย ดังนั้น ถ้าใช้คำว่า “ค่าสินไหมทดแทน” แทนคำว่า “ค่าทดแทน” เกรงว่าจะมีความหมายซ้ำกับการเรียกทรัพย์สินหรือราคาทรัพย์สิน

มติ ที่ประชุมมีมติเห็นชอบกับร่างฯ มาตรา ๔ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๔๓ โดยไม่มีการแก้ไข

ผู้ช่วยเลขานุการฯ (นายธนาวัดน์) – ขอให้ที่ประชุมพิจารณาร่างฯ มาตรา ๕ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๕๐ โดยแก้ไขคำว่า “ค่าทดแทน” เป็น “ค่าสินไหมทดแทน”

มาตรา ๕ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๕๐ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๕๐ ในกรณีที่ศาลสั่งให้คืนทรัพย์สินหรือใช้ราคา หรือค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหายตามมาตรา ๔๓ มาตรา ๔๔ หรือมาตรา ๔๕/๑ ให้ถือว่าผู้เสียหายนั้นเป็นเจ้าของที่ตามคำพิพากษา”

มติ ที่ประชุมมีมติเห็นชอบกับร่างฯ มาตรา ๕ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๕๐ โดยไม่มีการแก้ไข

ผู้ช่วยเลขานุการฯ (นายธนาวัดน์) – ขอให้ที่ประชุมพิจารณาร่างฯ มาตรา ๖ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๕๑

มาตรา ๖ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๕๑ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๕๑ ถ้าไม่มีผู้ใดฟ้องทางอาญา สิทธิของผู้เสียหายที่จะฟ้องทางแพ่งเนื่องจากความผิดนั้นย่อมระงับไปตามกำหนดเวลาดังที่ประมวลกฎหมายอาญาบัญญัติไว้ในเรื่องอายุความฟ้องคดีอาญา แม้ถึงว่าผู้เยาว์หรือผู้วิกลจริตในมาตรา ๑๙๓/๒๐ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์จะเป็นผู้ฟ้องหรือได้ฟ้องต่างหากจากคดีอาญาก็ตาม

ถ้าคดีอาญาใดได้ฟ้องต่อศาลแล้วแต่คดียังไม่เด็ดขาด อายุความซึ่งผู้เสียหายมีสิทธิจะฟ้องคดีแพ่งย่อมสะดุดหยุดลง ถ้าภายหลังจำเลยหลบหนีหรือวิกลจริตและศาลสั่งงดการพิจารณาอายุความในการฟ้องคดีแพ่งให้บังคับตามมาตรา ๙๕ วรรคสอง แห่งประมวลกฎหมายอาญา

ถ้าโจทก์ได้ฟ้องคดีอาญาและศาลพิพากษาลงโทษจำเลยจนคดีเด็ดขาดแล้ว ก่อนที่ได้ยื่นฟ้องคดีแพ่ง สิทธิของผู้เสียหายที่จะฟ้องคดีแพ่งย่อมมีตามกำหนดอายุความใน มาตรา ๑๙๓/๓๒ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์”

ผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรม(นายชาญณรงค์ฯ) – ร่างฯ มาตรา ๖ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๕๑ ได้แก้ไขปรับปรุงมาตราที่มีการอ้างถึงในเรื่องอายุความการฟ้องคดีแพ่ง เกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาให้ตรงกับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และประมวลกฎหมายอาญา ที่แก้ไขแล้ว รวมทั้งกำหนดให้อายุความฟ้องคดีแพ่งกรณีจำเลยหลบหนีหรือวิกลจริตให้สอดคล้องกับ อายุความในการฟ้องคดีอาญา เนื่องจากมาตรา ๗๙ กฎหมายลักษณะอาญาไม่ได้บัญญัติเรื่องนี้เอาไว้

นายเกียรติขจรฯ – ความมุ่งหมายของมาตรา ๕๑ คือ เมื่ออายุความคดีอาญา สิ้นสุดหยุดลง อายุความคดีแพ่งย่อมสิ้นสุดหยุดลงด้วย ซึ่งไม่เกี่ยวกับเรื่องจำเลยหลบหนีหรือวิกลจริต ขอให้ทางผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรมช่วยไปตรวจสอบอีกครั้ง

ผู้ช่วยเลขานุการฯ (นายธนาวัดน์ฯ) – มาตรา ๗๙ กฎหมายลักษณะอาญาไม่ได้ กำหนดกรณีที่จำเลยหลบหนีหรือวิกลจริต แต่เมื่อมีการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๙๕ ได้มีการกำหนดอายุความในกรณีที่จำเลยหลบหนีหรือวิกลจริตเอาไว้ด้วย ทางสำนักงาน ศาลยุติธรรมจึงเพิ่มความในมาตรา ๙๕ วรรคสอง แห่งประมวลกฎหมายอาญาไว้ในความตอนท้ายของ มาตรา ๕๑ วรรคสอง แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาด้วย

ผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรม(นายชาญณรงค์ฯ) – ขอตัดความตอนท้ายของ มาตรา ๕๑ วรรคสอง เรื่องอายุความฟ้องคดีแพ่งกรณีจำเลยหลบหนีหรือวิกลจริตออก เพราะ มาตรา ๙๕ แห่งประมวลกฎหมายอาญา หมายรวมถึงอายุความกรณีจำเลยหลบหนีหรือ วิกลจริตแล้ว

มติ ที่ประชุมมีมติให้ฝ่ายเลขานุการฯ ปรับปรุงร่างฯ โดยรับข้อสังเกตของที่ประชุม ไปประกอบการพิจารณา

ผู้ช่วยเลขานุการฯ (นายธนาวัดน์ฯ) – ขอให้ที่ประชุมพิจารณาร่างฯ มาตรา ๗ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๒๔๙ โดยได้แก้ไขคำว่า “ค่าทดแทน” เป็น “ค่าสินไหมทดแทน”

มาตรา ๗ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๒๔๙ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา ความอาญา และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๒๔๙ คำพิพากษาหรือคำสั่งให้คืนหรือใช้ราคาทรัพย์สิน ค่าสินไหมทดแทนหรือค่าธรรมเนียมนั้น ให้บังคับตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง”

มติ ที่ประชุมมีมติเห็นชอบกับร่างฯ มาตรา ๗ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๒๔๗ โดยไม่มีการแก้ไข

ผู้ช่วยเลขานุการฯ (นายธนาวัฒน์) – ขอให้ที่ประชุมพิจารณาร่างฯ มาตรา ๘ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๒๕๐

มาตรา ๘ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๒๕๐ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๒๕๐ ถ้าคำพิพากษามีได้ระบุไว้เป็นอย่างอื่น บุคคลทั้งปวงซึ่งต้องคำพิพากษาให้ลงโทษโดยได้กระทำความผิดฐานเดียวกันต้องรับผิดแทนกัน และต่างกัน ในการคืนหรือใช้ราคาทรัพย์สินหรือใช้ค่าสินไหมทดแทน”

ผู้แทนสำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม(นางสาวรัตนาวดี) – ขอแก้ไขถ้อยคำจาก “...ต้องรับผิดแทนกันและต่างกัน...” เป็น “...ต้องรับผิดร่วมกัน...” เนื่องจากสื่อความหมายไม่ชัดเจน

ผู้ช่วยเลขานุการฯ (นายธนาวัฒน์) – ถ้าใช้คำว่า “ต้องรับผิดร่วมกัน” หมายถึงเฉพาะกรณีลูกหนี้ร่วมเท่านั้น แต่ความรับผิดทางแพ่งมีทั้งกรณีที่ต้องรับผิดอย่างลูกหนี้ร่วมและกรณีต่างคนต่างรับผิด ถ้อยคำที่ใช้อยู่เดิมน่าจะถูกต้องแล้ว

นายสิทธิโชคฯ – แม้จำเลยต่างคนจะได้รับโทษทางอาญาเหมือนกัน แต่ในบางกรณีจำเลยต่างคนก็มีความรับผิดทางแพ่งต่างกัน

มติ ที่ประชุมมีมติเห็นชอบกับร่างฯ มาตรา ๘ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๒๕๐ โดยไม่มีการแก้ไข

ผู้ช่วยเลขานุการฯ (นายธนาวัฒน์) – ขอให้ที่ประชุมพิจารณาร่างฯ มาตรา ๙ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๒๕๑

มาตรา ๙ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๒๕๑ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๒๕๑ ถ้าต้องยึดทรัพย์สินคราวเดียวกันสำหรับใช้ค่าธรรมเนียมศาล ค่าปรับราคาทรัพย์สินหรือค่าสินไหมทดแทน แต่ทรัพย์สินของจำเลยไม่พอใช้ครบทุกอย่าง ให้นำจำนวนเงินสุทธิของทรัพย์สินนั้นใช้ตามลำดับดังต่อไปนี้

- (๑) ค่าธรรมเนียม
- (๒) ราคาทรัพย์สินหรือค่าสินไหมทดแทน
- (๓) ค่าปรับ”

มติ ที่ประชุมมีมติเห็นชอบกับร่างฯ มาตรา ๙ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๒๕๑ โดยไม่มีการแก้ไข ,

ผู้ช่วยเลขานุการฯ (นายธนาวัดณ์) – ขอให้ที่ประชุมพิจารณาร่างฯ มาตรา ๑๐ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๒๕๓

มาตรา ๑๐ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๒๕๓ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๒๕๓ ในคดีพนักงานอัยการเป็นโจทก์ ซึ่งมีคำเรียกร้องให้คืนทรัพย์สินหรือใช้ราคาตามมาตรา ๔๓ หรือคำร้องของผู้เสียหายที่ขอให้บังคับจำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามมาตรา ๔๔/๑ มิให้เรียกค่าธรรมเนียม

ในกรณีที่มีคำพิพากษาหรือคำสั่งให้คืนทรัพย์สินหรือใช้ราคาหรือค่าสินไหมทดแทนดังกล่าวในวรรคก่อน ถ้าศาลยังต้องจัดการอะไรอีกเพื่อการบังคับ ผู้ที่จะได้รับคืนทรัพย์สินหรือราคาหรือค่าสินไหมทดแทนก็ต้องเสียค่าธรรมเนียมตั้งคดีแพ่งสำหรับการต่อไปนั้น”

นายพรเพชรฯ – คำว่า “ถ้าศาลยังต้องจัดการอะไรเพื่อการบังคับ” หมายความว่าอะไร

ประธานฯ – เมื่อได้ชงกลางแล้วตามมาตรา ๔๓ ก็ไม่มีอะไรต้องบังคับคดีอีก แต่ในกรณีตามร่างฯ มาตรา ๔๔/๑ อาจจะต้องมีการบังคับคดีซึ่งมีค่าธรรมเนียมและค่าใช้จ่าย กรณีนี้ผู้ที่จะได้รับคืนทรัพย์สินหรือราคาหรือค่าสินไหมทดแทนต้องเสียค่าธรรมเนียมและค่าใช้จ่ายเอง

มติ ที่ประชุมมีมติเห็นชอบกับร่างฯ มาตรา ๑๐ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๒๕๓ โดยไม่มีการแก้ไข

ผู้ช่วยเลขานุการฯ (นายธนาวัดณ์) – ขอให้ที่ประชุมพิจารณาร่างฯ มาตรา ๑๑ ซึ่งเพิ่มความเป็นมาตรา ๒๕๓/๑

มาตรา ๑๑ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นมาตรา ๒๕๓/๑ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

“มาตรา ๒๕๓/๑ ในคดีแพ่งเกี่ยวกับคดีอาญาตามมาตรา ๔๔/๑ ถ้าศาลเห็นว่าผู้ร้องเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนสูงเกินสมควรก็ตี เรียกเอาค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายในทางธุรกิจก็ดี ไม่ชวนชวยในการดำเนินคดีก็ดี หรือดำเนินคดีไปโดยไม่สุจริตเป็นเหตุให้อีกฝ่ายต้องเสียค่าใช้จ่ายในการต่อสู้คดีโดยไม่จำเป็นก็ดี ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้ร้องชำระค่าธรรมเนียมตั้งคดีแพ่งภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนด

ถ้าผู้ร้องเพิกเฉยไม่ปฏิบัติตามคำสั่งตามวรรคหนึ่งให้ถือว่าเป็นการทิ้งฟ้อง และให้นำบทบัญญัติของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งว่าด้วยการทิ้งคำฟ้องมาใช้บังคับกับคดีส่วนแพ่งโดยอนุโลม”

เห็นด้วยกับหลักการตามร่างฯ มาตรา ๑๑ แต่มีข้อสังเกตว่าเนื่องจากฐานความผิดตามร่างฯ มาตรา ๔๔/๑ นั้นค่อนข้างกว้าง โดยเฉพาะสิทธิในการเรียกค่าสินไหมทดแทนจากความเสียหายในทางทรัพย์สินที่มาจากการกระทำความผิดของจำเลยซึ่งต้องขึ้นอยู่กับข้อเท็จจริงด้วย ในการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนซึ่งการพิจารณาว่าสูงเกินสมควร หรือเป็นความเสียหายในทางธุรกิจนั้น ต้องพิจารณาถึงความเหมาะสมในการกำหนดเงื่อนไขดังกล่าวด้วย

ประธานฯ - ขอให้ฝ่ายเลขานุการฯ ปรับปรุงถ้อยคำให้ชัดเจนตามข้อสังเกต

มติ ที่ประชุมมีมติเห็นชอบกับหลักการร่างฯ มาตรา ๑๑ ซึ่งเพิ่มความเป็นมาตรา ๒๕๓/๑ โดยมอบหมายให้ฝ่ายเลขานุการฯ ไปปรับปรุงถ้อยคำให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

ผู้ช่วยเลขานุการฯ (นายธนวัฒน์) - ขอให้ที่ประชุมพิจารณาร่างฯ มาตรา ๑๒ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๒๕๔

มาตรา ๑๒ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๒๕๔ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๒๕๔ ภายใต้บังคับแห่งมาตรา ๒๕๓ วรรคหนึ่ง ในคดีเรียกร้องให้คืนหรือใช้ราคาทรัพย์สินหรือใช้ค่าสินไหมทดแทนซึ่งติดมากับฟ้องคดีอาญา หรือที่ฟ้องเป็นคดีแพ่งโดยลำพังให้เรียกค่าธรรมเนียมตั้งคดีแพ่ง”

มติ ที่ประชุมมีมติเห็นชอบร่างฯ มาตรา ๑๒ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๒๕๔ โดยไม่มีการแก้ไข

๑๔

ผู้ช่วยเลขานุการฯ (นายธนาวัฒน์) – ขอให้ที่ประชุมพิจารณาร่างฯ มาตรา ๑๓ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติม ๒๕๘

มาตรา ๑๓ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๒๕๘ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๒๕๘ ให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งว่าด้วยคำอุทธรณ์เนียมมาใช้บังคับโดยอนุโลม”

มติ ที่ประชุมมีมติเห็นชอบกับร่างฯ มาตรา ๑๓ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๒๕๘ โดยไม่มีการแก้ไข

ผู้ช่วยเลขานุการฯ (นายธนาวัฒน์) – ขอให้ที่ประชุมพิจารณาร่างฯ มาตรา ๑๔

มาตรา ๑๔ ให้ประธานศาลฎีการักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

ผู้แทนสำนักปลัดกระทรวงยุติธรรม(นางสาวรัตนาวดี) – ทางกระทรวงยุติธรรมมีข้อสังเกตว่าไม่สมควรกำหนดให้ประธานศาลฎีกาเป็นผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ ควรกำหนดให้รัฐมนตรีซึ่งเป็นผู้แทนฝ่ายบริหารเป็นผู้รักษาการแทน

มติ ที่ประชุมมีมติมอบหมายให้ฝ่ายเลขานุการฯ ไปพิจารณาปรับปรุงร่างฯ ตามข้อสังเกตของสำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม

ปิดประชุมเวลา ๑๒.๐๐ นาฬิกา

นายธนาวัฒน์ ต้นฉ่อง ผู้บันทึกรายงานการประชุม
นางสาวธารงลักษณ์ ลาพินี ผู้ตรวจบันทึกรายงานการประชุม

รายงานการประชุม

คณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ครั้งที่ ๑๒๙๕-๒/๒๕๕๖

วันพุธ ที่ ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖

ณ ห้องประชุมเสริม วินิจฉัยกุล สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

ผู้ที่มาประชุม

๑. นายคณิง ภาไชย	ประธานกรรมการฯ
๒. นายกิตติศักดิ์ กิติคุณไพโรจน์	กรรมการฯ
๓. นายเกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์	กรรมการฯ
๔. นายพรเพชร วิชิตชลชัย	กรรมการฯ
๕. นายรองพล เจริญพันธุ์	กรรมการฯ
๖. นายสิทธิโชค ศรีเจริญ	กรรมการฯ
๗. นายสุพล ยุติธาดา	กรรมการฯ
๘. พล.ต.อ.แสวง ธีระสวัสดิ์	กรรมการฯ
๙. นายดิศทัต โหตระกิตย์	กรรมการฯ และเลขานุการฯ
๑๐. นายธนาวัฒน์ สังข์ทอง	กรรมการฯ และผู้ช่วยเลขานุการฯ
๑๑. นางสาวธารังลักษณ์ ลาพินี	กรรมการฯ และผู้ช่วยเลขานุการฯ

ผู้ที่ไม่มาประชุม

๑. นายกิตติพงษ์ กิตยารักษ์	ติดราชการ
๒. นางจรรยา เจียมวิจิตร	ติดราชการ
๓. นายจิรนิติ หะวานนท์	ติดราชการ
๔. นายณรงค์ ใจหาญ	ติดราชการ
๕. นายเรวัต ฉ่ำเฉลิม	ติดราชการ

ผู้เข้าร่วมประชุม

๑. นายชาญณรงค์ ปราณจิตรต์	ผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรม
๒. นางสาวรัตนาวดี สมบูรณ์	ผู้แทนสำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม
๓. นางสาววิณา คชธาร	ผู้แทนสำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม
๔. นายปริญญา จิตรการนทีกิจ	ผู้แทนสำนักงานอัยการสูงสุด
๕. พ.ต.อ.ชาญ วัฒนธรรม	ผู้แทนสำนักงานตำรวจแห่งชาติ
๖. นายทิวา วัชรกาฬ	ผู้แทนกระทรวงมหาดไทย

๗. นายธนวัฒน์ - ดันฉ้อง

นิติกรสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

๘. นายปรกรณ์ ยี่งวารการ

นิติกรสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

เปิดประชุมเวลา ๑๐.๐๐ นาฬิกา

ประธานฯ กล่าวเปิดประชุม และขอให้ที่ประชุมพิจารณาเรื่องตามระเบียบวาระการประชุม ซึ่งมีดังต่อไปนี้

ระเบียบวาระที่ ๑ เรื่องที่ประธานฯแจ้งให้ที่ประชุมทราบ
ไม่มี

ระเบียบวาระที่ ๒ เรื่องรับรองรายงานการประชุม ครั้งที่ ๑๒๙๔-๑/๒๕๕๖
วันพุธ ที่ ๒๒ มกราคม ๒๕๕๖

ประธานฯ - ขอแก้ไขในหน้า ๔ บรรทัดที่ ๘ จาก “โดยหลักแล้วผู้เสียหายสามารถขอเข้าร่วมเป็นโจทก์...” เป็น “โดยหลักแล้วผู้เสียหายสามารถขอเข้าร่วมเป็นโจทก์...” และขอแก้ไขในหน้า ๕ บรรทัดที่ ๒๐ จาก “...ผู้เสียหายอาจเห็นไม่ตรงกับ” เป็น “...ผู้เสียหายอาจเห็นไม่ตรงกัน”

มติ ที่ประชุมรับรองตามที่เสนอแก้ไข

ระเบียบวาระที่ ๓ เรื่องเสนอเพื่อทราบ

ไม่มี

ระเบียบวาระที่ ๔ เรื่องเสนอเพื่อพิจารณา

เลขานุการฯ(นายดิศทัตฯ) - ในวันนี้ฝ่ายเลขานุการฯได้เสนอร่างฯที่ปรับตามมติที่ประชุมในคราวที่แล้ว โดยแบบที่หนึ่งเป็นร่างฯตามที่สำนักงานศาลยุติธรรมเสนอคือ เพิ่มความเป็นมาตรา ๔๔/๑ ให้ผู้เสียหายมีสิทธิยื่นคำร้องขอให้จำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทน เพราะพนักงานอัยการไม่ดำเนินการตามมาตรา ๔๓ หรือผู้เสียหายได้รับความเสียหายและมีสิทธิเรียกค่าสินไหมทดแทนในกรณีอื่นนอกจากมาตรา ๔๓ ส่วนแบบที่สองเป็นร่างฯที่สำนักงานฯ โดยฝ่ายเลขานุการฯเสนอคือ ให้แก้ไขบทบัญญัติในมาตรา ๔๓ ให้พนักงานอัยการยื่นคำขอ

เรียกทรัพย์สินคืนหรือเรียกให้ใช้วาทะ หรือเรียกค่าสินไหมทดแทนในกรณีผู้เสียหายได้รับอันตรายถึงแก่ชีวิตร่างกาย จิตใจหรือเสื่อมเสียต่อเสรีภาพในร่างกายหรือได้รับความเสียหายทางทรัพย์สินไปพร้อมกับเมื่อยื่นคำฟ้องด้วย โดยการยื่นคำร้องขอค่าสินไหมทดแทนนั้นพนักงานอัยการจะต้องได้รับความยินยอมจากผู้เสียหายก่อน และได้แก้ไขบทบัญญัติในมาตรา ๔๔ ในกรณีพนักงานอัยการไม่ดำเนินการตามมาตรา ๔๓ ให้ผู้เสียหายมาดำเนินการยื่นคำร้องต่อศาลตามมาตรา ๔๔ ได้เอง ทั้งนี้ ก่อนวันที่ศาลกำหนดนัดสืบพยานหรือก่อนศาลวินิจฉัยชี้ขาด ในกรณีที่ไม่สืบพยาน

ประธานฯ - ในกรณีที่ผู้เสียหายยื่นคำร้องมาภายหลัง ถ้าคำร้องมีข้อเท็จจริงขัดแย้งกับคำฟ้องของพนักงานอัยการ พนักงานอัยการมีสิทธิที่จะไม่รับดำเนินการให้ได้หรือไม่

เลขาธิการฯ(นายดิศทัตฯ) - กรณีดังกล่าวควรให้ผู้เสียหายตกลงกับพนักงานอัยการก่อน เพื่อวางรูปคดีในการยื่นคำร้องและไม่ให้กระทบกับคำฟ้องของพนักงานอัยการ ซึ่งการดำเนินการในชั้นดังกล่าวสามารถออกกระเบียบของสำนักงานอัยการสูงสุด เพื่อกำหนดขั้นตอนในส่วนนี้ได้

นายสุพลาฯ - ในชั้นสอบสวน พนักงานสอบสวนได้สอบสวนถึงค่าสินไหมทดแทนในคดีอาญาของผู้เสียหายอยู่แล้ว ถ้าจะสอบสวนข้อเท็จจริงในคดีอาญาเพิ่มเติมถึงค่าสินไหมทดแทนในทางแพ่งด้วยไม่น่าจะเพิ่มภาระต่อพนักงานสอบสวน ในขณะเดียวกันพนักงานอัยการก็สามารถนำข้อเท็จจริงที่ได้จากผู้เสียหายหรือพยานมาเป็นข้อเท็จจริงในคำฟ้องได้ว่าค่าสินไหมทดแทนมีจำนวนเท่าใด และอีกประการหนึ่ง จำนวนค่าสินไหมทดแทนเมื่อมีการระบุไว้ในคำฟ้อง เมื่อพนักงานอัยการยื่นคำร้องระบุค่าเสียหายตามคำให้การผู้เสียหาย ย่อมถือได้ว่าผู้เสียหายได้ให้ความยินยอมแล้ว จึงไม่จำเป็นต้องกำหนดให้พนักงานอัยการทำ ความตกลงกับผู้เสียหายเพื่อวางรูปคดีอีก

ประธานฯ - แสดงว่าผู้เสียหายจะเริ่มเสนอข้อเท็จจริงของตนในชั้นพนักงานสอบสวนและข้อเท็จจริงดังกล่าวจะมาพร้อมกับสำนวนการสอบสวน

นายสุพลาฯ - ถ้าผู้เสียหายมิได้ให้การไว้ในชั้นสอบสวน พนักงานอัยการอาจสั่งให้สอบสวนเพิ่มเติมก็ได้ หรือผู้เสียหายอาจยื่นคำร้องเป็นหนังสือต่อพนักงานอัยการหากสำนวนการสอบสวนอยู่ในชั้นของพนักงานอัยการแล้ว ว่าตนได้รับความเสียหายเป็นจำนวนเท่าใด และถือได้ว่าผู้เสียหายยินยอมแล้วว่าเป็นค่าเสียหายที่ผู้เสียหายพึงจะได้รับ หากให้ผู้เสียหายยื่นคำร้องเองขณะพนักงานอัยการยื่นฟ้องไปแล้วและพนักงานอัยการไม่ได้ขอไปด้วย เมื่อจำเลยรับสารภาพศาลก็จะตัดสินโดยไม่มีการสืบพยาน ซึ่งขณะที่พนักงานอัยการยื่นฟ้องก็ได้บอกผู้เสียหายว่าจะยื่นฟ้องเมื่อใด ทำให้ผู้เสียหายไม่มีโอกาสยื่นคำร้องขอเรียกค่าสินไหมทดแทน

ประธานา - หากให้ยื่นคำเสียหายมาพร้อมสำนวนการสอบสวน และหากขอบเขตของการพิจารณาเรื่องคำเสียหายมีมากก็จะเป็นภาระแก่พนักงานสอบสวนและทำให้คดีอาญาล่าช้าไปด้วย เพราะที่ผ่านมากการสืบราคาทรัพย์สินอาจทำได้ง่าย แต่การสืบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับความเสียหายต่อร่างกายหรือจิตใจเป็นเรื่องที่สับสน จึงควรให้ดุลพินิจแก่พนักงานอัยการที่จะพิจารณาว่าสมควรให้ผู้เสียหายแยกดำเนินการต่างหากหรือไม่

นายสิทธิโชค - นอกจากนี้ หากมีบุคคลที่ต้องรับผิดชอบร่วมกับจำเลยในคดี เช่น เป็นนายจ้างลูกจ้าง ตัวการตัวแทนหรือบุคคลภายนอก คดีจะมีความซับซ้อนมาก และคำเสียหายบางประเภท เช่น คำเสียหายต่อร่างกายหรือจิตใจต้องใช้พยานหลักฐานเป็นพิเศษ ซึ่งจะกระทบต่อการสืบพยานในคดีอาญา จึงควรแยกคดีประเภทนี้ออกไป

นายสุพลา - ประเด็นที่ต้องพิจารณาในวันนี้คือจะให้พนักงานอัยการเป็นผู้เรียกคำเสียหายไปพร้อมกับคำฟ้อง หรือให้ผู้เสียหายยื่นคำร้องเอง ส่วนคำเสียหายจะมีความซับซ้อนหรือยุ่งยากเป็นเรื่องที่คงต้องยอมรับแล้ว ในประเด็นที่ว่าควรให้พนักงานอัยการใช้ดุลพินิจนั้นกฎหมายมิได้กำหนดให้ดุลพินิจพนักงานอัยการในการเรียกคำเสียหายว่ามีเท่าใด เพราะพนักงานอัยการไม่อาจล่วงรู้ได้ว่าคำเสียหายของผู้เสียหายมีจำนวนเท่าใด เป็นเรื่องที่ศาลจะต้องพิจารณา

ประธานา - ดุลพินิจของพนักงานอัยการเป็นกรณีที่จะรับหรือไม่รับที่จะเรียกคำสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหาย หากไม่รับ เพราะจะทำให้กระบวนการล่าช้า ยุ่งยาก ผู้เสียหายก็ต้องไปฟ้องคดีเองต่างหาก มิใช่มีดุลพินิจว่าคำเสียหายเป็นจำนวนเท่าใด

นายเกียรติชจวรา - โดยหลักรัฐไม่ควรดำเนินคดีแพ่งให้แก่ราษฎร โดยเฉพาะการเรียกคำเสียหาย ปัจจุบันแม้จะให้อำนาจพนักงานอัยการเรียกได้ แต่กฎหมายยังจำกัดประเภทความผิด และจำกัดเฉพาะการเรียกคืนทรัพย์สินหรือราคา การให้ดุลพินิจแก่พนักงานอัยการว่าจะรับฟ้องคดีเรียกคำสินไหมทดแทนหรือไม่เป็นเรื่องใหญ่ โดยหากเป็นคดีที่เรียกคำเสียหายเล็กน้อยไม่ทำให้คดีล่าช้า พนักงานอัยการน่าจะทำได้ ดังนั้น ถ้ามีความเสียหายมาก คดีมีความยุ่งยากและจะทำให้คดีอาญามีความล่าช้า ผู้เสียหายก็ควรไปฟ้องคดีเอง

นายสุพลา - ไม่ขัดข้องว่าจะให้รัฐดำเนินคดีอาญาเรื่องคำเสียหายแทนผู้เสียหายหรือไม่ แต่ถ้าจะให้การเรียกคำเสียหายอยู่ในคดีอาญาก็ควรให้รัฐเข้าไปทำ

๕

นายเกียรติขจรฯ - ในเรื่องค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีของเอกชน รัฐต้องรับผิดชอบหรือไม่ โดยเฉพาะการฟ้องเรียกค่าสินไหมทดแทนจะมีขอบเขตที่กว้างไม่จำกัดประเภทคดี เช่น ค่าพยาน ผู้เชี่ยวชาญ ค่าพาหนะ ค่าพยาบาลพยานรวมถึงค่าขาดรายได้ ในปัจจุบันหรือในอนาคต การที่พนักงานอัยการเข้ามามีส่วนร่วมก็ต้องรับภาระค่าใช้จ่ายนี้

นายสุพลฯ - คดีอาญาที่มีค่าเสียหายมาก และมีความยุ่งยากสลับซับซ้อน จะเป็นคดีอาญาประเภทฉ้อโกง เช่น คดีเกี่ยวกับหลักทรัพย์ ซึ่งโดยปกติจะมีไม่มาก

นายกิตติศักดิ์ฯ - ในคดีแพ่งค่าเสียหายมีความสลับซับซ้อนมาก นอกจากนี้ยังมีเรื่องค่าสินไหมทดแทนซึ่งบางเรื่องมีความซับซ้อน เช่น ค่าขาดไร้อุปการะ เป็นต้น หากมีผู้เสียหายเกี่ยวข้องมากและมีได้มาฟ้องคดีจะกระทบสิทธิต่อผู้เสียหายที่มีได้ยื่นฟ้องอย่างมาก

นายพรเพชรฯ - กรณีผู้เสียหายขอยื่นคำร้องเป็นคำฟ้องในคดีส่วนแพ่ง โดยปกติ ผู้ยื่นคำร้องต้องรู้อยู่แล้วว่าคำฟ้องคดีส่วนอาญาเป็นหลักและค่าเสียหายในคดีส่วนแพ่งอยู่บนพื้นฐานของคดีอาญาที่พนักงานอัยการฟ้อง

ผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรม(นายชาญณรงค์ฯ) - ร่างที่เสนอมาดังอยู่บนพื้นฐานในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเดิมคือ เป็นทางเลือกของผู้เสียหาย ในคดีอาญาที่จะยื่นเข้ามาในคดีอาญาหรือแยกดำเนินการต่างหาก แต่ประโยชน์ที่จะได้รับในการดำเนินคดีอาญาคือผู้เสียหายได้รับชดเชยค่าเสียหายเร็วขึ้น และได้รับยกเว้นค่าธรรมเนียม รวมถึงการใช้ดุลพินิจของศาลในการลงโทษจำเลยและกระบวนการต่าง ๆ ในการฟื้นฟูแก้ไขจำเลย อันจะทำให้กระบวนการแสวงหาข้อเท็จจริงมีประสิทธิภาพ ดังนั้น จึงได้เสนอกระบวนการในการชดเชยแก่ผู้เสียหาย โดยให้ผู้เสียหายยื่นขอค่าสินไหมทดแทนมาในคดีอาญาได้ด้วย แต่หากผู้เสียหายเห็นว่าการฟ้องในคดีอาญาจะกระทบสิทธิทางแพ่งก็สามารถฟ้องเป็นคดีแพ่งได้

นายเกียรติขจรฯ - แนวความคิดในการเสนอร่างนี้เป็นเพราะกฎหมายปัจจุบันไม่รวมถึงการเรียกค่าสินไหมทดแทน ดังเช่น มีคำพิพากษาฎีกาว่าเงินที่ขี้กยลก พนักงานอัยการเรียกได้เฉพาะเงินนั้นคืน จะเรียกดอกเบี้ยมิได้และเมื่อผู้เสียหายเป็นโจทก์ร่วมกับพนักงานอัยการ เมื่อพนักงานอัยการเรียกไม่ได้และผู้เสียหายมาเรียกเป็นอีกคดีหนึ่งก็ไม่ได้ เพราะเป็นฟ้องซ้ำ เพราะในคดีอาญาผู้เสียหายได้เป็นโจทก์ร่วมในส่วนแพ่งนั้นแล้ว ปัญหานี้เป็นต้นเหตุให้สำนักงานศาลยุติธรรมปรับปรุงแก้ไขในเรื่องนี้ให้หรือไม่

๖

ผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรม(นายชาญณรงค์) - ปัญหานี้เป็นเพียงส่วนหนึ่งซึ่งผนวกเข้ามา แนวความคิดของร่างนี้ คือ ต้องการให้ผู้เสียหายเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการทางอาญา

นายเกียรติขจรฯ - ในชั้นแรกเห็นว่าควรแก้ไขปัญหาที่เกิดจากคำพิพากษาฎีกาและตามมาตรา ๔๓ ที่จำกัดประเภทความผิดและจำกัดเฉพาะการเรียกทรัพย์สินและการใช้ราคา โดยเพิ่มเฉพาะการเรียกค่าสินไหมทดแทน

ประธานฯ - ขอรื้อว่าถ้าคณะรัฐมนตรีรับหลักการมาแล้วจะแก้ไขได้หรือไม่

เลขาธิการฯ(นายดิศตฯ) - เรื่องนี้หลักการคือ ต้องการให้มีการเพิ่มโอกาสในการดำเนินคดีส่วนแบ่งควบคู่กับคดีอาญาได้ เพื่อประหยัดเวลาและให้กระบวนการดำเนินการในกระบวนการยุติธรรมรวดเร็วขึ้น ส่วนใครดำเนินการนั้น คณะกรรมการสามารถพิจารณาได้ตามความเหมาะสม กล่าวคือจะต้องไม่ก่อให้เกิดการดำเนินคดีล่าช้าและไม่เพิ่มภาระให้แก่ศาล

นายพรเพชรฯ - ปัญหาคือ แม้เป็นสิทธิของผู้เสียหายที่ยื่นคำขอเข้ามา แต่ว่าจะเป็นภาระแก่พนักงานอัยการและศาลที่จะต้องพิจารณาคดีส่วนนี้และเมื่อมีคำพิพากษาก็ไม่อาจสามารถบังคับจำเลยได้ เพราะจำเลยส่วนใหญ่เป็นคนยากจน

เลขาธิการฯ(นายดิศตฯ) - หลักการที่ให้พนักงานอัยการดำเนินคดีส่วนแบ่งจะมีปัญหาคือ เป็นภาระแก่พนักงานอัยการในการรวบรวมข้อเท็จจริงและการนำสืบจึงขอเสนอว่าควรให้พนักงานอัยการพิจารณาว่าตนสามารถทำได้หรือไม่ หากไม่สามารถทำได้ เพราะมีข้อเท็จจริงเพิ่มเติมจากสำนวนการสอบสวนของพนักงานสอบสวนเกินกว่าจะดำเนินคดีแทนได้ เช่นนี้ก็ให้ผู้เสียหายไปดำเนินคดีเอง ซึ่งระบบนี้จะมีการกรองจากหน่วยงานที่ทำหน้าที่นี้ เพราะในอนาคตคดีตามมาตรา ๔๓ ที่จะแก้ไขใหม่อาจเป็นคดีที่มีข้อเท็จจริงซับซ้อนก็ได้

ผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรม(นายชาญณรงค์) - ในการยกร่างได้เคยพิจารณาแนวทางที่จะให้พนักงานอัยการดำเนินคดีแทนแล้ว แต่เมื่อมองข้อจำกัดที่ระบบรัฐเข้ามาฟ้องคดีแทนเอกชนจะทำให้ระยะเวลาการดำเนินคดีของพนักงานอัยการและพนักงานสอบสวนล่าช้าไปผู้เสียหายจึงควรรับภาระในการฟ้องคดีอาญาเอง แต่ประโยชน์ในการให้ผู้เสียหายฟ้องในคดีอาญาได้ คือทำให้ผู้เสียหายได้เข้ามามีส่วนร่วมในคดีอาญา โดยความยินยอมสมัครใจของ

๗

ผู้เสียหายเอง ซึ่งหากในชั้นนี้เห็นว่าควรให้พนักงานอัยการมีดุลพินิจในการดำเนินคดี จะต้องมีความชัดเจนว่าผู้เสียหายจะยื่นคำร้องมาในชั้นพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการ พนักงานอัยการมีดุลพินิจอย่างไรในการอนุญาตและไม่อนุญาต มิฉะนั้นจะมีการขัดแย้งกันในการเรียกค่าเสียหายว่าค่าเสียหายที่ผู้เสียหายกับพนักงานอัยการเรียกไม่ตรงกัน

นายเกียรติขจรฯ - การให้ผู้เสียหายยื่นคำร้องมาในคดีอาญาจะเป็นประโยชน์ต่อผู้เสียหายอย่างไร

ผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรม(นายชาญณรงค์ฯ) - ปัจจุบันถ้าผู้เสียหายไปฟ้องคดีแพ่งจะตกลงเสียเวลาเพื่อไปขอการพิจารณา และถ้าฟ้องเป็นคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญาและขอรวมพิจารณากับคดีอาญา ผู้เสียหายก็ต้องเสียค่าธรรมเนียม ค่าจ้างทนาย ซึ่งเป็นภาระอย่างมาก ทางปฏิบัติผู้เสียหายไม่สามารถรับภาระค่าใช้จ่ายได้จึงไม่ฟ้องเป็นคดี

ประธานฯ - กรณีที่ให้ผู้เสียหายยื่นคำร้องเข้ามาในเรื่องค่าเสียหาย เมื่อยื่นคำร้องมาต้องมีการบรรยายข้อเท็จจริงว่าตนเสียหาย หากการบรรยายไม่ตรงกับคำฟ้องของพนักงานอัยการจะกระทบต่อการดำเนินคดีของพนักงานอัยการได้

ผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรม(นายชาญณรงค์ฯ) - ตามร่างที่เสนอมานี้ไม่ต้องการขยาสีทธิของผู้เสียหายในการเข้ามาเป็นโจทก์ร่วมในคดีอาญา จึงกำหนดให้ผู้เสียหายเข้ามาเป็นโจทก์ในคดีแพ่งเท่านั้นมิใช่คดีอาญา เพราะถ้าเข้ามาในคดีอาญาการสืบพยานของผู้เสียหายอาจมีผลกระทบต่อพนักงานอัยการ

เลขานุการฯ(นายดิศทัตฯ) - โดยหลักการการดำเนินคดีอาญาเป็นระบบเพื่อความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัยของสังคม มิใช่การดำเนินคดีเพื่อประโยชน์ของบุคคล ตามร่างที่กำลังจะแก้ไขปรับปรุงคือให้ผู้เสียหายสามารถเรียกค่าเสียหายในคดีอาญาได้ ซึ่งโดยหลักการ หากเป็นคดีที่มีความซับซ้อนก็ควรให้ไปดำเนินคดีทางแพ่ง แต่หากจะให้มาเรียกฟ้องได้ในคดีอาญาแล้ว อย่างน้อยก็ควรให้พนักงานอัยการซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบในการดำเนินคดีอาญาเป็นผู้มีดุลพินิจว่าจะช่วยรับดำเนินการเรียกค่าสินไหมทดแทนได้หรือไม่ก่อน หากพนักงานอัยการไม่รับ จึงจะให้ผู้เสียหายยื่นคำร้องเอง

ผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรม(นายชาญณรงค์ฯ) - แนวคิดตามร่างฯนี้คือ ผู้เสียหายเป็นโจทก์เฉพาะในคดีส่วนแพ่งเท่านั้น การสืบพยานจะกระทบคดีอาญาของพนักงานอัยการไม่ได้เลย และจะจำกัดประเด็นเฉพาะเรื่องค่าสินไหมทดแทนเพียงอย่างเดียว การที่จะให้พนักงานอัยการมีดุลพินิจเป็นการดึงพนักงานอัยการเข้ามามีส่วนร่วมในคดีแพ่ง

๘

นายเกียรติชจระ - การให้ผู้เสียหายไปฟ้องคดีแพ่งเองทำให้ผู้เสียหายต้องเสียค่าธรรมเนียม แต่ตามร่างฯนี้พนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้อง ผู้เสียหายได้รับยกเว้นไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียม การที่ให้พนักงานอัยการใช้ดุลพินิจได้โดยหากพนักงานอัยการไม่รับฟ้องคดีของผู้เสียหาย ทำให้ผู้เสียหายต้องไปฟ้องเป็นคดีแพ่งซึ่งต้องเสียค่าธรรมเนียม ดุลพินิจนี้จะก่อให้เกิดปัญหาหรือไม่

เลขานุการฯ(นายดิศทัตฯ) - ตามร่างฯที่ฝ่ายเลขานุการเสนอ ผู้เสียหายมีสิทธิเรียกค่าเสียหายในส่วนคดีแพ่งในคดีอาญาต่อจากพนักงานอัยการได้ แต่ให้พนักงานอัยการพิจารณาว่าคำร้องดังกล่าวจะรวมไปในคำฟ้องที่พนักงานอัยการดำเนินคดีได้หรือไม่ ซึ่งเป็นไปตามหลักการที่สำนักงานศาลยุติธรรมเสนอ เนื่องจากตามร่างฯใหม่ขยายถึงการเรียกค่าสินไหมทดแทน แต่หากพนักงานอัยการพิจารณาแล้ว เห็นว่าการเรียกค่าสินไหมทดแทนอาจมีข้อเท็จจริงมากและพนักงานอัยการไม่อาจรับผิดชอบได้ ก็ให้ผู้เสียหายเป็นผู้ยื่นคำร้องในส่วนของคดีแพ่งเอง ซึ่งหากผู้เสียหายเป็นคนยากจนก็ไม่ต้องเสียค่าชั้นศาล

ผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรม(นายชาญณรงค์ฯ) - การที่พนักงานอัยการจะปฏิเสธไม่รับคดีจะต้องมีเหตุผล มิใช่ปฏิเสธไม่รับฟ้องคดีเพราะคดีมีความยุ่งยาก และต้องมีกระบวนการในการยื่นเข้ามาพร้อมกับพนักงานอัยการฟ้องเรียกค่าสินไหมทดแทนคือ กำหนดว่าผู้เสียหายจะยื่นเข้ามาในชั้นพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการ ผู้เสียหายต้องให้ความยินยอมในเรื่องค่าเสียหาย การสอบพยานของพนักงานอัยการทำอะไร ในคดีอาญามีเวลาจำกัด พนักงานอัยการต้องใช้พนักงานสอบสวน พนักงานสอบสวนจึงต้องมีความรู้ด้านค่าเสียหายทางแพ่ง

ประธานฯ - เพื่อให้การพิจารณาหลักการตามร่างที่เสนอมานี้ ขอให้ที่ประชุมพิจารณาร่างฯที่แก้ไขเป็นรายมาตรา

เลขานุการฯ(นายดิศทัตฯ) - ขอเสนอให้ที่ประชุมพิจารณาร่างฯในแบบที่สอง ซึ่งเป็นประเด็นในการพิจารณาในขณะนี้

ผู้ช่วยเลขานุการฯ(นายธนวัฒน์ฯ) - ขอให้ที่ประชุมพิจารณาร่างฯมาตรา ๓ ซึ่งยกเลิกมาตรา ๔๓ มาตรา ๔๔ และมาตรา ๔๕ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

มาตรา ๓ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๔๓ มาตรา ๔๔ และมาตรา ๔๕ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๔๓ ในคดีอาญาใด ถ้าผู้เสียหายมีสิทธิเรียกร้องเนื่องจากการกระทำความผิดของจำเลย ดังต่อไปนี้

๔

(๑) เรียกทรัพย์สินคืนหรือเรียกให้ใช้ราคา

(๒) เรียกให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทน เพราะเหตุซึ่งได้รับอันตรายถึงแก่ชีวิต ร่างกาย จิตใจ หรือเสื่อมเสียต่อเสรีภาพในร่างกาย หรือได้รับความเสียหายในทางทรัพย์สิน พนักงานอัยการอาจมีคำขอรวมไปในคำฟ้องคดีอาญา หรือจะยื่นคำร้องในระหว่างเวลาใดก่อนศาลชั้นต้นพิจารณาพิพากษา เพื่อเรียกทรัพย์สินหรือใช้ราคา หรือค่าสินไหมทดแทนตามวรรคหนึ่งแทนผู้เสียหายก็ได้ แต่การเรียกค่าสินไหมทดแทนต้องได้รับความยินยอมจากผู้เสียหายก่อน

คำพิพากษาในส่วนการเรียกทรัพย์สินหรือใช้ราคา หรือค่าสินไหมทดแทน ให้รวมเป็นส่วนหนึ่งแห่งคำพิพากษาในคดีอาญา

มาตรา ๔๔ ในกรณีที่พนักงานอัยการไม่ดำเนินการตามมาตรา ๔๓ ให้ผู้เสียหายมีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลเองได้ แต่ต้องก่อนวันที่ศาลกำหนดวันนัดสืบพยาน หรือก่อนศาลวินิจฉัยชี้ขาดกรณีที่ไม่มีการสืบพยาน ในกรณีเช่นนี้ให้ถือว่าคำร้องดังกล่าวเป็นคำฟ้องตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งและผู้เสียหายอยู่ในฐานะโจทก์ในคดีส่วนแพ่งนั้น

เมื่อศาลได้รับคำร้องตามวรรคหนึ่ง ให้แจ้งให้จำเลยทราบและถามคำให้การของจำเลย หากจำเลยให้การประการใดให้ศาลบันทึกไว้ และเมื่อพนักงานอัยการโจทก์สืบพยานเสร็จ ให้ศาลมีอำนาจอนุญาตให้ผู้เสียหายนำพยานเข้าสืบถึงค่าสินไหมทดแทนได้เท่าที่จำเป็น หรือศาลจะพิจารณาพิพากษาคดีอาญาไปก่อนแล้วพิจารณาพิพากษาคดีส่วนแพ่งในภายหลังก็ได้

ถ้าความปรากฏต่อศาลว่าผู้ยื่นคำร้องตามวรรคหนึ่งเป็นคนยากจน ไม่สามารถจัดหาทนายความได้เอง และผู้ยื่นคำร้องร้องขอ ให้ศาลตั้งทนายความให้แก่ผู้นั้น และให้ศาลจ่ายเงินรางวัลและค่าใช้จ่ายแก่ทนายความที่ศาลตั้งตามระเบียบที่คณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรมกำหนด โดยได้รับความเห็นชอบจากกระทรวงการคลัง

มาตรา ๔๕ คดีเรื่องใดถึงแม้ว่าได้ฟ้องในทางอาญาแล้ว ก็ไม่ตัดสิทธิผู้เสียหายที่จะฟ้องในทางแพ่งอีก เว้นแต่ผู้เสียหายได้ใช้สิทธิตามมาตรา ๔๔ แล้ว”

ประธานฯ - ร่างฯ แบบที่สองนี้ มีข้อสังเกตตามที่อภิปรายกันในเบื้องต้นว่าจะเป็นการสร้างภาระแก่พนักงานอัยการหรือไม่ และพนักงานอัยการสามารถดำเนินการได้เองหรือไม่ ซึ่งแตกต่างจากร่างฯ ของสำนักงานศาลยุติธรรมที่ ให้เป็นสิทธิของผู้เสียหายโดยตรงที่จะร้องต่อศาลเข้ามาในคดีโดยพนักงานอัยการเป็นผู้ดำเนินการ

นายพรเพชรฯ - ตามร่างฯที่ฝ่ายเลขานุการฯเสนอมา คงต้องถามทางปฏิบัติของพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการว่าจะดำเนินการได้แค่ไหนเพียงใด เพราะเมื่อผู้เสียหายยื่นเข้ามาพนักงานอัยการก็ต้องสั่งสอบสวนเพิ่มเติม แต่เป็นระบบที่ดีเพราะมีการกลั่นกรองโดยพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการ แต่ควรจะทำเฉพาะเพื่อเป็นประโยชน์ในการเรียกค่าเสียหาย

นายรองพลฯ - พนักงานอัยการจะไปดำเนินคดีแพ่งในส่วนของค่าเสียหายให้เอกชนได้หรือไม่

ประธานฯ - เดิมตามมาตรา ๔๓ กำหนดให้พนักงานอัยการเป็นผู้ดำเนินการเรียกทรัพย์สินหรือใช้ราคาทรัพย์สินในความผิดอาญาบางประเภทได้อยู่แล้ว แต่แนวทางของสำนักงานศาลยุติธรรมเสนอว่านอกจากค่าเสียหายส่วนแพ่งคือให้เรียกทรัพย์สินหรือใช้ราคาทรัพย์สินแล้ว ยังสามารถเรียกค่าสินไหมทดแทนได้ด้วย

นายรองพลฯ - การที่ให้พนักงานอัยการสามารถยื่นคำร้องเพื่อเรียกทรัพย์สินหรือใช้ราคาทรัพย์สินหรือให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทน เช่นนี้จะเป็นการขยายอำนาจของพนักงานอัยการหรือไม่

เลขานุการฯ(นายดิศพิศฯ) - ไม่ว่าร่างฯที่เสนอโดยกระทรวงยุติธรรมหรือโดยฝ่ายเลขานุการฯต่างขยายอำนาจของพนักงานอัยการเดิม เพราะกำหนดให้สามารถเรียกค่าสินไหมทดแทนได้

นายสุพลฯ - กรณีที่ว่าค่าสินไหมทดแทนในคดีแพ่งมีความยุ่งยากพนักงานอัยการจะทำได้หรือไม่นั้น ขอเรียนว่าในคดีจำนวนมากที่มีผู้เสียหายมากและค่าเสียหายสูงพนักงานอัยการก็สามารถทำได้

ผู้แทนสำนักงานอัยการสูงสุด(นายปริญญาฯ) - คดีอาญาเรียกค่าเสียหายทั่วไป เช่น อุบัติเหตุรถชน พนักงานสอบสวนต้องสอบสวนแพทย์ บางเรื่องต้องสอบสวนช่างรถยนต์ถึงค่าเสียหายอยู่แล้ว จึงไม่เป็นการเพิ่มภาระของพนักงานอัยการในการหาข้อเท็จจริงเพิ่มเติม

๑๑

นายเกียรติชกร - การสอบสวนแพทย์ว่าผู้เสียหายบาดเจ็บสาหัสแค่ไหนกับเรื่องค่าสินไหมทดแทนเป็นคนละประเด็นกัน

ตามร่างฯที่ฝ่ายเลขานุการฯร่างมาไม่ตรงกับหลักการเดิม เพราะเดิมมาตรา ๔๓ ถ้าเป็นการเรียกทรัพย์สินคืนหรือเรียกให้ใช้ราคา พนักงานอัยการต้องเรียก การเรียกให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทน พนักงานอัยการควรมีดุลพินิจในการเรียกหรือไม่ก็ได้ ตามร่างฯมาตรา ๔๓ วรรคสอง ที่ว่า พนักงานอัยการอาจมีค่าชอรวมไปในคำฟ้องคดีอาญาหรือยื่นคำร้องในระหว่างเวลาใดก่อนศาลชั้นต้นพิจารณาพิพากษาเพื่อเรียกทรัพย์สินหรือใช้ราคาหรือค่าสินไหมทดแทนผู้เสียหายก็ได้ ทำให้พนักงานอัยการมีดุลพินิจว่าจะเรียกหรือไม่ก็ได้

นายพรเพชร - ค่าเสียหายที่กล่าวเป็นข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับมูลความผิดเป็นสำคัญ แต่ค่าสินไหมทดแทนมีมากกว่านั้น เช่น ค่าขาดไร้อุปการะของบุตร ค่าเสียหายในการเสียความสามารถในการประกอบกิจการต่อไป ค่าใช้จ่ายการจัดงานศพตามฐานานุกรม พนักงานสอบสวนจะมีวิธีดำเนินการอย่างไร

นายกิตติศักดิ์ - ค่าสินไหมทดแทนทางแพ่งมิใช่เพียงความเสียหายที่เป็นเพียงมูลฐานความผิดหรือข้อเท็จจริงประกอบ ซึ่งเห็นว่าถ้าผลกระทบบังคับพนักงานอัยการเป็นคนตรวจสอบตามที่ฝ่ายเลขานุการฯเสนอ พนักงานอัยการต้องลงไปดูแลโดยให้พนักงานสอบสวนเป็นผู้ทำ ซึ่งต้องถามพนักงานสอบสวนด้วยว่าจะทำได้หรือไม่ ซึ่งในชั้นการยกร่างของสำนักงานศาลยุติธรรมคงมีการพิจารณาปัญหานี้แล้ว

ผู้แทนสำนักงานตำรวจแห่งชาติ(พ.ต.อ.ชาญฯ) - หากมีคำสั่งจากพนักงานอัยการ พนักงานสอบสวนคงต้องสอบสวน แต่ระยะเวลาในการสอบสวนของพนักงานสอบสวนมีจำกัด การสอบสวนถึงค่าสินไหมทดแทนอาจลงในรายละเอียดไม่ได้ เช่น กรณีรถชนมีปัญหาว่าหากคู่กรณีตกลงกันไม่ได้เพราะมีผู้บาดเจ็บอยู่โรงพยาบาล แต่เวลาควบคุมผู้ต้องหาสิ้นสุดแล้วจึงต้องส่งสำนวนคดีอาญา พนักงานสอบสวนจึงไม่ได้สอบสวนถึงค่าเสียหายทางแพ่งประกอบ

นายรองพลฯ - ค่าเสียหายทางแพ่งมีหลักการและมีข้อต่อสู้มากกว่าในคดีอาญาจึงอาจทำให้คดีอาญาล่าช้าได้

เลขานุการฯ(นายดิศทัตฯ) - หากการฟ้องเรียกค่าสินไหมทดแทนมีความยุ่งยากก็ไม่ควรฟ้องเป็นคดีอาญาในศาลอาญา เพราะจะทำให้คดีฟ้องเรียกค่าสินไหมทดแทนส่วนบุคคลมาเรียกร้องกันในศาลอาญา

๑๒

นายกิตติศักดิ์ - หากไม่ให้ผู้เสียหายขอเรียกค่าเสียหายเข้ามาในคดีอาญาได้ เท่ากับไม่รับหลักการที่คณะรัฐมนตรีอนุมัติ แต่เนื่องจากกรณีนี้คณะรัฐมนตรีอนุมัติในหลักการ แล้วจึงต้องยอมรับหลักการดังกล่าว เพียงแต่จะให้ผู้เสียหายหรือพนักงานอัยการเป็นผู้เรียกร้อง เท่านั้น

เลขานุการฯ(นายดิศทัต) - การที่ไม่ให้ผู้เสียหายเรียกค่าเสียหายส่วนแบ่ง ในคดีอาญาไม่ขัดต่อหลักการที่คณะรัฐมนตรีอนุมัติ เพราะยังคงมาตรา ๔๔ ไว้อยู่ คือ ผู้เสียหาย ยังสามารถดำเนินคดีแยกเป็นของตนได้

นายรองพลฯ - การฟ้องคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา ถ้าผู้เสียหายต้อง ฟ้องเป็นคดีอาญาตามมาตรา ๔๔/๑ แต่อายุความกำลังจะหมดลง การนับอายุความจะมีหลัก อย่างไร หากผู้เสียหายใช้สิทธิยื่นตามมาตรา ๔๔/๑ และเกิดแพ่งคดีอาญา คดีแพ่งจะขาดอายุความ เพราะไม่ถือว่าอายุความสะดุดหยุดลง

นายเกียรติขจรฯ - เมื่อฟ้องคดีอาญาอายุความจะสะดุดหยุดลงตาม มาตรา ๕๑ วรรคสอง กล่าวคือ หากคดียังไม่เสร็จเด็ดขาดอายุความในคดีแพ่งก็สะดุดหยุดลง แต่ถ้าแพ่งคดีอาญาก็เป็นตามมาตรา ๕๑ วรรคสี่คือ สิทธิของผู้เสียหายที่จะฟ้องคดีแพ่งมีอายุความ ตามหลักทั่วไป ในเรื่องอายุความตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ อย่างไรก็ตาม ในทาง ปฏิบัติผู้เสียหายก็จะฟ้องคดีแพ่งและคดีอาญาไปพร้อมกัน

นายรองพลฯ - การฟ้องตามมาตรา ๔๔/๑ มีประโยชน์เรื่องอายุความหาก ผู้เสียหายแพ่งคดี

นายพรเพชรฯ - ร่างที่ฝ่ายเลขานุการฯ เสนอมาเห็นว่า ไม่ขัดต่อหลักการ แต่เป็นห่วงภาระของพนักงานสอบสวน ส่วนร่างฯของสำนักงานศาลยุติธรรม ทนายความต้อง ดำเนินคดีส่วนแพ่งอยู่แล้ว แต่ศาลจะต้องตีความเคร่งครัดว่าคดีอาญาเป็นหลัก ส่วนในคดีแพ่ง พิจารณาได้เฉพาะเรื่องค่าเสียหายเท่านั้น

ประธานฯ - คดีอาญาที่พนักงานอัยการฟ้อง แล้วผู้เสียหายยื่นคำร้องเข้ามา ถ้าพนักงานอัยการถอนฟ้อง คดีส่วนแพ่งเป็นอย่างไร

ผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรม(นายชาญณรงค์ฯ) - คดีก็จะระงับไป

นายเกียรติขจรฯ - ถ้าฟ้องคดีแพ่งอีกจะเป็นฟ้องซ้ำหรือไม่

๑๓

ผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรม(นายชาญณรงค์) - ฟ้องได้ไม่เป็นฟ้องซ้ำ แต่ต้องฟ้องภายในอายุความ ในคดีตามร่างฯนี้คำร้องถือเป็นคำฟ้อง หากระหว่างดำเนินคดี ไปฟ้องใหม่ก็เป็นฟ้องซ้อน ถ้าศาลพิจารณาคัดสินแล้วไปยื่นฟ้องอีกก็เป็นฟ้องซ้ำ

นายสิทธิโชคฯ - เห็นว่า ถ้าเป็นคดีตามมาตรา ๔๓ ควรให้เป็นหน้าที่ของ พนักงานอัยการไม่ว่าจะรวมถึงการเรียกคำสันทัดแทนหรือไม่ โดยมาตรา ๔๓ ถ้าขยายถึง คำสันทัดแทน พนักงานอัยการก็ยืนยันว่าทำได้แต่ถ้านอกเหนือจากมาตรา ๔๓ ผู้เสียหาย ควรยื่นคำร้องเข้ามาและดำเนินการเอง จะขอรวมคดีได้ถ้าพนักงานอัยการเห็นชอบ แต่ถ้ามีความยุ่งยากมากพนักงานอัยการก็ควรให้แยกฟ้อง

มติ เนื่องจากเวลาการประชุมสั้นสุดลง ที่ประชุมมอบหมายให้ฝ่ายเลขานุการฯ รับไปปรับปรุงร่างฯตามที่ท่านสิทธิโชคฯเสนอมา เพื่อเสนอในการประชุมครั้งต่อไป

ปิดประชุมเวลา ๑๖.๐๐ น.

นายปกรณ์ ยี่งวรการ

ผู้จัดรายงานการประชุม

นางสาวธำรงค์ลักษณ์ ลาพินี

ผู้ตรวจรายงานการประชุม

รายงานการประชุม
คณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา
ครั้งที่ ๑๒๙๖-๓/๒๕๕๖
วันพุธ ที่ ๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖
ณ ห้องประชุมเสริม วินิจฉัยกุล สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

ผู้ที่มาประชุม

๑. นายกิตติศักดิ์ กิตติคุณไพโรจน์	กรรมการฯ
๒. นายเกียรติชจร วัจนะสวัสดิ์	กรรมการฯ
๓. นายณรงค์ ใจหาญ	กรรมการฯ
๔. นายรองพล เจริญพันธ์	กรรมการฯ
๕. นายสิทธิโชค ศรีเจริญ	กรรมการฯ
๖. นายดิสทัต โทตระกิตย์	กรรมการฯ และเลขานุการฯ
๗. นายธนาวัฒน์ สังข์ทอง	กรรมการฯ และผู้ช่วยเลขานุการฯ
๘. นางสาวธำรงค์ลักษณ์ ลาพินี	กรรมการฯ และผู้ช่วยเลขานุการฯ

ผู้ที่ไม่มาประชุม

๑. นายคณิง ฉาไชย	ลาประชุม
๒. นายกิตติพงษ์ กิตยารักษ์	ติดราชการ
๓. นางจรรยา เจียมวิจิตร	ติดราชการ
๔. นายจirinติ หะวานนท์	ติดราชการ
๕. นายพรเพชร วิชิตชลชัย	ติดราชการ
๖. นายเรวัต นำเฉลิม	ติดราชการ
๗. นายสุพล ยุติธาดา	ติดราชการ
๘. พล.ต.อ. แสง วีระสวัสดิ์	ลาประชุม

ผู้เข้าร่วมประชุม

๑. นายธนาบุตร ศิวายพรหมณ์	นิติกรสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
๒. นายปกรณ์ ยิ่งวรการ	นิติกรสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

เปิดประชุมเวลา ๑๐.๐๐ นาฬิกา

๒

เนื่องจากประธานฯ(นายคณิงฯ) ไม่สามารถเข้าร่วมประชุมได้ ที่ประชุมจึงมีมติ
ให้นายรองพลฯ ทำหน้าที่ประธานฯ ในที่ประชุม ประธานฯ กล่าวเปิดประชุม และขอให้ที่ประชุม
พิจารณาเรื่องตามระเบียบวาระการประชุม ซึ่งมีดังต่อไปนี้

ระเบียบวาระที่ ๑ เรื่องที่ประธานฯแจ้งให้ที่ประชุมทราบ

ไม่มี

ระเบียบวาระที่ ๒ เรื่องรับรองรายงานการประชุม ครั้งที่ ๑๒๔๕-๒/๒๕๕๖
วันพุธ ที่ ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖

มติ ที่ประชุมรับรองโดยไม่มีการแก้ไข

ระเบียบวาระที่ ๓ เรื่องเสนอเพื่อทราบ

ไม่มี

ระเบียบวาระที่ ๔ เรื่องเสนอเพื่อพิจารณา

เลขานุการฯ (นายดิศทัตฯ) - ในวันนี้ฝ่ายเลขานุการฯ ขอเสนอร่างที่ปรับ
ตามมติที่ประชุมในคราวที่แล้ว โดยแบบที่หนึ่ง เป็นร่างฯ ที่ฝ่ายเลขานุการฯปรับปรุงมาเสนอ
โดยได้แก้ไขบทบัญญัติในมาตรา ๔๓ กำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการในการ
เรียกทรัพย์สินหรือเรียกให้ใช้ราคาและเรียกให้ใช้ค่าสินไหมทดแทน โดยกำหนดให้เป็นดุลพินิจ
ของพนักงานอัยการที่จะเรียกค่าสินไหมทดแทน กล่าวคือ หากพนักงานอัยการพิจารณาแล้ว
เห็นว่า การดำเนินการดังกล่าวจะต้องใช้ข้อเท็จจริงเพิ่มเติมจากสำนวนการสอบสวนของพนักงาน
สอบสวนเกินกว่าที่จะสามารถดำเนินคดีแทนผู้เสียหายได้ หรือผู้เสียหายไม่เห็นชอบกับคำขอหรือ
คำร้องของพนักงานอัยการ ผู้เสียหายก็มีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลได้เองตามมาตรา ๔๔ ส่วนแบบที่
สอง เป็นร่างฯที่ปรับปรุงตามความเห็นของท่านสิทธิโชคฯ คือ เพิ่มบทบัญญัติในมาตรา ๔๓
ให้ผู้เสียหายมีสิทธิเรียกค่าสินไหมทดแทนจากการกระทำความผิดของจำเลยในคดีตามวรรคหนึ่ง
ด้วย โดยให้ผู้เสียหายยื่นคำขอต่อพนักงานอัยการ ซึ่งถ้าพนักงานอัยการเห็นชอบด้วย พนักงาน
อัยการอาจขอรวมไปในคดีอาญาหรือยื่นคำร้องในระหว่างเวลาใดก่อนศาลชั้นต้นพิจารณา
พิพากษาก็ได้ แต่หากพนักงานอัยการไม่เห็นชอบด้วยก็ให้แจ้งผู้เสียหายทราบและในกรณีดังกล่าว
ก็จะเข้าสู่กระบวนการตามร่างฯที่สำนักงานศาลยุติธรรมเสนอ คือ ผู้เสียหายสามารถดำเนินการเอง
ได้โดยตรงตามมาตรา ๔๔/๑

ประธานฯ - ตามร่างฯ แบบที่สอง น่าจะตรงตามที่สำนักงานอัยการสูงสุด ได้ให้ความเห็นไว้ กล่าวคือหากให้พนักงานอัยการยื่นคำร้องแทนผู้เสียหายไปพร้อมกับคำฟ้อง หรือยื่นคำร้องก่อนศาลวินิจฉัยชี้ขาดคดีกรณีผู้เสียหายยินยอมและพนักงานอัยการเห็นสมควร จะเป็นการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายตามรัฐธรรมนูญฯ ลดภาระค่าใช้จ่ายของรัฐในการจ่าย ค่าตอบแทนแก่ผู้เสียหายตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่าย แก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๔๔ มาตรา ๑๘ และลดค่าใช้จ่ายของผู้เสียหายอีกด้วย

เลขานุการฯ (นายดิศทัตฯ) - หากพิจารณาตามหนังสือที่สำนักงานอัยการ สูงสุดเสนอความเห็นเกี่ยวกับร่างฯ ที่ได้พิจารณาแล้วนั้น น่าจะสอดคล้องกับร่างฯ ของฝ่าย เลขานุการฯ มากกว่า คือ กำหนดให้พนักงานอัยการทำหน้าที่ในการเรียกค่าสินไหมทดแทนให้แก่ ผู้เสียหายก่อน แต่ในกรณีที่พนักงานอัยการพิจารณาแล้วเห็นว่าการดำเนินการดังกล่าวต้องอาศัย ข้อเท็จจริงเพิ่มเติมมาก ซึ่งจะก่อให้เกิดภาระต่อพนักงานอัยการเกินสมควรก็ให้ผู้เสียหายเป็นผู้ ดำเนินการเอง ซึ่งก็จะเข้าสู่กระบวนการตามร่างฯ ที่สำนักงานศาลยุติธรรมเสนอ

นายสิทธิโชคฯ - ตามร่างฯ ที่เสนอให้แก้ไขในมาตรา ๔๓ หากจะกำหนดให้ ผู้เสียหายมีสิทธิเรียกค่าสินไหมทดแทน ควรให้พนักงานอัยการเข้ามาตรวจสอบให้ความเห็นชอบ ก่อนว่าตนสามารถทำได้หรือไม่ เนื่องจากการเรียกร้องค่าสินไหมในคดีอาญาอาจทำให้คดีมี ความยุ่งยากและการยื่นคำร้องของผู้เสียหายโดยตรงอาจขัดแย้งกับคำฟ้องหลักในคดีอาญาของ พนักงานอัยการ และเมื่อพนักงานอัยการพิจารณาแล้วไม่เห็นชอบที่จะดำเนินการให้ผู้เสียหาย ผู้เสียหายก็สามารถที่จะดำเนินการฟ้องคดีเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนเองได้ โดยขอเป็นโจทก์ร่วม กับพนักงานอัยการเฉพาะในคดีส่วนแพ่งและสามารถเข้าหาทนายความหลักฐานของพนักงานอัยการ ได้ตามมาตรา ๔๔/๑

ประธานฯ - ตามร่างฯ ที่ท่านสิทธิโชคฯ เสนอมานี้ การที่ให้พนักงานอัยการให้ ความเห็นชอบก่อนหมายถึงเฉพาะประเภทคดีตามมาตรา ๔๓ เดิมหรือไม่

นายสิทธิโชคฯ - หมายถึงเฉพาะประเภทคดีตามมาตรา ๔๓ เดิม เพราะ มาตรา ๔๓ เดิมเป็นกรณีที่พนักงานอัยการได้ดำเนินการอยู่แล้ว ดังนั้นการจะให้มีการเรียก ค่าสินไหมทดแทนได้ก็ควรให้พนักงานอัยการตรวจสอบก่อน ส่วนตามมาตรา ๔๔/๑ หลักการ เป็นเช่นเดียวกับร่างฯ ที่สำนักงานศาลยุติธรรมเสนอ

ประธานฯ - จะเห็นได้ว่า แม้ร่างฯของฝ่ายเลขานุการฯและร่างฯ ของ
ท่านสิทธิโชคฯ จะเป็นไปตามที่สำนักงานอัยการสูงสุดมีข้อสังเกตมา แต่ร่างฯ ของฝ่ายเลขานุการฯ
ใช้บังคับกับการกระทำความผิดอาญาทุกประเภทได้จำกัดเพียงตามมาตรา ๔๓ เดิมเท่านั้น
ส่วนร่างฯ ของท่านสิทธิโชคฯ จะจำกัดเพียงความผิดตามมาตรา ๔๓ เดิมเท่านั้น

นายเกียรติขจรฯ - ประเด็นที่จะต้องพิจารณาจึงอยู่ที่ว่าในการฟ้องคดี
เรียกค่าสินไหมทดแทนนี้ควรให้พนักงานอัยการตรวจสอบก่อนหรือไม่ กรณีถ้าให้พนักงานอัยการ
เป็นผู้ตรวจสอบก่อน ก็ไม่ควรให้ผู้เสียหายมีสิทธิยื่นคำร้องได้เองโดยตรง หากให้ผู้เสียหาย
สามารถยื่นคำร้องได้เองโดยตรงต่อศาล กรณีนี้พนักงานอัยการก็ไม่ควรต้องเข้ามาตรวจสอบอีก

ประธานฯ - กรณีจะเป็นฟ้องชั้นและฟ้องซ้ำตามที่คณะรัฐมนตรีตั้งข้อสังเกต
หรือไม่

นายเกียรติขจรฯ - ตามร่างฯ ของสำนักงานศาลยุติธรรม หากผู้เสียหายยื่นคำ
ร้องต่อศาล คำร้องถือเป็นคำฟ้องแล้ว หากไปแยกฟ้องต่างหากก็เป็นฟ้องชั้น และถ้าศาลวินิจฉัย
ในประเด็นแห่งคดีนี้แล้วไปฟ้องอีกก็เป็นฟ้องซ้ำ

นายณรงค์ฯ - การฟ้องคดีตามร่างฯ ที่สำนักงานศาลยุติธรรมเสนอจะมีปัญหา
ในทางวิธีพิจารณาเรื่องการนำสืบ เพราะในคดีแพ่งผู้เสียหายจะเข้ามาเป็นโจทก์และนำสืบในการ
ฟ้องเรียกค่าสินไหมทดแทน ส่วนในคดีอาญากฎหมายจะเก็บตัวจำเลย ทั้ง ๓ กรณีนี้
จะเชื่อมกันอย่างไร

นายสิทธิโชคฯ - ทางปฏิบัติ เมื่อฟ้องคดีอาญาและผู้เสียหายไปเรียกค่าสินไหม
ทดแทนในคดีแพ่ง ศาลจะจำหน่ายคดีแพ่งชั่วคราวเพื่อรอผลการพิจารณาในคดีอาญา
ตามหลักการของร่างฯนี้การนำคดีแพ่งเข้ามาฟ้องในคดีอาญาจะช่วยให้ประหยัดเวลามาก และ
ไม่ต้องส่งสำนวนในคดีแพ่งมายังคดีอาญาอีกเพราะคดีแพ่งต้องถือตามข้อเท็จจริงในคดีอาญา
ผู้เสียหายก็จะนำสืบเฉพาะกรณีค่าสินไหมทดแทนภายหลังที่ศาลได้พิจารณาคดีอาญาเสร็จ
เรียบร้อยแล้ว

ประธานฯ - การเรียกค่าสินไหมทดแทนในคดีอาญาได้นอกจากจะช่วย
ประหยัดเวลาแล้วยังเป็นประโยชน์ให้คดีแพ่งขาดอายุความด้วย

๕

เลขานุการฯ (นายดิศทัตฯ) - การที่ให้ผู้เสียหายเรียกค่าสินไหมทดแทนในคดีอาญาได้จะทำให้การฟ้องคดีเป็นสองระบบคือ นอกจากพนักงานอัยการเป็นผู้ฟ้องคดีเรียกให้ชดใช้ราคาทรัพย์สินหรือเรียกให้คืนทรัพย์สินแล้ว ผู้เสียหายยังสามารถเข้ามาเพื่อเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนได้เองด้วย ซึ่งต่างจากหลักการเดิมที่การฟ้องเรียกค่าสินไหมทดแทนต้องไปฟ้องยังศาลแพ่ง ฝ่ายเลขานุการฯเห็นด้วยกับการที่ให้ผู้เสียหายสามารถฟ้องเรียกค่าสินไหมทดแทนในคดีอาญาได้ เพียงแต่ควรให้พนักงานอัยการตรวจสอบก่อน ซึ่งจากที่ได้มีการพิจารณาแล้ว เห็นว่าจะช่วยให้ประหยัดเวลาในการดำเนินคดีอาญารวมถึงประหยัดค่าใช้จ่ายที่รัฐอาจจะต้องรับภาระในการฟ้องคดีของผู้เสียหาย หากพนักงานอัยการพิจารณาแล้วเห็นว่าตนสามารถทำได้ ก็จะเป็นประโยชน์ต่อผู้เสียหายที่ไม่สามารถจ้างทนายความได้หรือไม่มีความรู้ในการดำเนินคดี แต่ถ้าพนักงานอัยการทำไม่ได้ เพราะคดีมีความยุ่งยากจึงควรให้ผู้เสียหายฟ้องคดีเองตามมาตรา ๔๔ ซึ่งร่างฯของฝ่ายเลขานุการฯตามมาตรา ๔๔ ก็เป็นหลักการเดียวกับมาตรา ๔๔/๑ ของสำนักงานศาลยุติธรรม การให้พนักงานอัยการเข้ามาตรวจสอบก่อนจึงเป็นประโยชน์ทั้งต่อรัฐและผู้เสียหายเอง

ประธานฯ - แม้ความรับผิดทางแพ่งและความรับผิดทางอาญาจะซ้อนกันอยู่ในบางกรณีแต่หลักการพิสูจน์ความผิดในคดีแพ่งเป็นคนละกรณีกับคดีอาญา เช่น หลัก *res ipsa loquitur* หลักความรับผิดในการกระทำของบุคคลอื่น (*vicarious liability*) หลักความรับผิดโดยเคร่งครัด (*strict liability*) หรือการต่อสู้คดีตามมาตรา ๔๓๗ เช่น กรณีอุบัติเหตุรถชนหรือกรณีเป็นความผิดระหว่างนายจ้างและลูกจ้างตามมาตรา ๔๒๕ จะนำมาใช้ในคดีอาญาไม่ได้

เลขานุการฯ (นายดิศทัตฯ) - ถ้ามีข้อเท็จจริงเพิ่มเติมจากสำนวนการสอบสวนของพนักงานสอบสวนเกินกว่าที่พนักงานอัยการดำเนินการแทนได้ พนักงานอัยการก็สามารถปฏิเสธไม่เห็นชอบด้วย และในกรณีดังกล่าวผู้เสียหายก็สามารถฟ้องคดีเองตามมาตรา ๔๔ แต่ถ้าพนักงานอัยการเห็นว่าตนสามารถทำได้ก็ควรทำแทนเพราะจะเป็นประโยชน์อย่างมาก

นายกิตติศักดิ์ฯ - ข้อเท็จจริงคือในปัจจุบันมีปัญหาเรื่องอัตรากำลังของพนักงานอัยการในการดำเนินคดีแพ่ง เพราะพนักงานอัยการที่มีความเชี่ยวชาญ ในคดีแพ่งมีน้อยและเป็นคดีที่มีความยุ่งยากซับซ้อนมาก จึงเป็นข้อจำกัดของพนักงานอัยการ

ประธานฯ - ในระยะแรก เห็นว่าไม่ควรให้พนักงานอัยการเข้ามาดำเนินคดีแพ่งในการเรียกค่าเสียหายแทนผู้เสียหายแต่ควรให้สิทธิผู้เสียหายในการยื่นคำร้องเองโดยตรงตามมาตรา ๔๔/๑ โดยผู้เสียหายไม่ต้องไปยื่นฟ้องเป็นคดีแพ่ง เสียค่าธรรมเนียม และรอการพิจารณาต่อจากคดีแพ่งอื่น นอกจากนี้ยังเป็นการป้องกันมิให้ในคดีแพ่งขาดอายุความ ซึ่งหากในอนาคต เมื่อพนักงานอัยการมีความพร้อมก็สามารถแก้ไขกฎหมายให้พนักงานอัยการเข้ามาดำเนินการในทุกคดี

เลขานุการฯ (นายดิศทัต) - ไม่ตั้งใจหากจะไม่ให้พนักงานอัยการเข้ามาให้ความเห็นชอบกับการดำเนินคดี แต่จะแจ้งตอบเหตุผลตามข้อสังเกตของสำนักงานอัยการสูงสุดอย่างไร

ประธานฯ - ในประเด็นนี้ควรสอบถามพนักงานอัยการว่าในชั้นพิจารณา มีความเห็นต่อร่างฯนี้อย่างไร และหากให้พนักงานอัยการเข้ามาดำเนินการแทนผู้เสียหายแล้วจะสามารถรับภาระในส่วนนี้ได้หรือไม่ รวมถึงอำนาจของพนักงานอัยการตามพระราชบัญญัติพนักงานอัยการ พ.ศ. ๒๕๔๘ ว่าพนักงานอัยการสามารถดำเนินคดีประเภทนี้ได้หรือไม่

นายกิตติศักดิ์ฯ - ค่าเสียหายในคดีแพ่งมีความซับซ้อนมากและหากสิทธิของผู้เสียหายมีหลายคน เช่น เป็นผู้สืบสิทธิในคดีแพ่งเกี่ยวกับมรดก และบางคนมิได้มาฟ้องคดีก็จะกระทบสิทธิผู้เสียหายที่มีได้ยื่นฟ้อง จะเห็นว่า แม้วัตถุประสงค์ตามร่างฯของสำนักงานศาลยุติธรรมเพียงต้องการความรวดเร็ว แต่อาจก่อให้เกิดปัญหาในการต่อสู้คดีได้

นายเกียรติขจรฯ - ตามที่สำนักงานอัยการสูงสุดเห็นด้วยกับหลักการตามร่างฯนี้อาจเป็นเพราะมิได้ทราบถึงรายละเอียดว่าพนักงานอัยการมิใช่มีหน้าที่เพียงการยื่นคำร้องแทนผู้เสียหายเท่านั้น แต่รวมถึงการรับภาระการว่าคดีแทนผู้เสียหายด้วย

เลขานุการฯ (นายดิศทัต) - หลักการตามร่างฯ ของสำนักงานศาลยุติธรรมที่ให้ดำเนินคดีแพ่งเรียกค่าสินไหมทดแทนในศาลอาญาได้โดยอิสระจะกระทบเวลาในการดำเนินคดีอาญาอย่างมาก และการนำสืบค่าเสียหายในคดีแพ่งก็มีความยุ่งยากซับซ้อน ดังนั้น ร่างฯ ของสำนักงานศาลยุติธรรมควรมีข้อจำกัด กล่าวคือ ไม่ควรปล่อยให้ผู้เสียหายเข้ามาดำเนินคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาในศาลอาญาได้อย่างอิสระ แต่ควรให้พนักงานอัยการเข้ามาตรวจสอบและยื่นคำร้องหรือดำเนินคดีแทนผู้เสียหาย ซึ่งจะเกิดประโยชน์เพราะสามารถควบคุมระยะเวลาในการพิจารณาคดีอาญาได้

ประธานฯ - แม้ผู้เสียหายจะสามารถยื่นคำร้องได้เองโดยตรงต่อศาลโดยมิได้ให้พนักงานอัยการเป็นผู้ตรวจสอบก่อน ศาลก็สามารถควบคุมระยะเวลาในการพิจารณาได้ และเมื่อศาลมีคำพิพากษาในคดีอาญาแล้วก็สามารถนำข้อเท็จจริงในคดีอาญามาใช้ในการดำเนินคดีแพ่งต่อไป การนำสืบคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาจึงสามารถทำได้ในศาลอาญา เพราะผู้พิพากษาในศาลยุติธรรมสามารถพิจารณาคดีแพ่งและคดีอาญาได้เช่นเดียวกัน

นายเกียรติขจรฯ - โดยปกติคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาก็สามารถฟ้องยังศาลอาญาได้อยู่แล้วตามมาตรา ๔๐ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

๗

นายกิติศักดิ์ฯ - โดยระบบของศาลผู้พิพากษาจะมีการหมุนเวียนไปทั้งศาลแพ่งและศาลอาญาทำให้มีความชำนาญในการพิจารณาทั้งคดีแพ่งและคดีอาญาอยู่แล้ว

เลขานุการฯ (นายดิศทัตฯ) - หากจะนำหลักการที่ให้พนักงานอัยการเข้ามาให้ความเห็นชอบในคดีอาญาบางประเภทตามร่างฯ ที่ท่านสิทธิโชคฯ เสนอมาไว้ในร่างฯ ของสำนักงานศาลยุติธรรมจะได้หรือไม่

นายสิทธิโชคฯ - น่าจะทำได้ เพราะประเภทคดีตามมาตรา ๔๓ วรรคหนึ่ง พนักงานอัยการได้ดำเนินการอยู่แล้ว ตามร่างฯ ที่เสนอในวรรคสองถ้ามีคำสันนิษฐานโทษทดแทนก็ให้พนักงานอัยการตรวจสอบว่าตนสามารถทำได้หรือไม่ ถ้าทำได้ก็สามารถรวมฟ้องไปตามมาตรา ๔๔ ได้ แต่ถ้าพนักงานอัยการเห็นว่าไม่สามารถทำได้ เพราะคดีมีความยุ่งยาก ผู้เสียหายก็สามารถฟ้องคดีได้เองตามมาตรา ๔๔/๑

นายเกียรติขจรฯ - ปัจจุบันประเภทคดีความผิดตามมาตรา ๔๓ พนักงานอัยการไม่มีสิทธิเรียกคำสันนิษฐานโทษทดแทน เช่น คดีข่มขืน พนักงานอัยการจะเรียกดอกเบี้ยด้วยไม่ได้ ถ้าเป็นร่างฯ ของท่านสิทธิโชคฯ พนักงานอัยการสามารถเรียกดอกเบี้ยได้ด้วยเพราะเป็นคำสันนิษฐานโทษทดแทนอย่างหนึ่ง และถ้าพนักงานอัยการไม่เรียกผู้เสียหายก็ไปเรียกเองได้ตามมาตรา ๔๔/๑ แต่การให้พนักงานอัยการฟ้องเรียกคำสันนิษฐานโทษทดแทนแก่ผู้เสียหายด้วยจะก่อให้เกิดภาระหน้าที่แก่พนักงานอัยการเพิ่มขึ้น ในประเด็นนี้จึงควรสอบถามผู้แทนของสำนักงานอัยการสูงสุดก่อน

นอกจากนี้การเรียกคำสันนิษฐานโทษทดแทนตามมาตรา ๔๓ เช่นคดีชิงทรัพย์ เป็นเหตุให้คนตาย กรณีนี้คำสันนิษฐานโทษทดแทนจะหมายถึง คำสันนิษฐานโทษทดแทนในตัวทรัพย์ที่เสียไปหรือคำสันนิษฐานโทษทดแทนที่เกิดแก่ชีวิตร่างกายจากการชิงทรัพย์ เห็นว่าคำสันนิษฐานโทษทดแทนตามร่างฯ ของท่านสิทธิโชคฯ เสนอมาน่าจะหมายถึงเฉพาะดอกเบี้ยและคำสันนิษฐานโทษทดแทนเกี่ยวกับตัวทรัพย์เท่านั้น ไม่รวมถึงคำสันนิษฐานโทษทดแทนที่เกิดแก่ชีวิตและร่างกาย ซึ่งจะก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรม เช่น ในคดีความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยใช้อาวุธปืนยิงกัน พนักงานอัยการไม่สามารถดำเนินการเรียกคำสันนิษฐานโทษทดแทนที่เกี่ยวกับชีวิตและร่างกายได้ เพราะมิใช่ประเภทคดีความผิดตามมาตรา ๔๓ แต่คดีชิงทรัพย์เป็นเหตุให้คนตาย พนักงานอัยการสามารถดำเนินการเรียกคำสันนิษฐานโทษทดแทนในความเสียหายต่อชีวิตและร่างกายได้ ซึ่งในการฟ้องคดีของพนักงานอัยการนี้น่าจะเป็นประโยชน์ต่อผู้เสียหายอย่างมากโดยเฉพาะคำเสียหายที่เกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย เพราะคดีความผิดต่อทรัพย์ในการเรียกคำสันนิษฐานโทษทดแทนผู้เสียหายย่อมได้ตัวทรัพย์คืนอยู่แล้ว

๘

ประธานฯ - ถ้าเรียกค่าสินไหมทดแทนได้เฉพาะตัวทรัพย์สิน เห็นว่า ควรให้ผู้เสียหายไปฟ้องคดีเอง เพราะในการฟ้องเรียกค่าสินไหมทดแทนผู้เสียหายสามารถเรียกค่าสินไหมทดแทนจากตัวทรัพย์สินและค่าเสียหายที่เกิดแก่ชีวิตและร่างกายด้วย

นายกิตติศักดิ์ฯ - นอกจากนี้ เห็นว่าหากให้พนักงานอัยการเรียกค่าสินไหมทดแทนได้เฉพาะค่าเสียหาย ยังมีปัญหาตามมาในทางวิธีพิจารณาความ เช่น คดีชิงทรัพย์ มีการฟ้องเรียกค่าเสียหายในตำรวจและสร้อยทองแล้วมาฟ้องเรียกค่าสินไหมทดแทนเกี่ยวกับชีวิตและร่างกายในคดีแพ่งหรือคดีแพ่งเกี่ยวกับคดีอาญาอีกจะเป็นปัญหาในการฟ้องซ้ำเพราะศาลได้วินิจฉัยเสร็จเด็ดขาดในความผิดที่ได้กระทำนั้นไปแล้ว

มติ ที่ประชุมมอบหมายให้ฝ่ายเลขานุการฯปรับปรุงร่างตามหลักการของสำนักงานศาลยุติธรรมมาเสนอต่อที่ประชุมเพื่อพิจารณา และมอบหมายให้ฝ่ายเลขานุการฯ นำรายงานการประชุมของคณะกรรมการร่างของสำนักงานศาลยุติธรรมมาเสนอต่อที่ประชุมในการพิจารณาครั้งต่อไป

ปิดประชุมเวลา ๑๑.๑๕ น.

นายปกรณ์ ยี่งวรการ

ผู้จัดรายงานการประชุม

นางสรรอักษรลักษณ์ ลาภินิ

ผู้ตรวจรายงานการประชุม

รายงานการประชุม
คณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา
ครั้งที่ ๑๒๙๗-๔/๒๕๕๖
วันพุธ ที่ ๕ มีนาคม ๒๕๕๖
ณ ห้องประชุมเสริม วินิจฉัยกุล สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

ผู้ที่มาประชุม

๑. นายคณิง ภาไชย	ประธานกรรมการ
๒. นายกิตติศักดิ์ กิตติคุณไพโรจน์	กรรมการฯ
๓. นายเกียรติชจร วัจนะสวัสดิ์	กรรมการฯ
๔. นายจิรนิติ หะวานนท์	กรรมการฯ
๕. นายพรเพชร วิชิตชลชัย	กรรมการฯ
๖. นายรองพล เจริญพันธุ์	กรรมการฯ
๗. นายสิทธิโชค ศรีเจริญ	กรรมการฯ
๘. พล.ต.อ. แสง อีระสวัสดิ์	กรรมการฯ
๙. นายดิศทัต โทตระกิตย์	กรรมการฯ และเลขานุการฯ
๑๐. นายธนาวัฒน์ สังข์ทอง	กรรมการฯ และผู้ช่วยเลขานุการฯ

ผู้ที่ไม่มาประชุม

๑. นายกิตติพงษ์ คิตยารักษ์	ติตราชการ
๒. นางจริยา เจียมวิจิตร	ติตราชการ
๓. นายณรงค์ ใจหาญ	ติตราชการ
๔. นายเรวัต ฉ่ำเฉลิม	ติตราชการ
๕. นายสุพล ยุติธาดา	ติตราชการ
๖. นางสาวธำรงค์ลักษณ์ ลาพินี	ติตราชการ

ผู้เข้าร่วมประชุม

๑. นายชาญณรงค์ ปรานีจิตต์	ผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรม
๒. นางสาวรัตนาวดี สมบูรณ์	ผู้แทนสำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม
๓. นางสาววิภา คชาธาร	ผู้แทนสำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม
๔. นายปริญญา จิตรการณทักิจ	ผู้แทนสำนักงานอัยการสูงสุด
๕. พ.ต.อ. เพชร สระทองอุ่น	ผู้แทนสำนักงานตำรวจแห่งชาติ
๖. นายทิวา วัชรภาพ	ผู้แทนกระทรวงมหาดไทย
๗. นายธนาบุตร ศิวายพรหมณ์	นิติกรสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
๘. นายปกรณ์ ยิงวรการ	นิติกรสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

เปิดประชุมเวลา ๑๐.๐๐ นาฬิกา

๒

ประธานฯ กล่าวเปิดประชุม และขอให้ที่ประชุมพิจารณาเรื่องตามระเบียบวาระการประชุม
ซึ่งมีดังต่อไปนี้

ระเบียบวาระที่ ๑ เรื่องที่ประธานฯ แจ้งให้ที่ประชุมทราบ
ไม่มี

ระเบียบวาระที่ ๒ เรื่องรับรองรายงานการประชุม ครั้งที่ ๑๒๙๖-๓/๒๕๕๖
วันพุธ ที่ ๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๖

นายสิทธิโชคฯ - ขอแก้ไขในหน้าที่ ๔ บรรทัดที่ ๓ จาก “ไม่ต้องอ้างสำนวน
ในคดีแพ่งมายังคดีอาญาอีก” เป็น “ไม่ต้องอ้างสำนวนในคดีอาญามายังคดีแพ่งอีก”

นายกิตติศักดิ์ฯ - ขอแก้ไขในหน้า ๘ บรรทัดที่ ๔ จาก “จะเป็นปัญหาในการ
ฟ้องซ้ำ” เป็น “จะเป็นปัญหาในเรื่องการฟ้องซ้ำ ฟ้องซ้อน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง
มาตรา ๑๕๘ และมาตรา ๑๗๓”

มติ ที่ประชุมมีมติรับรองรายงานการประชุมตามที่กรรมการเสนอแก้ไข

ระเบียบวาระที่ ๓ เรื่องเสนอเพื่อทราบ
ไม่มี

ระเบียบวาระที่ ๔ เรื่องเสนอเพื่อพิจารณา

เลขานุการฯ (นายดิศตฯ) - เนื่องจากในการประชุมคราวที่แล้วที่ประชุมได้
พิจารณาร่างที่ฝ่ายเลขานุการฯ ปรับปรุงแล้ว เห็นว่าการกำหนดให้พนักงานอัยการเรียกค่าสินไหมทดแทน
แทนผู้เสียหายนั้นอาจมีข้อขัดข้องในทางปฏิบัติ ควรกำหนดให้ผู้เสียหายเป็นผู้ดำเนินการเองตามร่างของ
สำนักงานศาลยุติธรรม ฉะนั้น จึงกลับมาพิจารณาตามร่างที่สำนักงานศาลยุติธรรมเสนอ

ผู้ช่วยเลขานุการฯ (นายธนวัฒน์ฯ) - ขอให้ที่ประชุมพิจารณาร่างฯ มาตรา ๓
ซึ่งให้เพิ่มความเป็นมาตรา ๔๔/๑ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

“มาตรา ๓ ให้เพิ่มความเป็นมาตรา ๔๔/๑ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา
อาญา

มาตรา ๔๔/๑ ในคดีอาญาที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ และไม่ตกอยู่ในบังคับมาตรา
๔๓ ถ้าผู้เสียหายมีสิทธิที่จะเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนเพราะเหตุได้รับอันตรายถึงแก่ชีวิตร่างกาย
จิตใจ หรือเสื่อมเสียต่อเสรีภาพในร่างกาย หรือได้รับความเสียหายในทางทรัพย์สิน อันเนื่องมาจาก

การกระทำความผิดของจำเลย ไม่ว่าจะเวลาใดก่อนเริ่มสืบพยาน หรือก่อนศาลวินิจฉัยชี้ขาดคดีในกรณีที่ไม่มีกัฏสืบพยาน ผู้เสียหายจะยื่นคำร้องต่อศาลขอให้บังคับจำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ตนก็ได้ ในกรณีเช่นนี้ให้ถือว่าคำร้องดังกล่าวเป็นคำฟ้องตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งและผู้เสียหายอยู่ในฐานะโจทก์ในคดีส่วนแพ่งนั้น

เมื่อได้รับคำร้องตามวรรคหนึ่ง ให้ศาลแจ้งให้จำเลยทราบและถามคำให้การของจำเลย หากจำเลยให้การประการใดให้ศาลบันทึกไว้ และเมื่อพนักงานอัยการโจทก์สืบพยานเสร็จ ให้ศาลมีอำนาจอนุญาตให้ผู้เสียหายนำพยานเข้าสืบถึงค่าสินไหมทดแทนได้เท่าที่จำเป็น หรือศาลจะพิจารณาพิพากษาคดีอาญาไปก่อนแล้วพิจารณาพิพากษาคดีส่วนแพ่งในภายหลังก็ได้

ถ้าความปรากฏต่อศาลว่าผู้ยื่นคำร้องตามวรรคหนึ่งเป็นคนยากจนไม่สามารถจัดหาทนายความได้เอง ให้ศาลมีอำนาจตั้งทนายความให้แก่ผู้นั้น โดยทนายความที่ได้รับแต่งตั้งมีสิทธิได้รับเงินรางวัลและค่าใช้จ่ายตามระเบียบที่คณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรมกำหนด”

ประธานฯ - ปัญหาที่ยังค้างอยู่ในกรพิจารณาร่างฯ มาตรานี้มีอะไรบ้าง

ผู้ช่วยเลขานุการฯ (นายธนาวัดณ์ฯ) - ปัญหาที่ยังค้างอยู่ในกรพิจารณาร่างฯ มาตรา นี้ คือ ตามร่างฯ มาตรานี้มีเจตนารมณ์เพื่อที่จะให้ผู้เสียหายใช้สิทธิเรียกค่าสินไหมทดแทนจากจำเลย ซึ่งค่าสินไหมทดแทนดังกล่าวพนักงานอัยการไม่สามารถจะเรียกแทนผู้เสียหายได้ การที่ผู้เสียหายยื่นคำร้องเข้าไปในคดีอาญาที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์นั้นอาจมีปัญหาดังนี้

ปัญหาประการแรก คือ คำร้องของผู้เสียหายนั้นจะต้องอยู่ในกรอบของคำฟ้องของพนักงานอัยการหรือไม่อย่างไร และจะมีการขัดแย้งกันหรือไม่อย่างไร เพราะว่าการเรียกค่าสินไหมทดแทนนั้นการนำสืบข้อเท็จจริงค่อนข้างจะละเอียดกว่าในคดีส่วนอาญา คดีส่วนแพ่งนั้น ค่าเสียหายจะต้องนำสืบในข้อเท็จจริงหลายเรื่องที่มีได้ปรากฏอยู่ในสำนวนคดีอาญา

ปัญหาประการที่สอง คือ การพิจารณาคดีส่วนแพ่งที่จะต้องใช้เวลาค่อนข้างยาวนานจะมีการดำเนินการในลักษณะเช่นใด ทั้งนี้ เพราะคดีอาญานั้นเป็นกรณีที่ต้องให้ยุติไปก่อนแล้วค่อยนำคดีส่วนแพ่งเข้ามาพิจารณา ซึ่งการรอคอยจะเกิดขึ้น

พล.ต.อ. แสงวงฯ - ตามร่างฯ มาตรา นี้ ถ้อยคำที่ว่า “และไม่ตกอยู่ในบังคับมาตรา ๔๓” หมายความว่าถ้าเป็นคดีอาญาที่อยู่ในบังคับมาตรา ๔๓ คือ คดีลักทรัพย์ ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ โจรสลัด กรรโชก ฉ้อโกง ยักยอก และรับของโจร ผู้เสียหายไม่มีสิทธิที่จะยื่นคำร้องตามร่างฯ มาตรา นี้ใช้หรือไม่

ผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรม (นายชาญณรงค์ฯ) - เจตนารมณ์ของการยกร่างฯ มาตรา นี้ คือ ต้องการให้ครอบคลุมคดีอาญาทุกประเภท ยกเว้นคดีความผิดเกี่ยวกับชื่อเสียง ส่วนถ้อยคำตามร่างฯ มาตรา นี้ที่ระบุว่า “และไม่ตกอยู่ในบังคับมาตรา ๔๓” นั้น หมายความว่า แม้จะเป็นกรณีตามมาตรา ๔๓ ซึ่งพนักงานอัยการเรียกทรัพย์สินหรือราคาแทนผู้เสียหายได้ ผู้เสียหายก็มีสิทธิที่จะยื่นคำร้องเรียกค่าสินไหมทดแทนตามร่างฯ มาตรา นี้ได้เช่นกัน

ผู้ช่วยเลขานุการฯ (นายธนวัฒน์) - ตามมาตรา ๔๓ เป็นบทบังคับให้พนักงานอัยการมีหน้าที่ต้องเรียกทรัพย์สินหรือราคาแทนผู้เสียหาย ไม่ใช่เป็นเรื่องที่ว่าพนักงานอัยการจะเรียกหรือไม่ก็ได้ ส่วนตามร่างฯ มาตรานี้เป็นกรณีที่พนักงานอัยการไม่อาจจะเรียกตามมาตรา ๔๓ ได้ เช่น คดีลักทรัพย์ พนักงานอัยการจะต้องเรียกทรัพย์สินหรือเรียกให้ใช้ราคาทด แต่ในส่วนของการเสียหายอันเกิดจากการไม่ได้ใช้รถนั้นพนักงานอัยการจะเรียกแทนผู้เสียหายไม่ได้เพราะมาตรา ๔๓ ไม่ได้ให้อำนาจไว้ ดังนั้น ตามร่างฯ มาตราจึงไม่ใช่กรณีที่พนักงานอัยการเรียกตามมาตรา ๔๓ ได้แต่ไม่เรียก

นายกิตติศักดิ์ - สรุปก็คือว่าตามร่างฯ มาตราโดยรวมถึงคดีตามที่ระบุไว้ในมาตรา ๔๓ ด้วย ซึ่งถ้าเป็นเรื่องเรียกทรัพย์สินหรือราคา พนักงานอัยการมีหน้าที่ต้องเรียกแทนผู้เสียหาย แต่ถ้าเป็นค่าเสียหายอย่างอื่นซึ่งพนักงานอัยการเรียกแทนผู้เสียหายไม่ได้นั้น ผู้เสียหายก็มาใช้สิทธิตามร่างฯ มาตรานี้ได้

ประธานฯ - เหตุใดตามร่างฯ มาตราจึงไม่รวมถึงกรณีที่ได้รับ ความเสียหายแก่ชื่อเสียง

ผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรม (นายชาญณรงค์) - ในส่วนความผิดเกี่ยวกับชื่อเสียงนั้นจะพิสูจน์ความเสียหายค่อนข้างยาก และมีข้อเท็จจริงพิจารณาค่อนข้างลึบซับซ้อนซึ่งผู้ที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาทสามารถที่จะฟ้องคดีแพ่งหรือคดีอาญาได้อยู่แล้ว ส่วนการยื่นคำร้องในส่วนแพ่งเข้ามาในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ตามร่างฯ มาตรา นี้ จะมีการยกเว้นค่าธรรมเนียมให้ด้วย เพราะฉะนั้นถ้าให้รวมถึงความผิดฐานหมิ่นประมาทด้วย ก็อาจจะมีการใช้กระบวนการตามร่างฯ มาตราไปเ็นทางที่ไม่ควรจะเป็น

ประธานฯ - การให้ผู้เสียหายยื่นคำร้องเข้ามาตามร่างฯ มาตรา นี้ จะมีปัญหาอะไรที่จะไปกระทบต่อการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการหรือไม่

ผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรม (นายชาญณรงค์) - อาจจะมีปัญหาในบางคดีที่การพิจารณาคดีแพ่งอาจทำให้การพิจารณาคดีอาญาเน้นช้าหรือติดขัด ทั้งนี้ โดยส่วนใหญ่แล้วในเรื่องของละเมิดที่มีผลสืบเนื่องมาจากคดีอาญานั้นการพิสูจน์มักจะตกอยู่กับฝ่ายโจทก์อยู่แล้ว ซึ่งถ้ามีปัญหาเกี่ยวกับการพิจารณาคดีแพ่งจะทำให้การพิจารณาคดีอาญาของพนักงานอัยการล่าช้าหรือติดขัด ศาลจะสั่งให้พิจารณาพิพากษาคดีอาญาไปก่อนแล้วค่อยพิจารณาพิพากษาคดีแพ่งในภายหลังก็ได้

นายกิตติศักดิ์ - ตามร่างฯ มาตราที่กำหนดว่าผู้ที่มีสิทธิยื่นคำร้องคือ “ผู้เสียหาย” ซึ่งในคดีอาญานั้นผู้เสียหายคือบุคคลตามที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญากำหนดไว้ แต่ในคดีแพ่งคือผู้ที่ถูกโต้แย้งสิทธิ คำว่า ผู้เสียหายที่มีสิทธิยื่นคำร้องตามร่างฯ มาตรานี้จะหมายความรวมถึงบุคคลใด (definition) ยกตัวอย่าง เช่น จับคนไปขังไว้ ซึ่งเป็นความผิดเกี่ยวกับเสรีภาพ ผู้ถูกขังย่อมเป็นผู้เสียหาย

๕

แต่ถ้าต่อมาผู้ถูกขังตาย ปัญหาว่าผู้สืบสันดานของผู้ถูกขังซึ่งมิได้เป็นผู้เสียหายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาจะมีสิทธิยื่นคำร้องตามร่างฯ มาตรานี้หรือไม่

ประธานฯ - ผู้มีสิทธิยื่นคำร้องตามร่างฯ มาตรานี้ ถ้าจะจำกัดเฉพาะผู้เสียหายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาจะพอเพียงหรือไม่ ทั้งนี้ เพราะเป็นเรื่องของการร้องขอเข้ามาในคดีอาญา

ผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรม (นายชาญณรงค์ฯ) - การดำเนินคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญานั้นจะต้องอยู่บนพื้นฐานของการดำเนินคดีอาญา จึงต้องจำกัดเฉพาะผู้เสียหายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเท่านั้นที่จะมี สิทธิยื่นคำร้องเข้ามาตามร่างฯ มาตรานี้ กล่าวคือจะต้องอยู่ในกรอบของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา ๒ (๔) มาตรา ๔ มาตรา ๕ และมาตรา ๖ สำหรับบุคคลที่ไม่ใช่ผู้เสียหายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาย่อมอยู่นอกระบบของการดำเนินคดีอาญา จึงควรให้ฟ้องเป็นคดีแพ่งต่างหาก

ประธานฯ - สรุปก็คือ คำว่า “ผู้เสียหาย” ซึ่งมีสิทธิที่จะยื่นคำร้องตามร่างฯ มาตรานี้ หมายความว่าเฉพาะผู้เสียหายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา ๒ (๔) มาตรา ๔ มาตรา ๕ และมาตรา ๖ เท่านั้น

เสขานุกรฯ (นายดิศตฯ) - ในกรณีที่มีผู้เสียหายหลายคน และมีการโต้แย้งสิทธิกันเองในระหว่างผู้เสียหาย ซึ่งอาจจะทำให้ประเด็นการนำสืบยึดเวเช่นนี้จะดำเนินการอย่างไร

ประธานฯ - ถ้าการร้องเข้ามาดังกล่าว จะทำให้การดำเนินคดีอาญาล่าช้าหรือติดขัด ศาลก็อาจสั่งให้แยกการพิจารณาได้ ปัญหาประการต่อไปก็คือ การให้ผู้เสียหายยื่นคำร้องเข้ามาเพื่อให้จำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามร่างฯ มาตรานี้ ถ้าคำร้องดังกล่าวอ้างข้อเท็จจริงต่างๆ ไม่ตรงคำฟ้องของพนักงานอัยการจะก่อให้เกิดปัญหาหรือไม่อย่างไร

ผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรม (นายชาญณรงค์ฯ) - การยื่นคำร้องเข้ามารวมร่างฯ มาตรานี้ จะต้องอยู่ในกรอบของข้อเท็จจริงที่พนักงานอัยการฟ้องเป็นหลัก จะนอกเหนือจากคำฟ้องของพนักงานอัยการไม่ได้ ทั้งนี้ เพราะถ้าเป็นเรื่องนอกเหนือจากคำฟ้องของพนักงานอัยการ ก็ย่อมไม่สามารถที่จะดำเนินการในคดีอาญาที่พนักงานอัยการฟ้องได้ ซึ่งประเด็นที่ผู้เสียหายจะยกขึ้นกล่าวในคำร้องนี้ก็คือประเด็นเกี่ยวกับคำเสียหายว่ามีแค่ไหนอย่างไรเท่านั้นเอง

นายพรเพชรฯ - กรณีที่คำร้องของผู้เสียหายตามร่างมาตรานี้กล่าวอ้างข้อเท็จจริงไม่ตรงกับคำฟ้องของพนักงานอัยการ ศาลจะรับคำร้องดังกล่าวได้หรือไม่ ตัวอย่างเช่น พนักงานอัยการฟ้องขอให้ลงโทษฐานกระทำโดยเจตนา แต่ผู้เสียหายร้องเข้ามาว่าจำเลยกระทำโดยประมาท

ผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรม (นายชาญณรงค์) - ถ้าเช่นนั้นอาจจะกำหนดไว้ให้ชัดเจนว่าความเสียหายอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดของจำเลยตามคำฟ้องของพนักงานอัยการ

ประธานฯ - ข้ออ้างที่เป็นมูลในการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนจะเกินเลยจากคำฟ้องของพนักงานอัยการไม่ได้

ผู้ช่วยเลขานุการฯ (นายธนวัฒน์) - ตามร่างฯ มาตรา ๖๓ นี้มีการขยายถึงคดีอื่นนอกจากคดีตามที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๔๓ ด้วย ซึ่งจะมีได้มีเพียงการเรียกทรัพย์สินหรือราคาเท่านั้น เพราะฉะนั้นกรอบที่จะตั้งพิจารณาก็คือ คำว่า ผู้เสียหาย จะมีความหมายแค่นั้น ซึ่งจะโยงไปถึงคำร้องของผู้เสียหายที่ยื่นเข้ามาว่าจะต้องอยู่ในกรอบเดียวกับคำฟ้องของพนักงานอัยการหรือไม่ อีกทั้งกรณีที่มีผู้เสียหายหลายคนการยื่นคำร้องดังกล่าวจะต่างคนต่างยื่นเข้ามา หรือคนหนึ่งยื่นเข้ามาแล้วอีกคนหนึ่งจะขอเข้าร่วมด้วยได้หรือไม่

นายพรเพชรฯ - ในการฟ้องคดีอาญานั้นบางเรื่องรัฐเท่านั้นที่เป็นผู้เสียหาย แต่ในขณะเดียวกันในทางแพ่งอาจมีเอกชนได้รับความเสียหาย ปัญหาจึงมีว่าถ้าพนักงานอัยการฟ้องคดีแล้วเขาจะมาใช้สิทธิตามร่างฯ มาตรา ๖๓ นี้ เรียกให้จำเลยใช้ค่าสินไหมทดแทนได้หรือไม่

ผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรม (นายชาญณรงค์) - ผู้ที่จะใช้สิทธิตามร่างฯ มาตรา ๖๓ นี้ได้นั้น จะต้องเป็นผู้เสียหายในคดีอาญา ถ้าไม่ใช่ผู้เสียหายในคดีอาญาจะมาใช้สิทธิตามร่างฯ มาตรา ๖๓ นี้ไม่ได้ ซึ่งจะต้องไปดำเนินการฟ้องร้องเป็นคดีแพ่งต่างหาก

นายรองพลฯ - ควรแก้ไขความในวรรคแรกจาก “ได้รับอันตรายถึงแก่...” เป็น “ได้รับอันตรายแก่...” ทั้งนี้ เพราะการใช้คำว่า “ได้รับอันตรายถึงแก่...” จะไม่รับกับคำว่าร่างกายจิตใจ และในส่วนข้อความที่ว่า “ไม่ว่าเวลาใดก่อนเริ่มสืบพยานหรือก่อนศาลวินิจฉัยชี้ขาดคดีในกรณีที่ไม่มี การสืบพยาน ผู้เสียหายจะยื่นคำร้องต่อศาลขอให้บังคับจำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ตนก็ได้” ควรแก้ไขเป็น “ผู้เสียหายจะยื่นคำร้องต่อศาลขอให้บังคับจำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ตนก็ได้ ไม่ว่าเวลาใดก่อนสืบพยานหรือก่อนศาลวินิจฉัยชี้ขาดคดีในกรณีที่ไม่มี การสืบพยาน”

ประธานฯ - ขอให้ที่ประชุมร่วมกันพิจารณาความในวรรคสองของร่างฯ มาตรา ๖๓ นี้

นายพรเพชรฯ - ขั้นตอนตามวรรคสองของร่างฯ มาตรา ๖๓ นี้จะเป็นธรรมและเหมาะสมหรือไม่เกี่ยวกับการถามค่าให้การจำเลย ทั้งนี้ เพราะในคดีแพ่งนั้นจำเลยจะต้องยื่นค่าให้การ ถ้ากำหนดให้ศาลถามค่าให้การของจำเลยในขณะนั้นจำเลยอาจจะยังไม่ค่อยรู้เรื่อง ซึ่งหากจำเลยให้การรับคดีก็เป็นอันยุติ

๗

ผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรม (นายชาญณรงค์) - ในประเด็นเรื่อง คำสั่งใหม่ทดแทนนั้น ศาลมีหน้าที่จะต้องไต่สวนถึงความเสียหายที่แท้จริงอยู่แล้ว จะใช้ระบบกล่าวหาที่ว่า ถ้าจำเลยไม่คัดค้านถือว่ารับไม่ได้ ทั้งนี้ เพราะจะต้องชดใช้ค่าเสียหายให้ตามความเป็นจริง นอกจากนี้ ถ้าในขณะนั้นจำเลยยังไม่พร้อม จำเลยก็อาจจะขอเลื่อนไปให้การในนัดหน้าก็ได้

ประธานา - การให้การไม่จำเป็นจะต้องตอบศาลในขณะนั้น

นายสิทธิโชค - การที่ศาลถามคำให้การของจำเลยตามวรรคสองนี้ จะถือว่าเป็นคำให้การในคดีแพ่งหรือไม่ ถ้าจำเลยไม่ตอบจะเป็นการขาดนัดยื่นคำให้การหรือไม่

- ผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรม (นายชาญณรงค์) - ในกรณีเช่นนี้จะมี ลักษณะคล้าย ๆ กับวิธีพิจารณาวิสามัญในคดีแพ่ง คือ ในกรณีของคดีไม่มีข้อยุ่งยาก ซึ่งจะใช้ระบบ อย่างเดียวกัน อีกทั้งในเรื่องของคำสั่งใหม่ทดแทนนั้นศาลไม่ได้กำหนดให้ตามที่โจทก์ขอมา หากแต่ศาล จะต้องไต่สวนถึงความเสียหายที่แท้จริง ฉะนั้น หลักการตรงนี้จึงไม่ขัดแย้งกับประมวลกฎหมายวิธี พิจารณาความแพ่ง

นายจิรนิติ - หากการเรียกค่าเสียหายปนเข้ามาในคดีอาญาอาจจะทำให้ คดีอาญาเกิดการวุ่นวาย การปฏิบัติงานนั้นควรจะแยกออกมาเป็นคดีลูกต่างหาก เพื่อที่จะแยกไต่สวน ต่างหากออกไปในส่วนของค่าเสียหาย อย่างเช่นคดีขอให้รับทรัพย์ตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดฯ ซึ่งจะแยกออกมาจากคดีอาญาที่ฟ้องว่าจำเลยกระทำความผิด

นายเกียรติขจร - เราจะวางบทบัญญัติให้พิจารณาคดีอาญาให้เสร็จแล้วจึงพิจารณา คดีแพ่งจะได้หรือไม่ โดยเฉพาะคำให้การของจำเลยในคดีแพ่งอาจจะไปกระทบต่อคดีอาญาทำให้คดีอาญา เสียหายได้ เช่น กรณีคำรับของจำเลย บางครั้งจำเลยอาจจะไม่ทราบว่าเป็นเรื่องของคำรับในคดีแพ่ง หรือคดีอาญา ซึ่งในปัจจุบันนี้ในทางปฏิบัตินั้นการดำเนินคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญานั้นจะแยกกัน และส่วนใหญ่ในคดีแพ่งจะรอฟังผลในคดีอาญาก่อน ฉะนั้น ถ้าจะกำหนดให้พิจารณาคดีแพ่งและคดีอาญา พร้อมกันอาจจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่ฝ่ายจำเลย เมื่อกำหนดให้เป็นประโยชน์แก่ฝ่ายผู้เสียหาย ในการที่ไม่ต้องไปฟ้องเป็นคดีใหม่โดยให้ยื่นคำร้องเข้ามาในคดีอาญาเช่นนี้แล้ว ก็ควรกำหนดให้พิจารณา คดีอาญาให้เสร็จสิ้นเสียก่อนแล้วจึงพิจารณาในเรื่องค่าเสียหายในคดีแพ่ง เพราะถึงอย่างไรคดีแพ่ง ก็ต้องถือข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏในคดีอาญา

ผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรม (นายชาญณรงค์) - หลักการดังกล่าวได้กำหนดไว้ ในร่างมาตราชี้แล้ว โดยในวรรคสองได้กำหนดให้ศาลมีอำนาจที่จะพิจารณาพิพากษาคดีอาญาไปก่อนแล้ว ค่อยพิจารณาพิพากษาคดีส่วนแพ่งในภายหลังได้ กล่าวคือ เป็นดุลพินิจของศาลจะทำการพิจารณา พิพากษาคดีแพ่งหรือไม่ก็ได้

๘

นายเกียรติขจรฯ - การฟ้องคดีแพ่งที่เกี่ยวกับคดีอาญานั้นอาจฟ้องในเวลาเดียวกันได้ แต่ก็ต้องแยกเป็นคนละคดี โดยคดีหนึ่งเป็นคดีอาญาส่วนอีกคดีหนึ่งเป็นคดีแพ่งพ่วงเข้ามา

นายกิตติศักดิ์ฯ - ในทางปฏิบัตินั้นจะไม่ค่อยมีการฟ้องคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญารวมกับคดีอาญา ส่วนใหญ่จะแยกฟ้องต่างหากจากกัน ทั้งนี้เพราะจะมีความยุ่งยากในการพิจารณาคดี ฉะนั้น ตามหลักการของร่าง มาตรานี้ที่กำหนดให้ผู้เสียหายมีสิทธิยื่นคำร้องเข้ามาในคดีอาญาได้นั้น ควรจะต้องพิจารณาด้วยว่าจะทำให้การพิจารณาคดียุ่งยากขึ้นหรือไม่

ผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรม (นายชาญณรงค์ฯ) - ในปัจจุบันนี้เหตุที่ไม่มีการฟ้องคดีแพ่งเข้ามาในคดีอาญาก็เพราะว่าไม่มีช่องทาง อีกทั้งต้องเสียค่าธรรมเนียมในคดีส่วนแพ่งอยู่แล้ว จึงได้ฟ้องเป็นคดีต่างหาก แต่เมื่อกำหนดช่องทางให้ผู้เสียหายร้องเข้ามาในคดีอาญาได้แล้วปัญหาว่าจะทำให้การพิจารณาคดีอาญาต้องล่าช้าหรือไม่นั้น ตรนี้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๘๒ วรรคสองได้กำหนดไว้แล้วศาลจะพิพากษาคดีอาญาไปที่เดียว ส่วนคดีแพ่งจะพิพากษาในภายหลังก็ได้

ประธานฯ - เมื่อมีการยื่นคำร้องในส่วนแพ่งเข้ามา ในส่วนของคำให้การของจำเลยในคดีส่วนแพ่งนั้น ก็จะมีปัญหาว่าจำเลยจะให้การอย่างไรเพื่อมิให้กระทบถึงคดีอาญา

นายพรเพชรฯ - คำให้การในคดีแพ่งนั้น นอกจากจะมีประเด็นเรื่องค่าเสียหายแล้วยังอาจมีประเด็นเรื่องอื่น ๆ ด้วย เช่น ประเด็นที่ว่าผู้เสียหายมีส่วนผิดด้วย ซึ่งเมื่อศาลถามคำให้การของจำเลยและจำเลยได้ให้การยอมรับคดีก็ยอมยุติ

ผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรม (นายชาญณรงค์ฯ) - ในเรื่องของคำให้การของจำเลยนั้น จำเลยย่อมมีทนายความช่วยเหลืออยู่แล้ว

นายพรเพชรฯ - แต่ในบางคดีจำเลยอาจจะให้การรับสารภาพโดยจำเลยไม่ต้องการทนาย

ประธานฯ - ความในวรรคสองที่ระบุว่า “เมื่อพนักงานอัยการโจทก์สืบพยานเสร็จให้ศาลมีอำนาจอนุญาตให้ผู้เสียหายนำพยานเข้าสืบถึงคำลั่นไหมทดแทนได้เท่าที่จำเป็น” นั้น หมายความว่าอย่างไร

๙

ผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรม (นายชาญณรงค์) - หลักการก็คือต้องไม่กระทบต่อคดีอาญา จึงกำหนดให้สืบพยานในคดีอาญาให้เสร็จก่อน ซึ่งการนำสืบในคดีอาญาบางครั้งก็อาจพาดพิงมาถึงค่าเสียหายในทางแพ่งอยู่บ้าง กรณีที่ผู้เสียหายจะนำสืบนั้นได้พยายามร่างให้เห็นว่าเป็นการนำสืบเข้ามาเพิ่มเติมเท่าที่จำเป็น กล่าวคือ ในคดีส่วนแพ่งนั้นถ้าพยานหลักฐานที่ทำสืบในคดีอาญายังไม่เพียงพอ ผู้เสียหายก็นำพยานเข้าสืบเพิ่มเติมได้ ซึ่งจะไม่ใช้การเข้ามาสืบในคดีอาญา

ประธานฯ - ขอให้ที่ประชุมร่วมกันพิจารณาความในวรรคสามของร่างมาตรานี้

ผู้ช่วยเลขานุการฯ (นายธนาวัฒน์) - ในการที่ผู้เสียหายยื่นคำร้องเข้ามาในคดีส่วนแพ่งนั้นก็ไต่ถามวินัยค่าธรรมเนียมให้อยู่แล้ว ถ้าจะให้รัฐต้องรับภาระจ่ายค่าทนายความให้แก่ผู้เสียหายก็จะเป็นการเหมาะสมหรือไม่ อีกทั้งตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๔๒ วรรคหนึ่ง กำหนดให้รัฐช่วยเหลือจัดหาทนายความให้เฉพาะผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาเท่านั้น

ผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรม (นายชาญณรงค์) - ความจริงแล้วรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๔๒ วรรคสอง ก็ได้กำหนดถึงการให้ความช่วยเหลือในคดีแพ่งด้วย เพียงแต่ยังไม่มีความชัดเจนในส่วนของการช่วยเหลือจัดหาทนายความให้ มีเพียงเรื่องเดียวที่ชัดเจนก็คือในเรื่องของค่าธรรมเนียมตามที่ปรากฏอยู่ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ซึ่งในการดำเนินคดีในศาลนั้น จำเป็นจะต้องมีทนายความคอยให้ความช่วยเหลือ ถ้าไม่มีทนายความคอยให้ความช่วยเหลือ กระบวนการต่าง ๆ ก็อาจจะหยุดชะงักไป จึงมีเหตุผลสมควรในการที่จะช่วยเหลือจัดหาทนายความให้แก่ผู้ยื่นคำร้อง ซึ่งเป็นคนยากจนไม่สามารถจัดหาทนายความได้เอง

นายจิรนิติฯ - คนที่เป็นเหยื่ออาชญากรรมควรจะได้รับความช่วยเหลือจากรัฐ เพราะการมีอาชญากรรมเกิดขึ้นถือว่าเป็นความบกพร่องของรัฐ ฉะนั้น รัฐจึงควรให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เสียหาย

เลขานุการฯ (นายดิศศักดิ์) - ถ้ามีการจัดหาทนายความให้ตามความในวรรคสามนี้แล้ว แต่ต่อมาศาลเห็นว่าการพิจารณาคดีแพ่งจะทำให้การพิจารณาคดีอาญามีความยุ่งยาก จึงสั่งให้แยกคดีแพ่งออกจากคดีอาญาและพิจารณาต่างหากโดยศาลที่มีอำนาจชำระปัญหาว่าทนายความดังกล่าวจะตามไปดำเนินคดีแพ่งให้ต่อไปด้วยหรือไม่

ผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรม (นายชาญณรงค์) - ตามความในวรรคสามนี้ใช้เฉพาะกรณียื่นคำร้องในคดีส่วนแพ่งเข้ามาในคดีอาญาเท่านั้น ถ้าหากมีการแยกฟ้องคดีส่วนแพ่งออกไปเป็นคดีต่างหาก ก็จะต้องไปดำเนินการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ซึ่งถ้าผู้เสียหายเป็นคนยากจนก็ย่อมขอดำเนินคดีอย่างคนอนาถาได้

เลขานุการฯ (นายดิศตฯ) - สรุปว่าตามร่างฯ มาตรการนี้มีประเด็น คือ เรื่องการเรียกค่าสินไหมทดแทน ให้รวมถึงคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา ๔๓ ด้วย ส่วนกรณีที่คำร้องของผู้เสียหายอาจจะไปขัดแย้งกับคำฟ้องหรือทำให้คำฟ้องคดีอาญาเสียหายนั้น ที่ประชุมมีข้อเสนอสองกรณี กรณีที่หนึ่งคือให้แยกเป็นคดีลูก ส่วนกรณีที่สองคือ ให้พิจารณาคดีอาญาไปก่อนแล้วค่อยมาพิจารณาคดีส่วนแพ่ง

ประธานฯ - คำร้องของผู้เสียหายจะต้องอยู่ในกรอบของคดีอาญาตามคำฟ้องของพนักงานอัยการ

นายเกียรติฯ - กรณีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๔๑ บัญญัติว่า “ถ้าการพิจารณาคดีแพ่งจักทำให้การพิจารณาคดีอาญาเนิ่นช้าหรือติดขัด ศาลมีอำนาจสั่งให้แยกคดีแพ่งออกจากคดีอาญา และพิจารณาต่างหากโดยศาลที่มีอำนาจชำระ” นั้น เข้าใจว่าน่าจะหมายถึงกรณีที่ผู้เสียหายเป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญาเองและฟ้องคดีแพ่งไปด้วย ไม่น่าจะหมายถึงกรณีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญาด้วย

ผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรม (นายชาญณรงค์ฯ) - ในการยกร่างฯ มาตรการนั้นที่ประชุมเห็นว่าสามารถนำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๔๑ และ มาตรา ๔๒ มาใช้กับกรณีที่ผู้เสียหายใช้สิทธิยื่นคำร้องเข้ามาในคดีอาญาที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ตามร่างฯ มาตรการนี้ได้ด้วย ทั้งนี้ เพราะประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๔๑ และ ๔๒ ไม่ได้บัญญัติว่าเฉพาะกรณีที่ผู้เสียหายฟ้องคดีอาญาเองเท่านั้น ดังนั้น จึงไม่ได้นำหลักการดังกล่าวมาใช้ไว้ในวรรคสองของร่างฯ มาตรการนี้อีก เพียงแต่ให้นำหลักการของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๔๒ วรรคสอง มาใช้ไว้ในวรรคสองของร่างฯ มาตรการนี้เพื่อให้ชัดเจนยิ่งขึ้นว่าศาลจะพิจารณาพิพากษาคดีอาญาไปก่อนแล้วพิจารณาพิพากษาคดีส่วนแพ่งในภายหลังก็ได้ ซึ่งจริงๆ แล้วเป็นหลักการเดียวกัน แม้จะไม่ระบุไว้ในร่างฯ มาตรการนี้ก็นำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๔๑ และ ๔๒ มาใช้บังคับได้อยู่แล้ว

เลขานุการฯ (นายดิศตฯ) - แสดงว่าหลักการดังกล่าวไม่จำเป็นต้องระบุไว้ในวรรคสองของร่างฯ มาตรการนี้อีก เพราะสามารถใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๔๑ และ ๔๒ ได้อยู่แล้ว

ผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรม (นายชาญณรงค์ฯ) - ความในวรรคสองของร่างฯ มาตรการนี้มีสาระสำคัญอยู่สามเรื่องคือ ๑) เรื่องการถามค่าให้การ ๒) เรื่องการสืบพยาน และ ๓) เรื่องการพิจารณาพิพากษาคดี ซึ่งในเรื่องที่ ๓) คือ เรื่องการพิจารณาพิพากษาคดีนั้นเป็นหลักการเดียวกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๔๒ วรรคสอง

๑๑

นายเกียรติชจรา - ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๔๑ และมาตรา ๔๒ นั้น ไม่ได้ระบุว่าเมื่อพนักงานอัยการโจทก์สืบพยานเสร็จให้ศาลมีอำนาจอนุญาตให้ผู้เสียหายนำพยานเข้าสืบถึงคำสันนิษฐานใหม่ทดแทนได้เท่าที่จำเป็นอย่างไรในวรรคสองของร่างฯ มาตรานี้ ซึ่งถ้าเป็นไปตามวรรคสองของร่างฯ มาตรานี้ก็ทำให้การดำเนินคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญามีสองระบบ คือ ถ้าผู้เสียหายฟ้องคดีอาญาเองและฟ้องคดีแพ่งพ่วงเข้ามาด้วยจะเป็นระบบหนึ่งตาม มาตรา ๔๑ และมาตรา ๔๒ แต่ถ้าพนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญาและผู้เสียหายยื่นคำร้อง ในส่วนแพ่งเข้ามาก็จะเป็นอีกระบบหนึ่งตามวรรคสองของร่างฯ มาตรานี้ เหตุใดจึงไม่นำกรณีที่ผู้เสียหาย ยื่นคำร้องเข้ามาในคดีอาญาตามร่างฯ มาตรานี้เข้าระบบเดียวกันกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ อาญามาตรา ๔๑ และ มาตรา ๔๒

นายพรเพชรฯ - ความในวรรคสองของร่างฯ มาตราในส่วนที่เป็นหลักการ เดียวกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา ๔๑ และมาตรา ๔๒ นั้น เมื่อสามารถนำมาตรา ๔๑ และมาตรา ๔๒ มาใช้บังคับได้อยู่แล้ว ก็ไม่จำเป็นต้องระบุไว้ในวรรคสองของร่างฯ มาตรานี้อีก เพราะถ้า นำหลักการในมาตรา ๔๒ มาระบุไว้ในวรรคสองของร่างฯ มาตรานี้อีกก็อาจทำให้มีการตีความได้ว่ามาตรา ๔๑ และมาตรา ๔๒ ไม่สามารถนำมาใช้บังคับกับการยื่นคำร้องตามร่างฯ มาตรานี้ นอกจากนี้ความในวรรคสอง ของร่างฯ มาตรานี้ยังมีการยกเว้นความในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา ๔๐ ด้วย กล่าวคือ ตามมาตรา ๔๐ กำหนดว่า “การพิจารณาคดีแพ่งต้องเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง” แต่ตามวรรคสองของร่างฯ มาตรานี้ได้กำหนดให้ศาลถามคำให้การ ของจำเลย ก็หมายความว่าไม่เป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

~~ผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรม (ราชบัณฑิตยสถาน)~~ - ถ้าจะตัดความ ในตอนท้ายของวรรคสองที่ว่า “และเมื่อพนักงานอัยการโจทก์สืบพยานเสร็จ ให้ศาลมีอำนาจอนุญาตให้ ผู้เสียหายนำพยานเข้าสืบถึงคำสันนิษฐานใหม่ทดแทนได้เท่าที่จำเป็น หรือศาลจะพิจารณาพิพากษาคดีอาญาไป ก่อนแล้วพิจารณาพิพากษาคดีส่วนแพ่งในภายหลังก็ได้” ซึ่งซ้อนกับความในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา ความอาญามาตรา ๔๒ ออก ก็ไม่ติดขัดอะไร แต่ในส่วนของการถามคำให้การของจำเลยนั้นเห็นว่ายังมี ความจำเป็นอยู่ เพราะมีเจตจำนงแล้วเมื่อถือว่าคำร้องของผู้เสียหายเป็นคำฟ้องก็จะมีปัญหาว่าจำเลย จะต้องให้การภายในกำหนดเวลาใด และหากจำเลยไม่ยื่นคำให้การจำเลยจะขาดนัดยื่นคำให้การหรือไม่ ดังนั้น เพื่อความชัดเจนจึงได้กำหนดให้ศาลถามคำให้การเสียเลย

นายกิตติศักดิ์ฯ - ตามหลักการของร่างฯ มาตราที่ต้องการที่จะให้ผู้เสียหายเข้ามา ในคดีอาญา ซึ่งเมื่อยื่นคำร้องเข้ามาแล้วจะต้องดำเนินไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๔๐ มาตรา ๔๑ และมาตรา ๔๒ เหมือนอย่างกรณีทั่วไป ฉะนั้น ในเรื่องของคำให้การในคดี ส่วนแพ่งก็ต้องเป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ซึ่งถ้าจำเลยไม่ยื่นคำให้การก็ต้อง ขาดนัดยื่นคำให้การ จะให้สิทธิพิเศษแก่จำเลยไม่ได้ ถ้าจะให้สิทธิพิเศษแก่จำเลยก็ต้องระบุไว้ให้ชัดเจน ในร่างฯ มาตรานี้ ถ้าไม่ระบุไว้ก็ต้องเป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เมื่อผู้เสียหาย ยื่นคำร้องเข้ามาในคดีอาญาแล้ว ในการพิจารณาทางแพ่งก็ควรที่จะว่ากันไปในทางแพ่งโดยนำประมวล

๑๒

กฎหมายวิธีพิจารณาความความแพ่งมาใช้บังคับ ส่วนคดีอาญาก็ว่ากันไปในทางอาญา และถ้าการพิจารณาคดีแพ่งจะทำให้การพิจารณาคดีอาญานับเข้าหรือติดขัด ก็แยกพิจารณาได้ ส่วนความในวรรคสองตอนท้ายของร่างฯ มาตรานี้เกี่ยวกับการสืบพยานและพิจารณาพิพากษา ควรจะแก้ไขให้สอดคล้องกับมาตรา ๔๑ และมาตรา ๔๒

นายสิทธิโชคฯ - เมื่อมีผู้เสียหายยื่นคำร้องเข้ามา ศาลก็ต้องส่งสำเนาคำร้องให้แก่จำเลย ซึ่งจำเลยจะต้องยื่นคำให้การตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ฉะนั้น การกำหนดให้ศาลถามคำให้การนั้นอาจจะเป็นคำรับในคดีแพ่ง และไปกระทบคดีอาญา

ผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรม (นายชาญณรงค์ฯ) - ถ้าไปใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งในกรณีเช่นนี้ก็ไม่ใช่คดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญา แต่เป็นคดีแพ่งธรรมดาไป ซึ่งการยื่นคำร้องตามร่างฯ มาตรานี้มีประเด็นที่เป็นห่วงกันก็คือ ในเรื่องของการยื่นคำให้การเรื่องระยะเวลายื่นคำให้การเท่านั้นเอง ส่วนการสืบพยานนั้น แม้ผู้เสียหายฟ้องคดีอาญาเองก็สืบรวมกันไปกับคดีอาญา ซึ่งถ้าศาลเห็นว่าการพิจารณาคดีแพ่งจะทำให้การพิจารณาคดีอาญานับเข้าศาลก็ให้แยกการพิจารณาได้

นายจรินทร์ฯ - หลักการตามร่างฯ มาตรานี้ต้องการที่จะให้ผู้เสียหายมีโอกาสที่จะดำเนินการเรียกค่าเสียหายเข้าไปในคดีอาญา ซึ่งกรณีที่พนักงานอัยการเรียกทรัพย์สินหรือราคาแทนผู้เสียหายนั้นมิได้ไปดำเนินการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ไม่ใช่คดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา แต่เป็นส่วนหนึ่งของคดีอาญา ดังนั้น เมื่อผู้เสียหายยื่นคำร้องเข้ามาในคดีอาญาตามร่างฯ มาตรานี้แล้ว ก็ควรจะใส่ส่วนคำร้องดังกล่าวโดยไม่ต้องระมัดระวังกฎหมายวิธีพิจารณาความความแพ่งมาใช้บังคับ

ผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรม (นายชาญณรงค์ฯ) - ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา ๔๑ และมาตรา ๔๒ ต้องนำมาใช้บังคับกับการยื่นคำร้องตามร่างฯ มาตรานี้ด้วย ดังนั้น ถ้าการพิจารณาคดีแพ่งจะทำให้การพิจารณาคดีอาญานับเข้าหรือติดขัด ศาลก็แยกคดีแพ่งออกจากคดีอาญาได้ตามมาตรา ๔๑ แต่ถ้าการพิจารณาคดีแพ่งไม่ถึงขนาดที่จะทำให้การพิจารณาคดีอาญานับเข้าหรือติดขัด แต่อาจจะทำให้การพิจารณาคดีต้องอาญาล่าช้าไปบ้าง ศาลก็พิพากษาคดีอาญาไปก่อนแล้วค่อยพิพากษาคดีแพ่งในภายหลังได้ตามมาตรา ๔๒

นายพรเพชรฯ - ตามที่ผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรมชี้แจงมานั้น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา ๔๑ และมาตรา ๔๒ นำมาใช้บังคับกับการยื่นคำร้องตามร่างฯ มาตรานี้ด้วย แต่ไม่นำมาตรา ๔๐ มาใช้บังคับในส่วนของการยื่นคำให้การของจำเลย โดยการกำหนดให้ศาลถามคำให้การของจำเลย

๑๓

ผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรม (นายชาญณรงค์ฯ) - มีอยู่เรื่องเดียวที่ไม่นำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับ คือ ในเรื่องของการยื่นคำให้การ เพราะถ้าให้เป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งก็ต้องส่งสำเนาคำร้อง นอกจากนี้ยังมีกำหนดระยะเวลายื่นคำให้การ ซึ่งจะไม่มีความยืดหยุ่นพอที่จะปรับให้เข้ากับคดีอาญา ซึ่งการกำหนดให้ศาลถามคำให้การของจำเลยนั้น ถ้าจำเลยยังไม่พร้อมที่จะให้การในขณะนั้น จำเลยก็ขอเลื่อนคดีไปให้การในนัดต่อไปได้

นายเกียรติขจรฯ - ปัจจุบันนี้การพิจารณาคดีแพ่งควบคู่กับคดีอาญานั้น เมื่อยื่นคำให้การในคดีอาญา จะถือว่าเป็นคำให้การคดีแพ่งด้วยหรือไม่

นายพรเพชรฯ - ในทางปฏิบัตินั้นทำเป็นฉบับเดียวกัน แต่จะมีเนื้อหาต่อผู้ทั้งคดีแพ่งและคดีอาญา โดยในส่วนอาญานั้นจะต่อผู้โดยปฏิเสธลอย ๆ ว่าไม่ได้กระทำความผิดตามที่โจทก์ฟ้อง ส่วนคดีแพ่งนั้นจะให้การปฏิเสธพร้อมทั้งแสดงเหตุแห่งการปฏิเสธด้วย เพราะมีเจตนาอาจถือว่ายอมรับ

พล.ต.อ. แสงวงฯ - ตามร่างฯ นี้กำหนดให้ประธานศาลฎีกาเป็นผู้รักษากรจะมีปัญหาหรือข้อขัดข้องอะไรหรือไม่ในการที่จะต้องไปชี้แจงต่อรัฐสภาเวลาที่มีกระทู้ถาม หรือในการไปชี้แจงข้อกฎหมาย

ผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรม (นายชาญณรงค์ฯ) - ในขณะนี้ก็มีกฎหมายหลายฉบับที่กำหนดให้ประธานศาลฎีกาเป็นผู้รักษากร

ผู้แทนสำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม (นางสาวรัตนาวดีฯ) - ควรกำหนดให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมเป็นผู้รักษากรจะเป็นการเหมาะสมกว่า

มติ เนื่องจากเวลาการประชุมสิ้นสุดลง ที่ประชุมจึงมีมติให้เลื่อนการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ..) พ.ศ. ออกไปในการประชุมครั้งต่อไป และมอบหมายให้ฝ่ายเลขานุการฯ รับไปปรับปรุงร่างฯ ตามมติที่ประชุมเพื่อเสนอในการประชุมครั้งต่อไป

ปิดประชุมเวลา ๑๒.๐๐ นาฬิกา

นายธนาบุตร ศิวายพราหมณ์ ผู้ตรวจรายงานการประชุม
นายดิศทัต โทตระกิตย์ ผู้ตรวจรายงานการประชุม

รายงานการประชุม
คณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา
ครั้งที่ ๑๒๙๘-๕ / ๒๕๕๖
วันพุธที่ ๑๙ มีนาคม ๒๕๕๖
ณ ห้องประชุมเสริม วินิจฉัยกุล สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

ผู้ที่มาประชุม

๑. นายคณิง ฤาไชย	ประธานกรรมการฯ
๒. นายกิตติศักดิ์ กิติคุณไพโรจน์	กรรมการฯ
๓. นายเกียรติชจร วัจนะสวัสดิ์	กรรมการฯ
๔. นายจิรนิติ หะวานนท์	กรรมการฯ
๕. นายพรเพชร วิชิตชลชัย	กรรมการฯ
๖. นายณรงค์ ใจหาญ	กรรมการฯ
๗. นายรองพล เจริญพันธุ์	กรรมการฯ
๘. นายสุพล ยุติธาดา	กรรมการฯ
๙. พล.ต.อ.แสวง อีระสวัสดิ์	กรรมการฯ
๑๐. นายติสหัต โทตระกิตย์	กรรมการฯ และเลขานุการฯ
๑๑. นายธนาวัฒน์ สังข์ทอง	กรรมการฯ และผู้ช่วยเลขานุการฯ
๑๒. นางสาวธำรงค์ลักษณ์ ลาภินี	กรรมการฯ และผู้ช่วยเลขานุการฯ

ผู้ที่ไม่มาประชุม

๑. นายกิตติพงษ์ กิตติรักษ์	ติตราชการ
๒. นางจริยา เจียมวิจิตร	ติตราชการ
๓. นายเรวัต ฉ่ำเฉลิม	ติตราชการ
๔. นายสิทธิโชค ศรีเจริญ	ลาประชุม

ผู้เข้าร่วมประชุม

๑. นายศักดิ์ดา วะสมบัติ	ผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรม
๒. นางสาวรัตนาวดี สมบูรณ์	ผู้แทนสำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม
๓. นางสาววิภา คชาธาร	ผู้แทนสำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม
๔. นายปริญญา จิตรการนทีกิจ	ผู้แทนสำนักงานอัยการสูงสุด
๕. พ.ต.อ. เพชร สระทองอุ่น	ผู้แทนสำนักงานตำรวจแห่งชาติ
๖. นายทิวา วิชรกาฬ	ผู้แทนกระทรวงมหาดไทย

๒

๗. นายธนาบุตร ศิวายพราหมณ์

นิติกรสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

๘. นายปกรณ์ ยี่งวรการ

นิติกรสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

เปิดประชุมเวลา ๑๐.๐๐ นาฬิกา

ประธานฯ กล่าวเปิดประชุม และขอให้ที่ประชุมพิจารณาเรื่องตามระเบียบวาระการประชุม ซึ่งมีดังต่อไปนี้

ระเบียบวาระที่ ๑ เรื่องที่ประธานฯ แจงให้ที่ประชุมทราบ

ไม่มี

ระเบียบวาระที่ ๒ เรื่องรับรองรายงานการประชุม ครั้งที่ ๑๒๙๗-๔/๒๕๕๖
วันพุธที่ ๕ มีนาคม ๒๕๕๖

มติ ที่ประชุมรับรองโดยไม่มีการแก้ไข

ระเบียบวาระที่ ๓ เรื่องเสนอเพื่อทราบ

ไม่มี

ระเบียบวาระที่ ๔ เรื่องเสนอเพื่อพิจารณา

เลขานุการฯ (นายดิศทัตฯ) – ในวันนี้ฝ่ายเลขานุการฯ ได้เสนอร่างฯ ที่ปรับตามมติที่ประชุมในคราวที่แล้ว ซึ่งมีหลักการที่สำคัญ ๓ หลักการ คือ

๑) การให้ผู้เสียหายสามารถยื่นคำร้องต่อศาลขอให้บังคับจำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนกรณีความผิดตามมาตรา ๔๓ หรือคดีอาญาอื่นซึ่งผู้เสียหายได้รับอันตรายแก่ชีวิต ร่างกาย จิตใจหรือเสื่อมเสียต่อเสรีภาพในร่างกาย หรือได้รับความเสียหายในทางทรัพย์สินอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดของจำเลย ซึ่งเป็นไปตามร่างฯ ของสำนักงานศาลยุติธรรม โดยมีการแก้ไขด้วยคำเล็กน้อย

๒) กำหนดลักษณะของคำร้องของผู้เสียหาย กล่าวคือ คำร้องดังกล่าวต้องไม่กระทบกระเทือนต่อการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ

๓

๓) เมื่อศาลได้รับคำร้องแล้วมีประเด็นว่าจะนำวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับ โดยใช้มาตรา ๔๐ และ ๔๑ หรือจะกำหนดวิธีพิจารณาไว้ให้แตกต่างจากวิธีพิจารณาความแพ่ง ในประเด็นนี้จากการประชุมในครั้งที่แล้วที่ประชุมยังมีมติข้อยุติ ฝ่ายเลขานุการฯจึงได้ร่างมาใน สองแบบคือ แบบที่หนึ่ง จะไม่ระบุเรื่องการยื่นคำให้การของจำเลยแต่ให้เป็นไปตามมาตรา ๔๐ และ ๔๑ ส่วนแบบที่สอง จะระบุเกี่ยวกับการยื่นคำให้การไว้ในวรรคสาม คือ เมื่อศาลได้รับคำร้อง แล้วก็ให้ศาลแจ้งให้จำเลยทราบและถามคำให้การของจำเลย หากจำเลยให้การประการใดให้ศาล บันทึกไว้ และให้ถือว่าจำเลยได้ยื่นคำให้การภายในเวลาที่กำหนดไว้ตามกฎหมายหรือตามคำสั่งศาล แล้ว เพื่อป้องกันการขาดนัดพิจารณา และเนื่องจากการดำเนินคดีตามมาตรา ๔๔/๑ แตกต่างจาก การดำเนินคดีตามมาตรา ๔๐ เดิม ซึ่งผู้เสียหายเป็นผู้ดำเนินคดีเองทั้งทางคดีแพ่งและคดีอาญา ส่วนมาตรา ๔๓ พนักงานอัยการเป็นผู้ดำเนินคดีเองทั้งคดีแพ่งและคดีอาญา แต่ตามมาตรา ๔๔/๑ เป็นแบบผสมกัน คือ พนักงานอัยการดำเนินคดีอาญาไปก่อนและผู้เสียหายมายื่นคำร้องเกี่ยวกับคดี แพ่งเพิ่มเติม

ประธานฯ - ความในวรรคหนึ่งและวรรคสองของร่างแบบที่หนึ่งและแบบที่สองไม่ แตกต่างกันจึงขอให้ที่ประชุมพิจารณาร่างแบบที่สองซึ่งมีการเพิ่มความในวรรคที่สามเข้ามาเป็นหลัก ในการพิจารณา

เลขานุการฯ (นายติสท์ฯ) - ขอให้ที่ประชุมพิจารณาร่างฯ มาตรา ๓ ซึ่งเพิ่ม ความในมาตรา ๔๔/๑

มาตรา ๓ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นมาตรา ๔๔/๑ แห่งประมวลกฎหมายวิธี พิจารณาความอาญา

“มาตรา ๔๔/๑ ในคดีอาญาตามมาตรา ๔๑ที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ หรือคดี อาญาอื่นซึ่งและไม่ตกอยู่ในบังคับมาตรา ๔๓ ถ้าผู้เสียหายมีสิทธิที่จะเรียกเอาค่าสินไหมทดแทน เพราะเหตุได้รับอันตรายถึงแก่ชีวิต ร่างกาย จิตใจ หรือเสื่อมเสียต่อเสรีภาพในร่างกาย หรือได้รับความเสียหายในทางทรัพย์สินอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดของจำเลย ผู้เสียหายจะยื่นคำร้อง ต่อศาลขอให้บังคับจำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ตนก็ได้ ไม่ว่าเวลาใดก่อนกำหนดนัดวันสืบ พยาน หรือก่อนศาลวินิจฉัยชี้ขาดคดีในกรณีที่ไม่มีการสืบพยาน ในกรณีเช่นนี้ให้ถือว่าคำร้องดังกล่าว เป็นคำฟ้องตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งและผู้เสียหายอยู่ในฐานะ โจทก์ในคดีส่วนแพ่งนั้น

คำร้องตามวรรคหนึ่งจะกำหนดไว้เป็นประการอื่นที่มีใช้กรณีเกี่ยวกับค่าสินไหมทดแทนอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดของจำเลยในคดีอาญาก็ได้ และต้องอยู่ภายใต้กรอบ คำฟ้องในคดีอาญาที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์

๔

เมื่อได้รับคำร้องตามวรรคหนึ่ง ให้ศาลแจ้งให้จำเลยทราบและถามคำให้การของจำเลย หากจำเลยให้การประการใดให้ศาลบันทึกไว้และให้ถือว่าจำเลยได้ยื่นคำให้การภายในเวลาที่กำหนดไว้ตามกฎหมายหรือตามคำสั่งศาลแล้ว - และเมื่อพนักงานอัยการโจทก์สืบพยานเสร็จ ให้ศาลมีอำนาจอนุญาตให้ผู้เสียหายนำพยานเข้าสืบถึงคำลั่นไหมทดแทนได้เท่าที่จำเป็น หรือศาลจะพิจารณาพิพากษาคดีอาญาไปก่อนแล้วพิจารณาพิพากษาคดีส่วนแพ่งในภายหลังก็ได้

ถ้าความปรากฏต่อศาลว่าผู้ยื่นคำร้องตามวรรคหนึ่งเป็นคนยากจนไม่สามารถจัดหาทนายความได้เอง ให้ศาลมีอำนาจตั้งทนายความให้แก่ผู้นั้น โดยทนายความที่ได้รับแต่งตั้งมีสิทธิได้รับเงินรางวัลและค่าใช้จ่ายตามระเบียบที่คณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรมกำหนด”

ประธานฯ - ถ้อยคำที่ว่า “...ผู้เสียหายได้รับอันตรายแก่ชีวิต ร่างกาย จิตใจ หรือเสื่อมเสียต่อเสรีภาพในร่างกาย หรือได้รับความเสียหายในทางทรัพย์สินอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดของจำเลย ผู้เสียหายจะยื่นคำร้องต่อศาล...” จะขัดแย้งกัน เพราะเมื่อผู้เสียหายถึงแก่ชีวิตไปแล้วย่อมไม่สามารถยื่นคำร้องได้ ควรแก้ไขถ้อยคำเป็น “ผู้เสียหายหรือผู้มีอำนาจจัดการแทนผู้เสียหายแล้วแต่กรณี”

เลขานุการฯ (นายดิศทัตฯ) - คำว่าผู้เสียหายในการประชุมครั้งที่แล้ว ที่ประชุมมีความเห็นว่าหมายความว่าผู้เสียหายตามมาตรา ๔ มาตรา ๕ และมาตรา ๖ ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งหมายความว่ารวมถึงผู้อื่นนอกจากผู้เสียหายอยู่แล้ว จึงไม่จำเป็นต้องระบุอีกเนื่องจากจะซ้ำซ้อนกัน

ประธานฯ - ถ้อยคำที่ว่า “...ผู้เสียหายได้รับอันตรายแก่ชีวิต ร่างกาย จิตใจ หรือเสื่อมเสียต่อเสรีภาพในร่างกาย...” อ่านแล้วไม่สัมพันธ์กัน

เลขานุการฯ (นายดิศทัตฯ) - ขอแก้ไขเป็น “...หรือได้รับความเสื่อมเสียต่อเสรีภาพในร่างกาย...” เพื่อให้มีความชัดเจนขึ้น

นายจิรนิติฯ - ตามร่างฯ เดิมนั้นใช้คำว่า “...ถ้าผู้เสียหายมีสิทธิที่จะเรียกเอาคำลั่นไหมทดแทนเพราะเหตุได้รับอันตรายถึงแก่ชีวิต...” แต่ตามร่างฯ ที่เสนอมาใช้คำว่า “...ผู้เสียหายได้รับอันตรายแก่ชีวิต...” ซึ่งจะมีปัญหาตามที่ท่านประธานฯ กล่าวมาข้างต้น ถ้าใช้ถ้อยคำตามร่างเดิมน่าจะเหมาะสมกว่า

เลขานุการฯ - ในชั้นการปรับปรุงร่างฯ ฝ่ายเลขานุการฯ ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าการใช้ถ้อยคำว่า “...ถ้าผู้เสียหายมีสิทธิที่จะเรียกเอาคำลั่นไหมทดแทน เพราะเหตุได้รับอันตรายถึงแก่ชีวิต...” อาจมีปัญหาเนื่องจากในขณะที่มีการยื่นคำร้อง ผู้เสียหายยังไม่ทราบว่าตนมีสิทธิหรือไม่แต่จะ

๕

ทราบว่าคุณมีสิทธิเมื่อมีการพิจารณาในชั้นศาลแล้ว จึงใช้คำว่า “...คดีอาญาอื่นซึ่งผู้เสียหายได้รับอันตรายแก่ชีวิต...” ซึ่งคำว่าผู้เสียหายหมายถึงผู้เสียหายตามมาตรา ๕ มาตรา ๕ และมาตรา ๖

นายณรงค์ฯ - ตามมาตรา ๕๔/๑ อาจกำหนดโดยแยกเป็นประเภทคดีก่อน คือ ประเภทแรกเป็นคดีอาญาตามมาตรา ๕๓ เดิมที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ และประเภทที่สองเป็นคดีอาญาที่ผู้เสียหายได้รับอันตรายแก่ ชีวิต ร่างกาย จิตใจ หรือเสื่อมเสียต่อเสรีภาพในร่างกาย หรือได้รับความเสียหายในทางทรัพย์สินอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดของจำเลย แล้วจึงกำหนดให้ผู้เสียหายมีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลขอให้บังคับจำเลยชดเชยค่าสินไหมทดแทน

นายเกียรติขจรฯ - ร่างที่เสนอมานี้ไม่ได้รับถึงคดีอาญาที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ ร่างฯ ของสำนักงานศาลยุติธรรมจึงน่าจะครอบคลุมกว่า เพียงตัดคำว่า “... ไม่ตกอยู่ในบังคับตามมาตรา ๕๓ ...” ออก ทำให้ในคดีอาญาตามมาตรา ๕๓ ที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ ถ้าผู้เสียหายมีสิทธิที่จะได้รับค่าสินไหมทดแทนด้วยก็สามารถเรียกได้ตามมาตรา ๕๔/๑

นายกิติศักดิ์ฯ - ควรจะแก้ไขถ้อยคำตามร่างมาตรา ๕๔/๑ ของสำนักงานศาลยุติธรรม เป็นคำว่า “ในคดีอาญา ...” โดยไม่ต้องบอกว่าเป็นคดีอาญาที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ หรือไม่ตกอยู่ในบังคับมาตรา ๕๓ เพื่อให้สิทธิของผู้เสียหายครอบคลุมไปถึงมาตรา ๕๓ ด้วย

นายเกียรติขจรฯ - ความผิดตามมาตรา ๕๓ บัญญัติไว้เป็นความเสียหายทางทรัพย์สินอย่างหนึ่ง การเรียกค่าเสียหายจากการที่ทรัพย์สินถูกลักไปก็เป็นค่าสินไหมทดแทนที่ควรเรียกให้ชดเชยได้ตามมาตรา ๕๔/๑ ดังนั้น เห็นว่า ควรแก้ไขเป็น “ในคดีอาญาที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ ถ้าผู้เสียหายมีสิทธิที่จะเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนเพราะเหตุได้รับอันตรายถึงแก่ชีวิต ร่างกาย จิตใจ หรือเสื่อมเสียต่อเสรีภาพ หรือได้รับความเสียหายในทางทรัพย์สิน...” ซึ่งจะทำให้เรียกค่าสินไหมทดแทนจากความผิดตามมาตรา ๕๓ ได้ด้วย

นายกิติศักดิ์ฯ - ความผิดตามมาตรา ๕๓ เดิมที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ จะเรียกได้เฉพาะค่าสินไหมทดแทนที่เป็นการเรียกทรัพย์สินหรือเรียกให้ใช้ราคา ส่วนค่าสินไหมทดแทนอื่นจะเรียกไม่ได้ เช่น ค่าดอกเบี้ย ตามร่างฯ ของสำนักงานศาลยุติธรรมจะครอบคลุมทั้งการเรียกทรัพย์สินหรือเรียกให้ใช้ราคาและค่าสินไหมทดแทนอื่นเพราะเป็นความเสียหายในทางทรัพย์สินอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดของจำเลย

นายเกียรติขจรฯ - คำว่า “ไม่ตกอยู่ในบังคับมาตรา ๔๓” หมายความว่า ถ้าพนักงานอัยการเรียกทรัพย์สินหรือเรียกให้ใช้ราคาทรัพย์สินแทนผู้เสียหายตามมาตรา ๔๓ แล้ว ผู้เสียหายไม่อาจเรียกซ้ำตามมาตรา ๔๔/๑ ได้อีก แต่ผู้เสียหายสามารถเรียกค่าสินไหมทดแทนอื่นที่ เรียกไม่ได้ตามมาตรา ๔๓ ได้

ผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรม (นายศักดิ์ดา) - การเรียกทรัพย์สินหรือ เรียกให้ใช้ราคาทรัพย์สินตามมาตรา ๔๓ เดิม ไม่ครอบคลุมถึงการเรียกทรัพย์สินคืนทุกกรณี เช่น คดีลักทรัพย์ หากมีการเอาทรัพย์สินที่ลักไปจำหน่าย เมื่อผู้เสียหายไปได้จำหน่ายทรัพย์สินดังกล่าวและต้องเสียค่า ใถ่ทรัพย์สิน ซึ่งเคยมีแนวคำวินิจฉัยของศาลว่าไม่สามารถเรียกได้ตามมาตรา ๔๓ ซึ่งเป็นที่มาประการ หนึ่งของการแก้ไขกฎหมายในครั้งนีเพื่อให้ผู้เสียหายสามารถเรียกค่าสินไหมทดแทนดังกล่าวได้

เลขานุการฯ (นายดิศทัตฯ) - มาตรา ๔๔/๑ วรรคหนึ่งเกี่ยวข้องกับมาตรา ๔๓ ที่ว่า มาตรา ๔๔/๑ เป็นการเรียกค่าสินไหมทดแทนที่มีใช้ทรัพย์สินหรือราคาทรัพย์สินที่พนักงานอัยการ เรียกตามมาตรา ๔๓ และรวมถึงค่าสินไหมทดแทนอื่นที่เกี่ยวกับความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย จิตใจ หรือเสื่อมเสียต่อเสรีภาพในร่างกาย หรือความเสียหายในทางทรัพย์สินอันเนื่องมาจากการ กระทำความผิดของจำเลย แต่ไม่รวมถึงค่าสินไหมทดแทนในความผิดต่อชื่อเสียง

การที่มาตรา ๔๓ เดิมสามารถใช้คำว่า “...ถ้าผู้เสียหายมีสิทธิที่จะเรียกร้องทรัพย์สิน หรือราคาที่เขาสูญเสียไปเนื่องจากการกระทำผิด...” เพราะพนักงานอัยการเป็นโจทก์ดำเนินคดี แ่งและคดีอาญาตลอดและทราบได้ว่าผู้เสียหายมีสิทธิหรือไม่ ส่วนมาตรา ๔๐ เดิม ผู้เสียหาย เป็นโจทก์ดำเนินคดีแ่งและคดีอาญาด้วยตนเองจึงย่อมทราบถึงสิทธิของตนเอง แต่ตาม มาตรา ๔๔/๑ พนักงานอัยการดำเนินคดีอยู่และให้ผู้เสียหายสามารถยื่นคำร้องเข้ามาในคดีได้ แต่ ไม่มีกลไกว่าผู้เสียหายจะทราบว่าตนมีสิทธิหรือไม่ การใช้คำว่า “...ถ้าผู้เสียหายมีสิทธิที่จะเรียกเอา ค่าสินไหมทดแทน...” เช่นนี้ จึงมีปัญหว่าผู้เสียหายจะทราบถึงสิทธิของตนได้อย่างไร

นายพรเพชรฯ - คำว่า “...ถ้าผู้เสียหายมีสิทธิที่จะเรียกเอาค่าสินไหมทดแทน...” เป็นเงื่อนไขอย่างหนึ่งของคำร้อง กล่าวคือ ผู้ร้องต้องมีสิทธิที่จะเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนได้ กรณี จึงยังไม่ได้เป็นการชัดเจนว่าผู้เสียหายต้องมีสิทธิ เพียงแต่ต้องอ้างเข้ามาในคดีว่าตนมีสิทธิจึงจะยื่น คำร้องเข้ามาในคดีได้ ถ้าไม่อ้างเหตุดังกล่าวแล้ว ศาลชอบที่จะยกคำร้องได้

ผู้แทนสำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม (นางสาวรัตนาวดีฯ) - การที่ให้ ผู้เสียหายสามารถเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนได้ในคดีอาญามีวัตถุประสงค์ที่จะให้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย เข้ามาในคดีเพื่อให้คดียุติโดยเร็ว เพราะฉะนั้นกลไกนี้ ผู้เสียหายต้องเข้ามาในคดีอยู่แล้ว ผู้เสียหายจึง รู้ได้ว่าตนมีสิทธิเช่นใด โดยเฉพาะคำว่า “ผู้เสียหาย” ซึ่งที่ประชุมได้พิจารณาแล้วว่าหมายความ

๗

เฉพาะผู้เสียหายตามมาตรา ๔ มาตรา ๕ และมาตรา ๖ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เท่านั้นผู้เสียหายเหล่านี้ย่อมทราบถึงสิทธิของตัวเองดี เนื่องจากได้รับความเสียหายโดยตรง

ประธานฯ - หากพนักงานอัยการฟ้องเรียกทรัพย์สินคืนหรือเรียกให้ใช้ราคา และจำเลยรับสารภาพซึ่งศาลจะมีคำสั่งโดยทันที กรณีนี้ผู้เสียหายจะทราบและสามารถยื่นคำร้องเข้ามาตามมาตรา ๔๔/๑ ได้อย่างไร

เลขานุการฯ (นายดิศทัตฯ) - ถ้าข้อเท็จจริงเป็นไปตามที่ผู้แทนสำนักงาน ปลัดกระทรวงยุติธรรมชี้แจง ผู้เสียหายก็น่าจะทราบ เพราะผู้เสียหายนี้เป็นผู้เสียหายตามมาตรา ๔ มาตรา ๕ และมาตรา ๖ ซึ่งต้องอยู่ในคดีนั้นแล้ว ผู้เสียหายอื่นก็ต้องไปฟ้องเป็นคดีแพ่งแยกต่างหาก หรือหากศาลจะรวมคดีก็เป็นอีกกรณีหนึ่ง

ประธานฯ - หากเป็นคดีไม่ยุ่งยาก กรณีพนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้องคดี หากจำเลยให้การรับสารภาพ ผู้เสียหายที่จะได้รับคำสั่งไหมทดแทนจะทราบถึงสิทธิของตนหรือไม่

นายกิตติศักดิ์ฯ - เห็นว่าไม่น่าจะมีปัญหาเพราะเมื่อเป็นผู้เสียหายตามมาตรา ๔ มาตรา ๕ และมาตรา ๖ โดยสภาพแล้วผู้เสียหายจะได้รับผลกระทบต่อสิทธิโดยตรง ซึ่งจะต้องทราบ อยู่แล้ว แม้มีการฟ้องและจำเลยรับสารภาพก็จะทราบตั้งแต่ชั้นสอบสวนเพราะพนักงานสอบสวน ต้องสอบปากคำผู้เสียหาย ซึ่งผู้เสียหายก็ต้องชวนทนายพอสสมควร เพราะรัฐคงไม่สามารถรักษาสีทธิ ของผู้เสียหายจนต้องแจ้งทุกชั้นตอนอันจะเป็นภาระแก่รัฐจนเกินไป

นอกจากนั้น ในคดีอาญาที่จำเลยรับสารภาพ ศาลก็จะพิจารณาและตัดสินคดีเลย โดยหลักการศาลจึงต้องแยกพิจารณาคดีแพ่งออกไป มิฉะนั้นถ้าคดีแพ่งมีความยุ่งยาก คดีอาญาก็ไม่สามารถดำเนินการให้เสร็จเรียบร้อยได้ คดีอาญานเล็ก ๆ น้อย ๆ ที่สามารถรอกการลงโทษได้ก็ต้องมารอคดีแพ่ง ฉะนั้น ผู้เสียหายน่าจะรู้ได้แม้จำเลยรับสารภาพ และผู้เสียหายก็ต้องฟ้องเป็นคดีแพ่ง ใหม่ตามหลักเกณฑ์ทั่วไปอยู่แล้ว

ผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรม (นายศักดาฯ) - ในชั้นการพิจารณากร่างฯ มีผู้แทนจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ให้ความเห็นในประเด็นนี้ว่า ผู้เสียหายจะรู้ถึงสิทธิของตนได้ ในชั้นสอบสวนเพราะพนักงานสอบสวนจะแจ้งให้ทราบ

นายสุพลฯ - ในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้องคดีและจำเลยให้การรับ สารภาพ ผู้เสียหายไม่มีโอกาสที่จะมายื่นคำร้องขอเรียกคำสั่งไหมทดแทนได้ทันที เพราะผู้เสียหายไม่ ทราบว่าพนักงานอัยการดำเนินคดีอยู่ในชั้นตอนใดแล้ว

๘

ประธานฯ - กรณีดังกล่าวหากกฎหมายมีผลบังคับใช้ควรให้มีการประชาสัมพันธ์แจ้งให้ทราบว่าขณะนี้ผู้เสียหายมีสิทธิตามกฎหมายใหม่ที่แก้ไขแล้วเช่นไร หากผู้เสียหายได้รับความเสียหายก็สามารถยื่นคำร้องเรียกค่าสินไหมทดแทนได้ โดยไม่ต้องกำหนดให้รัฐต้องแจ้งว่าสิทธิของผู้เสียหายที่ยื่นคำร้องเข้ามาได้อย่างไรบ้าง

นายเกียรติขจรฯ - การเรียกทรัพย์สินคืนหรือเรียกให้ใช้ราคาต่างก็เป็นค่าสินไหมทดแทน เมื่อพนักงานอัยการเรียกให้ตามมาตรา ๔๓ แล้ว ผู้เสียหายจะมาเรียกเป็นค่าสินไหมทดแทนตามมาตรา ๔๔/๑ อีกไม่ได้ ซึ่งร่างฯ ของสำนักงานศาลยุติธรรมใช้ถ้อยคำว่า “ไม่ตกอยู่ในบังคับมาตรา ๔๓” ซึ่งไม่ถูกต้อง เห็นว่าควรใช้คำว่า “ภายใต้บังคับมาตรา ๔๓” นอกจากนี้ ตามร่างฯ มาตรา ๔๔/๑ วรรค ๒ ที่บัญญัติให้คำร้องตามวรรคหนึ่งจะกำหนดไว้เป็นประการอื่นที่มีใช้กรณีเกี่ยวกับค่าสินไหมทดแทนอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดของจำเลยในคดีอาญามีได้ และต้องอยู่ภายใต้กรอบคำฟ้องในคดีอาญาที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์มีความหมายว่าอย่างไร

ประธานฯ - ตามวรรค ๒ หมายความว่า ในการยื่นคำร้องขอให้ศาลบังคับจำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทน คำร้องของผู้เสียหายจะบรรยายเป็นอย่างอื่นทำให้ขัดกับคำฟ้องของพนักงานอัยการไม่ได้ ปัญหาดังกล่าวอาจเกิดขึ้นได้เนื่องจากในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนของผู้เสียหาย ผู้เสียหายอาจแสดงว่าตนได้รับความเสียหายอย่างไร และบรรยายเกี่ยวกับข้อเท็จจริงรวมถึงการอ้างพยานที่นำมาสืบภายหลังซึ่งอาจขัดหรือแย้งกับพยานของพนักงานอัยการที่จะนำสืบ

นายสุพลาฯ - ในทางปฏิบัติ เช่น พนักงานอัยการฟ้องว่าจำเลยฆ่าคนตาย โดยเจตนา ผู้เสียหายยื่นคำร้องว่าได้รับความเสียหายจากการกระทำโดยประมาทของจำเลย เช่นนี้ คำร้องของผู้เสียหายจะเป็นการขัดแย้งกับคำฟ้องของพนักงานอัยการ

นายพรเพชรฯ - ตามวรรคสองนี้มี ๒ ประเด็น คือ ประเด็นแรก คำร้องจะตั้งประเด็นอื่นไม่ได้ ต้องมีเฉพาะเรื่องค่าสินไหมทดแทน ประเด็นที่สอง คำร้องต้องอาศัยคำฟ้องคดีอาญาของพนักงานอัยการเป็นหลัก

เลขาธิการฯ (นายดิศตฯ) - หลักที่ว่าการพิพากษาคดีส่วนแบ่ง ศาลต้องถือข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏในคำพิพากษาคดีส่วนอาญาจะแก้ไขปัญหตามวรรค ๒ ได้หรือไม่ เพราะกระบวนการทางแพ่งโดยหลักควรยื่นหรือพิจารณาคำร้องในส่วนแพ่งหลังจากคดีอาญาตามมาตรา ๔๔/๑ แม้อนุญาตให้ผู้เสียหายสามารถยื่นคำร้องได้ในคดีอาญาเลย แต่ก็ต้องอยู่ภายใต้หลักดังกล่าว

๙

นายจิรนิติฯ - ควรแก้ไขถ้อยคำตามวรรค ๒ เป็น “คำร้องตามวรรคหนึ่ง จะมีคำขอประการอื่นที่มีใช้คำขอบังคับให้จำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดของจำเลยในคดีอาญามีได้ และต้องไม่ขัดหรือแย้งกับคำฟ้องในคดีอาญาที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์”

เลขานุการฯ (นายดิศทัตฯ) - โดยหลักแล้วการบรรยายฟ้องเป็นสิทธิของโจทก์ การห้ามผู้เสียหายที่เป็นโจทก์บรรยายฟ้องขัดหรือแย้งกับคำฟ้องของพนักงานอัยการคงไม่ได้ นอกจากนี้ ในทางปฏิบัติ พนักงานอัยการสามารถเปลี่ยนแปลงรูปแบบการต่อสู้คดีได้ตลอดเวลา ผู้เสียหายย่อมไม่อาจทราบแนวทางของพนักงานอัยการ แต่ถ้าหลักการกำหนดให้ผู้เสียหายสามารถยื่นคำร้องขอบังคับจำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนได้ในคดีอาญาเลย ในการพิจารณาของศาลก็ควรพิจารณาคำร้องส่วนแบ่งหลังจากวินิจฉัยความผิดอาญาเสร็จสิ้นไปแล้ว

นายจิรนิติฯ - หากผู้เสียหายจะเข้ามาเป็นโจทก์ร่วมในคดีอาญากับพนักงานอัยการก็ต้องถือตามคำฟ้องของพนักงานอัยการ ผู้เสียหายจึงถูกบังคับอยู่ในตัว มิเช่นนั้นก็ต้องไม่เข้ามาเป็นโจทก์ร่วมกับพนักงานอัยการ

นายเกียรติขจร ฯ - ในทางปฏิบัติการฟ้องคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา ถ้าพนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญาไปแล้ว ผู้เสียหายจึงมาฟ้องคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาคดีแพ่งนี้ศาลก็ต้องรอการพิจารณา คำร้องนี้ก็เช่นเดียวกัน คือ ศาลต้องรับคำร้องไว้แต่คงยังไม่พิจารณาเรื่องค่าเสียหาย เพราะถ้าไปพิจารณาก่อนแล้วข้อเท็จจริงปรากฏว่าจำเลยมิได้กระทำความผิดย่อมไม่มีความเสียหาย กรณีจึงไม่แตกต่างจากการฟ้องคดีแพ่งแยกต่างหากเป็นอีกคดี ซึ่งศาลก็จะรอการพิจารณา

ประธานฯ - ในการสืบพยานคนเดียวกันของคดีแพ่งและคดีอาญา อาจต้องมีการสืบถึงเรื่องค่าเสียหายว่าทรัพย์สินอะไรหายไป ราคาเท่าใด จึงไม่อาจแยกสืบภายหลังได้

นายกิติศักดิ์ฯ - โดยหลักการตามมาตรา ๔๖ บังคับไว้ว่าการพิจารณาคดีแพ่งต้องถือตามข้อเท็จจริงในคดีอาญา ฉะนั้น ทางปฏิบัติของศาลในการสืบพยานในคดีแพ่งก็จะรอการพิจารณา เพราะข้อเท็จจริงในคดีแพ่งและคดีอาญาอาจไม่ตรงกัน เมื่อคดีอาญาพิจารณาเสร็จแล้วก็ให้นำเอาข้อเท็จจริงในคดีอาญามารับฟังในคดีแพ่งแล้วจึงให้สืบในประเด็นเรื่องค่าเสียหายทางแพ่งต่อไป

นายจิรนิติฯ - ในชั้นพิจารณาครั้งแรก เคยเสนอว่าการฟ้องคดีตามร่างฯ ที่เสนอมานี้ควรแยกเป็นคดีลูกออกมา แต่ทางกรรมการฯ และฝ่ายเลขานุการฯ เห็นว่า เป็นคดีลูกก็ต้องสืบพยานซ้ำอีกครั้งเหมือนการฟ้องคดีในแบบเดิม หลักการจึงต้องการให้สืบพยานในคราวเดียว แต่ก็ต้องไม่เป็นภาระกระทบในคดีอาญา

นายเกียรติฯ - ตามวรรค ๒ เห็นว่าควรตัดออก เนื่องจากไม่จำเป็นต้องกำหนดไว้เพราะเป็นไปตามมาตรา ๔๖ อยู่แล้ว และทางปฏิบัติศาลก็จะรอการพิจารณา ปัจจุบันการฟ้องคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาก็ไม่มีการกำหนดว่าห้ามผู้เสียหายที่เป็นโจทก์ฟ้องคดีเองบรรยายค่าฟ้องกระทบกับค่าฟ้องในคดีอาญาที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์

ประธานฯ - การฟ้องคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาตามมาตรา ๔๐ โจทก์ฟ้องเป็นเอกเทศ แต่กรณีนี้ผู้เสียหายอาศัยค่าฟ้องของพนักงานอัยการ หากมาบรรยายเรียกร้อยค่าเสียหายกระทบกับค่าฟ้องของพนักงานอัยการก็จะเกิดปัญหาได้ เพราะการบรรยายฟ้องค่าเสียหายอาจกล่าวไปถึงการกระทำทั้งหลายของจำเลย เช่น พนักงานอัยการฟ้องคดีอาญาว่าจำเลยกระทำโดยประมาท แต่ผู้เสียหายบรรยายในคำร้องว่าจำเลยกระทำโดยเจตนา จึงได้เขียนวงกรอบของคำร้องไว้

นายพรเพชรฯ - ตามวรรค ๓ การถามค่าให้การคดีแพ่งไม่เหมือนในคดีอาญา โดยคดีอาญาจำเลยให้การปฏิเสธลอยได้ แต่คำร้องขอบังคับจำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนในคดีแพ่ง คงมีรายละเอียดของค่าสินไหมทดแทนต่าง ๆ และหากไม่มีการกำหนดเวลาให้จำเลยทำค่าให้การ หรือแจ้งให้จำเลยทราบโดยไม่มีการสำเนาคำร้องส่งให้จำเลย จะเป็นการรวบรัดการพิจารณาและกระทบสิทธิของจำเลยเกินไปหรือไม่

ผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรม (นายศักดิ์ฯ) - ในชั้นพิจารณาครั้งแรก เห็นว่าค่าเสียหายในคดีแพ่งเป็นประเด็นในคดีอยู่แล้วถึงแม้ว่าจำเลยไม่ทำค่าให้การ ดังนั้น เพื่อไม่ให้คดีมีความยุ่งยาก จึงใช้วิธีการสอบถามในเชิงไต่สวนซึ่งน่าจะมีประสิทธิภาพกว่า และที่ประชุมก็เห็นว่าวิธีการนี้น่าจะสนองทางกระบวนการพิจารณาและให้ประโยชน์ในแง่ที่ว่าไม่ต้องไปเสียเวลาในการดำเนินคดีส่วนแพ่งอีก

นายพรเพชรฯ - ตามหลักคำพิพากษาศาลฎีกา หากจำเลยไม่ให้การถึงเรื่องค่าเสียหายก็เป็นประเด็นในคดีอยู่เสมอ แต่ถ้าจำเลยให้การรับก็จะไม่มีประเด็นในการสืบถึงค่าเสียหาย เช่นนี้ จะเป็นการทำลายหลักการในวิธีพิจารณาคดีแพ่งหรือไม่ หากต้องการให้กระบวนการพิจารณาเป็นแบบไต่สวนก็ควรกำหนดให้ชัดเจนว่า แม้จำเลยให้การรับเรื่องค่าเสียหายก็ยังเป็นประเด็นในคดีและศาลต้องทำการไต่สวนเสมอ โดยไม่ต้องมีการสอบถามค่าให้การจำเลยอีก

นายกิตติศักดิ์ฯ - ในคดีแพ่ง ถ้าไม่ให้การถือว่ารับและไม่มีประเด็นที่จะสืบแต่ค่าสินไหมทดแทนในส่วนแพ่งมีแนวคำพิพากษาศาลฎีกาในปี พ.ศ. ๒๕๕๖ วางหลักไว้ว่าศาลสามารถกำหนดค่าเสียหายให้ได้แล้วแต่พฤติการณ์ในคดี โดยอิงตามมาตรา ๕๓๘ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แต่หากจำเลยให้การรับเรื่องค่าเสียหายมาหมดจะไม่เป็นประเด็นในคดีและศาลจะไปกำหนดค่าเสียหายไม่ได้ ตามที่ท่านพรเพชรฯ ว่าหากให้ศาลถามและบันทึกคำให้การไว้โดยอ้างว่าศาลใช้ระบบไต่สวน หลักการนี้จะยกเว้นหลักตามวิธีพิจารณาความแพ่งทั้งหมด ถ้ามีการจดคำให้การไปแล้ว ต่อมาศาลให้แยกฟ้อง เช่นนี้ สิทธิของจำเลยจะมีอยู่ตามร่างฯ มาตรานี้หรือไม่ หรือจะกลับไปใช้หลักในวิธีพิจารณาความแพ่งอีก

เลขานุการฯ (นายดิศทัตฯ) - ตามมาตรา ๕๓ ถ้าพนักงานอัยการเป็นโจทก์ดำเนินคดีเองทั้งคดีแพ่งและคดีอาญาจะใช้วิธีพิจารณาความอาญา แต่ตามมาตรา ๕๐ ผู้เสียหายเป็นโจทก์ดำเนินคดีเอง ศาลใช้วิธีพิจารณาแพ่งแม้จะอยู่ในศาลอาญา ถ้าเช่นนั้นมาตรา ๕๔/๑ ซึ่งผู้เสียหายเป็นผู้ยื่นคำร้องเอง ศาลก็ต้องใช้วิธีพิจารณาความแพ่ง

นายจรรย์นิตฯ - หากเฉพาะคำให้การใช้วิธีพิจารณาความอาญา แต่นอกเหนือจากคำให้การใช้วิธีพิจารณาความแพ่งก็จะมีปัญหาและทำให้จำเลยเสียเปรียบ เพราะไม่ได้มีการตั้งเป็นประเด็นในคดี การเปลี่ยนเป็นระบบไต่สวนจะใช้คำว่า “จำเลยให้การ” ไม่ได้ แต่ต้องใช้คำว่า “จำเลยจะคัดค้านหรือไม่” และศาลต้องไต่สวน หลังจากนั้นก็ใช้วิธีพิจารณาคดีแบบมโนสำเนาโดยไม่ต้องถามคำให้การจำเลย

นายกิตติศักดิ์ฯ - เรื่องนี้เป็นหลักการคงต้องถามสำนักงานศาลยุติธรรม เพราะมาตรา ๕๐ ก็เป็นหลักการให้ต้องนำวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้ แต่ตามมาตรา ๕๔/๑ ในวรรคนี้มากำหนดว่าให้ถามคำให้การก็คือไม่นำวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้ เพราะยกเว้นเรื่องระยะเวลาในการทำคำให้การหรือเรื่องประเด็นในคดีก็จะหมดไป

ผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรม (นายศักดาฯ) - ประเด็นนี้ ขอรับไปพิจารณาอีกครั้งหนึ่งให้ชัดเจน เพราะเป็นหลักการที่สำคัญ

นายรองพลฯ - ตามร่างฯ นี้มีความชัดเจนอยู่แล้วว่าให้ศาลถามคำให้การ ซึ่งเป็นวิธีพิจารณาความอาญาตามมาตรา ๕๔/๑ โดยเฉพาะ ซึ่งศาลก็จะถามคำให้การจำเลย และจำเลยก็มีสิทธิที่จะให้การและบันทึกไว้ ไม่เกี่ยวกับวิธีพิจารณาความแพ่งหรือวิธีพิจารณาความอาญา

๑๒

นายพรเพชรฯ - หากเป็นเช่นนั้นก็สามารถทำได้ แต่เมื่อศาลถามคำให้การจำเลย หากจำเลยรับเรื่องค่าเสียหายก็จะผูกพันจำเลย ทำให้ประเภทค่าเสียหายต่าง ๆ ศาลก็จะไม่ให้นำสืบ ค่าเสียหายบางอย่างมีความซับซ้อนมาก เช่น ค่าเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย ลิขสิทธิ์ สิทธิบัตร ต้องนำสืบกันมาก

นายรองพลฯ - เจตนารมณ์ของผู้ร่างเป็นการยกเว้นวิธีพิจารณาความแพ่งทั้งหมด เพราะจากรายงานการประชุมชั้นพิจารณายกกว้างต้องการให้มาตราดังกล่าวเป็นกระบวนการพิจารณาแบบเบ็ดเสร็จ หรือ summary procedure จึงไม่เอากระบวนการตามวิธีพิจารณาความแพ่งที่มีความยืดเยื้อมาใช้

นายกิตติศักดิ์ฯ - ตามรายงานการประชุมชั้นพิจารณายกกว้าง แม้จะมีแนวความคิดว่าต้องการให้กระบวนการเป็นการไต่สวนและศาลจะกำหนดค่าเสียหายได้โดยเร็ว แต่หากมองในแง่ที่ว่าถ้าจำเลยให้การรับในเรื่องค่าเสียหายส่วนแพ่ง ข้อเท็จจริงนี้ก็จะมีผูกมัดจำเลย และจะนำสืบเป็นอย่างอื่นไม่ได้ ปัญหาว่าประเด็นนี้เป็นความต้องการที่สำนักงานศาลยุติธรรมต้องการหรือไม่ เพราะมิใช่การไต่สวนแต่เป็นคำรับ การพิจารณาเพียงเพื่อต้องการให้คดีมีความรวดเร็ว เพราะไม่ต้องไปแยกฟ้องเป็นอีกคดีและมีการยกเว้นค่าธรรมเนียมก็เห็นด้วย แต่กระบวนการควรจะต้องมีความเป็นธรรมเช่นกัน

เลขานุการฯ (นายดิศทัตฯ) - ในคดีอาญา จำเลยมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือจากรัฐในการจัดหาทนาย เมื่อเป็นคดีแพ่งเกี่ยวกับคดีอาญาและเป็นประเด็นต่อเนื่อง กรณีนี้รัฐจะให้การช่วยเหลือด้วยหรือไม่ เนื่องจากในวรรคสี่การให้ความช่วยเหลือในการจัดหาทนายบัญญัติให้สิทธิเฉพาะผู้ยื่นคำร้องซึ่งเป็นโจทก์

ผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรมฯ (นายศักดิ์ฯ) - ในที่ประชุมชั้นพิจารณายกกว้าง เห็นควรให้จำเลยมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือจากรัฐในการจัดหาทนายเช่นกันแม้เป็นจำเลยในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา เพื่อให้มีความเท่าเทียมกันระหว่างผู้เสียหายและจำเลย

มติ ที่ประชุมมอบหมายให้ผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรมรับไปดำเนินการสอบถามหลักการตามร่างฯ อีกครั้งหนึ่ง เพื่อแจ้งต่อที่ประชุมในครั้งหน้า และให้ฝ่ายเลขานุการฯ รับไปปรับปรุงร่างฯ ตามมติของที่ประชุม

ปิดประชุมเวลา ๑๑.๓๐ นาฬิกา

นายปกรณ์ ยี่งวรการ

ผู้จัดรายงานการประชุม

นางสาวอรารลักษณ์ ลาพินี

ผู้ตรวจรายงานการประชุม

รายงานการประชุม
คณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา
ครั้งที่ ๑๒๙๙-๖/๒๕๕๖
วันพุธ ที่ ๒ เมษายน ๒๕๕๖
ณ ห้องประชุมเสริม วินิจฉัยกุล สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

ผู้ที่มาประชุม

๑. นายคณิง ภาไชย	ประธานกรรมการ
๒. นายเกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์	กรรมการฯ
๓. นายจิรนิติ หะวานนท์	กรรมการฯ
๔. นายพรเพชร วิชิตชลชัย	กรรมการฯ
๕. นายรองพล เจริญพันธุ์	กรรมการฯ
๖. นายเรวัต ฉ่ำเฉลิม	กรรมการฯ
๗. นายสุพล ยุติธาดา	กรรมการฯ
๘. พล.ต.อ. แสง อีระสวัสดิ์	กรรมการฯ
๙. นายดิศทัต โหตระกิตย์	กรรมการฯ และเลขานุการฯ
๑๐. นางสาวธำรงลักษณ์ ลาพินี	กรรมการฯ และผู้ช่วยเลขานุการฯ

ผู้ที่ไม่มาประชุม

๑. นายกิตติพงษ์ กิตยารักษ์	ติตราชการ
๒. นายกิตติศักดิ์ กิตติคุณไพโรจน์	ติตราชการ
๓. นางจรรยา เจียมวิจิตร	ติตราชการ
๔. นายณรงค์ ใจหาญ	ติตราชการ
๕. นายสิทธิโชค ศรีเจริญ	ลาประชุม
๖. นายธนาวัฒน์ สังข์ทอง	ติตราชการ

ผู้เข้าร่วมประชุม

๑. นายชาญณรงค์ ปราณจิตรต์	ผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรม
๒. นางสาวรัตนาวดี สมบูรณ์	ผู้แทนสำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม
๓. นางสาววิณา คชาธาร	ผู้แทนสำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม
๔. นายปริญญา จิตรการนทีกิจ	ผู้แทนสำนักงานอัยการสูงสุด
๕. พล.ต.อ. เพชร สระทองอุ่น	ผู้แทนสำนักงานตำรวจแห่งชาติ
๖. นายทิวา วัชรภาพ	ผู้แทนกระทรวงมหาดไทย
๗. นายธนายุต คิวายพรหมณ์	นิติกรสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
๘. นายปกรณ์ ยิ่งวรการ	นิติกรสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

เปิดประชุมเวลา ๑๐.๐๐ นาฬิกา

ประธานฯ กล่าวเปิดประชุม และขอให้ที่ประชุมพิจารณาเรื่องตามระเบียบวาระการประชุม ซึ่งมีดังต่อไปนี้

ระเบียบวาระที่ ๑	เรื่องที่ประธานฯ แจ้งให้ที่ประชุมทราบ
ไม่มี
ระเบียบวาระที่ ๒	เรื่องรับรองรายงานการประชุมครั้งที่ ๑๒๙๘-๕/๒๕๕๖
วันพุธ ที่ ๑๙ มีนาคม ๒๕๕๖
มติ ที่ประชุมรับรองโดยไม่มีการแก้ไข
ระเบียบวาระที่ ๓	เรื่องเสนอเพื่อทราบ
ไม่มี
ระเบียบวาระที่ ๔	เรื่องเสนอเพื่อพิจารณา

เลขานุการฯ (นายดิศทัตฯ) – ในการประชุมคราวที่แล้วมีประเด็นที่ฝ่ายเลขานุการฯ รับไปดำเนินการปรับปรุงร่างฯ ตามมติที่ประชุม ดังต่อไปนี้

๑) มาตรา ๕๔/๑ วรรคหนึ่ง ได้ปรับปรุงถ้อยคำเป็น “ในคดีอาญาที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์” ทั้งนี้เพื่อให้รวมคดีตามมาตรา ๕๓ ด้วย

๒) มาตรา ๕๔/๑ วรรคสอง ได้มีการอภิปรายกันว่าคำร้องของผู้เสียหายจะต้องไม่ขัดหรือแย้งกับคำฟ้องของพนักงานอัยการ และการพิจารณาคดีแพ่งควรจะทำหลังจากได้มีการพิจารณาคดีอาญาเสร็จแล้ว เพื่อมิให้กระทบต่อการพิจารณาคดีอาญา แต่อย่างไรก็ตามที่ประชุมยังไม่ได้มีมติชัดเจนว่าควรจะมีบทบัญญัติในเรื่องนี้อย่างไร ฝ่ายเลขานุการฯ จึงได้เสนอร่างฯ เดิมที่ได้เสนอคราวที่แล้ว โดยได้ปรับปรุงถ้อยคำให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

๓) มาตรา ๕๔/๑ วรรคสาม ได้เพิ่มขึ้นตามความเห็นของอาจารย์เกียรติขจรฯ ซึ่งเห็นว่าในกรณีที่พนักงานอัยการได้ดำเนินการตามมาตรา ๕๓ ไปแล้ว ผู้เสียหายจะมาใช้สิทธิตามมาตรา ๕๔/๑ อีกไม่ได้

๔) มาตรา ๕๔/๑ วรรคหก เป็นเรื่องที่ต้องเนื่องจากการประชุมคราวที่แล้วว่า เมื่อหลักการที่สำนักงานศาลยุติธรรมเสนอมากำหนดว่าถ้าผู้ยื่นคำร้องเป็นคนยากจนไม่สามารถจัดหาทนายความตัวเองให้ศาลมีอำนาจตั้งทนายความให้ผู้นั้น ทางฝ่ายเลขานุการฯ ได้นำเรียนเสนอความเห็นว่าเป็นกรณีของจำเลยนั้น หากศาลตั้งทนายความให้แก่จำเลยในคดีอาญาก็ควรให้ทนายความที่ได้รับแต่งตั้งทำหน้าที่เป็นทนายความให้แก่จำเลยในคดีแพ่งด้วยเพื่อให้สิทธิของโจทก์และจำเลยเท่าเทียมกัน ที่ประชุมเห็นชอบด้วย จึงได้เพิ่มความ เป็นวรรคหก

นอกจากประเด็นดังกล่าวข้างต้น ในการประชุมคราวที่แล้วที่ประชุมได้มอบหมายให้ผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรม (นายศักดิ์ดา) รับผิดชอบดำเนินการทบทวนหลักการของร่างฯ เกี่ยวกับเรื่องคำให้การของจำเลยในคดีส่วนแพ่งว่าจะใช้ระบบใดส่วนหรือจะใช้ระบบตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

ผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรม (นายชาญณรงค์) – หลักการของร่างฯ ที่เสนอมานี้ไม่ได้ขัดแย้งกับหลักการเดิมของการพิจารณาคดีแพ่งเกี่ยวกับคดีอาญาที่ต้องเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ส่วนที่มีการยกเว้นก็เฉพาะในเรื่องของกำหนดระยะเวลาในการยื่นคำให้การเท่านั้น จะไม่ใช่กำหนดระยะเวลาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา ๑๗๗ ที่กำหนดให้จำเลยทำคำให้การเป็นหนังสือยื่นต่อศาลภายในสิบห้าวันนับแต่เมื่อได้ส่งหมายเรียกและคำฟ้องให้จำเลย หากแต่กำหนดให้ศาลถามคำให้การของจำเลย เป็นการขมแบบคำให้การคดีอาญา ซึ่งจะไม่มีกำหนดระยะเวลาในการยื่นคำให้การ แต่เมื่อจำเลยให้การหรือไม่ให้การอย่างไรและผลจะเป็นอย่างไรย่อมเป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งเหมือนระบบปกติธรรมดา แต่เนื่องจากประเด็นในส่วนนี้มีเพียงประเด็นเดียวคือคำเสียหายมีจำนวนเท่าใด ซึ่งโดยหลักศาลจะต้องได้ส่วนถึงคำเสียหายที่แท้จริง

เลขานุการฯ (นายดิษฐ์) – ขอให้ที่ประชุมพิจารณาร่างฯ มาตรา ๓ ที่ฝ่ายเลขานุการฯ ปรับปรุงมาเสนอในวันนี้

“มาตรา ๓ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นมาตรา ๔๔/๑ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

มาตรา ๔๔/๑ ในคดีอาญาที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ ถ้าผู้เสียหายมีสิทธิที่จะเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนเพราะเหตุได้รับอันตรายแก่ชีวิต ร่างกาย จิตใจ หรือได้รับความเสื่อมเสียต่อเสรีภาพในร่างกาย หรือได้รับความเสียหายในทางทรัพย์สินอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดของจำเลย ผู้เสียหายจะยื่นคำร้องต่อศาลขอให้บังคับจำเลยชดเชยค่าสินไหมทดแทนแก่ตนก็ได้ไม่ว่าเวลาใดก่อนกำหนดนัดวันสืบพยาน หรือก่อนศาลวินิจฉัยชี้ขาดคดีในกรณีที่ไม่มีกรสืบพยาน ในกรณีเช่นนี้ให้ถือว่าคำร้องดังกล่าวเป็นคำฟ้องตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งและผู้เสียหายอยู่ในฐานะโจทก์ในคดีส่วนแพ่งนั้น

คำร้องตามวรรคหนึ่งจะมีคำขอประการอื่นที่มีใช้คำขอบังคับให้จำเลยชดเชยค่าสินไหมทดแทนอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดของจำเลยในคดีอาญามีได้ และต้องไม่ขัดหรือแย้งกับคำฟ้องในคดีอาญาที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์

๔

ในกรณีที่พนักงานอัยการได้ดำเนินการตามความในมาตรา ๔๓ แล้ว ผู้เสียหายจะยื่นคำร้องตามวรรคหนึ่งเพื่อเรียกค่าสินไหมทดแทนสำหรับการเรียกทรัพย์คืนหรือราคาอีกไม่ได้

เมื่อได้รับคำร้องตามวรรคหนึ่ง ให้ศาลแจ้งให้จำเลยทราบและถามค่าให้การของจำเลย หากจำเลยให้การประการใดให้ศาลบันทึกไว้ และให้ถือว่าจำเลยได้ยื่นคำให้การตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งโดยไม่ถือว่าจำเลยขาดนัดยื่นคำให้การ และเมื่อพนักงานอัยการโจทก์สืบพยานเสร็จให้ศาลมีอำนาจอนุญาตให้ผู้เสียหายนำพยานเข้าสืบถึงค่าสินไหมทดแทนได้เท่าที่จำเป็น หรือศาลจะพิจารณาพิพากษาคดีอาญาไปก่อนแล้วพิจารณาพิพากษาคดีส่วนแพ่งในภายหลังก็ได้

ถ้าความปรากฏต่อศาลว่าผู้ยื่นคำร้องตามวรรคหนึ่งเป็นคนยากจนไม่สามารถจัดหาทุนความได้เอง ให้ศาลมีอำนาจตั้งทนายความให้แก่ผู้นั้น โดยทนายความที่ได้รับแต่งตั้งมีสิทธิได้รับเงินรางวัลและค่าใช้จ่ายตามระเบียบที่คณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรมกำหนดโดยได้รับความเห็นชอบจากกระทรวงการคลัง

ในกรณีที่ศาลตั้งทนายความให้แก่จำเลยในคดีอาญาให้ทนายความที่ได้รับแต่งตั้งทำหน้าที่เป็นทนายความให้แก่จำเลยในการพิจารณาคดีแพ่งตามวรรคหนึ่งด้วย”

ผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรม (นายชาญณรงค์) – ความในร่างฯ มาตรา ๔๔/๑ วรรคสี่นั้น หมายความว่า พยานหลักฐานในคดีส่วนแพ่งจะต้องนำสืบหลังจากที่พนักงานอัยการโจทก์สืบพยานในคดีส่วนอาญาเสร็จแล้ว เพราะถ้านำสืบพร้อมกันจะก่อให้เกิดความสับสน แต่ถ้าในการสืบพยานในคดีส่วนอาญานั้นมีประเด็นเรื่องความเสียหายเกี่ยวพันอยู่ด้วย ก็นำสืบในคดีส่วนอาญาได้ ตามร่างฯ มาตรา ๔๔/๑ วรรคสี่ จึงกำหนดว่าให้ผู้เสียหายนำพยานเข้าสืบถึงค่าสินไหมทดแทนได้เท่าที่จำเป็น กล่าวคือ ถ้าในคดีส่วนอาญามีการสืบพยานในประเด็นใดไปแล้ว ในคดีส่วนแพ่งก็ไม่จำเป็นต้องสืบพยานในประเด็นนั้นอีก มีผลทำให้การสืบพยานในคดีส่วนแพ่งสั้นลง

ประธานฯ – ในประเด็นเรื่องค่าเสียหายมีจำนวนเท่าใดนั้น อาจจะไม่เกี่ยวกับคดีอาญา แต่ในประเด็นเรื่องรักษาตัวอยู่ที่วันนั้น อาจจะไม่เกี่ยวพันกับคดีอาญาในข้อที่ว่าเป็นการรับอันตรายสาหัสหรือไม่

พล.ต.อ. แสงฯ – ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจนคือ กรณีที่ผู้เสียหายถูกทำร้ายถึงแก่ชีวิต เมื่อผู้มีอำนาจจัดการแทนซึ่งเป็นผู้เสียหายตามมาตรา ๕ ยื่นคำร้องขอให้จำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามร่างฯ มาตรา ๓ นี้ ก็จะต้องมาศาลสองครั้ง ครั้งแรกนำสืบในคดีอาญาเป็นเรื่องนำสืบว่าผู้เสียหายถูกทำร้ายถึงแก่ชีวิต แต่จะนำสืบว่าเมื่อตายไปแล้วได้เสียค่าทำศพไปเป็นจำนวนเท่าใดไม่ได้ เพราะจะทำให้คดีอาญาล่าช้า จะต้องนำสืบในคดีส่วนแพ่ง

นายเรวัตฯ - ตามร่างฯ มาตรฐานนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดความสะดวและเป็นประโยชน์แก่ประชาชน ฉะนั้นในตอนที่น่าสืบคดีส่วนอาญาก็น่าจะให้นำสืบค่าเสียหายในคดีส่วนแพ่งได้ การที่ผู้เสียหายต้องมาศาลสองครั้งนั้น ถ้าผู้เสียหายตายเสียก่อนอาจจะเกิดปัญหาได้ อีกทั้งการที่พยานมาศาลสองครั้ง ถ้าแต่ละครั้งมีระยะเวลาห่างกันนาน ๆ ย่อมไม่เกิดผลดีแน่นอน และกระบวนการพิจารณาที่จะปรับปรุงก็ควรให้มีความรวดเร็ว

ประธานฯ - แม้จะไม่ได้กำหนดว่าคดีส่วนแพ่งให้นำสืบภายหลังคดีอาญา แต่ถ้าศาลเห็นว่าการพิจารณาคดีส่วนแพ่งจะทำให้การพิจารณาคดีอาญาเนิ่นช้าหรือติดขัด ศาลก็มีอำนาจสั่งให้แยกคดีส่วนแพ่งออกจากคดีอาญาได้ ตามมาตรา ๕๑ ซึ่งน่าจะดีกว่าการไปกำหนดว่าคดีส่วนแพ่งให้นำสืบภายหลังคดีอาญา เพราะบางเรื่องอาจจะเกี่ยวพันกันจนแยกไม่ออก

นายเรวัตฯ - ถ้าผู้เสียหายจะขอให้พนักงานอัยการช่วยสืบพยานในเรื่องค่าเสียหายให้แก่ผู้เสียหายด้วยเพราะผู้เสียหายเป็นคนยากจนไม่สามารถจัดหาทนายได้เองจะทำได้หรือไม่

ผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรม (นายชาญณรงค์ฯ) - ถ้ากำหนดให้พนักงานอัยการสืบพยานในเรื่องค่าเสียหายให้แก่ผู้เสียหายด้วย พนักงานอัยการจะต้องมีข้อมูลและข้อมูลนั้นก็จะต้องผ่านการสอบสวนมาก่อน ซึ่งจะเป็นการสร้างกระบวนการให้มีการสอบสวนในทางแพ่ง แต่อย่างไรก็ตามร่างฯ มาตรฐานนี้ได้กำหนดให้ศาลมีอำนาจตั้งทนายความให้แก่ผู้เสียหายได้อยู่แล้ว

นายเรวัตฯ - ถ้าผู้เสียหายไม่ต้องการทนายความที่ศาลจะตั้งให้ แต่ต้องการให้พนักงานอัยการช่วยสืบพยานให้จะได้หรือไม่

ประธานฯ - ถ้าจะกำหนดให้พนักงานอัยการช่วยสืบพยานในส่วนแพ่งให้แก่ผู้เสียหายด้วยจะเป็นการขยายกรอบของร่างฯ นี้ออกไปมาก อีกทั้งจะเป็นการทำให้เกิดภาระแก่พนักงานอัยการมากเกินไป และเป็นเรื่องที่ไม่ได้อยู่ในสำนวนการสอบสวน นอกจากนี้โดยหลักการดำเนินคดีส่วนแพ่งนั้นเป็นเรื่องของผู้เสียหายโดยเฉพาะ

นายเรวัตฯ - การเขียนในลักษณะดังกล่าวอาจจะทำให้มีการเข้าใจว่าพนักงานอัยการจะไปยุ่งเกี่ยวกับเรื่องส่วนแพ่งไม่ได้ ถ้าพนักงานอัยการถามเกี่ยวกับเรื่องส่วนแพ่ง ทนายจำเลยอาจจะคัดค้านได้

ประธานฯ - ถ้าเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาพนักงานอัยการก็ถามได้ แต่ถ้าเป็นเรื่องส่วนแบ่งโดยเฉพะ พนักงานอัยการจะถามไม่ได้ เป็นการเกินอำนาจหน้าที่

กรณีและผู้เสียหายได้เข้าร่วมเป็นโจทก์กับพนักงานอัยการตามมาตรา ๓๐ ผู้เสียหายซึ่งเป็นโจทก์ร่วมในคดีอาญาที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์จะมาใช้สิทธิตามร่างฯ มาตรานี้ได้หรือไม่

ผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรม (นายชาญณรงค์ฯ) - หลักการตามร่างฯ มาตรานี้ไม่ได้ตัดสิทธิของผู้เสียหายที่มีอยู่เดิม กล่าวคือ แม้ผู้เสียหายจะเข้าร่วมเป็นโจทก์กับพนักงานอัยการในคดีอาญาตามมาตรา ๓๐ ก็ไม่ตัดสิทธิผู้เสียหายซึ่งเป็นโจทก์ร่วมนั้นในการที่จะมาใช้สิทธิตามร่างฯ มาตรานี้อีก จึงยังคงมีสิทธิยื่นคำร้องขอให้จำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามร่างฯ มาตรานี้ได้อยู่

เลขานุการฯ (นายดิษฐ์ฯ) - ความในร่างฯ มาตรา ๔๔/๑ วรรคสอง ในการประชุมคราวที่แล้วได้อภิปรายเป็นสองแนวทาง แนวทางหนึ่งเห็นว่า คำร้องของผู้เสียหายจะต้องไม่ขัดหรือแย้งกับคำฟ้องของพนักงานอัยการ อีกแนวทางหนึ่งเห็นว่า กระบวนการพิจารณาคดีส่วนแบ่งนั้นเป็นเรื่องที่ต้องทำหลังจากที่พิจารณาคดีอาญาเสร็จแล้วจึงไม่ต้องบัญญัติความในวรรคสองไว้ จึงขอให้ที่ประชุมพิจารณาว่าจะให้เป็นไปในแนวทางใด

มติ เพื่อมิให้คำร้องของผู้เสียหายกระทบต่อการดำเนินคดีอาญา จึงควรกำหนดกรอบของคำร้องไว้ ที่ประชุมจึงมีมติให้คงร่างฯ มาตรา ๔๔/๑ วรรคสองไว้ตามที่ฝ่ายเลขานุการฯ เสนอ

นายจิรนิติฯ - ความในวรรคสี่ เกี่ยวกับการถามคำให้การของจำเลยนั้น ถ้าจำเลยให้การปฏิเสธลอยๆ จะเป็นการให้การที่ไม่ชัดเจน ถือว่าไม่ได้ให้การปฏิเสธ

นายพรเพชรฯ - ในเรื่องคำเสียหายนั้น มีแนวคำพิพากษาศาลฎีกาวินิจฉัยไว้ว่า แม้จำเลยจะไม่ได้ให้การปฏิเสธ เรื่องคำเสียหายก็เป็นประเด็นเสมอ เว้นแต่จำเลยจะยอมรับโดยชัดแจ้ง แต่มีบางประเด็นที่อาจซับซ้อนขึ้นมาซึ่งจำเลยอาจต่อสู้ได้ เช่น ประเด็นที่ว่าความเสียหายได้เกิดขึ้นเพราะความผิดอย่างหนึ่งอย่างใดของผู้เสียหายประกอบด้วย ซึ่งจะมีปัญหาว่าถ้าจำเลยไม่ได้ยกขึ้นต่อสู้ศาลจะยกขึ้นวินิจฉัยเองได้หรือไม่ ตรงนี้ยังไม่มีคำพิพากษาศาลฎีกา

นายจิรนิติฯ - ความในวรรคสี่มองดูเหมือนกับว่าเมื่อศาลถามคำให้การของจำเลยแล้ว จำเลยจะต้องให้การในขณะนั้น จึงควรกำหนดให้ชัดเจนลงไปว่าถ้าจำเลยจะขอยื่นคำให้การเป็นหนังสือก็ให้ยื่นภายในสิบห้าวัน จะทำให้เห็นชัดเจนขึ้นว่าจำเลยยังมีช่องทางที่จะกลับไปตั้งหลักได้

๗

ผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรม (นายชาญณรงค์) – การให้การของจำเลยนั้นจะต้องมี
 หน่วยงานคอยให้ความช่วยเหลือด้วย เพราะฉะนั้นการที่ไม่เคร่งครัดกับเรื่องระยะเวลายื่นคำให้การย่อมเป็น
 ประโยชน์ต่อจำเลยในคดีอาญา กล่าวคือจำเลยหาหนทางความได้เมื่อใดจำเลยค่อยมาให้การก็ทำได้

เลขาฯ (นายดิศทัต) – หน่วยงานจะเข้ามาในคดีเมื่อใด และใครจะเป็นคนยื่น
 คำร้อง ผู้เสียหายจะยื่นคำร้องเองโดยหน่วยงานเข้ามารับช่วงที่หลัง หรือหน่วยงานควรจะมาช่วย
 ตั้งแต่แรก

ผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรม (นายชาญณรงค์) – การยื่นคำร้องตามร่างฯ มาตรฐานนี้
 ไม่ได้มีความยุ่งยากซับซ้อน ผู้เสียหายจึงอาจยื่นคำร้องได้เอง เมื่อยื่นคำร้องแล้วค่อยจัดหาหนทางความ
 ก็ได้

ประธานฯ – เมื่อพนักงานอัยการฟ้องคดีอาญา ในทางปฏิบัติแล้วผู้เสียหายไม่มีโอกาสทราบ
 จนกว่าจะได้รับหมายเรียกให้ไปศาล แต่ถ้าจะกำหนดให้พนักงานอัยการแจ้งให้ผู้เสียหายทราบก็จะเป็นการ
 สร้างภาระให้แก่รัฐเพิ่มขึ้นอีก

นายเรวัตฯ – ความในวรรคสี่ที่กำหนดว่า “เมื่อได้รับคำร้องตามวรรคหนึ่งให้ศาลแจ้งให้
 จำเลยทราบและถามคำให้การของจำเลย หากจำเลยให้การประการใดให้ศาลบันทึกไว้ และให้ถือว่าจำเลยได้
 ยื่นคำให้การตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งโดยไม่ถือว่าจำเลยขาดนัดยื่นคำให้
 การ” นั้น ปัญหาว่าถ้าจำเลยยังไม่ให้การผลจะเป็นอย่างไร

นายจรินทร์ฯ – ถ้าจำเลยยังไม่ให้การ ก็เป็นประโยชน์ของจำเลย เพราะไม่ถือว่าจำเลย
 ขาดนัดยื่นคำให้การ

นายเรวัตฯ – ถ้าเช่นนั้นก็ควรกำหนดไว้ให้ชัดเจนว่า ถ้าจำเลยไม่ยอมให้การ ก็ให้ศาล
 บันทึกไว้ นอกจากนี้จำเลยมีสิทธิที่จะยื่นคำให้การเป็นหนังสือภายหลังได้ กล่าวคือ เมื่อศาลถามคำให้การ
 ของจำเลยแล้ว ถ้าจำเลยประสงค์จะทำคำให้การเป็นหนังสือ ก็ให้ศาลมีคำสั่งอนุญาตให้จำเลยทำคำให้การ
 มาขึ้นภายในเวลาที่ศาลเห็นสมควรกำหนด

มติ ที่ประชุมมอบหมายให้ฝ่ายเลขาฯ ไปปรับปรุงร่างฯ มาตรา ๓ ตามแนวทาง
 ดังกล่าวข้างต้น

๘

“มาตรา ๔ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๔๗ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

มาตรา ๔๗ คำพิพากษาส่วนแห่งต้องเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายอันว่าด้วยความรับผิดของบุคคลในทางแพ่ง โดยไม่ต้องคำนึงถึงว่าจำเลยต้องคำพิพากษาว่าได้กระทำผิดหรือไม่ ราคาศรัพย์สินที่สั่งให้จำเลยใช้แก่ผู้เสียหาย ให้ศาลกำหนดตามราคาอันแท้จริง ส่วนจำนวนเงินค่าสินไหมทดแทนอย่างอื่นที่ผู้เสียหายจะได้รับนั้น ให้ศาลกำหนดให้ตามความเสียหาย แต่ต้องไม่เกินค่าขอ”

ผู้ช่วยเลขานุการฯ (นางสาวอรุณลักษณ์) – ตามร่างฯ มาตรานี้ เป็นการแก้ไขความในวรรคสอง จาก “จำนวนเงินค่าทดแทน” เป็น “จำนวนเงินค่าสินไหมทดแทนอย่างอื่น” เพื่อให้สอดคล้องกับร่างฯ มาตรา ๔๔/๑

นายรองพลฯ – เหตุใดจึงตัดคำว่า “ค่าทดแทน” ออก

นายจิรนิติฯ – เนื่องจากคำว่า “ค่าสินไหมทดแทน” ครอบคลุมถึง “ค่าทดแทน” อยู่แล้ว

มติ ผ่านการพิจารณาโดยไม่มีการแก้ไขเพิ่มเติม

“มาตรา ๕ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๕๐ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

มาตรา ๕๐ ในกรณีที่ศาลสั่งให้คืนทรัพย์สินหรือใช้ราคา หรือค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหายตามมาตรา ๔๓ มาตรา ๔๔ และมาตรา ๔๔/๑ ให้ถือว่าผู้เสียหายนั้นเป็นเจ้าของที่ตามคำพิพากษา”

ผู้ช่วยเลขานุการฯ (นางสาวอรุณลักษณ์) – ตามร่างฯ มาตรานี้ เป็นการเพิ่มมาตรา ๔๔/๑ เพื่อให้สอดคล้องกับการเพิ่มเติมมาตรา ๔๔/๑

มติ ผ่านการพิจารณาโดยไม่มีการแก้ไขเพิ่มเติม

๙

“มาตรา ๖ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๕๑ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

มาตรา ๕๑ ถ้าไม่มีผู้ใดฟ้องทางอาญา สิทธิของผู้เสียหายที่จะฟ้องทางแพ่งเนื่องจากความผิดนั้นย่อมระงับไปตามกำหนดเวลาที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา เรื่อง อายุความฟ้องคดีอาญา แม้ว่าผู้เยาว์หรือผู้วิกลจริตในมาตรา ๑๙๓/๒๐ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์จะเป็นผู้ฟ้องหรือได้ฟ้องต่างหากจากคดีอาญาก็ตาม

ถ้าคดีอาญาใดได้ฟ้องต่อศาลและได้ตัวผู้กระทำความผิดมายังศาลด้วยแล้ว แต่คดียังไม่เด็ดขาด อายุความซึ่งผู้เสียหายมีสิทธิจะฟ้องคดีแพ่งย่อมระงับโดยเด็ดขาดตามมาตรา ๙๕ แห่งประมวลกฎหมายอาญา

ถ้าโจทก์ได้ฟ้องคดีอาญาและศาลพิพากษาลงโทษจำเลยจนคดีเด็ดขาดแล้ว ก่อนที่ได้ฟ้องคดีแพ่ง สิทธิของผู้เสียหายที่จะฟ้องคดีแพ่งย่อมมีตามกำหนดอายุความในมาตรา ๑๙๓/๓๒ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ถ้าโจทก์ฟ้องคดีอาญาและศาลพิพากษายกฟ้องปล่อยจำเลยจนคดีเด็ดขาดแล้วก่อนที่ได้ยื่นฟ้องคดีแพ่ง สิทธิของผู้เสียหายจะฟ้องคดีแพ่งย่อมมีอายุความตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์”

ผู้ช่วยเลขานุการฯ (นางสาวอรารงลักษณ์) – ตามร่างฯ มาตรานี้ เป็นการแก้ไขถ้อยคำให้ตรงกับถ้อยคำในกฎหมายที่ได้แก้ไขใหม่แล้ว

นายเกียรติขจรฯ – ความในวรรคสุดท้าย เดิมใช้ถ้อยคำว่า “มีอายุความตามหลักทั่วไปในเรื่องอายุความแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์” ส่วนตามร่างฯ มาตรานี้ใช้ถ้อยคำว่า “มีอายุความตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์” เหตุใดจึงตัดคำว่า “ตามหลักทั่วไปในเรื่องอายุความ...” ออก

นายจิรนิติฯ – ถ้อยคำดังกล่าวไม่มีความจำเป็นต้องเขียนระบุไว้ ทั้งนี้เพราะใช้อายุความทั้งหมดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

นายเรวัตฯ – ความในวรรคสอง เหตุใดจึงเพิ่มข้อความที่ว่า “และได้ตัวผู้กระทำความผิดมายังศาลด้วยแล้ว”

นายเกียรติขจรฯ - เดิมตามกฎหมายลักษณะอาญานั้น เมื่อคดีอาญาได้ไต่ขึ้นฟ้องต่อศาลแล้ว อายุความในคดีอาญาย่อมระงับลงทันที แม้จะยังมีได้ตัวผู้กระทำความผิดมาขึ้นศาลก็ตาม แต่เมื่อมีการใช้ประมวลกฎหมายอาญาแล้ว ตามมาตรา ๙๕ แห่งประมวลกฎหมายอาญาได้เพิ่มเติมหลักใหม่ว่า แม้จะได้ฟ้องคดีอาญาต่อศาลแล้วก็ตาม แต่ถ้ายังมีได้ตัวผู้กระทำความผิดมาขึ้นศาล อายุความในคดีอาญายังไม่ระงับลง อายุความในคดีอาญาจะระงับลงต่อเมื่อได้ฟ้องและได้ตัวผู้กระทำความผิดมาขึ้นศาล เพราะฉะนั้นจึงควรแก้ไขความในวรรคสองของมาตรา ๕๑ ให้สอดคล้องกับมาตรา ๙๕ แห่งประมวลกฎหมายอาญา

มติ ผ่านการพิจารณาโดยไม่มีการแก้ไขเพิ่มเติม

“มาตรา ๗ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๒๔๙ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

มาตรา ๒๔๙ คำพิพากษาหรือคำสั่งให้คืนหรือใช้ราคาทรัพย์สิน ค่าสินไหมทดแทน หรือค่าธรรมเนียมนั้น ให้บังคับตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง”

ผู้ช่วยเลขานุการฯ (นางสาวอรรณลักษณ์) - ตามร่างฯ มาตรานี้ เป็นการแก้ไขความจาก “ค่าทดแทน” เป็น “ค่าสินไหมทดแทน”

มติ ผ่านการพิจารณาโดยไม่มีการแก้ไขเพิ่มเติม

“มาตรา ๘ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๒๕๐ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

มาตรา ๒๕๐ ถ้าคำพิพากษามีได้ระบุไว้เป็นอย่างอื่น บุคคลทั้งปวงซึ่งต้องคำพิพากษาให้ลงโทษโดยได้กระทำความผิดฐานเดียวกัน ต้องรับผิดแทนกันและต่างกันในการคืนหรือใช้ราคาทรัพย์สิน หรือใช้ค่าสินไหมทดแทน”

ผู้ช่วยเลขานุการฯ (นางสาวอรรณลักษณ์) - ตามร่างฯ มาตรานี้ เป็นการแก้ไขความจาก “ค่าใช้ทรัพย์สิน” เป็น “ราคาทรัพย์สิน” และจาก “ค่าทดแทน” เป็น “ค่าสินไหมทดแทน”

มติ ผ่านการพิจารณาโดยไม่มีการแก้ไขเพิ่มเติม

“มาตรา ๙ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๒๕๑ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

มาตรา ๒๕๑ ถ้าต้องยึดทรัพย์สินคราวเดียวกันสำหรับใช้ค่าธรรมเนียมศาล ค่าปรับราคาทรัพย์สิน หรือค่าสินไหมทดแทน แต่ทรัพย์สินของจำเลยไม่พอใช้ครบทุกอย่าง ให้นำจำนวนเงินสุทธิของทรัพย์สินนั้นใช้ตามลำดับดังต่อไปนี้

- (๑) ค่าธรรมเนียม
- (๒) ราคาทรัพย์สินหรือค่าสินไหมทดแทน
- (๓) ค่าปรับ”

ผู้ชะงะเลขานุการฯ (นางสาวธำรงค์ลักษณ์) – ตามร่างฯ มาตรา นี้ เป็นการแก้ไขความจาก “ค่าใช้จ่าย” เป็น “ราคาทรัพย์สิน” และจาก “ค่าทดแทน” เป็น “ค่าสินไหมทดแทน”

มติ ผ่านการพิจารณาโดยไม่มีกรแก้ไขเพิ่มเติม

“มาตรา ๑๐ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๒๕๓ และมาตรา ๒๕๔ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

มาตรา ๒๕๓ ในคดีพนักงานอัยการเป็นโจทก์ ซึ่งมีคำเรียกร้องให้คืนทรัพย์สิน หรือใช้ราคาตามมาตรา ๔๓ หรือคำร้องของผู้เสียหายที่ขอให้บังคับจำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามมาตรา ๔๔/๑ มิให้เรียกค่าธรรมเนียม

ในกรณีที่มีคำพิพากษาหรือคำสั่งให้คืนทรัพย์สินหรือใช้ราคาหรือค่าสินไหมทดแทนดังกล่าวในวรรคก่อน ถ้าศาลยังต้องจัดการอะไรอีกเพื่อการบังคับ ผู้ที่จะได้รับคืนทรัพย์สินหรือราคาหรือค่าสินไหมทดแทนจักต้องเสียค่าธรรมเนียมตั้งคดีแพ่งสำหรับการต่อไปนั้น

ในกรณีที่ผู้เสียหายยื่นคำร้องขอให้บังคับจำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามวรรคหนึ่ง ถ้าศาลเห็นว่ากรยื่นคำร้องของผู้เสียหายเป็นการเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนสูงเกินสมควรก็ดี เรียกเอาค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายในทางธุรกิจก็ดี ไม่ชวนช่วยในการดำเนินคดีที่ดี ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้ร้องชำระค่าธรรมเนียมตั้งคดีแพ่งภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนด ในการนี้ ถ้าผู้ร้องเพิกเฉยไม่ปฏิบัติตามคำสั่งศาลดังกล่าว ให้ถือว่าเป็นการทิ้งฟ้องและให้นำบทบัญญัติของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งว่าด้วยการทิ้งฟ้องมาใช้บังคับกับคดีส่วนแพ่งโดยอนุโลม

มาตรา ๒๕๔ ภายใต้บังคับแห่งมาตรา ๒๕๓ วรรคหนึ่ง ในคดีเรียกร้องให้คืนหรือใช้ราคาทรัพย์สินหรือค่าสินไหมทดแทนซึ่งติดมากับฟ้องคดีอาญา หรือฟ้องเป็นคดีแพ่งโดยลำพังให้เรียกค่าธรรมเนียมตั้งคดีแพ่ง”

๑๓

นายเกียรติขจรฯ - การยกเว้นค่าธรรมเนียมให้แก่ผู้เสียหายในกรณีที่ผู้เสียหายยื่นคำร้องขอให้บังคับจำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามมาตรา ๔๔/๑ นั้น ถ้าจะใช้หลักเกณฑ์อย่างเดียวกันกับกรณี que ผู้เสียหายแยกฟ้องเป็นคดีต่างหาก คือ การขอดำเนินคดีอย่างคนอนาถา ซึ่งจะต้องเป็นคนยากจน จะได้ หรือไม่ มิฉะนั้นแล้วจะเกิดเป็นสองระบบและมีความเลื่อมล้ำกันก่อให้เกิดความได้เปรียบเสียเปรียบกัน โดยเฉพาะกรณีที่ผู้เสียหายไม่ทราบว่าพนักงานอัยการฟ้องคดีอาญาจึงยื่นคำร้องเข้ามาไม่ทัน

นายพรเพชรฯ - ควรจะมีการกำหนดประเภทของคดีอาญาด้วยว่าคดีประเภทใดที่จะไม่เก็บค่าธรรมเนียม ซึ่งถ้าเป็นความเสียหายอันเกิดจากเคราะห์กรรม เช่น ถูกฆ่า หรือถูกทำร้าย ก็ควรจะยกเว้นค่าธรรมเนียมให้ แต่สำหรับความเสียหายในบางกรณีก็ควรจะเก็บค่าธรรมเนียม

ผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรมฯ (นายชาญณรงค์ฯ) - ถ้าเช่นนั้นในกรณีที่ผู้เสียหายยื่นคำร้องขอให้บังคับจำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเข้ามาไม่ทันตามกำหนดเพราะไม่ทราบถึงการที่พนักงานอัยการฟ้องคดีอาญา หรือกรณีที่ยื่นคำร้องดังกล่าวเข้ามาในคดีอาญาแล้ว แต่ศาลสั่งให้แยกฟ้องเป็นคดีแพ่งต่างหาก ควรกำหนดให้ได้รับการยกเว้นค่าธรรมเนียมตามร่างฯ มาตรานี้ด้วย

นายพรเพชรฯ - การกำหนดให้ผู้เสียหายสามารถยื่นคำร้องขอให้บังคับจำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเข้ามาในคดีอาญาที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ได้ และยังมี การยกเว้นค่าธรรมเนียมให้ด้วยนั้น อาจจะเป็นการส่งเสริมให้คดีขึ้นมาสู่ศาลมากเกินไป เป็นการเพิ่มภาระของรัฐ

มติ ที่ประชุมมอบหมายให้ผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรมรับไปดำเนินการสอบถามหลักการตามร่างฯ ในเรื่องการยกเว้นค่าธรรมเนียมให้แก่ผู้เสียหายอีกครั้งหนึ่ง และให้ฝ่ายเลขานุการฯ รับไปปรับปรุงร่างฯ ตามมติที่ประชุมเพื่อเสนอในการประชุมครั้งต่อไป

ปิดประชุมเวลา ๑๒.๐๐ นาฬิกา

นายธนายุต ศิวายพรหมณ์
นางสาวอรรณลักษณ์ ลาพิณี

ผู้จัดรายงานการประชุม
ผู้ตรวจรายงานการประชุม

รายงานการประชุม
คณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา
ครั้งที่ ๑๓๐๐-๗ / ๒๕๕๖
วันพุธ ที่ ๓๐ เมษายน ๒๕๕๖
ณ ห้องประชุมเสริม วินิจฉัยกุล สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

ผู้ที่มาประชุม

๑. นายรองพล เจริญพันธุ์	ทำหน้าที่ประธานกรรมการฯ
๒. นายกิตติศักดิ์ กิติคุณไพโรจน์	กรรมการฯ
๓. นายเกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์	กรรมการฯ
๔. นายสิทธิโชค ศรีเจริญ	กรรมการฯ
๕. นายสุพล ยุติธาดา	กรรมการฯ
๖. พล.ต.อ.แสวง อีระสวัสดิ์	กรรมการฯ
๗. นายดิศทัต ไทตระกิตย์	กรรมการฯ และเลขานุการฯ
๘. นายธนาวัฒน์ สังข์ทอง	กรรมการฯ และผู้ช่วยเลขานุการฯ
๙. นางสาวอัมรินทร์ลักษณ ลาพินี	กรรมการฯ และผู้ช่วยเลขานุการฯ

ผู้ที่ไม่มาประชุม

๑. นายคณิง ภาไชย	ลาประชุม
๒. นายกิตติพงษ์ กิตยารักษ์	ติตราชการ
๓. นายจิรนิติ หะวานนท์	ติตราชการ
๔. นางจรรยา เจียมวิจิตร	ติตราชการ
๕. นายณรงค์ ใจหาญ	ติตราชการ
๖. นายพรเพชร วิชิตชลชัย	ติตราชการ
๗. นายเรวัต จำเริญ	ติตราชการ

ผู้เข้าร่วมประชุม

๑. นายชาญณรงค์ ปราณีจิตต์	ผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรม
๒. หม่อมหลวงศุภกิตต์ จรูญโรจน์	ผู้แทนสำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม
๓. นางสาวปัญญาดา ปรดีสนิท	ผู้แทนสำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม
๔. นายปริญญา จิตรการนทีกิจ	ผู้แทนสำนักงานอัยการสูงสุด
๕. พ.ต.อ. เพชร สระทองอุ้น	ผู้แทนสำนักงานตำรวจแห่งชาติ
๖. นายทิวา วัชรภาพ	ผู้แทนกระทรวงมหาดไทย

๗. นายธนาบุตร ตีวายุพรหมณ์

นิติกรสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

๘. นายปกรณ์ ยี่งวารการ

นิติกรสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

เปิดประชุมเวลา ๑๐.๐๐ นาฬิกา

เนื่องจากประธานฯ(นายคณิงฯ)ลาประชุม ที่ประชุมจึงมีมติให้นายรองพลฯทำหน้าที่ประธานฯในที่ประชุม ประธานฯกล่าวเปิดประชุม และขอให้ที่ประชุมพิจารณาเรื่องตามระเบียบวาระการประชุม ซึ่งมีดังต่อไปนี้

ระเบียบวาระที่ ๑ เรื่องที่ประธานฯ แจ้งให้ที่ประชุมทราบ

ไม่มี

ระเบียบวาระที่ ๒ เรื่องรับรองรายงานการประชุม ครั้งที่ ๑๒๙๙-๖/๒๕๔๖
วันพุธที่ ๒ เมษายน ๒๕๔๖

นายกิตติศักดิ์ฯ - ขอแก้ไขชื่อในหน้าที่ ๑ บรรทัดที่ ๑๔ จาก “นายกิตติศักดิ์...”
เป็น “นายกิตติศักดิ์...”

มติ ที่ประชุมรับรองตามที่เสนอแก้ไข

ระเบียบวาระที่ ๓ เรื่องเสนอเพื่อทราบ

ไม่มี

ระเบียบวาระที่ ๔ เรื่องเสนอเพื่อพิจารณา

เลขานุการฯ (นายดิษฐ์ฯ) - ในการประชุมวันนี้ฝ่ายเลขานุการฯ ขอเสนอให้ที่ประชุมพิจารณาร่างมาตรา ๓ ววรรคสี่ ซึ่งฝ่ายเลขานุการฯรับไปดำเนินการปรับปรุงตามมติที่ประชุม ที่ต้องการให้กำหนดหลักเกณฑ์ในการทำคำให้การของจำเลยดังนี้ “เมื่อได้รับคำร้องตามวรรคหนึ่ง ให้ศาลแจ้งให้จำเลยทราบ หากจำเลยประสงค์จะทำคำให้การเป็นหนังสือให้ศาลกำหนดระยะเวลา ยื่นคำให้การตามที่เห็นสมควร แต่หากจำเลยไม่ประสงค์จะให้การให้ศาลบันทึกไว้ ทั้งนี้ โดยไม่ต้องว่าจำเลยขาดนัดยื่นคำให้การ และเมื่อพนักงานอัยการโจทก์สืบพยานเสร็จให้ศาลมีอำนาจ

อนุญาตให้ผู้เสียหายนำพยานเข้าสืบถึงคำสันนิษฐานทดแทนได้เท่าที่จำเป็น หรือศาลจะพิจารณาพิพากษาคดีอาญาไปก่อนแล้วพิจารณาพิพากษาคดีส่วนแพ่งในภายหลังก็ได้”

มติ ที่ประชุมพิจารณาแล้วรับรองตามที่เสนอแก้ไข

เลขานุการฯ (นายดิษฐ์) - นอกจากการแก้ไขข้างต้นแล้ว ยังมีประเด็นในหลักการตามร่างมาตรา ๗ ซึ่งให้ยกเว้นค่าธรรมเนียมกรณีเป็นการดำเนินคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาตามมาตรา ๔๔/๑ ว่า หากโจทก์แยกไปดำเนินคดีฟ้องร้องด้วยตนเองจะยกเว้นค่าธรรมเนียมด้วยหรือไม่ ซึ่งที่ประชุมได้มอบหมายให้ผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรม(นายชาญณรงค์ฯ) รับผิดชอบดำเนินการทบทวนหลักการของร่างฯ ในประเด็นดังกล่าวอีกครั้งหนึ่ง

ผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรม(นายชาญณรงค์ฯ) - การยกเว้นค่าธรรมเนียมให้แก่ผู้เสียหายที่ยื่นคำร้องขอให้บังคับจำเลยชดเชยค่าสินไหมทดแทน อาจเป็นการจูงใจให้มีการฟ้องคดีอาญามากขึ้น แม้ว่าคดีอาญาจะไม่มีมูล เนื่องจากจะได้รับยกเว้นค่าธรรมเนียมในคดีแพ่ง ประเด็นนี้มีปัญหาเช่นเดียวกับพระราชบัญญัติคำตอบผู้เสียหายและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๔๔ กล่าวคือ ควรมีการชดเชยค่าเสียหายแก่ผู้เสียหายที่ได้รับผลกระทบทางด้านทรัพย์สินหรือไม่ ซึ่งจากการพิจารณาพบว่าหากมีการชดเชยค่าเสียหายดังกล่าวแล้วจะเกิดผลกระทบอย่างมาก จึงต้องวางขอบเขตที่รัฐจะเข้าไปดูแลช่วยเหลือผู้เสียหาย

ในประเด็นจากการประชุมคราวที่แล้วที่ว่า หากผู้เสียหายไม่สามารถยื่นคำร้องได้ทัน เพราะเป็นข้อขัดข้องในทางปฏิบัติ เช่น ไม่ได้รับแจ้งว่ามีมีการพิจารณาเมื่อใด กรณีเช่นนี้เห็นว่าควรได้รับยกเว้นไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียมแต่จะต้องวางหลักเกณฑ์ให้ชัดเจนว่ากรณีใดที่จะได้รับยกเว้น ส่วนกรณีที่ผู้เสียหายยื่นคำร้องเข้ามาในคดีแล้วแต่ศาลให้แยกฟ้องเป็นอีกคดีตามมาตรา ๔๑ ก็ควรยกเว้นค่าธรรมเนียมให้เช่นกัน

นายสิทธิโชคฯ - การแยกฟ้องเป็นคดีแพ่งแยกต่างหากแสดงว่าเป็นคดีแพ่งที่มีความยุ่งยากซับซ้อน แต่หลักการที่รัฐจะให้ความช่วยเหลือโดยการยกเว้นค่าธรรมเนียมให้ นั้นควรจำกัดเฉพาะคดีแพ่งที่ไม่มีความยุ่งยากซับซ้อน

๔

นายกิตติศักดิ์ฯ - โดยหลักการคือ การฟ้องคดีแพ่งจะต้องเสียค่าธรรมเนียม แต่ตามร่างฯที่เสนอนี้เป็นข้อยกเว้นให้ไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียม การที่จะให้ความเท่าเทียมกันแก่ผู้ที่ไม่ไปแยกฟ้องคดีเองโดยยกเว้นค่าธรรมเนียมให้ด้วยจะเป็นการยกเลิกหลักการเดิมทั้งหมด เนื่องจากการฟ้องคดีตามมาตรา ๔๔/๑ ศาลจะต้องมีการกลั่นกรองก่อนจึงจะให้ผู้เสียหายยื่นคำร้องเข้ามาในคดีได้ การยกเว้นค่าธรรมเนียมจึงควรให้เฉพาะกรณีตามมาตรา ๔๔/๑ นี้เท่านั้น การที่ผู้เสียหายแยกฟ้องเป็นคดีเองจึงควรเสียค่าธรรมเนียม ส่วนการแยกฟ้องเพราะศาลพิจารณาแล้วว่ามีความยุ่งยากกรณีดังกล่าวมีการกลั่นกรองโดยศาลแล้วจึงควรได้รับยกเว้นค่าธรรมเนียมด้วย

ผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรม(นายชาญณรงค์ฯ) - ประเด็นตามมาตราดังกล่าวมีว่าจะยกเว้นค่าธรรมเนียมให้แก่ผู้ที่ศาลสั่งแกล้ให้ไปฟ้องเป็นคดีแพ่งแยกต่างหากและผู้ที่ไม่อาจยื่นคำร้องได้ทันตามมาตรา ๔๔/๑ หรือไม่ ซึ่งกรณีผู้ที่ศาลสั่งให้แยกไปฟ้องเป็นคดีแยกต่างหากตามมาตรา ๔๑ ควรจะได้รับยกเว้นค่าธรรมเนียม แต่กรณีผู้เสียหายยื่นคำร้องไม่ทันจะเป็นปัญหาทางปฏิบัติ ซึ่งจะโยงกับปัญหาว่าต้องมีกระบวนการให้ฝ่ายบริหารแจ้งให้ผู้เสียหายทราบว่าจะมีการฟ้องคดีเมื่อใดหรือไม่

นายเกียรติขจรฯ - การยกเว้นค่าธรรมเนียมอาจทำให้ในการฟ้องคดีของผู้เสียหายจะมีการอ้างว่ายื่นคำร้องไม่ทันเสมอ จึงควรมีกระบวนการมาตรวจสอบว่าเป็นการยื่นคำร้องไม่ทันโดยสุจริต นอกจากนี้ ตามมาตรา ๔๔/๑ นี้มิได้มีการจำกัดประเภทความผิดดังเช่นมาตรา ๔๓ ทำให้อาจมีการยื่นคำร้องเรียกค่าเสียหายทางแพ่งเข้ามาเป็นจำนวนมากทั้งที่บางกรณีไม่ควรให้มีการยื่นคำร้องเข้ามาในคดีอาญา เช่น คดีเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญา ลิขสิทธิ์ การปลอมแปลงเครื่องหมายการค้า เพื่อให้ได้รับยกเว้นค่าธรรมเนียม นอกจากนี้การยกเว้นค่าธรรมเนียมอาจมีผลเป็นการลงโทษทางอ้อมแก่ผู้ที่ไม่แยกฟ้องเป็นคดีด้วยตนเองหรือยื่นคำร้องไม่ทันเพราะบุคคลดังกล่าวต้องไปเสียค่าธรรมเนียม

นายสุพลฯ - หากเปลี่ยนไปใช้หลักการตามกฎหมายเดิม คือ กรณีที่พนักงานอัยการเป็นผู้ร้องขอตามมาตรา ๔๓ กฎหมายยกเว้นค่าธรรมเนียมให้อยู่แล้ว แต่หากให้ผู้เสียหายยื่นคำร้องเข้ามาได้ก็ควรให้ผู้เสียหายเป็นผู้เสียค่าธรรมเนียมเองเหมือนการฟ้องคดีแพ่ง ซึ่งจะทำให้การยื่นคำร้องของผู้เสียหายไม่ว่าในกรณีใดมีความเท่าเทียมกัน

๕

นายกิตติศักดิ์ฯ - มีข้อสังเกตว่าตามร่างฯนี้มีหลักการใหญ่ ๆ ๓ ประการ คือ ๑) ในคดีอาญาที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ ผู้เสียหายสามารถยื่นคำร้องเรียกค่าสินไหมทดแทนเข้ามาได้ในคดีอาญาเพื่อให้คดีมีความรวดเร็วขึ้น ๒) เพิ่มประเภทคดีอาญาที่สามารถเรียกค่าสินไหมทดแทน นอกจากคดีอาญาตามมาตรา ๕๓ และ ๓) ยกเว้นค่าธรรมเนียมให้แก่ผู้เสียหายที่ฟ้องคดีด้วยวิธีการดังกล่าว การยกเลิกหลักการในการยกเว้นค่าธรรมเนียมโดยให้ผู้เสียหายจะต้องเสียค่าธรรมเนียม เช่นเดียวกันทุกกรณีแม้จะทำให้มีความเท่าเทียมกัน แต่หลักการดังกล่าวคณะกรรมการมีมติรับหลักการมาแล้ว การแก้ไขโดยไปยกเลิกหลักการดังกล่าวจะสามารถทำได้หรือไม่

ประธานฯ - หากคณะกรรมการฯ เห็นสมควรก็สามารถแก้ไขหลักการได้ โดยมีหนังสือเพื่อรายงานคณะรัฐมนตรีไปพร้อมกับการแก้ไข อย่างไรก็ตามเห็นว่าตามร่างดังกล่าว หลักการที่ควรจะมีเพิ่มเติมก็คือ ควรยกเว้นค่าธรรมเนียมให้แก่ผู้เสียหายในกรณีที่ไม่อาจยื่นคำร้อง ได้ทันโดยมีเหตุผลอันสมควรหรือโดยสุจริต

เลขานุการฯ (นายดิศทัตฯ) - หลักการตามร่างมาตรา ๒๕๓ ที่แก้ไขปรับปรุงใหม่อาจแยกพิจารณาได้ ดังนี้

๑) ในวรรคหนึ่ง หลักการ คือ ให้ยกเว้นค่าธรรมเนียมแก่ผู้เสียหายที่ดำเนินคดีตามมาตรา ๔๔/๑ ด้วย ซึ่งตามมาตรา ๒๕๓ เดิม จะยกเว้นค่าธรรมเนียมเฉพาะกรณีพนักงานอัยการเป็นผู้ฟ้องตามมาตรา ๔๓

๒) ในวรรคสองเป็นไปตามมาตรา ๒๕๓ เดิม คือ ในการบังคับคดีจะต้องเสียค่าธรรมเนียมดังกล่าวเป็นการให้บริการของรัฐ มิใช่ค่าธรรมเนียมในการยื่นฟ้องคดี

๓) ในวรรคสามเป็นการเพิ่มข้อยกเว้นใหม่ โดยศาลเห็นว่าการยื่นคำร้องของผู้เสียหายเป็นการเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนสูงเกินสมควรก็ดี เรียกเอาค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายในทางธุรกิจก็ดี ไม่ชวนชวายเป็นการดำเนินคดีที่ดี หรือดำเนินคดีไปโดยไม่สุจริตเป็นเหตุให้อีกฝ่ายต้องเสียค่าใช้จ่ายในการต่อสู้คดีโดยไม่จำเป็นก็ดี ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้ร้องชำระค่าธรรมเนียมดังกล่าวแต่ก็มีความที่ควรพิจารณา คือ กรณีแรก การเรียกค่าสินไหมทดแทนสูงเกินสมควร ไม่มีหลักเกณฑ์ในการพิจารณาและไม่เกี่ยวข้องกับกรณีที่ผู้ฟ้องคดีจะต้องเสียค่าธรรมเนียมหรือไม่ กรณีที่สอง การเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนกรณีเป็นความเสียหายในทางธุรกิจ กรณีดังกล่าวหากไม่มีคำนิยามคำว่า "ธุรกิจ" ไว้ก็จะแบ่งแยกกับกรณีอื่นได้ลำบาก กรณีที่สาม การไม่ชวนชวายเป็นการดำเนินคดี เห็นด้วยว่าผู้เสียหายจะต้องเสียค่าธรรมเนียม เนื่องจากจะทำให้อีกฝ่ายต้องเสียค่าใช้จ่ายในการต่อสู้คดีสูง กรณีที่สี่ การดำเนินคดีไม่สุจริตก็เห็นด้วยเพราะเป็นหลักทั่วไปว่าผู้ใดไม่สุจริตก็ไม่ควรได้รับการช่วยเหลือ

ในการพิจารณาร่างมาตรานี้จึงเห็นควรให้คงหลักการตามวรรคสองไว้ และให้พิจารณาหลักการตามวรรคหนึ่งและวรรคสามประกอบกัน เพราะร่างฯตามหลักการของสำนักงานศาลยุติธรรมก็ได้ต้องการยกเว้นค่าธรรมเนียมให้ทุกกรณี นอกจากนี้ เหตุผลตามวรรคสามบางกรณีก็ยังมีข้อขัดแย้งกันอยู่

นายเกียรติขจรฯ - ประเด็นของการยกเว้นค่าธรรมเนียมหรือไม่นั้น หลักสำคัญคือจะต้องมีความเท่าเทียมกัน หากยกเลิกหลักการที่ยกเว้นค่าธรรมเนียมไปปัญหาอื่น ๆ ก็จะหมดไปด้วย แต่ถ้ายอมรับหลักการตามร่างนี้ แต่ไม่รวมถึงการที่ผู้เสียหายไม่ทราบทำให้ไม่อาจยื่นคำร้องได้ทันก่อนวันสืบพยานซึ่งทำให้ผู้เสียหายต้องเสียค่าธรรมเนียมก็จะก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรม นอกจากนี้หลักการตามบทบัญญัติในวรรคหนึ่งและวรรคสามของมาตรา ๒๕๓ ควรนำไปใช้กับคดีที่ผู้เสียหายแยกฟ้องเป็นคดีเองด้วย เพราะมิใช่ความผิดของผู้เสียหาย ยิ่งกว่านั้นยังเป็นการแบ่งเบาภาระของศาลในส่วนคดีอาญาด้วย เพราะคดีแพ่งที่มีความยุ่งยากก็ไม่ควรให้ยื่นคำร้องเข้ามาในคดีอาญาเพราะจะทำให้การพิจารณาล่าช้า แต่การไปแยกฟ้องเป็นอีกคดีทำให้บุคคลดังกล่าวต้องเสียค่าธรรมเนียม จึงเห็นว่ามีความไม่เท่าเทียมกัน

นายกิตติศักดิ์ฯ - หากจะให้สิทธิเท่าเทียมกันแก่ผู้เสียหายที่ยื่นคำร้องเข้ามาในคดีตามมาตรา ๔๔/๑ หรือผู้เสียหายที่แยกฟ้องคดีเพราะศาลมีคำสั่งให้แยกฟ้อง หรือผู้เสียหายแยกฟ้องเป็นคดีเอง จะทำให้มีการฟ้องคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญามากขึ้น โดยผู้เสียหายจะฟ้องคดีไปก่อน เพราะไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียม ในทางปฏิบัติของศาลมีแนวคิดว่าจะเก็บค่าธรรมเนียมให้มากขึ้นในกรณีที่โจทก์เรียกทุนทรัพย์มาเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งความเสียหายในทางธุรกิจ และมีการเตะถ่วงทำให้การดำเนินคดีอาญามีความยุ่งยาก ส่วนการยกเว้นค่าธรรมเนียมกรณีไปแยกฟ้องเป็นคดีเองก็จะทำให้มีการฟ้องเป็นคดีแพ่งมากขึ้นเช่นกัน ปัญหาที่สำนักงานศาลยุติธรรมอาจพิจารณาแล้วจึงมิได้ยกเว้นค่าธรรมเนียมให้

นายเกียรติขจรฯ - กรณีมีผู้เสียหายหลายคน หากผู้เสียหายคนหนึ่งยื่นคำร้องและได้รับค่าเสียหายไปโดยไม่เสียค่าธรรมเนียม ผู้เสียหายอีกคนหนึ่งต้องไปฟ้องเป็นคดีแพ่งแยกต่างหากเพราะตนยื่นคำร้องไม่ทัน และต้องเสียค่าธรรมเนียม จะเห็นว่าทั้งที่เป็นความผิดอย่างเดียว แต่มีความแตกต่างกัน

ผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรม(นายชาญณรงค์ฯ) - หลักการตามมาตรา ๔๓ เดิมที่ยกเว้นค่าธรรมเนียมให้แก่พนักงานอัยการก็อาจไม่เป็นธรรมในบางกรณี เช่น หากผู้เสียหายไปฟ้องเรียกทรัพย์คืนเองก็ต้องเสียค่าธรรมเนียม สำหรับเหตุผลที่ยกเว้นค่าธรรมเนียมกรณีพนักงานอัยการเป็นผู้ฟ้องคดีนั้น มาจากแนวคิดในการเก็บค่าฤชาธรรมเนียม คือ ไม่ต้องการให้มีการดำเนินกระบวนการพิจารณาที่ไม่เหมาะสม และเพื่อบังคับให้การดำเนินกระบวนการพิจารณาอยู่ในกรอบ มิใช่เป็นการฟ้องคดีเพื่อกลั่นแกล้งจำเลย สำหรับผู้เสียหายที่ศาลสั่งให้แยกไปฟ้องเป็นอีกคดีจึงควรได้รับการยกเว้นค่าธรรมเนียมด้วย เพราะคดีดังกล่าวพนักงานอัยการได้ทำคดีอาญาจนเสร็จสิ้น และคดีแพ่งก็มีความสมเหตุสมผลแล้ว ส่วนการที่ไม่ยกเว้นค่าธรรมเนียมให้แก่ผู้เสียหายที่ฟ้องคดีแพ่งเกี่ยวข้องกับคดีอาญาเอง เพราะการยกเว้นค่าธรรมเนียมทำให้ศาลในคดีแพ่งต้องไปไต่สวนคดีอาญาทั้งหมด โดยไม่พิจารณาว่าเป็นคนอนาถาหรือยากจนหรือไม่ และเป็นมูลเหตุจูงใจให้ฟ้องคดีแพ่งเพิ่มขึ้น

๗

กรณีการกำหนดช้อยกเว้นในวรรคสามก็สอดคล้องและสัมพันธ์กับการยกเว้นค่าธรรมเนียมในวรรคหนึ่ง กล่าวคือการเรียกเรื่องค่าสินไหมทดแทนกรณีดังกล่าวจะต้องเสียค่าธรรมเนียม หากเป็นการดำเนินกระบวนการพิจารณาที่ไม่สมเหตุผล

ประธานฯ - เพื่อให้เข้าใจภาพรวมของมาตรา ๒๕๓ ขอให้ฝ่ายเลขานุการฯ อ่านร่างเสนอต่อที่ประชุม

ผู้ช่วยเลขานุการฯ(นางสาวธำรงลักษณ์ฯ) - ร่างมาตรา ๗ ซึ่งยกเลิกความในมาตรา ๒๕๓ และมาตรา ๒๕๔ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๒๕๓ ในคดีพนักงานอัยการเป็นโจทก์ ซึ่งมีคำเรียกร้องให้คืนทรัพย์สินหรือใช้ราคาตามมาตรา ๔๓ หรือคำร้องของผู้เสียหายที่ขอให้บังคับจำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามมาตรา ๔๔/๑ มิให้เรียกค่าธรรมเนียม”

ในกรณีที่มีคำพิพากษาหรือคำสั่งให้คืนทรัพย์สินหรือใช้ราคาหรือค่าสินไหมทดแทนดังกล่าวในวรรคหนึ่ง ถ้าศาลยังต้องจัดการอะไรอีกเพื่อการบังคับผู้ที่ได้รับคืนทรัพย์สินหรือราคาหรือค่าสินไหมทดแทนก็ต้องเสียค่าธรรมเนียมดังคดีแพ่งสำหรับการต่อไปนั้น

ในกรณีที่ผู้เสียหายยื่นคำร้องขอให้บังคับจำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามวรรคหนึ่ง ถ้าศาลเห็นว่าการยื่นคำร้องของผู้เสียหายเป็นการเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนสูงเกินสมควรก็ดี เรียกเอาค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายในทางธุรกิจก็ดี ไม่ชวนขยายในการดำเนินคดีก็ดี หรือดำเนินคดีไปโดยไม่สุจริตเป็นเหตุให้อีกฝ่ายต้องเสียค่าใช้จ่ายในการต่อสู้คดีโดยไม่จำเป็นก็ดี ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้ร้องชำระค่าธรรมเนียมดังคดีแพ่งภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนด ในการนี้ถ้าผู้ร้องเพิกเฉยไม่ปฏิบัติตามคำสั่งศาลดังกล่าว ให้ถือว่าเป็นการทิ้งฟ้องและให้นำบทบัญญัติของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งว่าด้วยการทิ้งฟ้องมาใช้บังคับแก่คดีส่วนแพ่งโดยอนุโลม”

เลขานุการฯ(นายดิษฐ์ฯ) - หลักเกณฑ์ในการพิจารณาว่าควรยกเว้นค่าธรรมเนียมหรือไม่ นั้น เดิมจะพิจารณาถึงสถานภาพหรือฐานะทางเศรษฐกิจของบุคคลตั้งที่ได้กำหนดให้มีการยกเว้นค่าธรรมเนียมกรณีการดำเนินคดีอย่างอนาถาในคดีแพ่ง ส่วนคดีอาญาเนื่องจากรัฐเป็นผู้ดำเนินการให้จึงไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียม ซึ่งก็ควรนำช้อยกเว้นดังกล่าวมาใช้ในกรณีนี้เช่นกัน แม้ว่ามาตรการยกเว้นค่าธรรมเนียมจะเป็นมาตรการจูงใจให้ผู้เสียหายมาฟ้องคดี แต่ควรคำนึงถึงความเสมอภาคด้วยเช่นกัน

๘

นายสิทธิโชคฯ - ประเด็นที่ควรพิจารณามี ดังนี้

- ๑) การให้บริการของรัฐในกรณีนี้เป็นหลักการใหม่ที่ยกเว้นหลักในวิธีพิจารณาความอาญาเดิมกล่าวคือ ผู้เสียหายที่เป็นเหยื่อจากการเกิดอาชญากรรมนั้นไม่ควรเสียค่าธรรมเนียมซึ่งข้อยกเว้นนี้ต้องตีความโดยเคร่งครัด
- ๒) สำหรับผู้เสียหายที่ยื่นคำร้องไม่ทัน และเป็นเหยื่อจากการเกิดอาชญากรรมซึ่งควรได้รับการยกเว้นค่าธรรมเนียม กรณีนี้ก็ควรให้ศาลไต่สวนและหากมีเหตุผลสมควรศาลก็สามารถสั่งให้ยกเว้นค่าธรรมเนียมได้
- ๓) หากเป็นกรณีการเรียกค่าสินไหมทดแทนหรือการชดใช้ราคาที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินหรือทางธุรกิจ ทรัพย์สินทางปัญญา ซึ่งเป็นเงินจำนวนมากและคดีมีความซับซ้อน เห็นว่า ไม่ควรยกเว้นค่าธรรมเนียมให้ เพราะไม่เกี่ยวกับผู้เสียหายที่เป็นเหยื่อจากการเกิดอาชญากรรม

ผู้แทนสำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม(หม่อมหลวงศุภกิตติฯ) - คำสินไหมทดแทนที่ผู้เสียหายเรียกร้องนี้เป็นคำสินไหมทดแทนอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดอาญาของจำเลยซึ่งตามมาตรา ๔๔/๑ กำหนดว่าเป็นคำสินไหมทดแทนอันเนื่องมาจากความผิดที่กระทำต่อชีวิต ร่างกาย จิตใจ หรือได้รับความเสื่อมเสียต่อเสรีภาพในร่างกาย หรือได้รับความเสียหายในทางทรัพย์สินอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดของจำเลย ซึ่งโดยหลักแล้วรัฐมีหน้าที่ในการดูแลความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง อำนวยความยุติธรรมและให้บริการความยุติธรรมแก่ประชาชน ส่วนผู้เสียหายเป็นเหยื่อจากการกระทำความผิดอาญา มิได้เป็นผู้กระทำความผิดและไม่มีส่วนรู้เห็นในการกระทำผิดแต่ได้รับผลจากการกระทำความผิดอาญา ต่างจากคดีแพ่งที่เป็นเรื่องมาจากความสัมพันธ์ของคู่ความจึงต้องเสียค่าธรรมเนียม ส่วนคำสินไหมทดแทนที่ผู้เสียหายได้รับเป็นไปตามที่กำหนดไว้เฉพาะบางกรณีตามมาตรา ๔๔/๑ มิใช่คำสินไหมทดแทนทุกประเภท กระทรวงยุติธรรมจึงเห็นด้วยที่จะไม่เรียกเก็บค่าธรรมเนียม ส่วนกรณีผู้เสียหายยื่นคำร้องไม่ทันก็ควรได้รับยกเว้นค่าธรรมเนียม สำหรับการเรียกค่าเสียหายทางธุรกิจจำนวนมาก ตามวรรคสามของมาตรา ๒๕๓ ได้กำหนดแล้วว่าศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้ร้องชำระค่าธรรมเนียมได้

นายกิตติศักดิ์ฯ - เห็นด้วยกับฝ่ายเลขานุการที่ว่า หน้าที่ของรัฐต้องดูแลเรื่องการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ หรือ crime control ซึ่งหลักสำคัญคือ การลงโทษผู้กระทำความผิด ส่วนความเสียหายทางแพ่ง รัฐไม่ควรเกี่ยวข้อง การยกเว้นค่าธรรมเนียมในการฟ้องคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาจึงควรพิจารณาถึงฐานะของบุคคลเช่นเดียวกับตามที่กำหนดในวิธีพิจารณาความแพ่งเรื่องการดำเนินคดีอย่างคนอนาถา และหากคดีมีความยุ่งยากก็ควรแยกฟ้องคดี เพราะตามมาตรา ๔๔/๑ ครอบคลุมความผิดอาญาเกือบทุกประเภท หากรัฐให้การคุ้มครองทั้งหมดจะทำให้รัฐนอกจากจะต้องมาดูแลเพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลจากการกระทำความผิดอาญาโดยการลงโทษตัวบุคคลแล้ว รัฐยังต้องมาเยียวยาความเสียหายให้ผู้เสียหายด้วย

นอกจากนี้ความเสียหายในทางธุรกิจมีจำนวนมาก และผู้ประกอบการส่วนใหญ่มีฐานะดี การที่รัฐคุ้มครองเยียวยาความเสียหายและยกเว้นค่าธรรมเนียมให้จะมีผู้เสียหายใช้โอกาสนี้มาฟ้องคดีและทำให้คดีขึ้นสู่ศาลเป็นจำนวนมาก ซึ่งขัดกับนโยบายของรัฐที่ต้องการลดจำนวนคดี

ขั้นสู่ศาลไม่ว่าโดยการชะลอการฟ้องคดี หรือวิธี pre bargaining เป็นต้น หลักการที่สำคัญของร่างฯ ที่เสนอมาดังกล่าวแต่คดีแพ่งที่ไม่มีความยุ่งยากซับซ้อนเข้ามาในคดีอาญา แต่ในชั้นยกร่างฯ ได้นำเอาความเสียหายในทางทรัพย์สินอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดของจำเลยมาด้วย จึงทำให้รวมคดีอาญาหลายประเภทและรวมถึงการกระทำโดยประมาท

ประธานฯ - หลักการตามร่างของสำนักงานศาลยุติธรรมน่าจะใช้ได้ แต่อาจต้องกำหนดรายละเอียดเพิ่มขึ้น

นายเกียรติขจรฯ - สำนักงานศาลยุติธรรมได้แจ้งว่าหลักการดังกล่าวได้ผ่านการพิจารณาของคณะรัฐมนตรีมาแล้ว ในขั้นนี้ก็เพียงเยียวยาในทางที่เป็นไปได้คือ นำจะยกเว้นค่าธรรมเนียมให้แก่ผู้เสียหายที่ไม่อาจยื่นคำร้องได้ทันด้วย โดยเพิ่มมาตรการไต่สวนให้ชัดเจน ส่วนบุคคลที่สามารถยื่นคำร้องได้ทัน แต่ไปยื่นฟ้องเป็นคดีเองก็ควรจะเสียค่าธรรมเนียม

นายกิตติศักดิ์ฯ - มีข้อสังเกตว่าในการพิจารณาร่างฯ นี้คำนึงถึงหลักการและวิธีพิจารณาความอาญามากจนเกินไป การพิจารณาพิพากษาเป็นเรื่องของวิธีพิจารณาความแพ่ง ซึ่งหากเป็นกรณีที่ผู้เสียหายมีหลายคน หากมีผู้เสียหายยื่นฟ้องเข้ามาเป็นคดีแพ่งและก่อตั้งเป็นคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาก่อน ผู้เสียหายคนอื่นสามารถร้องสอดตามมาตรา ๕๗ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งเพื่อเข้ามาในคดีแพ่งไม่ว่าในชั้นตอนใดก็ได้หากตนเป็นผู้เสียหายและมีส่วนได้เสีย วิธีดังกล่าวก็สามารถแก้ปัญหาได้

พล.ต.อ.แสวงฯ - ในหลักการเห็นด้วยกับฝ่ายเลขานุการฯ ที่ว่า การเสียค่าธรรมเนียมควรพิจารณาจากตัวบุคคลว่ามีฐานะยากจนไม่สามารถชำระค่าธรรมเนียมได้ก็อาจยื่นคำร้องขอดำเนินคดีอย่างคนอนาถาได้ ถ้าไปยกเว้นค่าธรรมเนียมโดยมิได้พิจารณาจากสถานะของบุคคลแล้วก็จะมีการใช้สิทธิฟ้องในคดีอาญาไว้ก่อน เพื่อให้ได้สิทธิในการได้รับยกเว้นค่าธรรมเนียม การเขียนข้อยกเว้นอาจทำได้ลำบาก แต่ติดขัดที่ว่าคณะรัฐมนตรีรับหลักการมาแล้ว ดังนั้น จึงควรยึดหลักการตามร่างของสำนักงานศาลยุติธรรม แต่ควรมีข้อสังเกตไปยังคณะรัฐมนตรีว่าการยกเว้นค่าธรรมเนียมควรพิจารณาจากฐานะของบุคคลเช่นเดียวกับวิธีพิจารณาความแพ่งเพื่อให้มีการอภิปรายกันในชั้นพิจารณาของสภา

นายเกียรติขจรฯ - ข้อยกเว้นเรื่องการไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียมนี้ต้องการนำไปใช้กับผู้เสียหายที่ไปยื่นฟ้องคดีแพ่งต่างหาก โดยผู้เสียหายอาจยื่นคำร้องต่อศาลแพ่งยกเว้นค่าธรรมเนียมตามหลักการดังกล่าวได้ ค่าธรรมเนียมตามที่กำหนดในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญานี้จะไปลบสร้างค่าธรรมเนียมในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งได้อย่างไร

ผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรม(นายชาญณรงค์) - กรณีศาลสั่งให้แยกฟ้องคดี ผู้เสียหายสามารถนำเอาคำสั่งศาลนี้ไปยื่นต่อศาลแพ่งได้ ซึ่งผู้พิพากษาศาลแพ่งก็จะถูกกฎหมายอื่นด้วยนอกจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ซึ่งถ้ากฎหมายอื่นกำหนดว่าไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียมแล้ว ศาลก็จะไม่เก็บค่าธรรมเนียม แต่กรณีที่ผู้เสียหายยื่นคำร้องไม่ทันน่าจะเป็นปัญหาทางการบริหารมากกว่าทางกฎหมาย

นายเกียรติชจระ - ถ้อยคำที่ว่า "...เรียกค่าสินไหมทดแทนสูงเกินควร..." เช่นนี้จะพิจารณาอย่างไร หากมีการเรียกค่าสินไหมทดแทนมาในคำฟ้อง และเมื่อศาลพิจารณาจากคำฟ้องแล้วสั่งให้แยกฟ้องเป็นคดีแพ่งต่างหากเช่นนี้จะเป็นการพิจารณาคดีโดยรวบรัดหรือไม่

นายกิติศักดิ์ - ในทางปฏิบัติของศาลเกี่ยวกับค่าธรรมเนียมจะมี ๓ ขั้นตอน คือ ขั้นตอนแรก เสียค่าธรรมเนียมซึ่งเป็นค่าขึ้นศาลเมื่อฟ้องคดี ขั้นที่สองเป็นค่าธรรมเนียมในระหว่างการพิจารณาคดี และขั้นตอนสุดท้ายเป็นค่าธรรมเนียมในการบังคับคดีหลังจากการพิจารณาเสร็จสิ้นแล้ว ดังนั้น ตามร่างมาตรา ๒๕๓ เห็นว่า ควรนำวรรคสองซึ่งเป็นกรณีในชั้นบังคับคดีมาไว้หลังจากวรรคสาม

สำหรับการเรียกค่าสินไหมที่สูงเกินสมควรนั้น ในทางปฏิบัติจะไม่อาจทราบได้จากการตรวจคำฟ้อง แต่จะสามารถทราบได้เมื่อมีการสืบพยานเสร็จสิ้นไปแล้ว

นายสิทธิโชค - นอกจากถ้อยคำในเรื่องการเรียกค่าสินไหมทดแทนสูงเกินควรแล้ว ถ้อยคำอื่น เช่น ค่าเสียหายในทางธุรกิจก็มีปัญหาว่าหมายถึงอะไร มีขอบเขตแค่ไหน หรือการไม่ชวนชวยในการดำเนินคดี หรือดำเนินคดีโดยไม่สุจริต ศาลยังไม่อาจทราบได้เพราะยังอยู่เพียงในชั้นยื่นคำฟ้อง

ผู้แทนสำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม(หม่อมหลวงศุภกิตต์) - ในทางปฏิบัติแล้ว การที่ศาลจะสั่งให้ผู้ร้องชำระค่าธรรมเนียม ศาลจะเห็นต่อเมื่อได้ดำเนินกระบวนการพิจารณาไปแล้ว ซึ่งเมื่อศาลเห็นก็จะสั่งให้มีการชำระค่าธรรมเนียม และหากไม่ชำระค่าธรรมเนียม ตามร่างฯ ดังกล่าวก็ถือว่าการทิ้งฟ้อง และทำให้คำร้องนั้นตกไป

ผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรม(นายชาญณรงค์) - กระบวนการของค่าฤชาธรรมเนียมศาลจะเรียกในขั้นตอนไหนก็ได้หากขาดตกบกพร่องไป หรือหากดำเนินกระบวนการพิจารณาเป็นที่เสื่อมเสียต่ออีกฝ่าย ศาลอาจกำหนดทันทีหรือกำหนดในขั้นตอนพิพากษาก็ได้อยู่ที่ว่าศาลเห็นเมื่อใด จากถ้อยคำอาจแสดงได้ว่าศาลต้องสั่งตอนยื่นคำร้อง อย่างไรก็ตาม หากศาลมีคำสั่งให้ชำระค่าฤชาธรรมเนียมแล้วก็สามารถอุทธรณ์ได้

นายสุพลาฯ - มีข้อสังเกตกรณีความเสียหายทางธุรกิจ เห็นว่า ไม่ว่าผู้เสียหายจะประกอบธุรกิจหรือมิได้ประกอบธุรกิจต่างก็เป็นเหยื่ออาชญากรรมได้ด้วยกันทั้งสิ้น แม้ผู้ประกอบธุรกิจอาจเป็นผู้มีฐานะดี แต่หากถูกฉ้อโกง ลักษณะนี้ต้องรับว่าเป็นความเสียหายทางธุรกิจ เช่นนี้จะกำหนดว่าไม่ยกเว้นค่าธรรมเนียมให้จะดูไม่สมควร

ประธานฯ - ถ้อยคำดังกล่าวน่าจะหมายถึงแนวคิดในเรื่องความเสียหายในทางเศรษฐกิจ หรือ economic loss หรือ economic damages ซึ่งมีการศึกษาเปรียบเทียบมากมายเช่นเดียวกับหลักเรื่อง financial loss และ nervous shock ซึ่งเป็นแนวคิดในทางกฎหมายแพ่งลักษณะละเมิด จึงควรมีการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับความเสียหายในทางธุรกิจดังกล่าวเพิ่มเติม อย่างไรก็ตาม ความเสียหายเหล่านี้สามารถอธิบายได้ในทางหลักกฎหมาย ดังนั้น เห็นว่าควรแก้ไขถ้อยคำจาก “ความเสียหายในทางธุรกิจ” เป็น “ความเสียหายในทางเศรษฐกิจ”

ผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรม(นายชาญณรงค์ฯ) - แนวคิดดังกล่าวน่าจะหมายถึงค่าเสียหายในการขาดผลกำไร ซึ่งกฎหมายหลายฉบับมีการกำหนดโทษทางอาญาและเรียกค่าเสียหายในทางเศรษฐกิจหรือผลกำไรได้ เช่น กฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันการผูกขาดหรือกฎหมายเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญา

นายเกียรติขจรฯ - ในความหมายของมาตราดังกล่าวจะหมายถึงการยกเว้นค่าธรรมเนียมเฉพาะการเรียกค่าสินไหมทดแทนที่เป็นความเสียหายแท้จริงหรือ actual damages ใช่หรือไม่ ส่วนค่าเสียหายที่เป็นการลงโทษหรือ punitive damages จะให้ด้วยหรือไม่ หรือจะถือว่าเป็นการเรียกค่าเสียหายที่สูงเกินสมควรและจะต้องเสียค่าธรรมเนียม

ประธานฯ - การเรียกค่าเสียหายในทางธุรกิจนำสืบพิสูจน์ยาก ตามกฎหมายลักษณะละเมิดมาตรา ๔๒๐ ก็มีได้ระบุเกี่ยวกับความเสียหายในทางเศรษฐกิจไว้ชัดเจน แต่อยู่ในขอบเขตของคำว่า “สิทธิอย่างหนึ่งอย่างใด” แต่เรื่องดังกล่าวศาลไทยอาจไม่ยอมรับ

นายเกียรติขจรฯ - ในทางปฏิบัติของศาลไทยจะมีปัญหาในการใช้ดุลพินิจในการเสียค่าธรรมเนียมหากมีการเรียกค่าเสียหายในทางเศรษฐกิจหรือไม่

ผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรม(นายชาญณรงค์ฯ) - ศาลอาจมีปัญหาในการใช้ดุลพินิจในการสั่งให้เสียค่าธรรมเนียมหากมีการเรียกค่าเสียหายในทางเศรษฐกิจ สำหรับเหตุอื่น ๆ เช่น การเรียกค่าเสียหายสูงเกินสมควรไม่น่าจะมีปัญหาเพราะมีความพยายามในการวางแนวคำพิพากษาเช่นเดียวกับเรื่องค่าฤชาธรรมเนียม

ผู้ช่วยเลขานุการฯ(นางสาวอรังลักษณ์) - ขอให้ที่ประชุมพิจารณา ร่างมาตรา ๘ ซึ่งยกเลิกความในมาตรา ๒๕๘ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๒๕๘ ให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งว่าด้วยค่าฤชาธรรมเนียมมาใช้บังคับโดยอนุโลม”

ผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรม(นายชาญณรงค์) - การแก้ไขมาตรานี้ เนื่องจากตามมาตรา ๒๕๘ เดิม เขียนไว้แคบคือ กำหนดให้นำบทบัญญัติเฉพาะบัญชีค่าธรรมเนียม ที่ต่อท้ายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งและการดำเนินคดีอย่างคนอนาถมาใช้บังคับเท่านั้น ซึ่งแท้จริงบทบัญญัติเรื่องค่าฤชาธรรมเนียมมีมากกว่านั้น และทางปฏิบัติไม่ว่าการเก็บค่าฤชาธรรมเนียมในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งหรือประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา จะใช้ระบบอย่างเดียวกัน และการใช้ดุลพินิจของศาลในการเก็บค่าฤชาธรรมเนียมก็เป็นเช่นเดียวกัน

เลขานุการฯ(นายดิศทัต) - การที่รัฐจะมีส่วนร่วมในการเยียวยาความเสียหายแก่ผู้เสียหายมีหลักตามมาตรา ๒๔๕ วรรคสอง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยที่ได้บัญญัติว่า “บุคคลใดได้รับความเสียหายถึงแก่ชีวิตหรือแก่ร่างกายหรือจิตใจเนื่องจากการกระทำความผิดอาญาของผู้อื่นโดยตนมิได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดนั้น และไม่มีโอกาสได้รับการบรรเทาความเสียหายโดยทางอื่นบุคคลนั้นหรือทายาทย่อมมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือจากรัฐ ทั้งนี้ ตามเงื่อนไขและวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ” มาตราดังกล่าวน่าจะเกี่ยวข้องกับการฟ้องคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาที่ว่า การที่ผู้เสียหายจะได้รับสิทธิพิเศษในการฟ้องคดีนั้น ควรจะต้องเป็นคดีที่ไม่มีความยุ่งยากซับซ้อน และหากจะยกเว้นค่าธรรมเนียมให้ก็ต้องอยู่ภายใต้หลักที่ว่าผู้เสียหายไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด แต่ตามมาตรา ๔๔/๑ วรรคหนึ่ง ยังไม่ชัดเจนว่าผู้ที่ได้รับความเสียหายแก่ชีวิตร่างกาย จิตใจ หรือได้รับความเสื่อมเสียต่อเสรีภาพในร่างกาย หรือได้รับความเสียหายในทางทรัพย์สินอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดของจำเลยที่จะมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือต่าง ๆ มีส่วนร่วมกับการกระทำความผิดด้วยหรือไม่ ด้วยเหตุนี้ จึงต้องคำนึงถึงการที่รัฐจะร่วมเยียวยาความเสียหายเนื่องจากความบกพร่องในการรักษาความปลอดภัยของรัฐ มิเช่นนั้นจะหาขอบเขตไม่ได้

นายเกียรติขจรฯ - กรณีดังกล่าว น่าจะเป็นเช่นเดียวกับหลักกฎหมายแพ่งทั่วไปที่ว่า ในคดีที่เป็นโจทก์ฟ้อง หากตนมีส่วนร่วมหรือเกี่ยวข้องในการกระทำความผิดก็ไม่อาจได้รับค่าเสียหาย หากผู้เสียหายดังกล่าวยื่นคำร้องตามมาตรา ๔๔/๑ เมื่อคำร้องนั้นถือเป็นคำฟ้องก็ไม่มีสิทธิได้รับค่าสินไหมทดแทนตามหลักกฎหมายแพ่งเรื่องละเมิด ซึ่งคดีแพ่งและคดีอาญาถือหลักอย่างเดียวกัน

นายกิตติศักดิ์ฯ - ตามมาตรา ๒๕๕ วรรคสอง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย นั้น ต้องปรากฏว่าไม่มีการเยียวยาทางอื่นและผู้เสียหายไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด แต่ถ้ามียาเยียวยาทางอื่นก็ไม่เข้าเงื่อนไขตามมาตรา

ผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรม(นายชาญณรงค์) - ตามร่างนี้เป็นการเรียก คำลั่นใหม่ทดแทนจากจำเลย แต่ตามมาตรา ๒๔๕ เป็นกรณีที่รัฐจะสงเคราะห์ซึ่งปัจจุบันก็มีการออก กฎหมาย คือ พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ.๒๕๔๔ ซึ่งหลักการตามกฎหมายฉบับนี้ได้เขียนไว้ชัดเจนว่าต้องคำนึงถึงสิทธิที่ผู้เสียหายจะได้รับ กล่าวคือ มิใช่ว่ารัฐจะจ่ายแทนจำเลยทุกกรณี แต่ต้องพิจารณาด้วยว่าโจทก์ได้รับค่าเสียหายจากจำเลยมาเท่าใด และรัฐจะจ่ายตามส่วน นอกจากนี้ก็มีได้เป็นการตัดสินใจว่าถ้ารับจากรัฐแล้วจะเสียสิทธิในการ เรียกจากจำเลย

เลขานุการฯ(นายดิสรุฑ) - ประเด็นคือ ตามมาตรา ๔๔/๑ กำหนดว่าหาก ผู้เสียหายมีสิทธิเรียกคำลั่นใหม่ทดแทน รัฐจะต้องอำนวยความสะดวกให้ได้รับค่าเสียหายที่รวดเร็ว และเป็นธรรม แต่ถ้าผู้เสียหายมีส่วนร่วมในการกระทำความผิดและในการฟ้องคดีได้รับการยกเว้น ค่าธรรมเนียมด้วยก็จะเป็นปัญหาในหลักการตามมาตรา ๒๕๓

ผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรม(หม่อมหลวงศุภกิตติ) - ตามประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณาความอาญา ผู้เสียหายที่จะมีสิทธิยื่นคำร้องตามมาตรา ๔๔/๑ จะต้องเป็นผู้เสียหายโดย นิติบัญญัติตามมาตรา ๒ ผู้เสียหายที่มีส่วนร่วมในการกระทำความผิดจึงไม่อาจยื่นคำร้องได้ตามมาตรา ๔๔/๑ ส่วนในคดีแพ่งจะเป็นอีกกรณีหนึ่งซึ่งต่างจากคดีอาญา

นายกิติศักดิ์ - ผู้เสียหายตามวิธีพิจารณาความอาญจะต้องเป็นผู้เสียหายตาม มาตรา ๒ มาตรา ๓ มาตรา ๔ และมาตรา ๕ กล่าวคือ ต้องเป็นผู้เสียหายโดยตรง จึงจะเป็นผู้เสียหาย โดยนิติบัญญัติหลักดังกล่าวเป็นไปตามแนวคำพิพากษาศฎีกา ผู้เสียหายที่มีส่วนร่วมในการกระทำความ ผิดหรือให้ความยินยอมจึงไม่ใช่ผู้เสียหายโดยนิติบัญญัติ และไม่อาจยื่นคำร้องได้ตามมาตรา ๔๔/๑ แต่ สามารถไปยื่นฟ้องเป็นคดีแพ่งแยกต่างหากได้ โดยในคดีแพ่งต้องไปพิจารณาว่าเป็นการโต้แย้งสิทธิ ตามมาตรา ๔๕ และตนมีส่วนได้เสียหรือไม่ ซึ่งการฟ้องคดีแพ่งแยกต่างหากนี้จะต้องเสียค่า ธรรมเนียม

มติ ที่ประชุมมอบหมายให้ฝ่ายเลขานุการฯรับไปปรับปรุงร่างฯ เพิ่มเติมกรณีการ ยกเว้นค่าธรรมเนียมตามมาตรา ๒๕๓ ให้แก่ผู้เสียหายที่ยื่นคำร้องไม่ทันตามกำหนดเวลาในมาตรา ๔๔/๑ เพื่อเสนอในการประชุมครั้งต่อไป

ปิดประชุมเวลา ๑๖.๐๐ นาฬิกา

นายปกรณ์ ยิ้มรการ ผู้จัดรายงานการประชุม
นางสาวอารงลักษณ์ ลาพันธ์ ผู้ตรวจรายงานการประชุม

รายงานการประชุม
คณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา
ครั้งที่ ๑๓๐๑-๘/๒๕๕๖
วันพุธ ที่ ๑๔ พฤษภาคม ๒๕๕๖
ณ ห้องประชุมเสริม วินิจฉัยกุล สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

ผู้ที่มาประชุม

๑. นายคณิง ภาไชย	ประธานกรรมการ
๒. นายกิตติศักดิ์ กิตติคุณไพโรจน์	กรรมการฯ
๓. นายเกียรติชจร วัจนะสวัสดิ์	กรรมการฯ
๔. นายพรเพชร วิชิตชลชัย	กรรมการฯ
๕. นายรองพล เจริญพันธ์	กรรมการฯ
๖. นายเรวัต ฉ่ำเฉลิม	กรรมการฯ
๗. นายสิทธิโชค ศรีเจริญ	กรรมการฯ
๘. นายดิศทัต โทตระกิตย์	กรรมการฯ และเลขานุการฯ
๙. นายธนาวัฒน์ สังข์ทอง	กรรมการฯ และผู้ช่วยเลขานุการฯ
๑๐. นางสาวอัครลักษณ์ ลาพินี	กรรมการฯ และผู้ช่วยเลขานุการฯ

ผู้ที่ไม่มาประชุม

๑. นายกิตติพงษ์ กิตยารักษ์	ติตราชการ
๒. นายจิรนิติ ทะวานนท์	ติตราชการ
๓. นางจริยา เจียมวิจิตร	ติตราชการ
๔. นายณรงค์ ใจหาญ	ติตราชการ
๕. นายสุพล ยุติธาดา	ติตราชการ

ผู้เข้าร่วมประชุม

๑. นายดล บุนนาค	ผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรม
๒. นายอัมพงค์ พัฒนเมฆิน	ผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรม
๓. หม่อมหลวงศุภกิตต์ จรูญโรจน์	ผู้แทนสำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม
๔. นางสาวปัญญาดา ปรีดีสนิท	ผู้แทนสำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม
๕. นายปริญญา จิตรการนทีกิจ	ผู้แทนสำนักงานอัยการสูงสุด
๖. พ.ต.อ. เพชร สระทองอุ่น	ผู้แทนสำนักงานตำรวจแห่งชาติ
๗. นายบัณฑิต นริศรางกูร	ผู้แทนกระทรวงมหาดไทย
๘. นายธนาบุตร ศิวยายพราหมณ์	นิติกรสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
๙. นายปกรณ์ ยี่งารการ	นิติกรสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

เปิดประชุมเวลา ๑๐.๐๐ นาฬิกา

ประธานฯ กล่าวเปิดประชุม และขอให้ที่ประชุมพิจารณาเรื่องตามระเบียบวาระการประชุม ซึ่งมีดังต่อไปนี้

ระเบียบวาระที่ ๑ เรื่องที่ประธานฯ แจ้งให้ที่ประชุมทราบ

ไม่มี

ระเบียบวาระที่ ๒ เรื่องรับรองรายงานการประชุมครั้งที่ ๑๓๐๐-๗/๒๕๕๖
วันพุธ ที่ ๓๐ เมษายน ๒๕๕๖

นายกิตติศักดิ์ฯ - ขอตัดคำว่า “หรือ Crime Control” ในหน้าที่ ๘ ออก

มติ ที่ประชุมรับรองตามที่เสนอแก้ไข

ระเบียบวาระที่ ๓ เรื่องเสนอเพื่อทราบ

เลขานุการฯ (นายดิศทัตฯ) - ได้เสนอให้ที่ประชุมทราบเกี่ยวกับร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ..) พ.ศ. (แก้ไขให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ) ว่าขณะนี้อยู่ในระหว่างการพิจารณาของคณะกรรมการสิทธิการสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งคาดว่าจะพิจารณาให้แล้วเสร็จภายในวันนี้และจะนำร่างที่แก้ไขปรับปรุงเสนอต่อสภาผู้แทนราษฎรเพื่อพิจารณาต่อไป

มติ ที่ประชุมรับทราบ

ระเบียบวาระที่ ๔ เรื่องเสนอเพื่อพิจารณา

เลขานุการฯ (นายดิศทัตฯ) - ในการประชุมวันนี้ฝ่ายเลขานุการฯ ขอเสนอให้ที่ประชุมพิจารณาร่างฯ มาตรา ๗ ซึ่งฝ่ายเลขานุการฯ รับไปดำเนินการปรับปรุงตามมติที่ประชุมที่ต้องการยกเว้นค่าธรรมเนียมให้แก่ผู้เสียหายในกรณีที่ยื่นคำร้องตามมาตรา ๔๔/๑ ไม่ทัน หรือกรณีที่ยื่นคำร้องตามมาตรา ๔๔/๑ แล้ว แต่ศาลสั่งให้แยกคดีส่วนแบ่งออกจากคดีอาญาและพิจารณาต่างหากโดยศาลที่มีอำนาจชำระด้วย

มาตรา ๗ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๒๕๓ และมาตรา ๒๕๔ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๒๕๓ ในคดีพนักงานอัยการเป็นโจทก์ ซึ่งมีคำเรียกร้องให้คืนทรัพย์สินหรือใช้ราคาตามมาตรา ๔๓ หรือคำร้องของผู้เสียหายที่ขอให้บังคับจำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามมาตรา ๔๔/๑ มิให้เรียกค่าธรรมเนียม

ในกรณีที่ผู้เสียหายยื่นคำร้องตามมาตรา ๔๔/๑ ไม่ทัน และผู้เสียหายพิสูจน์ได้ว่าความล่าช้าไม่ได้เกิดจากตัวผู้เสียหาย หรือกรณีที่ผู้เสียหายได้ยื่นคำร้องเข้ามาในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ แต่ศาลมีคำสั่งให้แยกคดีส่วนแบ่งไปให้ศาลที่มีอำนาจพิจารณาดำเนินการ ให้การดำเนินกระบวนการพิจารณาดังกล่าวได้รับยกเว้นค่าธรรมเนียมเช่นเดียวกัน

ในกรณีที่ผู้เสียหายยื่นคำร้องขอให้บังคับจำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามวรรคหนึ่ง ถ้าศาลเห็นว่า การยื่นคำร้องของผู้เสียหายเป็นการเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนสูงเกินสมควรก็ตี เรียกเอาค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายในทางเศรษฐกิจก็ตี ไม่ชวนช่วยในการดำเนินคดีก็ตี ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้ร้องชำระค่าธรรมเนียมตั้งคดีแบ่งภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนด ในกรณี ถ้าผู้ร้องเพิกเฉยไม่ปฏิบัติตามคำสั่งศาลดังกล่าว ให้ถือว่าเป็นการทิ้งฟ้องและให้นำบทบัญญัติของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งว่าด้วยการทิ้งฟ้องมาใช้บังคับกับคดีส่วนแบ่งโดยอนุโลม

ในกรณีที่มีคำพิพากษาหรือคำสั่งให้คืนทรัพย์สินหรือใช้ราคาหรือค่าสินไหมทดแทนดังกล่าวในวรรคก่อน ถ้าศาลยังต้องจัดการอะไรอีกเพื่อการบังคับ ผู้ที่จะได้รับคืนทรัพย์สินหรือราคาหรือค่าสินไหมทดแทนจึงต้องเสียค่าธรรมเนียมตั้งคดีแบ่งสำหรับการต่อไปนั้น

นายกิตติศักดิ์ฯ - การเพิ่มความในวรรคสองเพื่อยกเว้นค่าธรรมเนียมให้แก่ผู้เสียหายในกรณีที่ผู้เสียหายไปฟ้องเป็นคดีแบ่งต่างหากอันเนื่องมาจากผู้เสียหายยื่นคำร้องตามมาตรา ๔๔/๑ ไม่ทัน หรือศาลสั่งให้แยกฟ้อง จะเกินหลักการที่คณะรัฐมนตรีรับหลักการมาหรือไม่

นายเกียรติขจรฯ - ความในวรรคสองของร่างมาตรานี้เป็นเพียงข้อยกเว้นเท่านั้น หลักคือ ถ้าจะให้ได้รับการยกเว้นค่าธรรมเนียมจะต้องยื่นคำร้องเข้ามาในคดีอาญาที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ก่อนกำหนดนัดวันสืบพยานหรือก่อนศาลวินิจฉัยชี้ขาดคดีในกรณีที่ไม่มีกรสืบพยาน แต่เมื่อมีหลักเช่นนี้แล้วก็ต้องคำนึงถึงกรณีที่ผู้เสียหายยื่นคำร้องเข้ามาไม่ทันด้วย ทั้งนี้ เพราะตามมาตรา ๔๔/๑ มีข้อจำกัดในเรื่องระยะเวลาในการยื่นคำร้อง ซึ่งผู้เสียหายอาจจะยื่นคำร้องไม่ทันเพราะไม่ทราบพนักงานอัยการฟ้องคดีแล้ว

๔

นายพรเพชรฯ - กรณีที่ผู้เสียหายยื่นคำร้องตามมาตรา ๔๔/๑ ไม่ทัน การกำหนดเงื่อนไขว่าผู้เสียหายพิสูจน์ได้ว่าความล่าช้าไม่ได้เกิดจากตัวผู้เสียหายนั้น ทำให้ต้องดำเนินกระบวนการพิจารณาเพิ่มขึ้นในส่วนของการพิสูจน์ว่าความล่าช้านั้นไม่ได้เกิดจากตัวผู้เสียหาย ซึ่งจะกระทบต่อการพิจารณาคดีต่อไป จึงไม่ควรกำหนดข้อยกเว้นตามวรรคสอง

นายกิตติศักดิ์ฯ - คดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญานั้น เมื่อพนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญาแล้ว ควรจะยกเว้นค่าธรรมเนียมให้แก่ผู้เสียหาย ซึ่งเมื่อยกเว้นค่าธรรมเนียมให้แก่ผู้เสียหายแล้วก็ไม่ต้องกำหนดเป็นข้อยกเว้นตามความในวรรคสองอีก การยกเว้นค่าธรรมเนียมให้แก่ผู้เสียหายในกรณีที่ผู้เสียหายยื่นคำร้องไม่ทันตามความในวรรคสองนั้น จะต้องมีการพิสูจน์ถึงความล่าช้าว่าเกิดจากตัวผู้เสียหายหรือไม่ และเมื่อศาลวินิจฉัยว่าความล่าช้าเกิดจากตัวผู้เสียหายหรือไม่แล้ว ก็จะมีการอุทธรณ์ฎีกาต่อไปอีก ทำให้การพิจารณาเนื้อหาของคดีแพ่งอันเป็นคดีหลักมีความล่าช้า

นายเกียรติขจรฯ - ถ้าจะยกเว้นค่าธรรมเนียมให้แก่ผู้เสียหายในคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาทุกกรณี ไม่ว่าจะผู้เสียหายจะยื่นคำร้องเข้ามาตามมาตรา ๔๔/๑ หรือไม่ก็ตาม ก็จะไม่เกิดปัญหา และไม่ต้องกำหนดกรณีตามวรรคสองและวรรคสามอีก แต่ถ้าจะยกเว้นค่าธรรมเนียมให้แก่ผู้เสียหายเฉพาะในกรณีที่ผู้เสียหายยื่นคำร้องเข้ามาตามมาตรา ๔๔/๑ ทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมกัน โดยเฉพาะคนที่ยื่นคำร้องเข้ามาไม่ทัน ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นคนยากจนไม่มีทุนความคอยช่วยเหลือ คนที่ได้เปรียบคือคนที่ยื่นคำร้องตามมาตรา ๔๔/๑ ทัน ซึ่งส่วนใหญ่จะมีได้เป็นคนยากจนและมีทุนความคอยช่วยเหลืออยู่แล้ว หรืออาจจะใช้อีกระบบหนึ่ง คือ ไม่ยกเว้นค่าธรรมเนียมให้แก่ผู้เสียหายเลย โดยให้เป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง กรณีนี้ถ้าผู้เสียหายเป็นคนยากจนก็ขอดำเนินคดีอย่างคนอนาถาได้

นายกิตติศักดิ์ฯ - เหตุผลในการยกเว้นค่าธรรมเนียมให้แก่ผู้เสียหายที่ยื่นคำร้องตามมาตรา ๔๔/๑ นั้น เพราะพนักงานอัยการสืบพยานไปส่วนใหญ่แล้ว ในคดีแพ่งไม่จำเป็นต้องนำสืบในประเด็นที่พนักงานอัยการนำสืบไปแล้วอีก ทำให้คดีแพ่งเสร็จเร็วขึ้น ถ้าจะขยายการยกเว้นค่าธรรมเนียมให้แก่ผู้เสียหายออกไปโดยให้รวมถึงกรณีที่ผู้เสียหายยื่นคำร้องตามมาตรา ๔๔/๑ ไม่ทันด้วย จะทำให้เกิดปัญหาเพิ่มขึ้นและจะเป็นการขัดต่อหลักการเดิมหรือไม่

นายรองพลฯ - การยกเว้นค่าธรรมเนียมให้แก่ผู้เสียหายในกรณีที่ผู้เสียหายยื่นคำร้องตามมาตรา ๔๔/๑ ไม่ทัน หรือกรณีที่ศาลมีคำสั่งให้แยกฟ้องตามวรรคสองนั้น อาจถือได้ว่าเป็นหลักการที่ต่อเนื่องกับหลักการตามวรรคหนึ่ง

๕

นายกิตติศักดิ์ - การกำหนดช้อยกเว้นควรระบุกำหนดในด้านการบริหารงานมากกว่าที่จะกำหนดไปด้านการพิจารณาคดี โดยกำหนดให้พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการแจ้งให้ผู้เสียหายทราบเมื่อจะฟ้องคดีอาญา เพื่อให้ผู้เสียหายได้ยื่นคำร้องตามมาตรา ๔๔/๑ ทัน เพราะมีฉะนั้นแล้วจะทำให้การพิจารณาคดีต้องล่าช้าเนื่องจากจะต้องทำการไต่สวนถึงการที่ยื่นคำร้องตามมาตรา ๔๔/๑ ไม่ทันว่าความล่าช้านั้นเกิดจากตัวผู้เสียหายหรือไม่ และเมื่อไต่สวนและมีคำสั่งแล้วก็จะมีการอุทธรณ์ฎีกาคำสั่งนั้นต่อไปอีก

ผู้แทนสำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรมฯ (หม่อมหลวงศุภกิตต์) - ในคดีอาญาที่อยู่ในอำนาจศาลแขวงนั้น ถ้าผู้ต้องหาให้การรับสภาพตลอดข้อหา กฎหมายกำหนดให้พนักงานสอบสวนนำตัวผู้ต้องหามายังพนักงานอัยการเพื่อฟ้องศาลโดยไม่ต้องทำการสอบสวน และให้ฟ้องด้วยวาจา ซึ่งพนักงานอัยการจะต้องฟ้องคดีทันที จึงเป็นไปได้ที่จะให้พนักงานอัยการแจ้งให้ผู้เสียหายทราบ

นายเรวัตฯ - ถ้าจะกำหนดให้พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการแจ้งให้ผู้เสียหายทราบ ก็จะมีปัญหาตามมาอีกว่าผู้เสียหายทราบหรือไม่

นายเกียรติขจรฯ - ควรกำหนดให้คำสั่งศาลที่วินิจฉัยว่าการที่ผู้เสียหายยื่นคำร้องตามมาตรา ๔๔/๑ ไม่ทัน เกิดจากความล่าช้าของตัวผู้เสียหายหรือไม่เป็นที่สุด เพื่อไม่ให้มีการอุทธรณ์ฎีกาคำสั่งศาลในเรื่องนี้ต่อไปอีก

นายพรเพชรฯ - การยกเว้นค่าธรรมเนียมในคดีแพ่งให้แก่ผู้เสียหายตามความในวรรคสองนี้ อาจจะมีปัญหาในเรื่องการร่างกฎหมาย เพราะเป็นการเขียนยกเว้นค่าธรรมเนียมในคดีแพ่งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ประธานฯ - ขอเสนอให้แก้ไขเรื่องกำหนดเวลาในการยื่นคำร้องตามมาตรา ๔๔/๑ ให้มีความยืดหยุ่นยิ่งขึ้นเพื่อแก้ปัญหาผู้เสียหายยื่นคำร้องไม่ทัน โดยการกำหนดเป็นช้อยกเว้นไว้ว่าเว้นแต่ศาลจะเห็นสมควรขยายเวลาให้

นายเกียรติขจรฯ - ในมาตรา ๔๔/๑ เหตุใดจึงกำหนดให้ต้องยื่นคำร้องก่อนกำหนดนัดวันสืบพยาน โดยปกติคดีแพ่งจะต้องรอฟังข้อเท็จจริงในคดีอาญาอยู่แล้ว ฉะนั้น แม้จะยื่นคำร้องเข้ามาหลังกำหนดนัดวันสืบพยานก็ไม่น่าจะมีความเสียหาย

นายกิตติศักดิ์ - การที่ผู้เสียหายยื่นคำร้องเข้ามาในคดีอาญาที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ ผู้เสียหายมีโอกาสสืบพยานเพิ่มเติมในส่วนที่พนักงานอัยการสืบขาดตกบกพร่องได้ แต่ถ้าผู้เสียหายยื่นคำร้องเข้ามาหลังจากที่พนักงานอัยการสืบพยานเสร็จไปแล้วจะไม่มีประโยชน์ ผู้เสียหายต้องฟังข้อเท็จจริงในคดีอาญา

เลขานุการฯ (นายดิศทัตฯ) - ถ้าจะขยายระยะเวลาในการยื่นคำร้องตาม
มาตรา ๔๔/๑ ออกไป จะขยายให้จนถึงเวลาใด

ผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรม (นายดลฯ) - ควรจะขยายให้จนถึงก่อน
พิพากษา

มติ ที่ประชุมมีมติให้ตัดความในวรรคสองของร่างฯ มาตรา ๒๕๓ ออก และให้แก้ไข
เพิ่มเติมความในวรรคหนึ่งของร่างฯ มาตรา ๔๔/๑ เกี่ยวกับกำหนดเวลาในการยื่นคำร้องว่า “...ก่อนกำหนด
นัดวันสืบพยานหรือก่อนศาลมีคำพิพากษาหากศาลเห็นสมควร หรือก่อนศาลวินิจฉัยชี้ขาดคดีในกรณีที่ไม่มี
การสืบพยาน...”

ประธานฯ - ขอให้ที่ประชุมพิจารณาความในวรรคสาม

เลขานุการฯ (นายดิศทัตฯ) - ความในวรรคสามนั้น ฝ่ายเลขานุการมีข้อสังเกต
ดังนี้

๑) การเรียกเอาคำลั่นไหมทดแทนสูงเกินสมควร ไม่น่าจะเกี่ยวข้องกับหลักการในการยกเว้น
ค่าธรรมเนียม เพราะคำลั่นไหมทดแทนจะสูงหรือไม่นั้นไม่ได้หมายความว่าจะทำให้คดียุ่งยากหรือไม่ยุ่งยาก
แต่อย่างใด

๒) การเรียกเอาคำลั่นไหมทดแทนเพื่อความเสียหายในทางธุรกิจนั้น จะมีปัญหาว่าความ
เสียหายในทางธุรกิจจะมีความหมายแคไหนเพียงใด

๓) การไม่ชวนช่วยในการดำเนินคดีหรือดำเนินคดีไปโดยไม่สุจริต กรณีนี้ฝ่ายเลขานุการฯ
เห็นด้วยว่าควรเรียกเก็บค่าธรรมเนียมจากผู้เสียหาย

นายกิตติศักดิ์ฯ - สำนักงานศาลยุติธรรมมีเหตุผลประการใดในการกำหนดข้อยกเว้น
กรณีที่เป็นการเรียกเอาคำลั่นไหมทดแทนสูงเกินสมควร

ผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรม (นายดลฯ) - คำว่าสูงเกินสมควรนั้น หมายถึง
เกินกว่าความเสียหายที่น่าจะเกินจริง และเห็นได้ชัดเจนว่ามีการเรียกค่าเสียหายเพื่อหวังผลกำไร

ประธานฯ - การยกเว้นดังกล่าวอาจก่อให้เกิดปัญหาขึ้นได้ว่าการณีใดจะเป็นการ
เรียกเอาคำลั่นไหมทดแทนสูงเกินสมควร และนอกจากนี้จะเป็นการไปกระทบเนื้อหาของคดีหรือไม่ ถ้าศาลไป
วินิจฉัยตั้งแต่แรกว่าเป็นการเรียกเอาคำลั่นไหมทดแทนสูงเกินสมควร ทั้ง ๆ ที่จริง ๆ แล้วควรจะมีการสืบ
พยานหลักฐานให้เสร็จสิ้นก่อน

๗

ผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรม (นายดล) - ความในวรรคสามของร่างฯ มาตรานี้ หมายถึง ในขั้นตอนการยื่นคำร้อง ถ้าศาลเห็นชัดเจนว่าการยื่นคำร้องของผู้เสียหายเป็นการเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนสูงเกินสมควร ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้ร้องชำระค่าธรรมเนียมได้ โดยไม่จำเป็นต้องสืบพยานหลักฐานก่อน

นายพรเพชร - การบรรยายฟ้องในส่วนของค่าสินไหมทดแทนนั้น เพียงแต่ระบุประเภทของค่าสินไหมทดแทน ไม่จำเป็นต้องระบุรายละเอียด ส่วนประเด็นว่าค่าเสียหายจะมีเพียงใด เป็นเรื่องที่จะต้องนำสืบในชั้นพิจารณา ฉะนั้น ค่าสินไหมทดแทนจะสูงเกินสมควรหรือไม่ จึงต้องขึ้นอยู่กับพยานหลักฐาน นอกจากนี้การที่ศาลเห็นว่าเป็นการเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนสูงเกินสมควรและสั่งให้ผู้ร้องชำระค่าธรรมเนียมนั้น เป็นคำสั่งในลักษณะที่ศาลใช้ดุลพินิจ ซึ่งเป็นคำสั่งในระหว่างพิจารณา จะอุทธรณ์ฎีกาในระหว่างพิจารณาไม่ได้ ผู้เสียหายจึงต้องเสียค่าธรรมเนียมไปก่อน และเมื่อศาลมีคำพิพากษาแล้วก็จะมีการอุทธรณ์ฎีกาคำสั่งดังกล่าวต่อไป ซึ่งทำให้เกิดประเด็นปลีกย่อยในการพิจารณาโดยไม่จำเป็น

ผู้แทนสำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม (หม่อมหลวงศุภกิตต์) - การที่ศาลจะพิจารณาว่าเป็นการเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนสูงเกินสมควรหรือไม่ คงจะไม่ได้พิจารณาจากตัวคำฟ้องหรือคำร้องเท่านั้น แต่จะต้องดำเนินกระบวนการพิจารณาไปพอสมควรจนสามารถรู้ได้ว่าค่าสินไหมทดแทนที่ผู้ร้องพึงได้รับนั้นมีจำนวนเท่าใด ฉะนั้น การที่ศาลจะสั่งให้ผู้ร้องเสียค่าธรรมเนียม จึงเป็นการสั่งก่อนศาลตัดสินคดี ศาลจะสั่งในขณะที่ยื่นคำร้องยังไม่ได้ ข้อสังเกตอีกประการหนึ่งก็คือค่าสินไหมทดแทนสูงเกินสมควรหรือไม่ศาลจะพิจารณาจากอะไร พิจารณาจากสถานะของบุคคลหรือไม่ ซึ่งจะเป็นการให้ดุลพินิจแก่ศาลมากจนเกินไป ถ้าพิจารณาจากเจตนารมณ์ในการร่างมาตรานี้แล้วกรณีดังกล่าวว่าจะเข้ากรณีที่ดำเนินคดีไปโดยไม่สุจริตเป็นเหตุให้อีกฝ่ายต้องเสียค่าใช้จ่ายในการต่อสู้คดีโดยไม่จำเป็น

นายเกียรติขจรฯ - กรณีที่เป็นการเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนสูงเกินสมควรหรือเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายในทางเศรษฐกิจนั้น เมื่อพิจารณาจากถ้อยคำในวรรคสามแล้วต้องการจะให้ศาลวินิจฉัยประเด็นนี้ตั้งแต่แรก ซึ่งจะมีปัญหาว่าศาลจะถืออะไรเป็นหลักเกณฑ์ในการวินิจฉัยทั้ง ๆ ที่ยังไม่มีการสืบพยานหลักฐานเลย ส่วนกรณีไม่ชวนชวยในการดำเนินคดีหรือดำเนินคดีไปโดยไม่สุจริตนั้น มีความชัดเจนว่าศาลสามารถสั่งหลังจากพิจารณาคดีไปแล้วได้

นายกิตติศักดิ์ฯ - ในการสั่งเรื่องค่าธรรมเนียมนั้น เป็นอำนาจของศาลที่จะสั่งได้ตลอดเวลา สำหรับดุลพินิจในการกำหนดจำนวนค่าสินไหมทดแทนนั้น ไม่มีมาตรฐานใดที่จะมากำหนดชัดเจนได้ เป็นเพียงการกำหนดกรอบกว้าง ๆ ให้ศาลใช้ดุลพินิจ อย่างเช่นในเรื่องละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๔๒๐ ให้ศาลวินิจฉัยตามควรแก่พฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิด ดังนั้น ถ้าตามคำร้องของผู้เสียหายเป็นที่เห็นได้ชัดเจนว่าเป็นการเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนสูงเกินสมควร ศาลก็มีอำนาจสั่งให้เสียค่าธรรมเนียมได้ทันทีโดยไม่จำเป็นต้องสืบพยานหลักฐานก่อน

๘

นายสิทธิโชคฯ - การพิจารณาขบวนค่าธรรมเนียมในคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาน่าจะพิจารณาเฉพาะว่าคดีแพ่งนั้นมีความยุ่งยากหรือไม่ จะทำให้การพิจารณาคดีอาญาเนิ่นช้าติดขัดหรือไม่ สำหรับปัญหาเรื่องเป็นการเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนสูงเกินสมควรหรือไม่นั้น ถ้าศาลสั่งให้ผู้ร้องเสียค่าธรรมเนียมตั้งแต่แรก จะทำให้คดีของผู้ร้องเสียเปรียบ เพราะเป็นการแสดงให้เห็นว่าผู้ร้องเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนสูงเกินสมควร หรือไม่ชวนชวายในการดำเนินคดี หรือดำเนินคดีไปโดยไม่สุจริต

เลขานุการฯ (นายดิศทัตฯ) - แนวทางในการแก้ปัญหาอีกแนวทางหนึ่งแทนการเขียนข้อยกเว้นในร่างฯ มาตรา ๒๕๓ วรรคสาม คือการใช้หลักตามมาตรา ๔๑ ซึ่งเป็นหลักทั่วไปในการแยกพิจารณาคดีแพ่งออกจากการพิจารณาคดีอาญา กล่าวคือ ถ้าการพิจารณาคดีแพ่งจะทำให้การพิจารณาคดีอาญาเนิ่นช้าหรือติดขัดก็ควรจะแยกคดีแพ่งออกจากคดีอาญา โดยเฉพาะกรณีตามวรรคสามนั้นแทนที่จะให้ดำเนินคดีในคดีอาญาและให้ศาลสั่งให้เสียค่าธรรมเนียม ก็ให้แยกออกไปเป็นคดีแพ่งต่างหากและเสียค่าธรรมเนียมตามปกติ

ประธานฯ - ในปัญหาเรื่องการเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนสูงเกินสมควร หรือเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายในทางเศรษฐกิจ ก่อให้เกิดประเด็นที่ศาลจะต้องทำการไต่สวน และเมื่อศาลสั่งให้ผู้ร้องเสียค่าธรรมเนียมแล้วก็ต้องมีการอุทธรณ์ฎีกาต่อไปอีก

นายพรเพชรฯ - ในกรณีนี้ควรจะคำนึงถึงคดีอาญาเป็นหลัก แม้ว่าการยื่นคำร้องของผู้เสียหายจะเป็นการเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนสูงเกินสมควร หรือเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายในทางเศรษฐกิจ หรือไม่ชวนชวายในการดำเนินคดี หรือดำเนินคดีไปโดยไม่สุจริตก็ตาม ก็ควรจะยกประโยชน์ให้บ้าง เพราะถึงอย่างไรในที่สุดแล้วอาจไม่ได้ค่าสินไหมทดแทนตามที่ขอก็ได้ น่าจะเป็นการดีกว่าไปเสียเวลาในการดำเนินกระบวนการพิจารณาในการไต่สวนในเรื่องดังกล่าว จึงควรตัดความในวรรคสามออก

นายรองพลฯ - ขอแก้ไขเพิ่มเติมบันทึกเหตุผล โดยความในตอนแรกควรใช้ถ้อยคำว่า “เนื่องจากการดำเนินคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์นั้น บทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาบัญญัติให้พนักงานอัยการ ...” และความในตอนท้ายควรใช้ถ้อยคำว่า “...ดังนั้น สมควรแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเพื่อให้เป็นไปตามหลักการดังกล่าว จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้”

มติ ที่ประชุมมอบหมายให้ผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรมรับไปทบทวนว่าสมควรตัดความ
ในวรรคสามของร่างฯ มาตรา ๒๕๓ ออก หรือไม่ และมอบหมายให้ฝ่ายเลขานุการฯ ไปปรับปรุงร่างฯ
ตามมติที่ประชุมและนำมาเสนอในการประชุมครั้งต่อไป

ปิดประชุมเวลา ๑๖.๐๐ นาฬิกา

นายธนายุทธ ศิวายพราหมณ์
นางสาวอัครังลักษณ์ ลาพินี

ผู้จัดรายงานการประชุม
ผู้ตรวจรายงานการประชุม

รายงานการประชุม
คณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา
ครั้งที่ ๑๓๐๒-๙/๒๕๕๖
วันพุธ ที่ ๒๘ พฤษภาคม ๒๕๕๖
ณ ห้องประชุมเสริม วินิจฉัยกุล สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

ผู้ที่มาประชุม

๑. นายคณิง ภาไชย	ประธานกรรมการ
๒. นายกิตติศักดิ์ กิติคุณไพโรจน์	กรรมการ
๓. นายเกียรติจักร วัจนะสวัสดิ์	กรรมการ
๔. นายจirinติ หะวานนท์	กรรมการ
๕. นายรองพล เจริญพันธ์	กรรมการ
๖. นายสิทธิโชค ศรีเจริญ	กรรมการ
๗. พล.ต.อ. แสง วีระสวัสดิ์	กรรมการ
๘. นายติสทัต โทตระกิตย์	กรรมการฯ และเลขานุการฯ
๙. นายธนาวัฒน์ สังข์ทอง	กรรมการฯ และผู้ช่วยเลขานุการฯ
๑๐. นางสาวอำรงลักษณ์ ลาพินี	กรรมการฯ และผู้ช่วยเลขานุการฯ

ผู้ที่ไม่มาประชุม

๑. นายกิตติพงษ์ กิตยารักษ์	ติตราชการ
๒. นางจரியา เจียมวิจิตร	ติตราชการ
๓. นายณรงค์ ใจหาญ	ติตราชการ
๔. นายพรเพชร วิชิตชลชัย	ติตราชการ
๕. นายเรวัต ฉ่ำเฉลิม	ติตราชการ
๖. นายสุพล ยุติธาดา	ติตราชการ

ผู้เข้าร่วมประชุม

๑. นายชาญณรงค์ ปราณจิตต์
๒. นายอัมพงค์ พัฒนเมฆิน
๓. หม่อมหลวงศุภกิตต์ จรูญโรจน์
๔. นางสาวปัญญาดา ปรีดีสนิท
๕. นายปริญญา จิตรการนทีกิจ
๖. พ.ต.อ. เพชร สระทองอ่อน
๗. นายบัณฑิต นริศรางกูร
๘. นายธนาบุตร ศิวายพราหมณ์
๙. นายปกรณ์ ยิ่งวรการ

- ผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรม
ผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรม
ผู้แทนสำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม
ผู้แทนสำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม
ผู้แทนสำนักงานอัยการสูงสุด
ผู้แทนสำนักงานตำรวจแห่งชาติ
ผู้แทนกระทรวงมหาดไทย
นิติกรสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
นิติกรสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

เปิดประชุมเวลา ๑๐.๐๐ นาฬิกา

ประธานฯ กล่าวเปิดประชุม และขอให้ที่ประชุมพิจารณาเรื่องตามระเบียบวาระการประชุม ซึ่งมีดังต่อไปนี้

ระเบียบวาระที่ ๑ เรื่องที่ประธานฯ แจ้งให้ที่ประชุมทราบ

ไม่มี

ระเบียบวาระที่ ๒ เรื่องรับรองรายงานการประชุมครั้งที่ ๑๓๐๑-๘ /๒๕๕๖
วันพุธ ที่ ๑๕ พฤษภาคม ๒๕๕๖

มติ ที่ประชุมรับรองโดยไม่มีการแก้ไข

ระเบียบวาระที่ ๓ เรื่องเสนอเพื่อทราบ

ไม่มี

ระเบียบวาระที่ ๔ เรื่องเสนอเพื่อพิจารณา

เลขานุการฯ (นายดิศทัตฯ) - ในการประชุมวันนี้ฝ่ายเลขานุการได้เสนอร่างฯ ที่ปรับปรุงตามมติที่ประชุม ดังนี้

๑. ปรับปรุงถ้อยคำในเหตุผลของร่างฯ ตามที่ท่านรองพลฯ เสนอ เพื่อให้ชัดเจนยิ่งขึ้น
๒. ตัดร่างมาตรา ๒๕๓ วรรค ๒ วรรค ๓ และวรรค ๔ ซึ่งเกี่ยวกับการยกเว้นค่าธรรมเนียมในการดำเนินคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาออก โดยกรณีดังกล่าวให้เป็นไปตามมาตรา ๔๑
๓. ปรับปรุงร่างมาตรา ๔๔/๑ โดยแบ่งเป็น ดังนี้
 - วรรคหนึ่ง กำหนดรับรองสิทธิของผู้เสียหายในการยื่นคำร้องต่อศาล
 - วรรคสอง กำหนดถึงระยะเวลาในการยื่นคำร้อง
 - วรรคสาม กำหนดลักษณะเนื้อหาของคำร้อง
 - วรรคสี่ กำหนดขั้นตอนเกี่ยวกับการดำเนินการของศาล
 - วรรคห้า เป็นการที่ศาลตั้งทนายความให้แก่ผู้ยื่นคำร้องและสิทธิในการได้รับเงินรางวัล
 - วรรคหก กำหนดสิทธิในการได้รับเงินรางวัลและค่าใช้จ่ายให้แก่ทนายความที่ศาลตั้งให้กับจำเลยในคดีอาญา

๔

ทั้งนี้ ฝ่ายเลขานุการฯ ได้ตรวจสอบกับสำนักงานศาลยุติธรรมแล้ว ปรากฏว่าขณะนี้ระเบียบว่าด้วยการจ่ายเงินรางวัลให้แก่ทนายความที่ศาลตั้งให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. ๒๕๓๙ อนึ่ง ประเด็นตามวรรคห้าและวรรคหกที่ยังมิได้มีการพิจารณามี ๒ ประการ คือ ประการแรก ควรกำหนดระเบียบที่ออกตามความในวรรคห้าและวรรคหกเป็นฉบับเดียวกันหรือแยกฉบับกัน เพราะเป็นระเบียบที่แตกต่างกัน ประการที่สอง การตั้งทนายความให้แก่จำเลยตามวรรคหก หมายถึงทนายความในคดีแพ่งหรือคดีอาญา

ประธานฯ - การตัดหลักการตามร่างมาตรา ๒๕๓ วรรคสาม ออก ผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรมจะขัดข้องหรือไม่

ผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรม (นายชาญณรงค์ฯ) - เหตุผลตามร่างฯ ดังกล่าวกำหนดขึ้นเพราะ ในคดีแพ่งหากมีการดำเนินกระบวนการพิจารณาไปโดยไม่จำเป็นและคู่ความอีกฝ่ายเสียหายจะมีบทบัญญัติให้อำนาจศาลในการลงโทษการกระทำนั้นได้ เช่น ในการขอยกเว้นค่าธรรมเนียมในการดำเนินคดีอาญา หากคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งดำเนินการจงใจประวิงคดีก็จะมีบทบัญญัติให้ศาลลงโทษ กรณีตามร่างมาตรา ๒๕๓ นี้มีลักษณะเช่นเดียวกับการดำเนินคดีอาญา จึงเห็นว่าควรคงหลักการดังกล่าวไว้ อย่างไรก็ตาม กรณีการเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายในทางธุรกิจเห็นด้วยว่ามีใช้กรณีที่ศาลควรลงโทษจึงสามารถตัดออกได้ หรืออาจคงไว้ โดยแก้ไขถ้อยคำกำหนดให้เฉพาะเป็นความเสียหายในทางธุรกิจที่เป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาโดยไม่รวมถึงกฎหมายอื่น ๆ เช่น กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาหรือกฎหมายแข่งขันทางการค้า

ประธานฯ - การเรียกค่าสินไหมทดแทนสูงเกินสมควรอาจพิจารณาลำบากและการเรียกค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายในทางเศรษฐกิจมีขอบเขตกว้าง โดยหลักการคือการดำเนินคดีอาญาในศาลควรมีความรวดเร็ว หากมีประเด็นดังกล่าวเข้าสู่การดำเนินกระบวนการพิจารณาของศาลทำให้มีการไต่สวน อุทธรณ์ ฎีกา จะกระทบการดำเนินคดีจึงให้มีการตัดออกอย่างไรก็ดี เห็นด้วยว่าเป็นมาตรการที่ดีที่ควรมีการลงโทษ เช่น ในคดีที่เห็นได้ชัดว่าคู่ความฝ่ายหนึ่งดำเนินกระบวนการพิจารณาในลักษณะที่ทำให้คู่ความอีกฝ่ายเสียเวลาและค่าใช้จ่ายหรือก่อให้เกิดภาระการพิสูจน์โดยไม่จำเป็น แต่เหตุใดจึงไม่กำหนดนำมาตรการการลงโทษดังกล่าวไปใช้กับการกระทำอื่น ๆ ที่อาจทำให้คดีมีความล่าช้าหรือดำเนินคดีโดยไม่จำเป็นหรือไม่สุจริตด้วย

๖

นายกิตติศักดิ์ฯ – หลักการตามร่างมาตรา ๒๕๓ วรรค ๓ นี้ต้องการกำหนดขึ้น เพื่อเป็นมาตรการป้องปรามมิให้ดำเนินกระบวนการพิจารณาโดยไม่สมควร โดยไม่ได้ติดใจกับถ้อยคำที่ว่า “การเรียกค่าสินไหมทดแทนสูงเกินสมควร” ใช่หรือไม่

ผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรม (นายชาญณรงค์ฯ) – คำว่า “ค่าสินไหมทดแทนสูงเกินสมควร” เป็นแนวความคิดเดียวกับการดำเนินคดีโดยไม่จำเป็นแต่เขียนให้เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น จึงเห็นว่าอาจแก้ไขถ้อยคำดังกล่าวได้แต่ควรคงหลักการดังกล่าวไว้

เลขานุการฯ (นายดิษฐ์ฯ) – ประเด็นที่ควรพิจารณาทบทวนหลักการตามร่างมาตรา ๒๕๓ วรรคสาม คือ คู่ความที่ดำเนินกระบวนการพิจารณาโดยไม่สุจริตยังสามารถดำเนินคดีแพ่งในศาลอาญาต่อไปได้ตามมาตรา ๔๔/๑ เพียงแต่ต้องเสียค่าธรรมเนียมเท่านั้น แต่คู่ความที่ดำเนินกระบวนการพิจารณาในคดีแพ่งโดยสุจริตแต่หากคดีมีความยุ่งยากกลับต้องถูกแยกฟ้องคดีแพ่งไปยังศาลแพ่งตามมาตรา ๔๑ และต้องเสียค่าธรรมเนียม

นายกิตติศักดิ์ฯ – ในวิธีพิจารณาความแพ่งมีการยกเว้นค่าธรรมเนียมให้กับผู้ยากจนโดยพิจารณาจากสถานะของบุคคล แต่ไม่อาจพิสูจน์ได้ว่าบุคคลดังกล่าวจะดำเนินคดีโดยสุจริตหรือไม่ ซึ่งตามมาตรา ๑๕๗-๑๖๖ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง หากศาลเห็นว่าบุคคลดังกล่าวมิได้ยากจนจริงก็มีการบังคับให้เสียค่าธรรมเนียมได้ การยกเว้นค่าธรรมเนียมโดยไม่มีมาตรการการลงโทษจะทำให้ผู้ฟ้องคดีได้รับผลประโยชน์ ดังนั้น ตามร่างมาตรา ๒๕๓ หากยกเว้นค่าธรรมเนียมให้คู่ความที่ยื่นคำร้องตามมาตรา ๔๔/๑ แล้ว แต่คู่ความดังกล่าวมาดำเนินคดีโดยไม่สุจริตจึงควรมีมาตรการลงโทษเช่นกัน อย่างไรก็ตาม การให้ไปฟ้องเป็นคดีแพ่งแยกต่างหากตามมาตรา ๔๑ มีปัญหาว่าจะต้องเสียค่าธรรมเนียมหรือไม่ เห็นว่าโดยหลักเมื่อคดีดังกล่าวไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียมแต่แรกแล้ว เมื่อถูกแยกฟ้องคดีไปเพราะคดีมีความยุ่งยากล่าช้าก็ไม่ควรเสียค่าธรรมเนียมเช่นกัน

ผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรม (นายชาญณรงค์ฯ) – การที่ศาลสั่งแยกให้ไปดำเนินคดีแพ่งต่างหากตามมาตรา ๔๑ ไม่ได้เกิดจากความไม่สุจริตของผู้ยื่นคำร้องแต่เกิดจากความยุ่งยากของคดีและจะเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินคดีอาญา การที่ศาลสั่งแยกตามมาตรา ๔๑ จึงควรให้ผู้เสียหายได้รับยกเว้นค่าธรรมเนียมด้วยเนื่องจากผู้เสียหายได้เข้ามาสู่กระบวนการและได้รับยกเว้นค่าธรรมเนียมในชั้นแรกแล้ว ส่วนกรณีที่ผู้เสียหายยื่นคำร้องไม่ทันและกำหนดให้สามารถยื่นคำร้องเมื่อใดก็ได้มันจะเป็นปัญหาทางปฏิบัติมากเพราะจะต้องมีการนำสืบพิสูจน์ซึ่งวิธีการแก้ไขปัญหานี้ควรใช้มาตรการทางบริหาร คือให้มีการแจ้งสิทธิให้ผู้เสียหายรู้แต่ต้น นอกจากนี้หากจะลงโทษบุคคลตามร่างมาตรา ๒๕๓ วรรค ๓ โดยให้ไปแยกฟ้องคดีต่างหาก อาจแก้ไขไม่ได้ เพราะยังสามารถกลับมาฟ้องเป็นคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาได้อีก ประเด็นตามมาตรา ๒๕๓ นี้คือ ในการฟ้องคดีโดยพนักงานอัยการแสดงได้ว่าคดีย่อมมีมูล

๗

แต่หากคู่ความทำให้คดีมีความวุ่นวายหรือล่าช้าจึงควรกำหนดมาตรการลงโทษโดยให้เสียค่าธรรมเนียม

ประธานฯ – การกำหนดให้ยกเว้นค่าธรรมเนียมแก่ผู้เสียหายที่ยื่นคำร้องไม่ทันตามร่างมาตรา ๔๔/๑ ได้ตัดออกไปเพราะได้มีการขยายระยะเวลาการยื่นคำร้องตามมาตรา ๔๔/๑ เป็นก่อนวันที่ศาลวินิจฉัยชี้ขาด

ผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรม (นายชาญณรงค์ฯ) – การยื่นคำร้องในวิธีพิจารณาความแพ่งสามารถขยายระยะเวลาได้ตามมาตรา ๒๓ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งอยู่แล้วจึงมิได้กำหนดไว้ตามร่างมาตรา ๔๔/๑

นายกิตติศักดิ์ฯ – นอกจากการขยายระยะเวลาตามมาตรา ๒๓ แล้ว ศาลยังอาจขยายระยะเวลาได้ตามมาตรา ๑๐ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ซึ่งให้ศาลใช้ดุลพินิจขยายระยะเวลาได้กรณีเป็นเหตุสุดวิสัย และตามมาตรา ๑๕ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาก็ให้นำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้ได้ ดังนั้น หากยื่นคำร้องล่าช้าเพราะมีพฤติการณ์พิเศษหรือพ้นระยะเวลาเพราะมีเหตุสุดวิสัยก็สามารถขยายระยะเวลาได้อยู่แล้ว

นายสิทธิโชคฯ – การแก้ไขถ้อยคำตามร่างมาตรา ๒๕๓ วรรค ๓ ให้เป็นหลักการเดียวกับตามมาตรา ๔๑ หรือขยายความมาตรา ๔๑ แต่อยู่ในหลักการเดียวกันจะสามารถทำได้หรือไม่ เช่น หากคู่ความทำให้คดีมีความล่าช้าหรือติดขัดหรือไม่มีความจำเป็น ศาลอาจสั่งให้แยกฟ้องเป็นคดีแพ่งแยกต่างหากหรือศาลอาจสั่งให้เสียค่าธรรมเนียมก็ได้ แล้วแต่ศาลจะเห็นสมควร ซึ่งจะทำให้อยู่ในหลักการเดียวกันและศาลสามารถใช้ดุลพินิจได้อย่างเหมาะสม

พล.ต.อ.แสวงฯ – หลักการตามร่างฯ ที่สำนักงานศาลยุติธรรมเสนอมานี้ สืบเนื่องจากเมื่อมีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้นและมีผู้ได้รับความเสียหายอันเป็นผลมาจากการกระทำความผิดแล้วไม่ต้องการให้ผู้เสียหายไปฟ้องคดีแพ่งและเสียค่าธรรมเนียม จึงกำหนดยกเว้นค่าธรรมเนียมให้กับผู้เสียหายที่ยื่นคำร้องตามร่างฯ นี้ ดังนี้ จึงเห็นว่าเมื่อผู้เสียหายมาฟ้องคดีและศาลมีคำสั่งแยกคดี เพราะคดีแพ่งมีความยุ่งยากทำให้คดีอาญาล่าช้า จึงควรได้รับยกเว้นค่าธรรมเนียมเช่นกัน ส่วนการยื่นคำร้องไม่ทันจะเป็นปัญหาในทางปฏิบัติควรจะตัดไป ส่วนร่างมาตรา ๒๕๓ วรรคสามนั้น กรณีการเรียกค่าสินไหมทดแทนจากความเสียหายทางเศรษฐกิจจะรวมความผิดอาญาอื่น ๆ ซึ่งค่าเสียหายสูง และมีชีวิตอุปสรรคหลักของร่างฯ โดยตรง จึงเห็นว่าควรตัดออก เพราะเกี่ยวข้องกับสิทธิประโยชน์ของคู่ความโดยตรงและควรให้ไปใช้สิทธิทางแพ่ง ส่วนการดำเนินกระบวนการพิจารณาไปในทางก่อความเสียหายโดยไม่สุจริต ศาลอาจมีคำสั่งให้เสียค่าธรรมเนียมได้ กรณีดังกล่าวควรให้เป็นการใช้ดุลพินิจศาลโดยแก้ไขถ้อยคำและควรมีบทลงโทษการกระทำดังกล่าวได้

๘

เลขานุการฯ (นายดิศทัตฯ) - ประเด็นที่ยังไม่มีความชัดเจนคือตาม ร่างมาตรา ๒๕๓ วรรคสาม คู่ความที่ดำเนินกระบวนการพิจารณาโดยไม่สุจริต แม้จะต้องเสีย ค่าธรรมเนียมแต่คดียังอยู่ในศาลเดิม ส่วนผู้ฟ้องคดีและดำเนินกระบวนการพิจารณาโดยสุจริต กลับต้องถูกแยกฟ้องคดีไปยังศาลแพ่งซึ่งต้องเสียเวลามากกว่าการดำเนินกระบวนการพิจารณา ในคดีอาญาต่อจากคดีเดิม เพราะการฟ้องคดีตามมาตรา ๔๔/๑ ทำให้ผู้เสียหายสามารถ ดำเนินคดีได้ต่อเนื่องกันไป หากผู้ยื่นคำร้องถ้าดำเนินกระบวนการพิจารณาโดยไม่สุจริตแล้ว มีมาตรการลงโทษโดยให้เสียค่าธรรมเนียมยังไม่แน่ใจว่าจะทำให้การดำเนินกระบวนการพิจารณา ต่อไปมีความสุจริตหรือไม่ แต่ควรมีมาตรการเช่นเดียวกับมาตรา ๔๑ คือให้ไปฟ้องคดีแพ่ง แยกต่างหาก

ผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรม (นายชาญณรงค์ฯ) - การที่คู่ความจะดำเนิน คดีโดยสุจริตหรือไม่สุจริตเป็นปัญหาในการดำเนินกระบวนการพิจารณา หากพนักงานอัยการยื่นฟ้อง แสดงได้ว่าคดีอาญามีมูลแล้ว ซึ่งหากดำเนินคดีโดยไม่สุจริตก็จะมีมาตรการลงโทษโดยให้เสีย ค่าธรรมเนียม สำหรับมาตรการลงโทษโดยการให้แยกไปฟ้องคดียังศาลแพ่ง คู่ความนั้นก็ยังคงต้อง เสียค่าธรรมเนียม จึงเห็นว่าการให้ไปฟ้องคดีแยกต่างหากมิใช่การแก้ไขปัญหาที่แท้จริง

นายจิรนิติฯ - เห็นว่ามาตรการตามร่างมาตรา ๒๕๓ วรรค ๓ ยังมีความจำเป็น อยู่ แต่หากจะกำหนดให้มี ๒ มาตรการ คือให้เสียค่าธรรมเนียมและให้แยกไปฟ้องคดียังศาลแพ่ง แยกต่างหากด้วยได้หรือไม่

ผู้แทนสำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม (หม่อมหลวงศุภกิตต์ฯ) - หลักการ ตามร่างมาตรา ๒๕๓ วรรคสาม เป็นการลงโทษผู้เสียหายที่ดำเนินคดีโดยไม่สุจริต เรียกค่าสินไหม ทดแทนสูงเกินสมควร ซึ่งหากจะลงโทษผู้เสียหายโดยให้ชำระค่าธรรมเนียมและแยกไปฟ้องเป็น อีกคดีจะกระทบคู่ความอีกฝ่ายด้วย เพราะคู่ความอีกฝ่ายต้องเสียค่าใช้จ่าย แต่ตามร่างมาตรา ๒๕๓ วรรคสาม จะลงโทษเฉพาะผู้เสียหายที่ดำเนินคดีโดยไม่สุจริตฝ่ายเดียว นอกจากนี้ การบัญญัติเรื่องการดำเนินคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้เสียหาย ทั้งนี้ ได้บัญญัติให้เฉพาะพนักงานอัยการที่ได้รับยกเว้นค่าธรรมเนียมตามมาตรา ๔๓ แต่ตามร่างฯ ใหม่นี้ยกเว้นค่าธรรมเนียมให้แก่ผู้เสียหายด้วย แต่ก็ต้องมีคดีที่พนักงานอัยการฟ้องไว้แล้วจึงจะ ได้รับยกเว้นค่าธรรมเนียม ดังนั้น เห็นด้วยว่ายังคงควรคงหลักการดังกล่าวไว้ แต่ควรแก้ไขถ้อยคำให้ คุ่มครองสิทธิของผู้เสียหายและจำเลยผู้สุจริต

เลขานุการฯ (นายดิศทัตฯ) - เห็นว่าเหตุผลที่ผู้แทนสำนักงานปลัดกระทรวง ยุติธรรมยกขึ้นมาชี้แจงนี้มีหลักการตรงกันที่ต้องการคุ้มครองผู้เสียหายที่สุจริตซึ่งผู้ดำเนินคดีแพ่ง เกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาที่สุจริตก็ควรได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกันด้วย ดังนั้น เมื่อคำนึงถึง ระบบในปัจจุบันก็ควรเขียนมาตรการไว้ ๒ ระดับ คือ ระดับแรกให้ชำระค่าธรรมเนียมแต่ยัง สามารถฟ้องคดีตามร่างมาตรา ๔๔/๑ ได้ เพื่อรักษาประโยชน์ของคู่ความ และระดับสองคือ รักษาประโยชน์ส่วนรวมโดยให้แยกฟ้องไปเป็นอีกคดีในศาลแพ่ง

ผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรม (นายชาญณรงค์) - การให้ไปฟ้องยังศาลแพ่งตามมาตรา ๕๑ เป็นเพราะความจำเป็นในการบริหารจัดการคดีมิใช่การลงโทษ เมื่อคดีมีมูลอยู่แล้ว จึงสามารถฟ้องยังศาลใดก็ได้ แต่ถ้าดำเนินคดีโดยสุจริตก็ยกเว้นค่าธรรมเนียมให้แต่หากดำเนินคดีโดยไม่สุจริตก็จะเก็บค่าธรรมเนียม การให้แยกไปฟ้องคดีตามมาตรา ๕๑ จะเป็นการทำให้กระบวนการพิจารณายุ่งยากเพราะไม่ว่าฟ้องศาลแพ่งหรือศาลอาญาก็ต้องเสียค่าธรรมเนียม การให้ไปฟ้องศาลแพ่งเพราะไม่ต้องการให้เป็นภาระแก่กระบวนการพิจารณาและลดค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการคดีให้มากที่สุด

เลขานุการฯ (นายดิศทัต) - โดยสรุปแล้ว ปัญหาดังกล่าวมี ๒ ส่วน คือ ส่วนแรกเป็นเหตุตามร่างมาตรา ๒๕๓ วรคสามที่ยังมีปัญหา คือ การเรียกค่าสินไหมทดแทนเพื่อ ความเสียหายในทางเศรษฐกิจและการเรียกค่าสินไหมทดแทนสูงเกินสมควร ซึ่งผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรมไม่ขัดข้องหากตัดกรณีการเรียกค่าสินไหมทดแทนเพื่อ ความเสียหายในทางเศรษฐกิจ และในส่วนที่สองเป็นวิธีการแก้ไขเหตุซึ่งมีการอภิปรายใน๒ ความเห็นคือ ความเห็นแรก ผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรมเห็นว่า ควรให้ดำเนินกระบวนการได้ในคดีเดิมและศาลเดิม แต่ต้องเสียค่าธรรมเนียม ส่วนอีกความเห็นคือ ควรมี ๒ มาตรการเพื่อให้เหมาะสมกับการแก้ไขปัญหา คือมาตรการตามหลักการที่สำนักงานศาลยุติธรรมเสนอ และกรณีให้ไปฟ้องคดีแยกต่างหาก

ผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรม (นายชาญณรงค์) - มีข้อสังเกตตามร่าง มาตรา ๔๔/๑ ที่แก้ไขปรับปรุงใหม่ ดังนี้

๑. การขยายระยะเวลาการยื่นคำร้องตามร่างมาตรา ๔๔/๑ สามารถดำเนินการ ตามมาตรา ๒๓ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ประกอบกับมาตรา ๑๕ ประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้อยู่แล้ว จึงไม่จำเป็นต้องเขียนไว้

๒. ตามวรรคสี่เกี่ยวกับการยื่นคำให้การ วัตถุประสงค์ของการเสนอร่างฯ คือ ต้องการยกเว้นแบบการยื่นคำให้การว่าจะต้องทำเป็นหนังสือ และไม่กำหนดระยะเวลาการยื่นคำ ให้การตามวิธีพิจารณาความแพ่ง แต่ตามร่างฯ นี้ ขาดไปกรณีการทำคำให้การด้วยวาจาโดยไม่ได้ กำหนดไว้ว่าให้ศาลบันทึกไว้ มีแต่กรณีถ้าไม่ให้การจึงจะให้ศาลบันทึก ซึ่งขณะนี้การให้การด้วย วาจาศาลสามารถดำเนินการได้ในคดีมโนสำเนา ส่วนที่กำหนดว่าหากไม่ให้การแล้วให้ศาลบันทึกไว้ โดยไม่ถือว่าจำเลยขาดนัดยื่นคำให้การจะเป็นการเพิ่มเติมกลไกที่แตกต่างจากวิธีพิจารณาความ แพ่ง ซึ่งหากเป็นร่างฯตามที่สำนักงานศาลยุติธรรมเสนอ ถ้าไม่มีการให้การถือว่าขาดนัดยื่นคำ ให้การและผลจะเป็นไปตามมาตรา ๑๔๔ ทวิ (๒) ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง คือ หากเป็นกรณีที่ไม่ได้กำหนดจำนวนแน่นอน ศาลต้องสืบพยานโจทก์ไปฝ่ายเดียว และศาลอาจ สืบพยานหลักฐานอื่นได้ตามที่เห็นสมควร หากกำหนดตามร่างที่ฝ่ายเลขานุการฯ เสนอมานี้ศาล จะไม่อาจดำเนินการได้ เพราะไม่ถือว่าจำเลยขาดนัดยื่นคำให้การ

๓. การกำหนดสิทธิในการได้รับเงินรางวัลและค่าใช้จ่ายให้แก่ทายาทของ จำเลยในคดีอาญาที่ได้รับแต่งตั้งให้ทำหน้าที่ในการพิจารณาคดีแพ่งด้วย เห็นว่า ไม่จำเป็นต้อง กำหนดไว้เพราะการดำเนินคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาเป็นคดีอาญาสิ้นไหมซึ่งเป็นคดี เดียวกัน โดยหากตั้งให้ดำเนินคดีอาญาแล้วก็ต้องดำเนินคดีแพ่งด้วย อย่างไรก็ดี เนื่องจากขณะนี้ อยู่ในระหว่างยกร่างระเบียบดังกล่าวซึ่งใหม่จึงขอรับข้อสังเกตดังกล่าวไปพิจารณาในการจ่าย เงินรางวัลว่าควรให้รวมถึงคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาด้วยและกำหนดให้มีอัตราที่สูงขึ้น

เลขานุการฯ (นายดิศทัต) - ถ้อยคำที่ว่า “ถ้าจำเลยไม่ประสงค์จะให้ศาลให้ ศาลบันทึกไว้” นั้น ท่านพรเพชรฯเป็นผู้เสนอซึ่งอาจมีเหตุผลอื่นจึงควรสอบถามอีกครั้งหนึ่ง ส่วนมาตรา ๔๔/๑ วรรคหนึ่ง หากการตั้งทนายความให้ดำเนินคดีอาญารวมถึงคดีแพ่ง เกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาด้วย ก็ไม่ขัดข้องหากตัดออก

นายเกียรติขจรฯ - ตามร่างมาตรา ๔๔/๑ วรรคสอง ที่กำหนดให้ยื่นคำร้อง ก่อนกำหนดนัดสืบพยาน โดยไม่ต้องขยายระยะเวลาเป็นก่อนศาลวินิจฉัยชี้ขาดคดีโดยให้ศาลเป็น ผู้อนุญาต เพราะสามารถนำเอามาตรา ๒๓ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้ได้นั้น เห็นว่าไม่ต้องใช้ประกอบกับมาตรา ๑๕ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เพราะคำร้อง ดังกล่าวถือเป็นคำฟ้องตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งอยู่แล้ว

นายรองพลฯ - ร่างมาตรา ๔๔/๑ มีความยาวมาก เห็นว่าควรแยกเป็น ๒ มาตรา โดยในวรรคหนึ่ง วรรคสอง และวรรคสามเป็นมาตรา ๔๔/๑ และวรรคสี่ วรรคห้า และวรรคหก เป็นมาตรา ๔๔/๒

ผู้แทนกระทรวงมหาดไทย (นายบัณฑูร) - ร่างฯ ฉบับนี้ตามหลักการ ต้องการคุ้มครองผู้เสียหายซึ่งต้องคำนึงว่าความเสียหายเกิดจากเจตนาชั่วร้ายของจำเลย หาก กีดกันผู้เสียหายมากจะขัดกับหลักการนี้ เพราะการตกเป็นจำเลยตามร่างฯ นี้ไม่สามารถทำได้ โดยง่าย คดีลักทรัพย์ ชิงทรัพย์ ฆังทรัพย์ ปล้นทรัพย์ จำเลยมีเจตนาเลวทั้งสิ้น เมื่อจำเลย มีเจตนาไม่ดีแล้วก็ไม่ควรให้ความคุ้มครองจำเลยไว้ด้วย

มติ ที่ประชุมมอบหมายให้ฝ่ายเลขานุการฯ รับไปปรับปรุงร่างฯ ตามมติที่ประชุม และนำมาเสนอในการประชุมครั้งต่อไป

ปิดประชุมเวลา ๑๑.๔๕ น.

นายปกรณ์ ยิงวรงค์

ผู้ตรวจรายงานการประชุม

นายดิศทัต โทตระกิตย์

ผู้ตรวจรายงานการประชุม

รายงานการประชุม
คณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา
ครั้งที่ ๑๓๐๓-๑๐/๒๕๕๖
วันพุธ ที่ ๑๑ มิถุนายน ๒๕๕๖
ณ ห้องประชุมเสริม วินิจฉัยกุล สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

ผู้ที่มาประชุม

๑. นายคณิง ภาไชย	ประธานกรรมการ
๒. นายกิตติศักดิ์ กิตติคุณไพโรจน์	กรรมการ
๓. นายเกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์	กรรมการ
๔. นายพรเพชร วิชิตชลชัย	กรรมการ
๕. นายรองพล เจริญพันธุ์	กรรมการ
๖. นายเรวัต ฉ่ำเฉลิม	กรรมการ
๗. พล.ต.อ. แสง วีระสวัสดิ์	กรรมการ
๘. นายดิศทัต โทตระกิตย์	กรรมการ และเลขานุการ
๙. นายธนาวัฒน์ สังข์ทอง	กรรมการ และผู้ช่วยเลขานุการ
๑๐. นางสาวอรรณภรณ์ ลาพินี	กรรมการ และผู้ช่วยเลขานุการ

ผู้ที่ไม่มาประชุม

๑. นายกิตติพงษ์ กิตยารักษ์	ติตราชการ
๒. นางจรรยา เจียมวิจิตร	ติตราชการ
๓. นายจิรนิติ หะวานนท์	ติตราชการ
๔. นายณรงค์ ใจหาญ	ติตราชการ
๕. นายสิทธิโชค ศรีเจริญ	ลาประชุม
๖. นายสมชาย เจริญดา	ติตราชการ

ผู้เข้าร่วมประชุม

๑. นายดล บุณนาค	ผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรม
๒. นายอัมพงค์ พัฒนเมฆิน	ผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรม
๓. นางสาวสำราญ อนุหนานนท์	ผู้แทนสำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม
๔. พ.ต.อ. เพชร สระทองอุ่น	ผู้แทนสำนักงานตำรวจแห่งชาติ
๕. นายทิวา วัชรกาฬ	ผู้แทนกระทรวงมหาดไทย
๖. นายปรีญญา จิตรกรานที่กิจ	ผู้แทนสำนักงานอัยการสูงสุด
๗. นายธนาบุตร ศิวายพราหมณ์	นิติกรสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
๘. นายปกรณ์ ยิ่งวรการ	นิติกรสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

เปิดประชุมเวลา ๑๐.๐๐ นาฬิกา

๒

ประธานฯ กล่าวเปิดประชุม และขอให้ที่ประชุมพิจารณาเรื่องตามระเบียบวาระการประชุม ซึ่งมีดังต่อไปนี้

ระเบียบวาระที่ ๑ เรื่องที่ประธานฯ แจ้งให้ที่ประชุมทราบ

ไม่มี

ระเบียบวาระที่ ๒ เรื่องรับรองรายงานการประชุมครั้งที่ ๑๓๐๒-๙ /๒๕๕๖
วันพุธ ที่ ๒๘ พฤษภาคม ๒๕๕๖

นายกิตติศักดิ์ฯ - ขอแก้ไขในหน้า ๑๐ บรรทัดที่ ๕ จาก “...อยู่ในระหว่าง
ยกร่างระเบียบดังกล่าวซึ่งใหม่...” เป็น “...อยู่ในระหว่างยกร่างระเบียบขึ้นใหม่...”

มติ ที่ประชุมรับรองตามที่เสนอแก้ไข

ระเบียบวาระที่ ๓ เรื่องเสนอเพื่อทราบ

ไม่มี

ระเบียบวาระที่ ๔ เรื่องเสนอเพื่อพิจารณา

เลขานุการฯ (นายดิศทัตฯ) - ในการประชุมวันนี้ฝ่ายเลขานุการได้เสนอ
ร่างฯ ที่ปรับปรุงตามมติที่ประชุม ดังนี้

๑. ร่างมาตรา ๔๔/๒ วรรคหนึ่ง แก้ไขเพิ่มเติมถ้อยคำเป็น “...หากจำเลย
ให้การประการใดหรือไม่ประสงค์จะให้การให้ศาลบันทึกไว้โดยไม่ถือว่าจำเลยขาดนัดยื่น
คำให้การ...” ในประเด็นนี้ ผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรม(นายชาญณรงค์ฯ) เห็นว่า ไม่จำเป็นต้อง
ต้องกำหนดไว้ โดยให้นำวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้ กล่าวคือ ถ้าไม่มีการให้การถือว่าขาดนัด
ยื่นคำให้การและผลจะเป็นไปตามมาตรา ๑๙๘ ทวิ (๒) แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา
ความแพ่ง อย่างไรก็ดี หลักการดังกล่าวเป็นไปตามความเห็นของท่านพรเพชรฯ ที่ประชุมจึงค้าง
การพิจารณาไว้

นายพรเพชรฯ - เหตุผลของการเสนอถ้อยคำดังกล่าวตามร่างมาตรา ๔๔/๒
เนื่องจากการพิจารณาคดีอาญาจะกระทำล้นหลังจำเลยไม่ได้ และแม้จำเลยไม่ให้การก็ถือว่าจำเลย
ปฏิเสธ ตามร่างฯที่สำนักงานศาลยุติธรรมเสนอต้องการให้ศาลใช้ระบบไต่สวนเฉพาะในประเด็น
เรื่องคำล้นใหม่ทดแทนเท่านั้น ส่วนมูลฐานความผิดจะเป็นไปตามการพิจารณาคดีอาญา การที่

จำเลยไม่ให้การแล้วจะถือว่าจำเลยขาดนัดยื่นคำให้การ และทำให้ศาลสามารถสืบพยานโจทก์ไปฝ่ายเดียวได้ ย่อมทำให้จำเลยเสียเปรียบในการต่อสู้คดี อีกทั้งยังต้องพิจารณาต่อไปว่าจะใช้วิธีพิจารณาแบบใด เช่น คดีแพ่งสามัญ คดีมโนสาเร่ หรือคดีไม่มีข้อยุ่งยาก ดังนั้น จึงเสนอให้กำหนดว่าหากจำเลยไม่ให้การ ศาลต้องถือว่าจำเลยปฏิเสธและไม่ถือว่าจำเลยขาดนัดยื่นคำให้การ ซึ่งศาลจะยังสามารถสืบพยานต่อไปได้โดยไม่ถือว่าไม่มีประเด็นในการนำสืบ

นายกิตติศักดิ์ฯ - ร่างฯ ที่สำนักงานศาลยุติธรรมเสนอ ต้องการให้คดีอาญาเป็นหลัก แต่เนื่องจากความรับผิดชอบทางอาญาและทางแพ่งแตกต่างกัน เช่น ในคดีอาญาหากมีความสงสัยจะยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้กับจำเลย แต่ในคดีแพ่งจะต้องมีการชั่งน้ำหนักพยาน หรือในคดีอาญาแม้พนักงานอัยการจะฟ้องว่าจำเลยประมาท ต่อมาผู้เสียหายเป็นโจทก์ร่วมกับพนักงานอัยการ หากพิจารณาคดีส่วนแพ่งแล้วปรากฏว่าผู้เสียหายมีส่วนผิดด้วย ความรับผิดชอบทางแพ่งของจำเลยก็จะลดลง การให้ศาลถามคำให้การจำเลยจึงอาจกระทบการดำเนินคดีแพ่งได้

ผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรม (นายดลฯ) - หากกำหนดไว้ว่ากรณีจำเลยไม่ให้การแล้วไม่ถือว่าขาดนัดยื่นคำให้การจะทำให้ศาลไม่สามารถดำเนินการต่อไปได้ เพราะไม่มีประเด็นในการพิจารณา แต่ถ้าถือว่าเป็นการขาดนัดยื่นคำให้การก็จะนำกระบวนการตามวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับ อย่างไรก็ตาม การจะนำวิธีพิจารณาความแพ่งในเรื่องใดมาใช้นั้น เห็นว่า อาจกำหนดในร่างฯนี้ให้ชัดเจน

เลขานุการฯ (นายดิศทัตฯ) - ประเด็นที่อาจเกี่ยวข้อง คือ ขั้นตอนใดจะเป็นการแบ่งว่าเป็นการเริ่มต้นในการพิจารณาคดีแพ่งหรือคดีอาญา กรณีดังกล่าวมีจุดแบ่ง ๒ ประการคือ ประการแรก ในชั้นการยื่นคำร้อง ซึ่งหากกำหนดว่าคำร้องสามารถยื่นเมื่อใดก็ได้ก่อนศาลวินิจฉัยชี้ขาด ในทางปฏิบัติอาจมีผู้ยื่นคำร้องเร็ว และทำให้เป็นการยื่นอยู่ในชั้นกระบวนการพิจารณาคดีอาญา ซึ่งก็จะเป็นปัญหาว่าจะนำสืบข้อเท็จจริงทางแพ่งอย่างไร และจะถือคำให้การของจำเลยอย่างไร หรือประการที่สองใช้จุดแบ่งในชั้นยื่นคำให้การ แต่เนื่องจากร่างฯนี้มิได้กำหนดวันดังกล่าว จึงเกิดปัญหาว่าในคดีแพ่งและคดีอาญาอาจมีข้อเท็จจริงร่วมกันได้

ประธ ณาฯ - ตามร่างฯ นี้มีกำหนดระยะเวลาในการยื่นคำร้องไว้อย่างไร

นายกิตติศักดิ์ฯ - ตามร่างมาตรา ๔๔/๑ วรรคสอง ผู้เสียหายต้องยื่นคำร้องก่อนกำหนดนัดสืบพยาน แต่ในกรณีที่ไม่มีการสืบพยาน เช่น จำเลยให้การรับสารภาพ ให้ยื่นคำร้องก่อนศาลวินิจฉัยชี้ขาด เหตุผลที่กำหนดระยะเวลาไว้เพราะหากมีการยื่นคำร้องภายหลังสืบพยานไปแล้ว ปัญหาจะมีว่าการสืบพยานที่ผ่านมาแล้วนั้นจะถูกฟื้นผู้ยื่นคำร้องภายหลังหรือไม่อย่างไร และผู้ยื่นคำร้องจะมีสิทธิขอทบทวนการพิจารณาใหม่ได้หรือไม่

๔

ผู้แทนสำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม (นางสาวสำราญา) - เห็นว่า ควรกำหนดบทบัญญัติไว้โดยเฉพาะในร่างนี้เพื่อให้แตกต่างจากวิธีพิจารณาความแพ่ง

นายเกียรติขจรฯ - ถ้อยคำตามร่างมาตรา ๔๔/๑ วรรคสาม ที่ว่า “...ผู้เสียหาย จะยื่นคำร้องตามวรรคหนึ่งเพื่อเรียกค่าสินไหมทดแทนสำหรับการเรียกทรัพย์สินหรือราคาอีก ไม่ได้...” หมายความว่าถ้าพนักงานอัยการเรียกทรัพย์สินหรือราคาตามมาตรา ๔๓ แล้วผู้เสียหาย จะยื่นคำร้องเพื่อเรียกทรัพย์สินหรือราคาอีกไม่ได้ แต่ถ้อยคำดังกล่าวอาจทำให้เข้าใจได้ว่าถ้า พนักงานอัยการเรียกทรัพย์สินหรือราคาตามมาตรา ๔๓ แล้ว ผู้เสียหายจะเรียกค่าสินไหมทดแทน ในทรัพย์สินหรือราคาอีกไม่ได้ จึงขอแก้ไขถ้อยคำเป็น “...ผู้เสียหายจะยื่นคำร้องตามวรรคหนึ่ง เพื่อเรียกค่าสินไหมทดแทนโดยการเรียกทรัพย์สินหรือราคาอีกไม่ได้...”

นอกจากนี้ หากผู้เสียหายยื่นฟ้องคดีแพ่งพร้อมกับคดีอาญาโดยคดีแพ่งยังไม่ขาด อายุความ การที่ศาลสั่งแยกคดีแพ่งออกจากคดีอาญามาตรา ๔๑ ถือว่าเป็นการที่ผู้เสียหาย ต้องฟ้องเป็นคดีใหม่และเริ่มนับอายุความใหม่ หรือจะถือว่าเป็นเพียงการแยกพิจารณาโดยนับ อายุความต่อจากการยื่นฟ้องในครั้งแรก ปัญหาดังกล่าวจะเกิดขึ้นเช่น เมื่อศาลสั่งแยกพิจารณา ตามมาตรา ๔๑ แล้ว คดีอาญาจะมีการพิจารณาต่อไป หากศาลยกฟ้อง และคดีอาญาถึงที่สุด อายุความคดีแพ่งจะเป็นไปตามที่กำหนดในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ตามร่างมาตรา ๕๑ วรรคสี่ ซึ่งคดีแพ่งอาจขาดอายุความแล้วในขณะที่มีการแยกพิจารณา แต่ในขณะที่ยื่นฟ้องคดีแพ่ง พร้อมกับคดีอาญานั้น ยังไม่ขาดอายุความเพราะตราบไต่ที่คดีอาญายังมีการพิจารณาอยู่ในศาล คดีแพ่งก็สามารถฟ้องได้เสมอ ปัญหาดังกล่าวเห็นว่าอายุความควรจะถือระยะเวลาจากการฟ้อง ในครั้งแรก

ผู้ช่วยเลขานุการฯ (นายธนาวัฒน์) - การที่ศาลสั่งแยกให้ไปดำเนินคดีแพ่ง ต่างหากตามมาตรา ๔๑ เป็นเพียงการแยกพิจารณา มิใช่การฟ้องคดีใหม่ คดีส่วนแพ่งดังกล่าว ก็ต้องนำไปให้ศาลที่มีอำนาจชำระคดีแพ่งพิจารณาใหม่แยกออกจากคดีอาญาโดยไม่ต้องมีการ ฟ้องคดีใหม่ อายุความจึงเป็นเช่นเดิม

สำหรับร่างมาตรา ๔๔/๒ ที่ว่าหากจำเลยให้การหรือไม่ประสงค์จะให้การให้ศาล บันทึกลงโดยไม่ได้ถือว่าจำเลยขาดนัดยื่นคำให้การ เดิมในการพิจารณามีความเห็นที่ คดีอาญาโจทก์ และจำเลยต้องไปปรากฏอยู่ในการพิจารณาของศาลอยู่แล้ว ดังนั้น เพื่อความรวดเร็วในการ พิจารณาคดีส่วนแพ่งในการยื่นคำร้องตามร่างฯ ที่เสนอมา เมื่อมีการยื่นคำร้องตามร่างมาตรา ๔๔/๑ จึงให้ศาลถามคำให้การในคดีส่วนแพ่งได้เลย ซึ่งท่านพรเพชรฯ เห็นว่าจำเลยอาจจะ เสียเปรียบ เพราะยังไม่สามารถตรวจสอบในรายละเอียดได้ ทั้งนี้ ร่างฯ ของสำนักงานศาลยุติธรรม ก็ได้มีระเบียบการจำเลยไม่ให้การและให้ศาลบันทึกลง ซึ่งก็เป็นห่วงว่าอาจเป็นการขาดนัดยื่น คำให้การได้ ต่อมามีการเพิ่มถ้อยคำทำให้ศาลบันทึกลงกรณีจำเลยไม่ให้การไว้ด้วย เพื่อให้ มีประเด็นเรื่องการขาดนัดยื่นคำให้การ และเพื่อให้เป็นประโยชน์แก่จำเลยในการทำคำให้การ เป็นหนังสือ จึงมีการเพิ่มว่าหากเลยประสงค์ทำคำให้การเป็นหนังสือก็ให้ศาลกำหนดระยะเวลา ยื่นคำให้การตามสมควร ดังนั้น เมื่อมีหลักเกณฑ์ดังกล่าวข้างต้นตามร่างมาตรา ๔๔/๒ แล้วคำว่า “...โดยไม่ได้ถือว่าจำเลยขาดนัดยื่นคำให้การ...” จึงไม่จำเป็นต้องเขียนไว้อีก

๕

นายพรเพชรฯ - การเพิ่มถ้อยคำที่ว่าไม่ถือว่าจำเลยขาดนัดยื่นคำให้การ เพราะไม่ต้องการนำเอากระบวนการพิจารณาเรื่องขาดนัดยื่นคำให้การตามวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับกับจำเลย เพราะกระบวนการพิจารณาในการยื่นคำให้การคดีอาญาไม่ขัดแย้งเหมือนคดีแพ่ง หากให้ศาลถามคำให้การจำเลย จำเลยอาจยังไม่ให้การ ซึ่งศาลอาจบันทึกว่าจำเลยไม่ยื่นคำให้การและถือว่าจำเลยขาดนัดยื่นคำให้การซึ่งศาลอาจสืบพยานโจทก์ไปฝ่ายเดียวอันจะทำให้จำเลยเสียเปรียบในการต่อสู้คดีได้

ผู้แทนสำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม (นางสาวสำราญฯ) - คำร้องดังกล่าวเป็นคำร้องในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา หากตัดถ้อยคำดังกล่าวออกไปจะมีปัญหาว่าจะนำวิธีพิจารณาความแพ่งหรือวิธีพิจารณาความอาญามาใช้บังคับจึงควรกำหนดวิธีพิจารณาให้ชัดเจนหรืออาจคงถ้อยคำดังกล่าวไว้

ผู้ช่วยเลขานุการฯ (นายธนาวัฒน์ฯ) - คำร้องตามร่างมาตรา ๔๔/๑ เป็นคำร้องในส่วนแพ่ง เพราะคำร้องถือเป็นคำฟ้องตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง การกำหนดให้ศาลบันทึกคำให้การของจำเลยจะมีลักษณะเช่นเดียวกับวิธีพิจารณาคดีโมโนสแตรี ซึ่งในการพิจารณาเพื่อป้องกันมิให้จำเลยเสียเปรียบในการทำรายละเอียดของคำให้การ จึงให้ศาลแจ้งให้จำเลยทราบว่าจำเลยต้องการทำคำให้การหนังสือหรือไม่ และกำหนดระยะเวลาทำคำให้การไว้ หรือศาลอาจถามและจำเลยสามารถให้การหรือไม่ให้การก็ได้และศาลก็บันทึกไว้ เมื่อกระบวนการดังกล่าวสิ้นสุดต้องนำวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับอยู่แล้ว กล่าวคือ หากจำเลยไม่ให้การก็ถือว่าเป็นการขาดนัดยื่นคำให้การโดยกระบวนการพิจารณาจะเป็นไปตามมาตรา ๑๕๘ ทวิ (๒) แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง คือ โจทก์อาจสืบพยานไปฝ่ายเดียวได้ หากกำหนดว่าแม้จำเลยไม่ให้การแล้วไม่ถือว่าขาดนัดยื่นคำให้การ ศาลจะไม่อาจดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไปได้ กระบวนการพิจารณาดังกล่าวจึงควรเป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

นายพรเพชรฯ - กระบวนการพิจารณาดังกล่าวทางผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรม (นายชาญณรงค์ฯ) ต้องการให้เป็นกระบวนการพิจารณาพิเศษที่แตกต่างจากในวิธีพิจารณาความแพ่ง การกำหนดว่าหากจำเลยไม่ให้การก็ไม่ให้ถือว่าจำเลยขาดนัดยื่นคำให้การ เนื่องจากหากศาลถามจำเลยทันที จำเลยอาจยังไม่ให้การเพราะยังมิได้ตรวจสอบในรายละเอียด ซึ่งหากถือว่าจำเลยขาดนัดยื่นคำให้การจะทำให้จำเลยเสียเปรียบในการดำเนินคดีอย่างมาก แต่หากกำหนดไว้ก็อาจมีปัญหว่าศาลไม่สามารถดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไปได้ หากจะตัดถ้อยคำดังกล่าวออกก็ไม่ตั้งใจเพียงแต่วิธีพิจารณาตามร่างฯ นี้จะแตกต่างจากคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญากรณีทั่วไป คือ ศาลจะต้องถามคำให้การจำเลยเช่นเดียวกับในคดีอาญา

๖

นายเรวัตฯ - การดำเนินคดีแพ่งและคดีอาญามีความแตกต่างกันมาก ในการฟ้องคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา จึงให้คดีแพ่งมาเกาะเกี่ยวกับคดีอาญาเพียงเล็กน้อย โดยให้สิทธิผู้เสียหายในการฟ้องคดีแพ่งในคดีอาญาได้ แต่กระบวนการต้องเป็นไปตามวิธีพิจารณาความแพ่ง ตามร่างมาตรา ๔๔/๒ นี้ จึงไม่ควรกำหนดยกเว้นให้แตกต่างจากวิธีพิจารณาความแพ่งและเห็นควรให้ตัดถ้อยคำที่ว่า “...โดยไมถือว่าจำเลยขาดนัดยื่นคำให้การ ...” ออก

เลขานุการฯ (นายดิศทัตฯ) - ๒. สำหรับร่างมาตรา ๒๕๓ ได้ตัดช้อยยกเว้น กรณีการเรียกค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายในทางเศรษฐกิจ และการเรียกค่าสินไหมทดแทนสูงเกินสมควรออก โดยฝ่ายเลขานุการฯ ได้เสนอร่างมา ๒ แบบ คือ แบบที่หนึ่ง เป็นร่างตามความเห็นของฝ่ายเลขานุการฯ โดยมีมาตรการลงโทษผู้เสียหายที่ไม่ชวนชวยในการดำเนินคดีหรือดำเนินคดีโดยไม่สุจริตเป็นเหตุให้อีกฝ่ายต้องเสียค่าใช้จ่ายในการต่อสู้คดีโดยไม่จำเป็น ๒ ระดับ ระดับแรก ยังคงเป็นไปตามหลักการที่สำนักงานศาลยุติธรรมเสนอ คือให้ดำเนินกระบวนการพิจารณาในคดีเดิมต่อไปได้แต่ต้องเสียค่าธรรมเนียม และระดับสอง คือ เมื่อศาลได้มีคำสั่งให้ชำระค่าธรรมเนียมแล้ว หากผู้เสียหายยังมีพฤติกรรมดังกล่าวอีก ศาลสามารถสั่งแยกคดีแพ่งออกจากคดีอาญาโดยมิได้รับการยกเว้นค่าธรรมเนียม และแบบที่สอง เป็นไปตามหลักการที่สำนักงานศาลยุติธรรมเสนอ คือ หากผู้เสียหายไม่ชวนชวยในการดำเนินคดีหรือดำเนินคดีโดยไม่สุจริต ผู้เสียหายยังสามารถดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไปในคดีเดิมได้ แต่ต้องชำระค่าธรรมเนียม

ผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรม (นายดลฯ) - มีข้อสังเกตตามร่างมาตรา ๒๕๓ ดังนี้

๑. ในวรรคหนึ่งของทั้ง ๒ แบบ ซึ่งกำหนดว่า “การดำเนินคดีแพ่งที่ศาลมีคำสั่งให้แยกออกจากคดีอาญาและการดำเนินคดีอาญาที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ซึ่งมีคำร้องให้คืนทรัพย์สินหรือใช้ราคาตามมาตรา ๔๓ หรือมีคำร้องให้จำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตาม มาตรา ๔๔/๑ มิให้เรียกค่าธรรมเนียม” เห็นว่า ควรนำกรณีการดำเนินคดีอาญาที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์มาไว้เป็นกรณีแรก เพราะตามร่างฯ เป็นการเน้นการดำเนินคดีกรณีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์

๒. ในร่างมาตรา ๒๕๓ วรรคสามของแบบที่หนึ่ง ไม่ควรใช้คำว่า “พฤติกรรม”

ประธานฯ - ลำดับตามร่างมาตรา ๒๕๓ วรรคหนึ่ง ตามที่ฝ่ายเลขานุการฯ เสนอมาถูกต้องแล้ว เพราะร่างฯ นี้เกี่ยวข้องกับกรดำเนินคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา การนำกรณีศาลสั่งให้แยกฟ้องมาไว้ก่อนจึงถูกต้องแล้ว แต่เห็นว่าควรเพิ่มถ้อยคำว่าเป็นการแยกฟ้องตาม มาตรา ๔๑ ไว้ด้วยเพื่อความชัดเจน

๗

เลขานุการฯ (นายดิศทัตฯ) - ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ คำว่า “พฤติกรรม” หมายความว่า การกระทำหรืออาการที่แสดงออกทางกล้ามเนื้อ ความคิดและความรู้สึกเพื่อตอบสนองสิ่งเร้า ส่วนคำว่า “พฤติกรรม” หมายความว่า เหตุการณ์ที่เป็นไป จึงเห็นว่าควรแก้ไขถ้อยคำจาก “พฤติกรรม” เป็น “พฤติกรรม” เนื่องจากจะถูกต้องมากกว่า อย่างไรก็ตาม พฤติกรรมดังกล่าวเกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีมิใช่พฤติกรรมที่เกิดจากตัวบุคคล จึงเห็นว่าควรตัดคำว่า “ผู้เสียหาย” ออกด้วย โดยแก้ไขเป็น “...ถ้าการดำเนินคดี ยังมีพฤติกรรมตามวรรคสอง...”

ผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรม (นายดลฯ) - มีข้อสังเกตว่าหากมีพฤติกรรมที่ผู้เสียหายไม่ชวนชวยในการดำเนินคดีหรือดำเนินคดีโดยไม่สุจริตและมีมาตรการแก้ไขคือ บังคับให้ชำระค่าธรรมเนียมก็น่าจะเพียงพอแล้ว ไม่จำเป็นต้องมีมาตรการอื่นอีก

เลขานุการฯ (นายดิศทัตฯ) - หากต้องการให้มีมาตรการเดียวน่าจะใช้ มาตรการให้แยกฟ้องคดีแพ่งออกจากคดีอาญา ซึ่งจะทำให้มีหลักการเช่นเดียวกับมาตรา ๔๑ ทั้งนี้ เห็นควรแก้ไขในร่างมาตรา ๒๕๓ วรรคสอง ในแบบที่สองจาก “...ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้ร้อง ชำระค่าธรรมเนียมดังคดีแพ่งภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนด...” เป็น “...ให้ศาลสั่งแยกคดีแพ่ง ออกจากคดีอาญา...”

นายกิตติศักดิ์ฯ - กรณีดังกล่าวอาจเทียบเคียงได้กับการดำเนินคดีอาญาตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง กล่าวคือ ในทางปฏิบัติ ศาลจะให้มีการชำระค่า ธรรมเนียมก่อน ถ้าไม่ชำระจึงจะมีคำสั่งต่อไป การที่ฝ่ายเลขานุการฯ เสนอว่าหากพบพฤติกรรม ดังกล่าวให้ศาลสั่งแยกฟ้องคดีแพ่งออกจากคดีอาญาไปเลยจะเป็นธรรมหรือไม่ นอกจากนี้เป็น ปัญหาว่าการสั่งแยกฟ้องคดีดังกล่าวจะได้รับยกเว้นค่าธรรมเนียมด้วยหรือไม่ เพราะร่างมาตรา ๒๕๓ วรรคหนึ่ง ได้ยกเว้นค่าธรรมเนียมกรณีการดำเนินคดีแพ่งที่ศาลมีคำสั่งให้แยกออกจากคดี อาญาตามมาตรา ๔๑ ไว้ด้วย

ผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรม (นายดลฯ) - ปัญหาตามร่างมาตรา ๒๕๓ เป็นประเด็นเรื่องค่าธรรมเนียมว่าควรจะมีการยกเว้นค่าธรรมเนียมให้หรือไม่ หากไม่ยกเว้นก็ควร ให้มีการชำระค่าธรรมเนียม การให้แยกฟ้องคดีแพ่งออกจากคดีอาญาเลยอาจเป็นการลงโทษ ที่รุนแรงไป

นายกิตติศักดิ์ฯ - วัตถุประสงค์ของร่างฯ นี้ต้องการให้มีการดำเนินคดีแพ่งในคดี อาญาได้เพื่อความรวดเร็วและยกเว้นค่าธรรมเนียม แต่หากมีพฤติกรรมที่ทำให้คดีอาญาล่าช้าและ มีการดำเนินคดีไม่สุจริต อาจแสดงได้ว่าการดำเนินคดีแพ่งไม่มีความเหมาะสมก็ควรให้แยกฟ้อง ออกจากคดีอาญา

๘

นายเรวัตฯ - หากมีพฤติการณ์ทำให้คดีอาญาเน้นซ้ำหรือติดขัดก็ควรให้ฟ้องเป็นคดีแพ่งแยกต่างหาก เพราะหลักการดำเนินคดีอาญา คือ คดีต้องมีความรวดเร็ว เมื่อการดำเนินคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาตามร่างฯ นี้ต้องเป็นไปตามวิธีพิจารณาความแพ่ง จึงควรใช้จุดแบ่งที่ความสะดวกรวดเร็วในการดำเนินคดี เพราะรัฐธรรมนูญกำหนดไว้ด้วยว่าการดำเนินคดีอาญาจะต้องมีความรวดเร็ว เมื่อการฟ้องคดีแพ่งดังกล่าวจะทำให้คดีอาญาเสียหายจึงควรแยกฟ้องไป

นายพรเพชรฯ - เห็นด้วยว่า หากมีพฤติการณ์การดำเนินคดีดังกล่าวแล้ว จะกระทบกับการดำเนินคดีอาญาทำให้คดีอาญาได้รับความเสียหาย ควรมีมาตรการลงโทษโดยให้แยกฟ้องคดีแพ่งแยกต่างหาก เพราะปัญหาไม่ได้เกิดจากการที่ผู้เสียหายโกหกกว่าตนไม่มีทรัพย์สินพอจะเสียค่าธรรมเนียม และทำให้จะต้องบังคับชำระค่าธรรมเนียม

เลขานุการฯ (นายดิศทัตฯ) - ร่างมาตรา ๒๕๓ วรรคหนึ่ง ได้กำหนดยกเว้นค่าธรรมเนียมให้กับผู้เสียหายที่ถูกแยกฟ้องคดีตามมาตรา ๔๑ ด้วย แต่หากที่ประชุมเห็นว่าการดำเนินคดีแพ่งของผู้เสียหายที่มีพฤติการณ์ตามร่างมาตรา ๒๕๓ วรรคสอง ควรให้ศาลสั่งแยกฟ้องคดีแพ่งออกจากคดีอาญาตามมาตรา ๔๑ โดยให้เป็นไปตามวิธีพิจารณาความแพ่งและต้องเสียค่าธรรมเนียม กรณีดังกล่าวก็ไม่ควรยกเว้นค่าธรรมเนียมกรณีที่มีการแยกฟ้องตามที่กำหนดไว้ในร่างมาตรา ๒๕๓ วรรคหนึ่ง

ผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรม (นายตลาฯ) - การตัดกรณีการเรียกค่าสินไหมทดแทนสูงเกินสมควร ตามร่างมาตรา ๒๕๓ เดิมออก เพราะเห็นว่าเป็นกรณีเดียวกับการดำเนินคดีโดยไม่สุจริตใช้หรือไม่

เลขานุการฯ (นายดิศทัตฯ) - การเรียกค่าสินไหมทดแทนสูงเกินสมควรเป็นกรณีเดียวกับการดำเนินคดีโดยไม่สุจริต

ผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรม (นายตลาฯ) - กรณีการดำเนินคดีโดยไม่สุจริตเป็นเหตุให้อีกฝ่ายต้องเสียค่าใช้จ่าย เห็นควรตัดถ้อยคำว่า “เป็นเหตุให้อีกฝ่ายต้องเสียค่าใช้จ่าย” ออก เพราะการดำเนินคดีโดยไม่สุจริตอาจไม่ได้มีเจตนาให้อีกฝ่ายต้องเสียค่าใช้จ่าย เช่น การฟ้องเรียกค่าสินไหมทดแทนสูงเกินสมควร ผู้ฟ้องมีเจตนาเพื่อเรียกเงินเพิ่มขึ้นโดยมิได้ต้องการให้คู่ความอีกฝ่ายเสียค่าใช้จ่าย ถ้อยคำตามร่างฯ อาจแคบไป นอกจากนี้ ตามร่างมาตรา ๔๔/๑ วรรคสอง ผู้เสียหายต้องยื่นคำร้องก่อนกำหนดนัดสืบพยาน ปัจจุบันมีแนวคิดในการพิจารณาคดีต่อเนื่องจึงกำหนดให้ก่อนสืบพยานจะกำหนดวันนัดพร้อมเพื่อกำหนดวันนัดสืบพยานอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งในทางปฏิบัติมีการเรียกวันดังกล่าวแตกต่างกัน เช่น นัดพร้อมเพื่อกำหนดวันนัดสืบพยาน หรือนัดชี้และกำหนดวันนัดสืบพยาน ความหมายของถ้อยคำดังกล่าวหมายถึงวันนัดพร้อมใช้หรือไม่

เลขานุการฯ (นายดิษฐ์) - ความหมายของถ้อยคำดังกล่าวหมายถึงวันนัดพร้อม อย่างไรก็ดี เห็นว่า ควรแก้ไขถ้อยคำเป็น “ก่อนวันกำหนดนัดสืบพยาน” เพื่อให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

นายพรเพชรฯ - สำหรับการขยายระยะเวลาตามร่างมาตรา ๕๔/๑ วรรคสอง ซึ่งผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรม(นายชาญณรงค์ฯ)เห็นว่า เป็นไปตามมาตรา ๒๓ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ปัญหาว่าจะสามารถนำมาตราดังกล่าวมาใช้ได้หรือไม่ เพราะการขยายระยะเวลาตามมาตรา ๒๓ เป็นการขยายระยะเวลาจากเดิมที่กฎหมายหรือศาลกำหนด เช่น กำหนดนัดสืบพยาน กำหนดวันชี้แจงข้อกล่าวหา กำหนดระยะเวลาการยื่นอุทธรณ์หรือฎีกา แต่การยื่นคำร้องไม่ทันตามกำหนดระยะเวลาตามร่างมาตรา ๕๔/๑ เป็นกรณีที่ผ่านกำหนดระยะเวลาดังกล่าวไปแล้ว จึงไม่อาจขอขยายระยะเวลาดังกล่าวอีกได้ ในกระบวนการพิจารณาอื่น ๆ เช่น การยื่นบัญชีระบุพยาน หากพ้นกำหนดเวลายื่นบัญชีระบุพยานแล้วจะมีกระบวนการในการยื่นคำร้องขออนุญาตยื่นบัญชีระบุพยานอีกครั้งหนึ่ง

ผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรม (นายตลา) - หากไม่สามารถขยายระยะเวลาดังกล่าวได้จะแก้ไขกำหนดเวลาในการยื่นคำร้องตามร่างมาตรา ๕๔/๑ โดยให้ยื่นได้จนถึงวันสืบพยานได้หรือไม่

นายกิตติศักดิ์ฯ - ตามร่างฯ เดิมของสำนักงานศาลยุติธรรมกำหนดว่าให้ยื่นคำร้องได้ “ไม่ว่าเวลาใดก่อนเริ่มสืบพยาน หรือก่อนศาลวินิจฉัยชี้ขาดคดีในกรณีที่ไม่มีการสืบพยาน” เพื่อจะให้ระยะเวลาในการยื่นคำร้องมากขึ้น ซึ่งต่อมาได้มีการแก้ไขเป็น “ก่อนกำหนดนัดสืบพยาน” เนื่องจากมีการนำระบบการพิจารณาคดีต่อเนื่องมาใช้ จึงได้กำหนดวันนัดพร้อมขึ้นมาก่อนวันนัดสืบพยาน ซึ่งจะมียุทธศาสตร์ที่สั้นกว่าวันนัดสืบพยาน

นายพรเพชรฯ - หากกำหนดขยายระยะเวลาเป็นก่อนเริ่มสืบพยาน จะเป็นปัญหาในการพิจารณาคดีต่อเนื่องเพราะหากผู้เสียหายมายื่นคำร้องใกล้กับวันสืบพยานมากจะกระทบต่อวันนัดพิจารณาซึ่งได้กำหนดไว้ล่วงหน้าแล้ว และอาจต้องขยายจำนวนวันนัดพิจารณา

นายเรวดีฯ - กรณีดังกล่าวอาจถือว่าการยื่นคำร้องนั้น ทำให้คดีอาญาเน้นเข้าหรือติดขัดซึ่งศาลสามารถสั่งแยกคดีแพ่งออกจากคดีอาญาได้ตามมาตรา ๕๑

นายกิตติศักดิ์ฯ - ควรกำหนดระยะเวลาการยื่นคำร้องให้เป็นไปตามร่างฯ เดิมคือ “ไม่ว่าเวลาใดก่อนเริ่มสืบพยาน” ซึ่งหากระบบการพิจารณาคดีต่อเนื่องสามารถนำมาใช้ได้จริง ผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรมอาจขอแก้ไขเป็น “ก่อนวันกำหนดนัดสืบพยาน” ในชั้นการพิจารณาของรัฐสภาได้

ผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรม (นายดล) - ตามระบบการพิจารณาคดี ต่อเนื่อง วันนัดพร้อมก่อนวันสืบพยานมีการกำหนดล่วงหน้าถึงจำนวนวันนัดพิจารณา จำนวนพยาน ประเด็นในการพิจารณา โดยไม่มีการเพิ่มเติมเว้นแต่มีเหตุจำเป็น หากตาม ร่างมาตรา ๔๔/๑ นี้จะกำหนดให้ยื่นคำร้องก่อนวันนัดสืบพยานเพื่อให้เป็นไปตามระบบการ พิจารณาคดีต่อเนื่องก็จะทำให้การพิจารณามีความแน่นอน และหากต้องเลื่อนการพิจารณาก็สามารถทำได้ เพราะคำร้องดังกล่าวเป็นประเด็นในการเรียกค่าสินไหมทดแทน ซึ่งมีจำนวน พยานไม่มาก จึงอาจไม่กระทบกับวันนัดพิจารณาที่ได้กำหนดไว้แล้ว อย่างไรก็ตาม เนื่องจากระบบ ดังกล่าวยังไม่แน่นอนจึงอาจกำหนดให้ยื่นคำร้อง “ก่อนวันเริ่มสืบพยาน” ไปก่อน ซึ่งเป็นไปตาม ร่างฯ ที่สำนักงานศาลยุติธรรมเสนอและคณะรัฐมนตรีมีมติรับหลักการมาแล้ว และอาจแก้ไข กฎหมายฉบับนี้หลังจากนำระบบการพิจารณาคดีต่อเนื่องมาใช้บังคับ

นายพรเพชรฯ - การเปิดโอกาสให้ยื่นคำร้องเรียกค่าสินไหมทดแทนทางแพ่งได้ ก่อนวันเริ่มสืบพยาน ย่อมมีผลกระทบต่อระบบการนัดสืบพยานของศาล เพราะการสืบพยานคดี อาญาย่อมไม่มีประเด็นในคดีแพ่ง เช่น ในคดีอาญาไม่ต้องนำสืบเรื่องค่าเสียหาย หรือไม่ต้อง นำสืบว่าผู้เสียหายมีส่วนผิดด้วยหรือไม่ เป็นต้น ซึ่งจะประหยัดเวลากว่ามาก กรณีดังกล่าว จึงควร ใช้มาตรการทางบริหารด้วย คือ ประชาสัมพันธ์ให้มีการยื่นคำร้องแต่ต้น เพราะหากยื่นคำร้องมา ใกล้ระยะเวลาก่อนวันเริ่มสืบพยานมาก ศาลอาจใช้ดุลพินิจว่าการยื่นคำร้องดังกล่าวอาจทำให้คดี อาญาเน้นช้าเสียหาย และสั่งให้แยกคดีแพ่งออกไปได้

มติ ที่ประชุมมอบหมายให้ฝ่ายเลขานุการฯ รับไปปรับปรุงร่างฯ ให้เป็นไป ตามมติที่ประชุม เพื่อเสนอในการประชุมครั้งต่อไป

ปิดประชุมเวลา ๑๑.๔๕ น.

นายปกรณ์ ยี่งวรการ

นางสาวอรังลักษณ์ ลาพินี

ผู้จัดรายงานการประชุม

ผู้ตรวจรายงานการประชุม

รายงานการประชุม
คณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา
ครั้งที่ ๑๓๐๔-๑๑/๒๕๕๖
วันพุธ ที่ ๒๕ มิถุนายน ๒๕๕๖
ณ ห้องประชุมเสริม วินิจฉัยกุล สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

ผู้ที่มาประชุม

๑. นายคณิง ภาไชย	ประธานกรรมการฯ
๒. นายกิตติศักดิ์ กิจคุณไพโรจน์	กรรมการฯ
๓. นายเกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์	กรรมการฯ
๔. นายจิรนิติ หะวานนท์	กรรมการฯ
๕. นายณรงค์ ใจหาญ	กรรมการฯ
๖. นายพรเพชร วิชิตชลชัย	กรรมการฯ
๗. นายรองพล เจริญพันธุ์	กรรมการฯ
๘. นายเรวัต ฉ่ำเฉลิม	กรรมการฯ
๙. นายสิทธิโชค ศรีเจริญ	กรรมการฯ
๑๐. นายสุพล ยุติธาดา	กรรมการฯ
๑๑. พล.ต.อ. แสง วีระสวัสดิ์	กรรมการฯ
๑๒. นายติสทัต โหตระกิตย์	กรรมการฯ และเลขานุการฯ
๑๓. นายธนาวัฒน์ สังข์ทอง	กรรมการฯ และผู้ช่วยเลขานุการฯ
๑๔. นางสาวธำรงลักษณ์ ลาพินี	กรรมการฯ และผู้ช่วยเลขานุการฯ

ผู้ที่ไม่มาประชุม

๑. นายกิตติพงษ์ กิตยารักษ์	ติดตามการ
๒. นางจรรยา เจียมวิจิตร	ติดตามการ

ผู้เข้าร่วมประชุม

๑. นายชาญณรงค์ ปราณจิตรต์	ผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรม
๒. นางสาวเปรมรัตน์ วิจารณ์ญาณ	ผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรม
๓. นายอัมพงค์ พัฒนเมฆิน	ผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรม
๔. หม่อมหลวงศุภกิตต์ จรูญโรจน์	ผู้แทนสำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม
๕. นางสาวสำราญ ฉนุหนายนท์	ผู้แทนสำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม
๖. พ.ต.อ. เพชร สระทองอุ่น	ผู้แทนสำนักงานตำรวจแห่งชาติ
๗. นายบัณฑิต นริศรางกูร	ผู้แทนกระทรวงมหาดไทย
๘. นายปริญญา จิตรการนทีกิจ	ผู้แทนสำนักงานอัยการสูงสุด
๙. นายธนาบุตร ศิวายพราหมณ์	นิติกรสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
๑๐. นายปกรณ์ ยิงวรงค์	นิติกรสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

เปิดประชุมเวลา ๑๐.๐๐ นาฬิกา

ประธานฯ กล่าวเปิดประชุม และขอให้ที่ประชุมพิจารณาเรื่องความระเบียบวาระการประชุม ซึ่งมีดังต่อไปนี้

ระเบียบวาระที่ ๑ เรื่องที่ประธานฯแจ้งให้ที่ประชุมทราบ

ไม่มี

ระเบียบวาระที่ ๒ เรื่องรับรองรายงานการประชุมครั้งที่ ๑๓๐๓-๑๐/๒๕๕๖
วันพุธ ที่ ๑๑ มิถุนายน ๒๕๕๖

นายกิตติศักดิ์ฯ - ขอแก้ไขในหน้า ๓ บรรทัดที่ ๙ โดยตัดคำว่า “หรือ” ออก

เลขานุการฯ(นายดิศตฯ) - ขอแก้ไขในหน้า ๖ บรรทัดที่ ๗ โดยตัด “๒.”

ออก

ผู้ช่วยเลขานุการฯ(นางสาวธำรงลักษณ์ฯ) - ขอแก้ไขเพิ่มเติม ดังนี้

๑. เพิ่มมติที่ประชุมในหน้า ๖ ต่อจากบรรทัดที่ ๖ เป็น

“มติ ที่ประชุมเห็นควรให้ตัดถ้อยคำ “...โดยไมถือว่าจำเลยขาดนัดยื่นคำให้การ...” ในร่างมาตรา ๔๔/๒ ออก”

๒. เพิ่มมติที่ประชุมในหน้า ๘ ต่อจากบรรทัดที่ ๑๖ เป็น

“มติ ที่ประชุมเห็นควรแก้ไขร่างมาตรา ๒๕๓ โดยกำหนดให้ศาลสั่งแยกคดีแพ่งออกจากคดีอาญา ในกรณีที่ผู้เสียหายไม่ชวนชวยในการดำเนินคดีหรือดำเนินคดีโดยไม่สุจริต และตัดกรณีการยกเว้นค่าธรรมเนียมหากศาลสั่งแยกคดีตามร่างมาตรา ๒๕๓ วรรคหนึ่ง ออก”

มติ ที่ประชุมรับรองตามที่เสนอแก้ไข

ระเบียบวาระที่ ๓ เรื่องเสนอเพื่อทราบ

ไม่มี

ระเบียบวาระที่ ๔ เรื่องเสนอเพื่อพิจารณา

เลขานุการฯ(นายดิศตฯ) - ในการประชุมวันนี้ฝ่ายเลขานุการฯขอเสนอร่างแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ..) พ.ศ. ซึ่งได้ปรับปรุงตามมติของที่ประชุมครั้งที่แล้วมาเพื่อพิจารณา

ผู้ช่วยเลขานุการฯ(นางสาวอรารงลักษณ์ฯ) - ขอให้ที่ประชุมพิจารณา
โดยเริ่มจากบันทึกหลักการและเหตุผลประกอบร่างฯ

หลักการ

แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ดังต่อไปนี้

(๑) กำหนดให้ผู้เสียหายมีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลขอให้บังคับจำเลยชดใช้
ค่าสินไหมทดแทนแก่ตนในคดีพนักงานอัยการเป็นโจทก์ และกำหนดกระบวนการพิจารณาคดีที่
เกี่ยวข้องกับคำร้องดังกล่าว รวมทั้งกำหนดให้ผู้เสียหายและจำเลยมีสิทธิได้รับความ
ช่วยเหลือจากรัฐในการจัดหาทนายความให้ (เพิ่มเติมมาตรา ๔๔/๑ และมาตรา ๔๔/๒)

(๒) ปรับปรุงบทบัญญัติที่มีการอ้างถึงอายุความและค่าทดแทนในคดีแพ่งที่
เกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาให้สอดคล้องกับบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และ
ประมวลกฎหมายอาญา (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๔๗ มาตรา ๕๐ มาตรา ๕๑ มาตรา ๒๕๙
มาตรา ๒๕๐ มาตรา ๒๕๑ และมาตรา ๒๕๕)

(๓) กำหนดให้การยื่นคำร้องขอให้บังคับจำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทน
ได้รับยกเว้นค่าธรรมเนียม และปรับปรุงบทบัญญัติในการอนุโลมค่าฤชาธรรมเนียมตาม
ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับให้เหมาะสมยิ่งขึ้น (แก้ไขเพิ่มเติม
มาตรา ๒๕๓ และมาตรา ๒๕๔)

นายกิตติศักดิ์ฯ - ใน (๒) ใช้คำว่า “ค่าทดแทน” แต่ในร่างใช้คำว่า
“ค่าสินไหมทดแทน” เห็นควรแก้ไขให้สอดคล้องกัน

ประธานฯ - ตาม (๒) เป็นการอ้างถึงคำว่า “ค่าทดแทน” ตามกฎหมายเดิม
แต่ในร่างเป็นถ้อยคำที่แก้ไขใหม่ เพื่อให้มีความหมายกว้างขึ้นโดยใช้คำว่า “ค่าสินไหม
ทดแทน” ดังนั้น ถ้อยคำที่ปรากฏอยู่ในหลักการและร่างจึงเหมาะสมแล้ว

มติ ที่ประชุมเห็นชอบโดยไม่มีการแก้ไข

เหตุผล

เนื่องจากการดำเนินคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาในคดีที่พนักงานอัยการ
เป็นโจทก์ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาบัญญัติให้พนักงานอัยการมีอำนาจเพียง
ขอให้ศาลบังคับให้จำเลยคืนทรัพย์สินหรือใช้ราคาในความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินบางประเภท
เท่านั้น ผู้เสียหายซึ่งได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดของจำเลยจึงต้องไปดำเนิน
คดีส่วนแพ่งเพื่อเรียกค่าสินไหมทดแทนอื่นด้วยตนเอง และต้องเสียค่าธรรมเนียมในการเรียก
ค่าสินไหมทดแทนอันเป็นภาระยิ่งขึ้นให้แก่ผู้เสียหาย ดังนั้น สมควรแก้ไขประมวลกฎหมาย
วิธีพิจารณาความอาญาให้ผู้เสียหายมีสิทธิยื่นคำร้องขอให้จำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทน

๔

ในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ ต่อเนื่องไปได้เพื่อให้การพิจารณาคดีส่วนแบ่งเป็นไปโดยรวดเร็ว รวมทั้งยกเว้นค่าธรรมเนียมสำหรับการดำเนินคดีดังกล่าวเพื่อลดภาระให้แก่ผู้เสียหาย จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

นายรองพลฯ - ขอแก้ไขในบรรทัดที่ ๖ จาก “...สมควรแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา...” เป็น “...สมควรแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา...”

ประธานฯ - ในบรรทัดที่ ๓ ถ้อยคำที่ว่า “...บังคับให้จำเลยคืนทรัพย์สินหรือใช้ราคา...” แต่ในตัวร่างมีการใช้คำว่า “...บังคับให้จำเลยคืนทรัพย์สินหรือใช้ราคาทรัพย์สิน...” ขอให้ฝ่ายเลขานุการฯไปตรวจสอบ และแก้ไขถ้อยคำให้สอดคล้องกัน

มติ ที่ประชุมเห็นชอบตามที่เสนอแก้ไข

ผู้ช่วยเลขานุการฯ(นางสาวอรรณลักษณ์) - ขอให้ที่ประชุมพิจารณาคำปรารภและบทอาศัยอำนาจ

โดยที่เป็นการสมควรแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาพระราชบัญญัตินี้มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลซึ่งมาตรา ๒๙ ประกอบกับมาตรา ๓๑ มาตรา ๓๕ มาตรา ๓๖ มาตรา ๔๘ มาตรา ๒๓๗ มาตรา ๒๓๘ มาตรา ๒๓๙(มาตรา ๒๔๐ มาตรา ๒๔๑ มาตรา ๒๔๒ มาตรา ๒๔๓ และมาตรา ๒๔๔ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

เลขานุการฯ(นายดิศทัตฯ) - การเขียนบทบัญญัติเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามมาตรา ๒๙ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยตามแบบการร่างกฎหมายที่สำนักงานฯวางแนวทางไว้คือ การอ้างบทจำกัดสิทธิ ดูจากเนื้อหาของพระราชบัญญัติฉบับนี้ ซึ่งการแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาครั้งสุดท้ายเป็นการแก้ไขให้สอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย จึงมีกรอ้างบทอาศัยอำนาจไว้หลายมาตรา ในร่างพระราชบัญญัตินี้จึงบัญญัติให้สอดคล้องกัน

มติ ที่ประชุมเห็นชอบโดยไม่มีการแก้ไข

ผู้ช่วยเลขานุการฯ(นางสาวธำรงลักษณ์) - ขอให้ที่ประชุมพิจารณา
ร่างมาตรา ๑ และมาตรา ๒

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวล
กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ..) พ.ศ.”

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศใน
ราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มติ ที่ประชุมเห็นชอบโดยไม่มีการแก้ไข

ผู้ช่วยเลขานุการฯ(นางสาวธำรงลักษณ์) - ขอให้ที่ประชุมพิจารณา
ร่างมาตรา ๓

มาตรา ๓ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นมาตรา ๔๔/๑ และมาตรา ๔๔/๒ แห่ง
ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

“มาตรา ๔๔/๑ ในคดีพนักงานอัยการเป็นโจทก์ ถ้าผู้เสียหายมีสิทธิที่
จะเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนเพราะเหตุได้รับอันตรายแก่ชีวิต ร่างกาย จิตใจ หรือได้รับความ
เสื่อมเสียต่อเสรีภาพในร่างกาย หรือได้รับความเสียหายในทางทรัพย์สินอันเนื่องมาจากการ
กระทำความผิดของจำเลย ผู้เสียหายจะยื่นคำร้องต่อศาลขอให้บังคับจำเลยชดใช้
ค่าสินไหมทดแทนแก่ตนก็ได้

การยื่นคำร้องตามวรรคหนึ่ง ผู้เสียหายต้องยื่นคำร้องก่อนเริ่มสืบพยาน
ในกรณีที่ไม่มี การสืบพยานให้ยื่นคำร้องก่อนศาลวินิจฉัยชี้ขาด และให้ถือว่าคำร้องดังกล่าว
เป็นคำฟ้องตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งและผู้เสียหายอยู่ใน
ฐานะโจทก์ในคดีส่วนแพ่งนั้น

คำร้องตามวรรคหนึ่งจะมีค่าขอประการอื่นที่มีใช้คำขอบังคับให้จำเลยชดใช้
ค่าสินไหมทดแทนอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดของจำเลยในคดีอาญามีได้ และต้อง
ไม่ขัดหรือแย้งกับคำฟ้องในคดีอาญาที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ และในกรณีที่พนักงาน
อัยการได้ดำเนินการตามความในมาตรา ๔๓ แล้ว ผู้เสียหายจะยื่นคำร้องตามวรรคหนึ่ง
เพื่อเรียกทรัพย์สินหรือราคาทรัพย์สินอีกไม่ได้

มาตรา ๔๔/๒ เมื่อได้รับคำร้องตามมาตรา ๔๔/๑ ให้ศาลแจ้งให้จำเลย
ทราบ หากจำเลยให้การประการใดหรือไม่ประสงค์จะให้การให้ศาลบันทึกไว้ หากจำเลย
ประสงค์จะทำคำให้การเป็นหนังสือให้ศาลกำหนดระยะเวลายื่นคำให้การตามที่เห็นสมควร
และเมื่อพนักงานอัยการสืบพยานเสร็จ ให้ศาลมีอำนาจอนุญาตให้ผู้เสียหายนำพยานเข้าสืบ
ถึงค่าสินไหมทดแทนได้เท่าที่จำเป็น หรือศาลจะพิจารณาพิพากษาคดีอาญาไปก่อนแล้ว
พิจารณาพิพากษาคดีส่วนแพ่งในภายหลังก็ได้

ถ้าความปรากฏต่อศาลว่าผู้ยื่นคำร้องตามมาตรา ๔๔/๑ เป็นคนยากจน
ไม่สามารถจัดหาหนวยความได้เอง ให้ศาลมีอำนาจตั้งหนวยความให้แก่ผู้นั้น โดยหนวยความ
ที่ได้รับแต่งตั้งมีสิทธิได้รับเงินรางวัลและค่าใช้จ่ายตามระเบียบที่คณะกรรมการบริหาร
ศาลยุติธรรมกำหนดโดยได้รับความเห็นชอบจากกระทรวงการคลัง

ในกรณีที่ศาลตั้งทนายความให้แก่จำเลยในคดีอาญา ให้ทนายความที่ได้รับแต่งตั้งทำหน้าที่เป็นทนายความให้แก่จำเลยในการพิจารณาคดีแพ่งตามมาตรา ๔๔/๑ ด้วย”

เลขานุการฯ(นายดิศทัตฯ) - ขอแก้ไขร่างมาตรา ๔๔/๒ ในบรรทัดที่ ๔ จาก “...ให้ศาลมีอำนาจอนุญาต...” เป็น “...ศาลจะอนุญาต...”

นายเรวัตฯ - การใช้ถ้อยคำตามร่างมาตรา ๔๔/๒ พรรคสาม อาจทำให้ทนายความในคดีอาญาจะต้องว่าความในคดีแพ่งให้แก่ผู้เสียหายด้วย แต่หากทนายความผู้นั้นไม่ชำนาญในการว่าความคดีแพ่งแล้ว ผู้เสียหายน่าจะสามารถตั้งทนายคนใหม่ได้ ดังนั้นควรแก้ไขถ้อยคำเป็น “...ให้ทนายความที่ได้รับแต่งตั้งทำหน้าที่เป็นทนายความให้แก่จำเลยในการพิจารณาคดีแพ่งตามมาตรา ๔๔/๑ ได้ด้วย...”

ผู้ช่วยเลขานุการฯ(นายธนาวัฒน์ฯ) - การตั้งทนายความโดยหลักการแล้วเป็นสิทธิของจำเลย ดังนั้น จึงขอเสนอแก้ไขถ้อยคำเป็น “...ในกรณีที่ศาลตั้งทนายความให้แก่จำเลยในคดีอาญาจำเลยอาจขอให้ทนายความที่ได้รับแต่งตั้งนั้นทำหน้าที่เป็นทนายความให้แก่จำเลยในการพิจารณาคดีแพ่งตามมาตรา ๔๔/๑ ด้วยก็ได้”

ผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรม(นายชาญณรงค์ฯ) - โดยหลักจำเลยมีสิทธิจะตั้งทนายความเพิ่มเติมได้ และขณะนี้ทนายความที่ได้รับแต่งตั้งก็จะทำหน้าที่ในคดีอาญาและคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา หากกำหนดให้เป็นสิทธิของจำเลยแล้วอาจเกิดปัญหา เช่น ต้องแก้ไขระเบียบในการจ่ายเงินรางวัลและค่าใช้จ่ายว่าควรกำหนดค่าตอบแทนแก่ทนายความแค่ไหนเพียงใดในการว่าความคดีแพ่งให้แก่จำเลย หรือหากกำหนดให้จำเลยสามารถขอให้ทนายความดำเนินการได้ ก็จะเป็นปัญหาว่าจำเลยต้องรับภาระในค่าทนายความหรือไม่

เลขานุการฯ(นายดิศทัตฯ) - หากต้องการให้จำเลยมีสิทธิตั้งทนายได้ เห็นว่าสามารถตัดวรรคสามของร่างมาตรา ๔๔/๒ ออก โดยปล่อยให้เป็นดุลยพินิจของศาลในการตั้งทนายความให้แก่จำเลย ซึ่งศาลจะตั้งทนายความคนเดิมหรือตั้งใหม่ก็ได้ หรือเพื่อความชัดเจนในการปฏิบัติจะออกเป็นระเบียบกำหนดก็ได้

ประธานฯ - ขอแก้ไขร่างมาตรา ๔๔/๒ ในบรรทัดที่ ๒ จาก “...หากจำเลยประสงค์จะทำค่าให้การ...” เป็น “...ถ้าจำเลยประสงค์จะทำค่าให้การ...” นอกจากนี้ตามร่างมาตรา ๔๔/๒ เมื่อพนักงานอัยการสืบพยานเสร็จ ศาลจะอนุญาตให้ผู้เสียหายนำพยานเข้าสืบถึงค่าสินไหมทดแทนได้เท่าที่จำเป็นจะทำให้ต้องมีการสืบพยานเดียวกัน ๒ ครั้ง เช่นนี้ จะเป็นปัญหาในทางปฏิบัติหรือไม่

นายจิรนิติฯ - กรณีดังกล่าวก็ให้ศาลเป็นผู้พิจารณาอนุญาตว่าจะให้มีการสืบพยานนั้นครั้งเดียวหรือสองครั้ง

มติ ที่ประชุมพิจารณาร่างมาตรา ๓ แล้วเห็นควรตัดความในวรรคสามออกตามเลขานุการฯ (นายดิศทัตฯ)เสนอ และแก้ไขถ้อยคำในร่างมาตรา ๔๔/๒ เป็น ดังนี้

มาตรา ๔๔/๖ เมื่อได้รับคำร้องตามมาตรา ๔๔/๑ ให้ศาลแจ้งให้จำเลยทราบ หากจำเลยให้การประการใดหรือไม่ประสงค์จะให้ศาลบันทึกไว้ ถ้าหากจำเลยประสงค์จะทำ คำให้การเป็นหนังสือให้ศาลกำหนดระยะเวลายื่นคำให้การตามที่เห็นสมควร และเมื่อพนักงาน อัยการสืบพยานเสร็จ ศาลจะอนุญาตให้ผู้เสียหายนำพยานเข้าสืบถึงคำสันนิษฐานใหม่ทดแทนได้เท่าที่ จำเป็น หรือศาลจะพิจารณาพิพากษาคดีอาญาไปก่อนแล้วพิจารณาพิพากษาคดีส่วนแบ่งใน ภายหลังก็ได้

ถ้าความปรากฏต่อศาลว่าผู้ยื่นคำร้องตามมาตรา ๔๔/๑ เป็นคนยากจน ไม่สามารถจัดหาทุนความได้เอง ให้ศาลมีอำนาจตั้งทุนความให้แก่ผู้นั้น โดยทุนความ ที่ได้รับแต่งตั้งมีสิทธิได้รับเงินรางวัลและค่าใช้จ่ายตามระเบียบที่คณะกรรมการบริหารศาล ยุติธรรมกำหนดโดยได้รับความเห็นชอบจากกระทรวงการคลัง”

ผู้ช่วยเลขานุการฯ(นางสาวอรังลักษณ์) - ขอให้ที่ประชุมพิจารณา
ร่างมาตรา ๔

มาตรา ๔ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๔๗ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา ความอาญา และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๔๗ คำพิพากษาคดีส่วนแบ่งต้องเป็นไปตามบทบัญญัติแห่ง กฎหมายอันว่าด้วยความรับผิดชอบของบุคคลในทางแบ่ง โดยไม่ต้องคำนึงถึงว่าจำเลยต้อง คำพิพากษาว่าได้กระทำความผิดหรือไม่

ราคาทรัพย์สินที่สั่งให้จำเลยใช้แก่ผู้เสียหาย ให้ศาลกำหนดตามราคา อันแท้จริง ส่วนจำนวนเงินค่าสินไหมทดแทนอย่างอื่นที่ผู้เสียหายจะได้รับนั้น ให้ศาลกำหนด ให้ตามความเสียหายแต่ต้องไม่เกินค่าขอ”

มติ ที่ประชุมเห็นชอบโดยไม่มีการแก้ไข

ผู้ช่วยเลขานุการฯ(นางสาวอรังลักษณ์) - ขอให้ที่ประชุมพิจารณา
ร่างมาตรา ๕

มาตรา ๕ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๕๐ และมาตรา ๕๑ แห่งประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๕๐ ในกรณีที่ศาลสั่งให้คืนทรัพย์สินหรือใช้ราคา หรือค่าสินไหม ทดแทนแก่ผู้เสียหายตามมาตรา ๔๓ มาตรา ๔๔ หรือมาตรา ๔๔/๑ ให้ถือว่าผู้เสียหายนั้น เป็นเจ้าหน้าที่ตามคำพิพากษา

มาตรา ๕๑ ถ้าไม่มีผู้ใดฟ้องทางอาญา สิทธิของผู้เสียหายที่จะฟ้องทางแบ่ง เนื่องจากความผิดนั้นย่อมระงับไปตามกำหนดเวลาดังที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา เรื่องอายุความฟ้องคดีอาญา แม้ถึงว่าผู้เยาว์หรือผู้วิกลจริตในมาตรา ๑๙๓/๒๐ แห่ง ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์จะเป็นผู้ฟ้องหรือได้ฟ้องต่างหากจากคดีอาญาก็ตาม

ถ้าคดีอาญาใดได้ฟ้องต่อศาลและได้ตัวผู้กระทำความผิดมาซึ่งศาลด้วยแล้ว แต่คดียังไม่เด็ดขาด อายุความซึ่งผู้เสียหายมีสิทธิจะฟ้องคดีแบ่งย่อมสะดุดหยุดลงตาม มาตรา ๙๕ แห่งประมวลกฎหมายอาญา

ถ้าโจทก์ได้ฟ้องคดีอาญาและศาลพิพากษาลงโทษจำเลยจนคดีเด็ดขาดแล้ว ก่อนที่ได้ฟ้องคดีแพ่ง สิทธิของผู้เสียหายที่จะฟ้องคดีแพ่งย่อมมีตามกำหนดอายุความใน มาตรา ๑๙๓/๓๒ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ถ้าโจทก์ได้ฟ้องคดีอาญาและศาลพิพากษายกฟ้องปล่อยจำเลยจนคดีเด็ดขาดแล้ว ก่อนที่ได้ยื่นฟ้องคดีแพ่ง สิทธิของผู้เสียหายจะฟ้องคดีแพ่งย่อมมีอายุความตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์”

นายเรวัตฯ - ร่างมาตรา ๕๑ ใช้คำว่า “คดีเด็ดขาด” แต่ในมาตรา ๓๑ ใช้คำว่า “คดีเสร็จเด็ดขาด” เห็นว่าควรแก้ไขให้สอดคล้องกัน

ผู้ช่วยเลขาธิการฯ(นายธนวัฒน์ฯ) - ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาส่วนใหญ่จะใช้คำว่า “คดีเสร็จเด็ดขาด” เช่น ในมาตรา ๓๑ มาตรา ๓๘ (๑) และ มาตรา ๓๙ มีเฉพาะมาตรา ๕๑ ที่ใช้คำว่า “คดีเด็ดขาด” จึงควรแก้ไข เป็น “คดีเสร็จเด็ดขาด”

นายจรินทร์ฯ - ถ้อยคำดังกล่าวมีความแตกต่างกันโดยนัยทางภาษาโดยหากเขียนเป็นเชิง positive จะใช้คำว่า “คดีเสร็จเด็ดขาด” แต่หากเขียนเป็นเชิง negative จะใช้คำว่า “คดีเด็ดขาด” ในอนาคตจึงควรมีการพิจารณาว่าควรใช้คำใด

มติ ที่ประชุมเห็นชอบโดยไม่มีการแก้ไข

ผู้ช่วยเลขานุการฯ(นางสาวธำรงค์ลักษณ์ฯ) - ขอให้ที่ประชุมพิจารณา
ร่างมาตรา ๖

มาตรา ๖ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๒๔๙ มาตรา ๒๕๐ และมาตรา ๒๕๑ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๒๔๙ คำพิพากษาหรือคำสั่งให้คืนหรือใช้ราคาทรัพย์สิน ค่าสินไหมทดแทน หรือค่าธรรมเนียมนั้น ให้บังคับตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

มาตรา ๒๕๐ ถ้าคำพิพากษามีได้ระบุไว้เป็นอย่างอื่น บุคคลทั้งปวงซึ่งต้องคำพิพากษาให้ลงโทษโดยได้กระทำความผิดฐานเดียวกัน ต้องรับผิดชอบกันและต่างกันใน การคืนหรือใช้ราคาทรัพย์สิน หรือใช้ค่าสินไหมทดแทน

มาตรา ๒๕๑ ถ้าต้องยึดทรัพย์สินคราวเดียวกันสำหรับใช้ค่าธรรมเนียมศาล ค่าปรับ ราคาทรัพย์สิน หรือค่าสินไหมทดแทน แต่ทรัพย์สินของจำเลยไม่พอใช้ครบทุกอย่างให้นำจำนวนเงินสุทธิของทรัพย์สินนั้นใช้ตามลำดับดังต่อไปนี้

- (๑) ค่าธรรมเนียม
- (๒) ราคาทรัพย์สินหรือค่าสินไหมทดแทน
- (๓) ค่าปรับ”

มติ ที่ประชุมรับรองโดยไม่มีการแก้ไข

ผู้ช่วยเลขานุการฯ(นางสาวอึ้งลักษณา) - ขอให้ที่ประชุมพิจารณาร่าง
มาตรา ๗

มาตรา ๗ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๒๕๓ และมาตรา ๒๕๔ แห่งประมวล
กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๒๕๓ ในคดีพนักงานอัยการเป็นโจทก์ซึ่งมีคำร้องให้คืนทรัพย์สิน
หรือใช้ราคาตามมาตรา ๔๓ หรือผู้เสียหายมีคำร้องขอให้บังคับจำเลยชดใช้ค่าสินไหม
ทดแทนตามมาตรา ๔๔/๑ มิให้เรียกค่าธรรมเนียม

การยื่นคำร้องให้จำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามมาตรา ๔๔/๑ ถ้าศาล
เห็นว่าผู้เสียหายไม่ชวนชวยในการดำเนินคดีหรือดำเนินคดีโดยไม่สุจริต ให้ศาลสั่งแยก
คดีแพ่งออกจากคดีอาญา

ในกรณีที่มีคำพิพากษาหรือคำสั่งให้คืนหรือใช้ราคาทรัพย์สิน หรือค่าสินไหม
ทดแทน ตามวรรคหนึ่ง ถ้าศาลยังต้องจัดการอะไรอีกเพื่อการบังคับ ผู้ที่จะได้รับคืนทรัพย์สิน
หรือราคาหรือค่าสินไหมทดแทน จักต้องเสียค่าธรรมเนียมดังคดีแพ่งสำหรับการต่อไปนั้น

มาตรา ๒๕๔ ภายใต้อำนาจแห่งมาตรา ๒๕๓ วรรคหนึ่ง ในคดีเรียกร้อง
ให้คืนหรือใช้ราคาทรัพย์สิน หรือใช้ค่าสินไหมทดแทนซึ่งติดมากับฟ้องคดีอาญา หรือที่ฟ้อง
เป็นคดีแพ่งโดยลำพัง ให้เรียกค่าธรรมเนียมดังคดีแพ่ง”

ผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรม(นายชาญณรงค์) - การกำหนดบทลงโทษ
ตามร่างมาตรา ๒๕๓ วรรคสอง ให้ศาลสั่งแยกคดีแพ่งออกจากคดีอาญาอาจเกิดปัญหาคือ
จำเลยจะพยายามใช้ช่องทางตามร่างมาตรา ๒๕๓ วรรคสอง เพื่อยกขึ้นต่อสู้คำร้องของผู้เสียหาย
วัตถุประสงค์ของร่างมาตรานี้ต้องการดูแลสิทธิของผู้เสียหายและให้กระบวนการพิจารณาคดี
เสร็จสิ้นไปในคราวเดียว ดังนั้น หากผู้เสียหายไม่ชวนชวยในการดำเนินคดีหรือดำเนินคดีโดย
ไม่สุจริตจึงควรลงโทษโดยให้ชำระค่าธรรมเนียม และให้กระบวนการพิจารณาดำเนินต่อไปในศาล
อาญา หากให้แยกฟ้องคดีแพ่งออกไปจะเป็นการลงโทษระบบ จึงเห็นว่าควรเป็นไปตามหลักการ
เดิมที่สำนักงานศาลยุติธรรมเสนอ

ผู้ช่วยเลขานุการฯ(นายธนวัฒน์) - ในการประชุมครั้งที่แล้ว ที่ประชุม
เห็นควรแก้ไขให้มีการแยกฟ้องคดีแพ่งออกจากคดีอาญาเลย โดยไม่ต้องให้ชำระค่าธรรมเนียม
โดยเห็นว่าเพื่อมิให้การดำเนินคดีแพ่งกระทบต่อการดำเนินคดีอาญา นอกจากนี้เพื่อมิให้มีหลาย
มาตรการ คือ ชำระค่าธรรมเนียมก่อนและหากพบว่ยังมีพฤติการณ์ข้างต้นจึงจะให้มีการ
แยกคดีแพ่งออกจากคดีอาญา

ผู้แทนสำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม(หม่อมหลวงศุภกิตต์) -
วัตถุประสงค์ของร่างมาตรา ๒๕๓ วรรคสอง ต้องการลงโทษผู้เสียหายที่ดำเนินคดีไม่สุจริต
เพราะในทางปฏิบัติพบว่าการนำคดีอาญามาบังคับคู่ความอีกฝ่ายเพื่อให้ชดใช้ค่าเสียหาย
ในการพิจารณาทลงโทษก็ค่านึงว่าจะต้องไม่กระทบระบบวิธีพิจารณาความอาญาในส่วนที่
เกี่ยวข้องกับคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา ตามมาตรา ๔๑ มิใช่บทลงโทษ แต่เป็น
เพราะการพิจารณาคดีแพ่งทำให้คดีอาญานิ่งช้าหรือติดขัด ซึ่งกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของ

จำเลย กรณีมิใช่ความผิดหรือความไม่สุจริตของคู่ความ หากกำหนดบทลงโทษตามร่างมาตรา ๒๕๓ โดยให้แยกคดีแพ่งออกจากคดีอาญาแล้วผลกระทบจะเกิดแก่จำเลยเพราะต้องเสียเวลา และค่าใช้จ่าย และรัฐจะต้องเสียงบประมาณเพิ่มเติม การลงโทษโดยให้แยกฟ้องคดีจึงไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของร่างฯ ซึ่งหากคดีอาญาเน้นชำระหรือตัดสินคดีก็สามารถใช้มาตรา ๔๑ ได้อยู่แล้ว

ผู้ช่วยเลขานุการฯ(นายธนาวัฒน์ฯ) - การที่คดีอาญาเน้นชำระหรือตัดสินคดี อาจเกิดขึ้นจากการดำเนินคดีโดยไม่สุจริตของคู่ความด้วย มิใช่เฉพาะปัญหาเรื่องระยะเวลา จากการพิจารณาเท่านั้น ทั้งนี้ การให้แยกคดีแพ่งออกจากคดีอาญา ก็เป็นเพียงการแยกพิจารณา โดยไม่ต้องฟ้องคดีใหม่ และนำวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับ ส่วนที่จำเลยจะได้รับผลกระทบ นั้น เห็นว่า หากผู้เสียหายไม่ยื่นคำร้องตามร่างมาตรา ๔๔/๑ ก็ต้องฟ้องเป็นคดีแพ่งหรือหาก ศาลเห็นว่าการฟ้องคดีแพ่งจะทำให้คดีอาญาเน้นชำระหรือตัดสินคดีก็สามารถใช้กระบวนการตาม มาตรา ๔๑ ซึ่งมีอยู่แล้วได้ ที่ประชุมคราวที่แล้ว จึงกำหนดให้ใช้มาตรการตามระบบเดิมที่มี อยู่แล้วคือให้แยกฟ้องคดีแพ่งออกจากคดีอาญา

นายกิตติศักดิ์ฯ - ได้เคยตั้งข้อสังเกตว่าการใช้มาตรการลงโทษโดยให้แยกฟ้อง คดีแพ่งออกจากคดีอาญาเลยจะเป็นการรุนแรงหรือไม่ นอกจากนี้ ตามมาตรา ๔๑ มีเหตุมาจากการ เน้นชำระหรือตัดสินคดีโดยไม่ได้พิจารณาว่าดำเนินคดีโดยสุจริตหรือไม่ จึงอาจมีกรณีที่คดีไม่เน้นชำระ หรือตัดสินคดีแต่ดำเนินคดีโดยไม่สุจริตก็ได้ ดังนั้นการให้แยกฟ้องคดีแพ่งออกจากคดีอาญาอาจ แก่ไขปัญหาตามร่างมาตรา ๒๕๓ ไม่ได้ทั้งหมด

นายเรวัตฯ - การดำเนินคดีโดยไม่สุจริตย่อมจะก่อให้เกิดการโต้แย้งคัดค้าน ในกระบวนการพิจารณา และทำให้การพิจารณาคดีเน้นชำระหรือตัดสินคดีได้ จึงเห็นว่าเหตุดังกล่าวทำให้ ศาลใช้อำนาจตามมาตรา ๔๑ ได้อยู่แล้ว ซึ่งจะเป็นการคงหลักการตามประมวลกฎหมายวิธี พิจารณาความอาญาเดิม

ผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรม(นายชาญณรงค์ฯ) - การใช้คำว่า “การดำเนิน คดีโดยไม่สุจริต” จะทำให้เข้าใจคลาดเคลื่อนได้ ตามร่างฯเดิมที่เสนอมาใช้คำว่า “การดำเนินคดี โดยไม่สุจริตเป็นเหตุให้คู่ความอีกฝ่ายเสียค่าใช้จ่ายเกินสมควร” ความไม่สุจริตนี้หมายถึง ความไม่สุจริตในการดำเนินกระบวนการพิจารณามีใช้ความไม่สุจริตในการนำคดีมาสู่ศาล เพราะคดี อาญามีมูลเนื่องจากพนักงานอัยการได้สั่งฟ้องแล้ว ร่างฯที่สำนักงานศาลยุติธรรมเสนอนี้มี หลักการเช่นเดียวกันตามมาตรา ๑๖๖ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง คือ ต้องชำระ ค่าฤชาธรรมเนียม การกำหนดให้แยกฟ้องคดีเลยจะเป็นการเพิ่มเทคนิคการดำเนินคดีโดยจำเลย จะนำมาใช้เพื่อทำให้โจทก์ไม่สามารถฟ้องคดีตามร่างฯนี้ได้ บทบัญญัติตามร่างฯนี้เพียงต้องการ กำหนดไว้เป็นเชิงป้องปรามเท่านั้น

นายพรเพชรฯ - ตามร่างฯนี้ควรยี่วิธีพิจารณาความอาญาเป็นหลัก การที่ ผู้เสียหายจะยื่นคำร้องแล้วไปกระทบกับสิทธิของจำเลยในคดีอาญาหรือไม่ก็ไม่แน่นอน เพราะ ผู้เสียหายอาจไม่ยื่นคำร้องตามมาตรานี้ก็ได้ และจำเลยก็ได้มีสิทธิโต้เพิ่มขึ้นมา การบังคับให้ ผู้เสียหายยื่นคำร้องตามร่างฯนี้ หรือยื่นคำร้องแล้วจะแยกฟ้องไม่ได้ จึงอาจไม่กระทบสิทธิของ

จำเลยก็ได้ ส่วนถ้อยคำที่ว่า “การดำเนินคดีโดยไม่สุจริต” เป็นถ้อยคำที่กำกวม ควรปล่อยให้ เป็นดุลพินิจของศาล ตามร่างฯที่เสนอมากการดำเนินคดีโดยไม่สุจริต เช่น การเรียกค่าสินไหม ทดแทนสูงเกินสมควรต้องการลงโทษให้มีการชำระค่าธรรมเนียม แต่ในการประชุมได้พิจารณา แล้วว่า ไม่ต้องการให้ศาลใช้ดุลพินิจตั้งแต่นั้นขึ้นคำร้องว่าเป็นการเรียกค่าสินไหมทดแทนสูงเกิน สมควรหรือไม่ แต่ศาลต้องวินิจฉัยเมื่อมีคำพิพากษา อย่างไรก็ตาม โอกาสที่ศาลจะวินิจฉัยใน ประเด็นดังกล่าวจะเกิดขึ้นยากต่างจากการไม่ชวนชวยในการดำเนินคดีซึ่งศาลพิจารณาได้ง่าย

นายจิรนิติฯ - ตามร่างฯนี้ได้นำหลักวิธีพิจารณาความแพ่งและวิธีพิจารณา ความอาญา มาไว้ด้วยกัน ซึ่งการคุ้มครองแตกต่างกัน กรณีที่เป็นเรื่องทางแพ่งก็ควรนำวิธีพิจารณา ความแพ่งมาใช้บังคับ ส่วนการกำหนดให้มีการช่วยเหลือผู้เสียหายที่เป็นเหยื่อในคดีอาญาควร ช่วยเหลือในบางกรณีซึ่งเป็นเรื่องทางวิธีพิจารณาความอาญา แต่หลักคือต้องนำวิธีพิจารณา ความแพ่งมาใช้บังคับ การกำหนดบทลงโทษโดยให้แยกฟ้องคดีแพ่งออกจากคดีอาญาจึงน่าจะ แก้ปัญหาได้

นายณรงค์ฯ - การกำหนดมาตรการลงโทษโดยให้แยกฟ้องคดีแพ่งออกจาก คดีอาญาก็น่าจะใช้ได้หากไม่ต้องการให้ผู้เสียหายใช้เทคนิคในการนำคดีแพ่งมาบีบบังคับจำเลย

นายเกียรติชจระฯ - ควรมีการวิเคราะห์ว่าตามมาตรา ๔๑ ก่อให้เกิดภาระแก่ จำเลยหรือไม่ หากวิธีพิจารณาตามมาตรา ๔๑ ไม่เป็นภาระแก่จำเลยแล้ว มาตรการตามร่าง มาตรการ ๒๕๓ นี้ก็คงมิได้ก่อภาระใดเพิ่มขึ้นแก่จำเลย

นายรองพลฯ - ขอเสนอให้แยกร่างมาตรา ๒๕๓ วรรคสองเป็นร่างมาตรา ๔๔/๓ เพราะร่างมาตรา ๒๕๓ เป็นเรื่องของค่าธรรมเนียม

นายกิตติศักดิ์ฯ - ถ้อยคำตามร่างมาตรา ๒๕๓ กำหนดว่า “การยื่นคำร้อง” หมายความว่า ศาลต้องพิจารณาในชั้นยื่นคำร้องเท่านั้นหรือไม่ นอกจากนี้ หากได้รับการยกเว้น ค่าธรรมเนียมแต่แรกแล้วต่อมาจากการพิจารณามีการแยกคดีแพ่งออกจากคดีอาญาจะได้รับ ยกเว้นค่าธรรมเนียมด้วยหรือไม่

นายรองพลฯ - กรณีดังกล่าวเป็นเช่นเดียวกับมาตรา ๔๑ คือ หากมีการแยก คดีแพ่งออกไปแล้วก็ต้องชำระค่าธรรมเนียมในคดีแพ่ง

ผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรม(นายชาญณรงค์ฯ) - วัตถุประสงค์ตามร่าง มาตรการ ๒๕๓ ต้องพิจารณาจากในชั้นดำเนินกระบวนการพิจารณามีข้อจากในชั้นยื่นคำร้อง

ผู้แทนสำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม(หม่อมหลวงศุภกิตต์ฯ) - ตามร่าง มาตรการ ๒๕๓ วรรคหนึ่งที่ไม่ตรงกับถ้อยคำตามกฎหมายเดิม โดยตามร่างฯนี้ไม่มีการยกเว้น ค่าธรรมเนียมให้แก่พนักงานอัยการกรณีมีคำเรียกหรือใช้ราคาทรัพย์สินที่ติดมากับฟ้อง อาญา จึงเป็นปัญหาว่าหากคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้องถูกศาลสั่งให้แยกคดีแพ่งออกจาก คดีอาญาเช่นนี้จะต้องเสียค่าธรรมเนียมหรือไม่

ประธานฯ - กรณีดังกล่าวคงต้องเป็นไปตามหลักการเดิม ขอให้ฝ่ายเลขานุการฯรับไปปรับปรุงถ้อยคำให้เป็นไปตามหลักการเดิม

ผู้ช่วยเลขานุการฯ(นายธนาวัฒน์) - ขอแก้ไขถ้อยคำตามร่างมาตรา ๒๕๓ วรรคสอง เป็น “การพิจารณาคดีส่วนแบ่งตามคำร้องในมาตรา ๔๔/๑ ถ้าศาลเห็นว่าผู้เสียหายไม่ชวนช่วยในการดำเนินคดีหรือดำเนินคดีโดยไม่สุจริต ให้ศาลสั่งแยกคดีแพ่งออกจากคดีอาญา” เพื่อให้ศาลสามารถพิจารณาคำร้องได้ในชั้นยื่นคำร้องหรือเมื่อมีการพิจารณาคดีไปแล้ว

ผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรม(นายชาญณรงค์) - การใช้มาตรการลงโทษโดยให้แยกคดีแพ่งออกจากคดีอาญาอาจไม่สมประโยชน์ตามวัตถุประสงค์ เมื่อคดีอาญามีผลมาแต่ต้นก็ควรพิจารณาคดีให้เสร็จสิ้นโดยไม่ต้องไปฟ้องเป็นคดีแพ่งอีก

นายสิทธิโชคฯ - เมื่อการดำเนินคดีโดยไม่สุจริตมีหลายรูปแบบ เห็นว่าควรกำหนดให้ศาลใช้ดุลพินิจในการกำหนดให้เสียค่าธรรมเนียมหรือให้แยกคดีออกจะได้หรือไม่

ผู้ช่วยเลขานุการฯ(นายธนาวัฒน์) - การให้ดุลพินิจแก่ศาลจะทำให้เกิดปัญหามากขึ้น เพราะข้อเท็จจริงเช่นเดียวกันอาจมีการสั่งแตกต่างกันไป ทั้งนี้ จากการพิจารณาที่ประชุมเห็นว่า ควรมีมาตรการเดียวคือ ให้แยกฟ้องคดีแพ่งออกจากคดีอาญาเช่นเดียวกับตามมาตรา ๔๑ ซึ่งก็มีได้ก่อภาระให้แก่จำเลย

นายพรเพชรฯ - หากพิจารณาในแง่ของความสะดวกและประสิทธิภาพในการดำเนินคดี มาตรการลงโทษโดยให้ชำระค่าธรรมเนียมจะก่อให้เกิดปัญหาในการบังคับใช้มาก เช่น หากมีการไม่ชำระค่าธรรมเนียมหรืออาจมีการอุทธรณ์คำสั่งการชำระค่าธรรมเนียม ซึ่งจะทำให้คดีมีความยืดเยื้อ การให้แยกฟ้องคดีแพ่งออกจากคดีอาญาเลยก็จะเป็นมาตรการในเชิงป้องกันได้ และในทางปฏิบัติการที่ศาลจะสั่งแยกคดีตามมาตรา ๔๑ ก็เกิดขึ้นยาก

ผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรม(นายชาญณรงค์) - มาตรการลงโทษให้แยกคดีแพ่งออกจากคดีอาญาจะทำให้ความมุ่งหมายของร่างฯนี้ไม่ประสบความสำเร็จ ไม่ว่าจะเป็นการดูแลสิทธิของผู้เสียหายและการดำเนินกระบวนการพิจารณาให้เสร็จในคราวเดียวอย่างมีประสิทธิภาพ เพราะจำเลยอาจต่อสู้ว่าผู้เสียหายดำเนินคดีโดยไม่สุจริต ทำให้ศาลสั่งแยกคดีแพ่งออกไป หากตัดร่างมาตรา ๒๕๓ วรรคสอง ออกไปอาจเกิดผลดีกว่ากำหนดหลักการเช่นนั้น โดยศาลถูกผูกมัดให้ต้องดำเนินคดีต่อไปและหากคดีอาญาเน้นช้าหรือติดขัดก็ให้ใช้มาตรา ๔๑ แต่หากดำเนินคดีโดยไม่สุจริตศาลก็จะมีมาตรการลงโทษในลักษณะเดียวกับมาตรา ๑๖๖ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

มติ ที่ประชุมพิจารณาร่างมาตรา ๒๕๓ แล้วเห็นควรแก้ไข ดังนี้

๑. แก้ไขถ้อยคำในร่างมาตรา ๒๕๓ วรรคหนึ่ง เป็น “ในคดีพนักงานอัยการเป็นโจทก์ซึ่งมีคำร้องให้คืนหรือใช้ราคาทรัพย์สินติดมากับฟ้องอาญาตามมาตรา ๔๓ ...” เพื่อให้เป็นไปตามหลักการเดิมของมาตรา ๒๕๓ ที่ต้องการยกเว้นค่าธรรมเนียมให้แก่คำร้องที่พนักงานอัยการยื่นมาพร้อมกับคำฟ้องคดีอาญา

๑๓

๒. ตัดร่างมาตรา ๒๕๓ วรรคสองออกโดยให้เป็นดุลพินิจของศาล
ในการสั่งแยกคดีแพ่งออกจากคดีอาญาตามมาตรา ๔๑ ตามที่ผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรม
(นายชาญณรงค์ฯ) เสนอ

ผู้ช่วยเลขานุการฯ(นายธนาวัฒน์ฯ) - ขอให้ที่ประชุมพิจารณาร่างมาตรา ๘

มาตรา ๘ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๒๕๘ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา
ความอาญา และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๒๕๘ ให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง
ว่าด้วยค่าฤชาธรรมเนียมมาใช้บังคับโดยอนุโลม”

มติ ที่ประชุมเห็นชอบโดยไม่มีการแก้ไข

มติ ที่ประชุมมอบหมายให้ฝ่ายเลขานุการฯรับไปปรับปรุงร่างฯตามมติที่ประชุม
และจัดทำเป็นเรื่องพิจารณาเสร็จเพื่อดำเนินการต่อไป

ปิดประชุมเวลา ๑๑.๓๐ น.

นายปกรณ์ ชีงวรการ
นางสาวอรรณลักษณ์ ลาพินี

ผู้จัดรายงานการประชุม
ผู้ตรวจรายงานการประชุม

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ - นามสกุล	นิธิพัฒน์ เรื่องวิวัฒน์โรจน์
ประวัติการศึกษา	นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง ปีการศึกษา 2541 รัฐศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ปีการศึกษา 2547 ประกาศนียบัตรวิชาว่าความ สภานายความ รุ่นที่ 18 ปีการศึกษา 2544
ทุนการศึกษา	เนติบัณฑิตไทย สมัยที่ 60 ปีการศึกษา 2550 ได้รับทุนการศึกษาจากมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตฯ ประเภททุน ข้าราชการ ปีการศึกษา 2549
ตำแหน่งและสถานที่ทำงาน	เจ้าพนักงานคดี 5 ศาลอุทธรณ์ภาค 3